

**T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI**

ŞEHDÎ DİVANI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Şeyda BAYINDIR**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Filiz KILIÇ**

Ankara–2008

ONAY

Şeyda BAYINDIR tarafından hazırlanan ŞEHDİ DİVANI adlı bu tez jürimiz tarafından oy birliği / oy çokluğu ile ESKİ TÜRK EDEBİYATI Anabilim Dalında Yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

(.....)

Prof. Dr. Cemal Kurnaz

(.....)

Prof. Dr. Filiz Kılıç

(.....)

Prof. Dr. Ahmet Mermer

ÖNSÖZ

Osmanlı coğrafyasında Divan Edebiyatı geleneğinin son buluşuna kadar pek çok Divan kaleme alınmıştır. Saraybosna erken sayılabilecek bir dönemde, Fatih Sultan Mehmed zamanında, bu coğrafyanın bir parçası hâline gelmiştir. Türk hâkimiyeti ardından gelen uzun barış devresinde ortaya çıkan gelişmelerden, kültür ve sanat alanında Bosna da kendi payına düşeni almış ve Osmanlı kültür mozağıne kendi usta sanatçıları katmıştır. 18. yüzyıl Osmanlı'nın siyasi gücünü kaybettiği, iktisadi sıkıntılar içinde olduğu zor bir devir olmasına rağmen edebî gelişmeler bundan fazla etkilenmemiştir. Bu asırda edebiyat 17. yüzyılın devamı olarak gelişmesini sürdürmüştür. Araştırma konumuz Şehdî Osman Efendi de 18. asırda Saraybosnalı bir Divan şairi olarak edebiyatımızdaki yerini almıştır.

Biz bu çalışmamıza Şehdî Osman Efendi'nin hayatı, edebî kişiliği, eserlerini ve Divan'ının transkripsiyonlu metnini konu aldık.

Öncelikle Şehdî Divanı'nın Süleymaniye Kütüphanesinde Hâlet Efendi bölümünde olan nüshasını tespit ettik. Daha sonra yerli ve yabancı katalogları gözden geçirmeye çalışarak başka bir nüshanın olup olmadığını kontrol ettik. Tespit edebildiğimiz tek nüsha Süleymaniye'deki nüsha olup çalışmamızda bu nüsha baz alınmıştır. Elimizdeki nüshada müstensih hatalarından kaynaklı olarak ya da olmayarak okumakta zorlandığımız kelimeler bulunmaktadır. Tek nüsha olduğu için okuyamadığımız yerleri parantez içinde soru işareti ile belirttik. Metin içinde nesir olan kısımları çalışmamıza dâhil etmedik.

Şehdî'nin müverrih bir şair olmasından dolayı şairin içinde yaşadığı yüzyıldaki önemli ve şairin manzumelerine konu olmuş tarihi olayların özetini, hakkında bilgi vermeye geçmeden önce vermeyi gerekli bulduk.

Şairin hayatı, eserleri ve edebî kişiliğine dair başta tezkireler olmak üzere hakkında bilgi bulunan kaynak eserlere ve şairin şiirlerine baktık. Tezkirelerde şairin

hayatına ve edebî kişiliğine dair bir bilgi bulamadık. Daha çok tarihi kaynaklarda ve sefaretnamelerle ilgili yapılan çalışmalarda şair hakkında bilgi bulduk.

Çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde şairin hayatı, edebî kişiliği ve eserleri üzerinde durduk. Şehdî'nin adı, doğum tarihi ve yeri, vefatı, aile hayatı ve meslek hayatı etkilendiği şairler, şiir anlayışı birinci bölümün ana konularını oluşturmaktadır. İkinci kısımda Divan'ı şekil ve muhteva özellikleri bakımından incelemeye çalıştık. Sonuç ve kaynakça kısmından sonra transkripsiyonlu Divan metni yer almaktadır.

İnsanların birbirine desteği ve yardımı olmasa bu dünya üzerinde kimse kolay kolay tek başına bir ürün meydana getiremez. Öncelikle çalışmalarım sırasında yaptığım çalışmanın önemini anlamamı sağlayan tezimin eksiklerini gidermede çok büyük yardımları olan hocam Dr. Halil Çeltik'e çok teşekkür ediyorum.

Danışmanım Prof. Dr. Filiz Kılıç hocama da yardımlarından dolayı teşekkürü bir borç biliyorum.

Şeyda BAYINDIR

Ankara

Mart 2008

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	iii

GİRİŞ 1

I. BÖLÜM	4
ŞEHDÎ HAYATI VE ESERLERİ.....	4
1. HAYATI	4
a) Adı ve Doğum Yeri.....	4
b) Ailesi	4
c) Ölümü	6
ç) Çalışma Hayatı.....	7
d) Kütüphanesi	8
e) Tasavvufî Yönü.....	12
2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ	12
a) Mahallîleşme.....	15
b) Atasözleri ve Deyimler	16
c) Üslûbu	17
ç) Dili	20
d) Şehdî'de Lugâz.....	22
3. ESERLERİ	22
a) Sefaretnâme.....	23
b) Divan.....	24
4. Divanın Şekil ve Muhteva Özellikleri	25
a) Divanın Nazım Şekilleri.....	25
aa. Kasideler.....	25
bb. Kıt'alar.....	26
cc. Gazeller.....	26
çç. Mesneviler	27
dd. Terkîb-Bend	27
ee. Tercî-Bend	27
gg. Musarra' Beyitler.....	28
b. Kafiye ve Redif	28
c. Divanda Kullanılan Aruz Kalıpları	28
ç. Divanın Muhtevası	30
aa. Divanda Cemiyet	31

bb. Şahıslar.....	32
1.Devlet Adamları.....	32
2.Diğer Şahıslar.....	37
cc. Ülkeler ve Şehirler.....	39
çç. Nehirler, Denizler	41
dd. Tarih Manzumeleri.....	42
 II. BÖLÜM.....	48
ŞEHİDİ DİVANI.....	48
 SONUÇ	383
 KAYNAKÇA.....	385
 EKLER.....	387
 ÖZET	391
ABSTRACT.....	393

GİRİŞ

Çalışmamızın konusu olan Şehdî 18. yy. Divan şairidir. Şairimiz tarih şiirleri yazarak yaşadığı döneme tanıklık etmiştir. Klasik Türk şiirinin anlaşılabilmesi için yazılmış oldukları dönemin siyasi ve sosyal yapısı hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir.

18. yy. özellikle Damad İbrahim Paşa zamanı edebî faaliyetlerin hız kazandığı bir dönemdir. III. Ahmed ve Damad İbrahim Paşa şiiri ve şairleri bilhassa himaye ediyorlardı. Şehdî de III. Ahmed ve İbrahim Paşa'nın isimlerini şiirlerinde çok fazla zikretmektedir. Bu da şairin padişah ve vezirinin himayesinden mahrum kalmadığını göstermektedir." *18. asır şairleri, geçen asrın modasını takiben, nazmın muhtelif nev'ilerine ehemmiyet vererek muhtelif vâdilerde eserler vücuda getirirler: Hiciv, hezel, lügaz, muamma, tarih gibi tâli nev'iler büyük bir vüs'at kazandı.*" (Köprülü 2006: 381). Şairler içinde yaşadığı asrın temsilcisi olduğundan Şehdî de bu asırda eser veren bir şair olarak lügaz ve tarih yazmış, daha çok yazmış olduğu tarihlerle önem kazanmaktadır.

Çalışmamızın öneminin daha iyi anlaşılması için şairimizin yaşadığı dönemin tarihî olayları hakkında bilgi vermeyi gerekli bulduk. Çünkü Şehdî manzumelerinde devrinde geçen savaşları, fetihleri, andlaşmaları konu edinmiştir. Bu konuların tarihteki önemi bilindiğinde Şehdî'nin tarih manzumelerinin önemi de anlaşılacaktır.

1700–1775 Yılları Arası Osmanlı Devleti Siyasi ve Sosyal Olayları

I. Edirne Vakası adı verilen bir ayaklanma ile Osmanlı tahtına III. Ahmet geçirildi (1703–1730). Rusya bu dönemde hem Doğu Avrupa hem de Karadeniz istikametinde topraklarını genişletme gayesi gütmekteydi. Poltova yenilgisinden sonra Osmanlılara sığınan İsveç Kralı XII. Şarl, iki ülke arasında yeniden bir savaşın başlaması için bir vesile oldu. Bu savaş ile Osmanlılar, Karlofça'da kaybettikleri toprakları tekrar kazanma fırsatını bulacaktı. Nitekim Prut'ta sıkıştırılan Ruslar (1711), anlaşma yaparak, Azak'ı terk etmek zorunda kaldılar. Karadağ'da isyan çıkartan Venedik'e karşı açılan savaşlarda ise işgal altındaki Mora kurtarıldı (1715). Bu başarılar üzerine, sıranın kendisine geldiğini düşünerek harekete geçen Avusturya, Osmanlıları yenilgiye uğrattı. Temeşvar ve Belgrat düştü. Osmanlılar Pasarofça Antlaşmasını imzalayarak (1718), Temeşvar ve Belgrad ile birlikte Küçük Eflâk ve Kuzey Sırbistan'ı Avusturya'ya bıraktı. Dalmaçya kıyılarındaki bazı kalelerin Venedik'e terki mukabilinde Mora muhafaza edildi. Balkanlar ve Orta Avrupa seferleri için stratejik bir mevkiide olan Belgrat'ın düşmesi Osmanlı, ağır sonuçlar doğurmuştur. Avusturya, Belgrat'tan Balkan içlerine sarmakta daha

başarılı olacaktır. Pasarofça Antlaşması neticesinde ortaya çıkan barışı iyi kullanmak isteyen Osmanlılar, artık Avrupa karşısında savunma durumunda kalacağını anladığından, Balkanlardaki sınır kalelerini tahkim etme, bölge halkını yanında tutmak için vergileri azaltma siyaseti uygulamaya ağırlık vermektedir. Damat İbrahim Paşa, Osmanlılara üstünlük kurmuş olan Avrupa'yı her yönüyle tanımak için Avrupa başkentlerine elçiler gönderdi. 1718–1730 yılları arasındaki bu dönem, sanatta lâle motifinin işlenmesi sebebiyle "Lâle Devri" adıyla anılmaktadır. Bu dönemde matbaa açılması, çini ve kumaş fabrikası kurulması gibi bazı müspet yenilikler yapılmışsa da, III. Ahmet ve saray çevresinin şaşalı eğlenceleri ve harcamaları huzursuzluğu artırmaktaydı. Damat İbrahim Paşa'nın, İran'a karşı başlatılan savaşta (1722) kesin netice alamaması ve uzayan savaş esnasında Tebriz'in sadrazamın gizli emriyle İran'a terk edildiği haberi, muhalefetin harekete geçmesine yetti.

Patrona Halil Ayaklanması'nın patlak vermesiyle bu dönem sona eriyordu. Damat İbrahim Paşa ve yakınlarıyla Sultan III. Ahmet asiler tarafından katledildiler (1730). Bu olayın ardından III. Ahmet'in yeğeni I. Mustafa hükümdarlığa getirildi. (1730–1754). Kafkaslardaki sınır olaylarını bahane eden Rusya, Kırım Tatarlarına karşı büyük bir saldırı başlattı. Azak ve Bahçesaray, Rusların eline geçti (1739). Fransa'nın da teşvikiyle Osmanlılar, Rusya'ya karşı savaş ilân etti. Rusya'nın yanında savaşa katılan Avusturya da, Eflâk ve Bogdan'a girmişti. Osmanlılar iki cephede de büyük başarılar kazandılar. Prusya, Fransa ve İsveç'in Osmanlılara yakınlaşması, Osmanlılar karşısında ummadıkları bir yenilgi tadan Rusya ve Avusturya'yı barış yapmaya zorladı. Bu savaş sırasında tekrar Osmanlıların eline geçen Belgrat'ta bir anlaşma imzalandı (18 Eylül 1739). Belgrat Anlaşmasıyla, Avusturya, Pasarofça barışıyla elde ettikleri tüm topraklardan geri çekildiler. Ruslar da Azak'ı terk ederek bölgedeki kıyı ve deniz ticaretinin Osmanlı gemileriyle yapılmasını kabul etti. Bu anlaşma geçici de olsa Osmanlıların toparlanmasını sağlamıştır. Savaşta Türklerin tarafını tutan Fransa'yla, Kanuni döneminde tanınan imtiyazları genişleten ve süre tahdidi koymayan yeni bir kapitülasyon antlaşması imzalanmıştır (1740).

Damat İbrahim Paşa zamanında başlayan İran savaşları Lâle Devri'nden sonra da devam etmekteydi. Ruslar, çöküş dönemine giren Safavilerin elindeki Azerbaycan ve Dağıstan'ı işgal etmişlerdi. Şirvan halkının talebi üzerine Osmanlılar duruma müdahale etmiş, iki ülke arasında çıkabilecek savaş Fransa'nın araya girmesiyle önlenmişti. Rusya'nın kuzeydeki işgaline karşın Osmanlılar da Güney Azerbaycan'ı topraklarına kattılar. Şah Tahmasp 1732'de Osmanlılar ile barış yaptı. Bu durumu kabullenemeyen Afşar Nadir Bey, Şah Tahmasp'ı devirerek kendi hâkimiyetini ilan etti (1736). Osmanlılar bazı toprakları Nadir Han'a bırakmaya razı

oldu. Her iki taraf için de yıpratıcı olan bu uzun savaşlar, Kasr-ı Şirin antlaşmasıyla çizilen sınırların aynen kabul edildiği 1746 antlaşmasıyla son bulmuştur.

I. Mahmut döneminde, başarılı savaşların yanı sıra, ordu içinde de yeni düzenlemelere gidilmiştir. Aslen Fransız olup Osmanlı hizmetine girerek beylerbeyi olan Ahmet Paşa, Humbaracı Ocağı'nı kurarak (1734), batı savaş tekniklerini burada hayata geçirmiş idi.

Yukarıda özetlediğimiz olaylar, Şehdî'nin şiirleri içinde sıkça yer almaktadır. Özellikle yapılan savaşlar (Prut, Osmanlı-Rus), andlaşmalar(Belgrat, Kasr-ı Şirin), yer isimleri (Temeşvar, İsveç), padişahlar (III. Ahmed, I.Mahmud) ve sadrazamları (Damat İbrahim Paşa, Baltacı Mehmet Paşa) tarih manzumelerine konu olmuştur. Usta bir tarih şairi olan Şehdî'nin şiirlerine akseden olay ve kişileri, çalışmamızda Divan'ın muhtevasını incelerken ele alacağız.

I. BÖLÜM

ŞEHDÎ HAYATI VE ESERLERİ

1. HAYATI

a) Adı ve Doğum Yeri

Şehdî'nin asıl adı Osman'dır. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak 1680 yılı civarında doğmuş olduğunu tarih manzumelerinden hareketle tahmin ediyoruz. Şehdî Saraybosna'ya bağlı olan Akova'lıdır. Hayatının büyük bir kısmı orduda geçmiştir(Çeltik 2004:s.83).

b) Ailesi

Şehdî'nin özel yaşamı ve aile hayatı hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Şiirlerinde hayatına dair bazı beyitler yer alır. Şair Eyyüb civarında oturmaktadır. Bu yüzden de şiirlerinde Eyyüb Sultan'ın önemli bir yeri vardır.

Huşûsân meşhed-i pâk-i Ebâ Eyyûb kurbunda

‘Aceb mi feyz-bağış olsa aña ol server-i evtâd(90/23)

Şehdî'nin şiirlerinden öğrendiğimiz diğer bir bilgi ise şairin evinin yanmış olmasıdır. II. Ahmed ve I. Mahmud devirlerinde İstanbul'da çok büyük yangınlar çıkmıştır. Şair her iki padişah dönemini de yaşamıştır. Tam olarak hangi padişah dönemi olduğu bilinmese de şairin evi muhtemelen bu büyük yangınlardan birinde yanmıştır.

Yakıp sūz-ı kazâ-yı âsumânı âşiyânım âh

Pertevveş cihânda hâne-ber-düş itdi bubânı(93/42)

Osman Şehdî'nin oğlu da kendisi gibi önemli devlet görevlerinde bulunmuş münşi bir zâttır. Kendisinden ziyade devrinin eserlerinde oğlu Hâtem hakkında daha fazla bilgi bulunmaktadır.

Oğlunun asıl adı Ahmet'tir. Şiirlerinde Hâtem mahlasını kullanan Ahmed Efendi'nin doğum tarihi bilinmemektedir. Akova'da doğmuştur.

Akovalızâde Şeyh Ahmed Hâtem Efendi sanıyla tanındı. "Divan kâtibi ve Saraybosna'da kütüphane sahibi Akovalı Osman Efendi'nin oğludur. Mecelle'de Moralı, Râmiz'de Akovalı olduğu yazılıdır. Yenişehir Fener'de doğdu. Mısır'da öğrenim gördü. Mekke'de mücavir olup Şeyh Yek-dest Ahmed Cürçânî'ye bağlandı. Daha sonra Yenişehir Fener'e yerleşti. 1168/1754'te öldü. Ramiz, Mehmed Süreyya ve Keşfü'z-Zünûn Zeyli'nde vefat tarihi 1171 olarak gösterilmiştir. Yenişehir Fener'e gömüldü. Vefatına Yenişehir Fenerli Belîğ şu mısraı tarih düşürmüştür." (Çeltik 2004:s.46).

"Resûl-i Ekrem'e Ahmed Efendi hem-civâr olsun"

Şairin ölüm tarihini 1754 olarak göstermiştir.

"Oğlumuz Nigâhî-zâde Aḥmed Çelebi zâtına didüğüm târîḥidir seng-i mezârında nigâşte şode."(61)

Çıķup çarḥa sûtûn-ı âh-ı Şehdî didi târîḥin

Nigâhî-zâde Aḥmed meşhedîñ nûr-ı yakîn olsun(61/4)

diyerek Şehdî de Divan'ında oğluna tarih düşürmüştür. Şehdî beyitte oğlu için Nigâhîzade mahlasını uygun gördüğünü söylemektedir.

"Sanâ maḥlaş Nigâhî-zâdelik ḥoşdur gözüm nûrı

Olur tezķire bâ'îş vâli-i merşûm u mağfûr"(60)

Ancak kaynaklarda Hâtem'in böyle bir mahlas kullandığına dair bilgi bulamadık.

Babası Divan Kâtibi Osman Şehdî Efendi'dir. Hâtem babasının Akovalı oluşu sebebiyle Akovalızâde olarak da bilinir. Bu bilgiyi ahlaka dair Arapça bir kasidesinin sonuna

“Hâdim-i benî âdem Akovalızâde Hâtem”

kaydını düşerek bizzat kendisi vermiştir. Hattat, âlim şairlerden olan Hâtem Arapça dersler vermiş, Türkçe şiirlerinin yanı sıra Arapça, Farsça şiirler de yazarak bu iki dile hâkimiyetini göstermiştir. Hâtem Divan şiiri geleneğini devam ettirmiştir. Her ne kadar Büyük Türk Klasikleri Hâtem maddesinde "Devrin diğer şairlerinde olduğu gibi onun şiirlerinde Nâbî'nin ve Nedim'in tesirleri görülmemiştir." şeklinde belirtse de yapılan çalışmalar 18.yy. şairi Hâtem'in şiirlerinde deyimlere, atasözlerine, halk inançlarına ve âdetlere, argo söyleyişlere ustaca yer verdiğini ortaya koymaktadır." (Bilkan, Himmet Biray Özel Sayısı:s.476-487) Sade bir dil kullanan ve Nâbî'den etkilenen şairin mizâha yatkınlığı da şiirlerine akseder.Hâtem Efendi'nin matbu divanı vardır.Üç dilde yazılmış şiirlerini ihtiva eden divanının nüshaları çoktur.Osmanlı müelliflerine göre ahlâka dair bir Arapça manzumesi ve şerhi,Tuhfe-i Şâhidi şerhi, Bedri Râşid'in Elfâz-ı Küfür risalesinin şerhi hesaba dair Şerhullem'a isimli bir eseri ve Mültekâ şerhi vardır. Ayrıca Arapça takrirlerinden oluşan Fevâ'id-i Hâtemiyye isimli eseri bir öğrencisi tarafından bir araya getirilmiştir.

c) Ölümü

Şehdî Osman Efendi, Çavuşlar Kâtibi iken azlolunmuş ve 1757 'de Rusya'ya sefir olmuştur. Rusya'dan dönünce yine devlet hizmetinde görevli iken Baruthane Bina Emini ve Sipah Kâtibi ve 1769 Muharreminde Başmuhasebeci ve Rebiülevvel/Haziran ayında Bender Ordusu Defterdarı olmuştur (Unat 1942:s.1-5). Hayatı hakkında Divan'ından da bilgi edindiğimiz şair " vezir-i müşârun ileyh merhûm u mağfûrla Sultân Mustâfa Hân behiş-ârânî silahdârı iken"(44) "Bu âşaf-ı

bî-naẓîr Belğrâda muhafız olduĝda al‘a-i bālâda vakı‘ olan"(17)... gibi iir balıklarıyla hangi devlet görevlerinde, hangi padiah zamanında bulunduĝu bize bildirmektedir.

air, Cemaziyelevvel/Eylül ayında Bender Ordusu'nun d n   nde 1769'da vefat etmiştir (Unat 1942: s.1-5).

) alı ma Hayatı

ehd  Osman Efendi yazmış olduĝu sefaretnamesinin muhtelif yerlerinde I. Mahmud'un c l sunu(1740) tebliĝ vazifesiyle yine Rusya'ya gönderilen  mni Mehmed Bey'in Divan Kitabesinde ve bil hare keth dalıĝında bulunduĝunu ve o z tın maiyetinde ilk defa, bu memuriyetten on yedi sene önce bir kere daha Rusya'ya gitmiş olduĝunu kaydetmektedir. Osman Efendi'nin memuriyeti hakkında bilgi veren V sıf Tarihi kendisinin avuşlar K tibi olduĝunu, Abdülhakim Efendi Tarihi de "Zümre-i Haceĝanı Div n iden merhum  mni Bey Kethüdası" bulunduĝunu belirtmektedir. Kendisinin sonra 1769'da Hotin'de bulunan orduda, Yeniçeri K tibi tayin edilen Ba muhasebeci olduĝunu ve ordu Defterdarı Can bi damadı Ahmet Efendi'nin orduyu zahiresiz bırakması sebebiyle azli üzerine de yine ordu defterdarı tayin kılındıĝını yine V sıf Tarihi'nde görmekteyiz. (V sıf Tarihi, II/5) Franz Babinger 1757'de I. Abdülhamid'in elçisi olarak Rusya'ya gönderilen Osman ehd 'nin Sefaretnamesi'nin Rus h k met merkezini ve önemli devlet adamlarını tasvir etmesi bakımından özellikle ilgi ekici olduĝunu belirtmiştir. (Babinger 2000:s.357) Her ne kadar I. Abdülhamid deĝil de III. Mustafa'nın c l su  zerine Rusya'ya gitmiş olsa da bütün kaynaklar Osman ehd  Efendi'nin memuriyetinin önemini belirtmişlerdir. İsmail Hakkı Uzunçarşılı da Osmanlı Tarihi'nde ehd  Osman Efendi'nin III. Mustafa'nın cülusunu bildirmek üzere Rusya'ya elçi olarak gittiĝini yazmıştır.(Uzunçarşılı 1983:s.185) Böylece Sefir ehd 

Osman Efendinin resmî görevlerine bakarak devletin muhtelif idare ve maliye işlerinde bulunmuş değerli bir memur olduğunu anlıyoruz.

d) Kütüphanesi

Şehdî Osman Efendi hakkında diğer bir bilgi de onun Konya'daki Hâdim Kütüphanesine vakfettiği kitaplarda bulunmaktadır. "Saraybosna'da kütüphane sahibi Akevalı Osman Efendi" olarak kaynaklarda rastladığımız Şehdî Hâdim kütüphanesine kitaplarını vakfetmiştir." (Çeltik 2004:s.46).

XVII. yüzyıldan itibaren Osmanlı'da Anadolu'nun küçük köylerine kadar yaygınlaşan bir medreseleşme hareketi başlamıştır. Bunun bir sonucu olarak büyük merkezlerde ve bilhassa İstanbul'da biriken kitap külliyyatlarını Anadolu'ya aktarma girişimleri görülmektedir. İleri gelen devlet adamları Anadolu'daki küçük kasaba ve köylere varıncaya kadar medreseler, kütüphaneler yaptırmışlar ve bunları desteklemek için kitaplar vakfetmişlerdir. İşte bunlardan birisi de Divan-ı Hümayun Hâcegânından Şehdî Osman Efendi'dir.

Beşir Ağa ile Ebû Sa'îd Muhammed Hâdimî'nin tanışmalarının, onun Medine'de şeyhü'l-harem olarak görev yaptığı sırada olduğu ve daha sonra dostluklarının ilerleyerek Beşir Ağa'nın Hâdim'de bir kütüphâne yaptırdığı yolunda rivayetler bulunmaktadır. Daha sonra da Hâdimî'nin, Beşir Ağa'nın delâletiyle, Dîvân-ı hümayûn hâcegânından Şehdî Osman Efendi ile tanıştığı ve onun da Hâdimî Külliyesi'ne 1120 / 1708-09 tarihinde bir Kütüphâne kurdurduğu ve kitaplarını vakfederek Hâdim Kütüphânesi'ni zenginleştirdiği belirtilmektedir. Ancak Şehdî Osman Efendi'nin bir kütüphane kurduğuna dâir belge bulunmamakla birlikte, onun, Hâdim Kütüphânesi'ne kitaplarını vakfettiğini görmekteyiz. Kitaplarını vakfettiği tarih 2 Rebî'ü's-sâni 1175 / 31.X.1761, yani Ebû Sa'îd Muhammed Hâdimî'nin vefatından bir yıl öncedir. Vakfettiği kitaplarının listesinin kenarlarına ve sonuna

vurulan mühründe “Osman Şehdî an Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyûn” şeklinde geçmektedir.

Aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere kitaplar Tefsir, Hadîs, Usûl-i Fıkıh, Fıkıh, Tarih ve hatta Tıp gibi çok değişik ilim dallarına aittir.

Tablo: 1 Vakfedilen Kitaplar

Kitaplar	Sayısı	Kitaplar	Sayısı
Kur’ân-ı Kerîm	1	Kütüb-i Sarf	9
Kütüb-i Tefâsir, Tecvid ve İlm-i Kırâ’et	39	Kütüb-i Nahiv	22
Kütüb-i İlm-i Kelâm	10	İlmü’l-Arûz	2
Mucmû’ Mâ Fî Haze’l-Mücelled	20	Fî’l-Me’ânî Ve’l-Beyân	20
Kütüb-i Ehâdis	55	Kütübü’l-Edeb	5
Kütüb-i Usûlü’l-Fıhk	19	Kütübü’t-Tevârîh	6
Kütüb-i Fıkh	62	İlmü’t-Tıb Min İlmü’l-Ebdân	2
Kütüb-i Ferâiz	6	İlmü’l-Hesâb	1
Kütüb-i Tasavvuf	13	Kütüb-i Adâbü’l-Bahs	5
Tasavvuf-ı Türki	1	İlmü’l-Hey’e	4
Tasavvuf-ı Fârisî	7	İlmü’l-Mantık	5
Kasâidü’n-Nebeviyye	2	Kütübü’l-Hikme	12
İlmü’l-Lügat	12	Toplam	340

Listede kitaplardan sonra dönemin büyük hattatlarının yazmış olduğu hüsn-i hat örnekleri bulunmaktadır ki bunların sayısı 9’dur. Bunların yanında çeşitli yazı

örnekleri de bulunmaktadır. Osman Efendi, kitap ve hüsn-i hat örneklerinden başka bir murakka'ât ve kıta'ât mahfûzası, marangoz işi ceviz ağacından bir rahle, yeşil çukadan bir Mushaf-ı Şerîf pûşîdesi ve bir adet mühür (tuğrâ-yı garâ-yı sultanü'z-zamân) de vakfetmiştir.

Tablo : 2 Vakfedilen Yazı Örnekleri ve Malzeme

Malzeme	Adet
Hutût-ı Hasene-i Mütenevvi'a	9
Murakka'ât-ı Hutût-ı Hasene	5
Kıta'ât-ı Hutût-ı Hasene Kıt'a	5
Murakka'ât ve Kıta'ât Mahfûzası	1
Marangoz İşî Ceviz Ağacından Rahle	1
Mushaf-ı Şerîf Pûşîdesi	1
Tuğrâ-yı Garâ-yı Zamân	1
Toplam	23

Listenin sonuna Hz Peygambere, ashâbına, âile efradına salat ve selamdan sonra du'â içeren bir vakfiye de eklenmiş, Osman Efendi vakfiyesinde bu kitapları ve değerli yazı örneklerini Hâdim Kütüphânesi'ne ve eş-Şeyh es-Seyyid Muhammed el-Hâdimî'nin talebelerinin faydalanmaları için vakfettiğini ifade etmektedir.

Vakfedilen Kitapların Listesinin 2a sayfası

Son olarak bu listenin, 20 Cemâziye'l-evvel 1175 / 12.İİİ.1761 tarihinde Konya şer'îye mahkemesi siciline kaydedildiğini gösteren bir kayıt düşülmüş ve daha önce Kudüs'de şimdi de Konya'da görev yapan Konya kadısı es-Seyyid Mustafa tarafından mühürlenmiştir.

"100 numaralı Konya Şer'îye Sicilindeki metne yapılan ilavelerden Osman Efendi'nin daha sonraki tarihlerde de Hadim Kütüphanesi'ne kitaplar vakfettiği görülmektedir. Buna göre Osman Efendi, 1177 / 1763–64 tarihinde 6 kitap ve 3 Muharrem 1183 / 9.V.1769 tarihinde de 2 kitap olmak üzere toplam 8 kitap daha göndererek, vakfetmiştir. Sonradan gönderilerek vakfedilen bu kitaplarla birlikte Osman Efendi'nin vakfettiği toplam kitap sayısı 348'e yükselmektedir." (Sak,2003:s.84–130).

e) Tasavvufi Yönü

Elimizdeki kaynaklarda Şehdî'nin tarikatına dari bir bilgi olmamakla birlikte Divan'ında yer alan bazı beyitleri ve kitaplarını Konya'daki bir kütüphaneye vakfetmiş olması bize Şehdî'nin Mevlevî olma ihtimalini düşündürmüştür." Divan sahibi Rumeli şairlerinden 43'ünün başta Mevlevîlik olmak üzere toplam 12 değişik tasavvufî gruba mensup oldukları tespit edilebilmiştir." (Çeltik 2004:s.20) Rumeli şairi olan Şehdî'nin de Mevlevî olma ihtimali yüksektir:

Külâh-ı Mevlevî ber-sernihâde

Be-hem piçide destâr-ı müdevver(14/14)

Olurlar ma'nevî esrâra vâkıf

Oğurlar Meşnevî-i Hâmuş ezber(14/15)

Celâle'd-dîn-i Rûmî'den el almış

Olup ism-i celâl-i Hakk'a mazhar(14/16)

Ser çeküp nüh kıbâb-ı gerdûna

Külehi çün külâh-ı Mevlânâ(14/17)

Zerre-veş maḥv-ı vücûd itdi mülâkât içre bu

Buldı Mevlânâ gibi Şems-i ḥakîkat pertevi(71/4)

2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Şehdî, kaynaklarda "İşe elverişli, münşi ve muhasip bir zât olarak geçmektedir." (Unat 1942: 5). Tezkirelerde hakkında bilgi bulamadığımız şairin edebî kişiliğini eserlerinden öğreniyoruz. Sefâretnamesi, lügazları ve düşürdüğü tarihler onun zeki ve marifetli bir şair olduğunu ortaya koymaktadır.

Şair bazı beyitlerinde kendini över. Şirazlı şairler kadar hünerli bir şair olduğundan hatta kendisi gibi bir şairin Şiraz'da bile bulunmadığından bahseder.

Eyledim bülbül-i Şîrâz ile hoş-âgâze

Düşde görmez şu'arâ böyle hayâl-i tâze

Şehdiyâ var ise gelsün bize bir ehl-i hüner

İşte meydân-ı suhan gitmeyelim Şîrâz'a(20/1-2)

Şair iyi bir tarihçidir. Dönemin padişahları ve vezirleri ondan tarih manzumesi yazmasını istemişlerdir. Tarih manzumeleri devrin diğer tarih manzumelerinden üstün tutulmuştur.

"Mazlûm-ı Bî-günâh Şehîd-i Bî-iştibâh Merhûm Şeyh'l-İslâm Feyzullâh Efendi'nin Büyük Maḥdûmu Seyyid Fethullâh Efendi Naḳîbu'l-eşrâf İken Rütbe-i İsnâ İle İkrâm Olunduḡda Me'mûren Didüğümüz Târîḡdir ki Cümle-i Tevarîḡ- i Şu'arâ Üzre Tercîḡ Buyurmuşlardı Raḡimehu'llâhu ve Ġaferehu"(21)

Şair, kendinden önceki tarihlerin de hepsini okumuştur.

Tevâriḡ-i selef ḡâtır-nişânumdır benüm ekşer

Biri birinden a'lâ şehri-yârân nikû-kârı(29/49)

Şairin Divan'ının çoğu tarih manzumesidir. 18. yüzyılın başında özellikle İbrahim Paşa'nın imar faaliyetleriyle eğlence yerleri yeniden düzenlenmiştir. Düzenlenen helva gecelerine, Sadâbâd eğlencelerine şairlerin de katıldıklarını eserlerinden anlıyoruz. Bu dönemde gerçekleştirilen imar faaliyetlerine çeşme ve sebiller, köşklere dönemin şairleri manzum tarihler düşürmüşlerdir. Şehdî de devrin olaylarını padişahları ve vezirleri yakından takip eden iyi bir gözlemcidir. Devrindeki olaylara yabancı kalmamış ve yaşananlara o da tarihler düşürmüştür. Böylece şair yaşadığı devrin bütün olaylarını gözler önüne sermeye çalışmıştır.

Varup seyr eylesünler kaçır-ı Sa‘dābād'ı pey-der-pey

Bu eyyām-ı bahārīde çemenzār u hıyābānı(46/56)

Uçurmuşlar havāya nām-ı Kāğıd-hāneyi şimdi

Bula bu nev-zuhūrın nām u şānı olsa Sā‘d-ābād(90/44)

Cenāb-ı Hāk ḥaṭāsız ide bu şāh-ı cihān-gīri

Şafā-baḥş ola dem dem cılve-gāhī kaçır-ı Sā‘d-ābād (90/55)

Yapıldı her tarafda bir nişīmengāh-ı sulṭānī

Biri birinden a‘lā kaçır-ı bī-mānend-i nev-peydā(49/2)

Şair maliye tezkireciliği ve muhasebecilik yapmıştır.Bu yüzden hesapla, pazarla ilgili kelimeler şiirlerinde sıkça tekrarlanmaktadır.

Zağı bülbul gibi şatmak nice olur ‘āleme

Dutar elbetde anı muḥtesib-i bāzārī(25/16)

İdüp ḥabābına ta‘yīn nihāl-i bādāmı

Ki nukre-pāş olup itmekde ādemi terğīb(54/14)

Egerçi geh kesād u geh revāc üzre olur cārı

Bu cān yararadır serden geçenler aldı meydānı(83/15)

Hesap yapmak şairin yaşam tarzı olmuştur. Şiir yazarken bile şair hesap yapmaktadır. Bu yüzden "elde bir, parmak hesabı, rakam-senc, suhan-senc, nukre-senc, sıfır zāidleri " gibi ifadeler şiirlerinde yer almaktadır.

Elde birdir didiler ta' dād idüp târiḥini
Ḥaḳ mübārek eyleye oldu 'Alī Pāṣā vezir(55/11)

Ḳaçan kim tâze ṭurfanda ḥıyār olduḳda āmāde
Olur parmaḳ ḥisābı üzre rāyic zir u bālāda(75/4)

Elde birdir diye idüp mektūm
Şıfr zāid çü noḳta-i mevhūm(80/103)

Şıfr-ı zāidlerı deyr-i felek
Defter-i āṣafiden eyledi ḥaḳ(80/125)

Anar olmuş şüküfte elde bir yāḳūt-ı rümmānı
Şeh-i nevrūza şundu gevher-i nādīde endādı(81/12)

İdüp manzūme-i eyyām 'ömr-i devletin efzūn
Raḳam-sencān 'ālem-i müstezād ittükçe ta'dādı(81/57)

Dergeh-i Ḥaḳḳ'a niyāz-āver olup ins ü melek olup
Nuḳre-senc idi ḥuşul-ı kāma çün Kerrūbiyān(91/48)

a) Mahallīleşme

Necātī'yle belirginleşen Bākī, Şeyhülislam Yahya gibi şairlerin elinde mükemmelleşen "Mahallīleşme Cereyanı" 18. yüzyılda en büyük temsilcisini bulur: Nedim. Aynı yüzyılı paylaşan Şehdī de bu akımdan ve Nedim'den etkilenmiştir. Tarih manzumeleriyle Nedim'e nazire yazan şair yine tarih manzumelerinde değişik bir tarz oluşturmuştur. "Nedim'in Sultan Abdülhamid'in vilādetine söylediği tarihe"

eş değerde bir tarih manzumesini de (73/a) Şehdî yazmıştır.(Macit 1997:s.136) Kaside nazım şekliyle tarih yazan şairimiz kasidenin bölümleri arasında başlıklarla geçiş yapmıştır. Zafername başlığıyla yazdığı kasidesinde mesnevilerde olduğu gibi düşmanın durumu, askerin durumu... gibi alt başlıklar kullanarak kasidenin bölümleri arasında geçiş yapan şairimizin bu kullanımı üslup kaygısı taşıyan bir şair olduğunu göstermektedir.

b) Atasözleri ve Deyimler

Şehdî'nin mahallîleşme akımından etkilendiğini gösteren mahallî özellik taşıyan deyimler ve atasözleri Divanı'nda önemli yer tutar. Şâirin bu özelliği aynı devri paylaştığı “hikemî tarz”ın öncüsü Nâbî'den etkilendiğini ortaya koymaktadır. Biz de şairin mahallîleşme akımından etkilendiğini göstermek için kullandığı deyim ve atasözlerinden bazı örnekler aldık:

Göñül o âfet-i ‘âşık-keş-i bîdâd-ı neylersin

Beter etdin yeter bu nâliş ü feryâdı neylersin(129/1)

Bu bâzâr-ı fenâdan Şehdîyâ şekker-fürûş-ı çarh

Şatup savdı seni şimdengirü kannâdı neylersin(129/9)

Lîk her cây-ı revîşi girdâr

Eylemez vâhid meclisde karar(136/6)

Dâ'imâ eylemekde bezl-i umûm

Neme lâzım diyüp kıomaz maḥrûm(139/9)

Neylesün **ağzı var dili yokdur**

Anı rencide eyleyen çokdur(148/10)

Zâgı bûlbûl gibi şatmak nice olur ‘âleme

Dutar elbetde anı muhtesib-i bâzârî(25/16)

Durmayup atdı kapağı küpe bindi o ‘acûz

Devşürüp taş u tarağı kaçar ammâ kaçar(16/45)

Biñ hande ider gayra leb-â-leb bize Şehdî

Bir kaşdı mı vardır

Ağzın bile açmaz sözi ol gonca-femiñ ne

Bil-lâh bilinmez(109/5)

c) Üslûbu

Şair kendisinin hünerli bir şair olduğunu söyler. Şiirlerinde de yeni söyleyiş tarzları bulduğunu ifade eder. Ancak özellikle tarih şiirlerinde kendi söyleyiş kalıplarını tekrara düşmektedir. "Hak hatâsız eyleye, Hak hatâlardan emin ide, duâ idip didim, nice mühr olmuş " gibi cümleler dikkat çekmektedir. Muhasebeci olması nedeniyle de hesaplâ ilgili kavramların da sıkça tekralandığı görülmektedir. "elde bir, parmak hesabı, sıfır zâidleri, rakam sencân... " sıkça tekrarlanır. Şairin bu ifadelerle kendini tekrara düştüğü gözden kaçmaz.

Şehdî kasidelerinin dua bölümlerini birbirine yakın ifadelerle tekrarlar.

‘Azm-i rezm-i düşmen itdükçe işâbet-yâb olup

Hak hatâsız eyleye bu tōb-ı ejder-peykeri (36/16)

Hak hatâlardan eylesün mahrûz

Şâd-kâm eyleye farîğü’l-bâl(39/31)

Yâ Râb bu şeh-süvârı hatâlardan it emin

Dil-ḥâhı üzre tevsen-i çarḥ ola hem ‘inân(41/13)

Haḡ ḡaṡālardan emīn ide sipehsālārī
Görmeye renciṡ ü ālām u ḡaṡar leyl ü nehār(44/64)

Şairin çok tekrarladığı bir övgü kalıbı da, övdüğü kimseye āhenkli kısa cümlecikleri arka arkaya sıralayarak hitap etmesidir. Şehdī'ye bir üslup özelliği kazandıran bu ifadeler, yukarıdaki örneklerde olduğu gibi, bazen yakın ifadeler şeklinde tekrarlanır.

Āṡafā dād-gerā kām-verā yemm-i himemā
Ey penāh-āver-i miḡnet-zedegān-ı ḡam-ḡār(44/65)

Āṡafā ṡadrā felek-ḡadrā vü mīrā serverā
Ey medār-ı dīn ü devlet rüzgārīñ meḡḡarī(45/69)

Āṡafā dād-gerā kām-verā yem-himemā
Ey penāh-āver-i miḡnet-zedegān-i pūr-ḡam(80/166)

Āṡafā münṡifā kerem-kārā
Ey nīzām-baḡṡ-ı devlet-i cāvīd(86/12)

Şairin hesapla ilgili kelimelerde sıkça tekrara düştüğü görülür. Özellikle "parmak hesabı, elde bir " ifadeleri yinelenmektedir.

Devr-i cūdunda seniñ deryā-yı Nīl idüp ḡurūṡ
Kılmadı parmaḡ ḡisābıyla ṡümār engüṡterī(106/35)

Hele ey meyl-i Nīl-i Mıṡr-ı emel
Baṡa parmaḡ ḡisābın eyleme gel(82/79)

Elde birdir didiler ta‘dād idüp tārīḥini
Haḡ mübārek eyleye oldu ‘Alī Pāṣā vezir(55/11)

Elde birdir diye idüp mektūm
Şıfır zāid çü nokta-i mevḥūm(80/103)

Şair edebî sanatları da sade bir söyleyişle canlı tasvirlerle başarılı bir şekilde yapmaktadır:

Şöyle canlandılar erbāb-ı çimen kim serviñ
Ayağı bağda olmasa iderdi reftār(Tevriye, 16/48)

Elin ayağın üşütmüşdi cihān bāğında
Hareket eylemeden ḡalmış idi serv ü çenār(Hüsn-i Ta‘lil, 16/28)

Şair, divan şiirinin alışılmış imajlarından farklı olarak bazı teknik unsurları da orijinal benzetmeler çerçevesinde kullanmıştır. Özellikle tarih manzumeleriyle öne çıkan şairin savaş terimleriyle yaptığı sanatlar dikkat çekmektedir:

Gūyiyā murğ-ı semenderdir felekde her fişek
İtmede pervāz-ı bāl u perleri āteş-feşān(91/24)

Bī-şümār olsa ‘acep mi edevāt-ı perḡāş
Tōb u ḡumbara vü cep-ḡānesi memlū dā‘im(80/73)

Tōb-ı çevgān-ı ḡazāda neylesün aña siper
‘Ālemi eyler ḡarāb ol şadme-i zūr-āveri(45/51)

Balyemez ammā ağızı o bi-ğidā-yı mā-hazar
Ḥūn-ı düşmenden aña şîrîn şerāb u şekerî(45/52)

Ġazā-yı Çaldıran'da Tāclu Ḥān vaḳ'ası meşhūr
İdince ḳahḳar-ı ric'at şeh-i meger āh-ı pūyānı(46/37)

Divan şiirinde sevgilinin saçalarının ya da boyunun hurma fidanına benzetilmesi pek yaygın bir kullanım değildir. Şehdî birkaç beyitte diğer şairlerden farklı olarak hurma fidanını kullanmıştır:

Raṭb u tāze naḥl-i ḥurmāda
Görüne pîş-ger-i Şüreyyā'da(82/81)

Severseñ naḥl-i ḥurmā gibi bir kākül-i perîşānı sev
Heveskār-ı hevā-yı ḡayr olan şimşādı neylersin(129/4)

ç) Dili

Şehdî, Farsça bir şiir yazmıştır.(82) Kasidelerinde anlattığı konuya göre uzun tamlamalar kullanmıştır.

Zülfikār-ı 'Alī ne şod be niyam
Hayf bâşed zebān-ı tū dır gām(82/36)

Derd-i bostan hācegān-ı zamān
Heme tilmiz est-i ebced hān(82/37)

Żiyā-yı dīde-i müfti'l-enām şadr-āra
Nihāl-i nevres-i bâğ-ı belāgat u tafşîl(22/2)

*Hadiv-i bî-mu'âdil Hazret-i Hân Ahmed-i 'âdil
Şeh-i âgâh-dil-i şâyân-ı evren-i cihânbanı(33/5)*

*Tiğ u tiri gūyiyâ dest-i 'alide Zü'l-fikâr
Hüsn-i hatt-ı kıt'a-ı mîr-'alidir hâme-gîr(56/6)*

Savaş tasviri yaptığı bölümlerde savaş terimlerine yer vermiştir:
*Ġazâ-yı Çaldıran'da Tâclu Hân vaķ'ası meşhûr
İdince kahķar-ı ric'at şeh-i meger âh-ı pūyânı(46/37)*

*Balyemez ammâ ağızı o bî-ġidâ-yı mâ-hazar
Hûn-ı düşmenden aña şîrîn şerâb u şekerî(45/52)*

Şair, uzun terkipler kullansa da dili sade ve anlaşılır biçimdedir. Günlük konuşma diline son derece yakındır. Divan şiirinde alışılmış olan "ney" yerine şairin "zurna, kaval " gibi çalgı aletlerini kullandığı görülmektedir. Bir şiirinde de tamamen halkın pazar alışverişinde kullandığı kelimeleri kullanmıştır.(75)

*Çekilir mi bu kadar derd ü belâ 'âlemde
Niçe şabr eylesün Allâh'ı severseñ âdem(80/177)*

*Şurnây-i şâh kaçan nağme-riz ola
Şanmañ anıñ şadâsı vire neşve-i kavâl(76/16)*

*Kaçan kim tâze tūrfanda hıyâr olduķda âmâde
Olur parmak hısâbı ūzre rāyic zir u bālâda
Şanasın çıhanı yüzünde bu cān otıdır gūyâ
İdermiş ceyb-i ma'ķūsunda pinhān anı dildâde
Görürsen soñra tūrpuña çıkış ey nâib-i es'âr
Bahâya çıķdı dirler şalgām u pancarı gördüñ mü(75/4)*

d) Şehdî'de Lugâz

Şairin diğer bir özelliği de lügaz yazmasıdır. Lügaz, manzum bilmecedir. Konu edinilen şeyin özellikleri söylenerek ne olduğunun bulunması amacıyla düzenlenmiş bir söz oyunudur." İsimleri konu alan lugazlara muammâ denir"(Pala 1999:s.257). Muammâ, kelime olarak gizlenmiş "gizli ve güç anlaşılır söz" anlamına gelirken; edebiyatta başlangıçta Allah'ın doksan dokuz ismi (esma-i hüсна) hakkında düzenlendiği halde, sonradan insan isimleri için de yazılmıştır" (Bilkan 2000:s.58). Divan da muamma bulunmamakla birlikte 19 lügaz yazdığı tespit edilmiştir.

Nedir ol kıadd-i hāmīd māh-ı nev gibi ziyā-güster

‘Acep mi dinse añā necm-i gīsūdār ferruḥ-fer(147/1)

Ol nedir bir kıal‘a-yı gevher-nigīn

Ma‘den-i yāķūta beñzer ol hemīn(150/1)

Lügazların çoğu "nedir ol" ya da "ol nedir" şeklinde başlamaktadır.

3. ESERLERİ

Şehdî'ye ait iki eser mevcuttur. Biri Divan'ı diğeri ise Sefāretnamesi'dir.

Divanının bilinen tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi, Hālet Ef.147 numaradadır. Divanında 39 Kaside, 29 Gazel,68 Kıt'a, 20 Mesnevi,2 Terķib-i bend, 1 Tercī-i bend bulunmaktadır. Divanda nesir kısımlar da bulunmaktadır. Bu kısımlar da genellikle yazılan şiir bir tarih şiiri ise bu tarihi olay hakkında bilgi verilmektedir. Çalışmamız sadece divanının transkripsiyonunu içerdіği için bu kısımları çalışmamıza dāhil etmedik.

a) Sefaretnāme

Osman Şehdī Efendi'nin Sefaretnamesi ise tarihimiz için önemli bir kaynaktır. Osmanlı İmparatorluğu'nun yabancı ülkelere gönderdikleri elçilerin kaleme aldıkları mektup, risale, seyahatname, takrir ve havadisnamelere "sefaretname" adı verilir. Bu sefaretnameler padişaha, sadrazama ve reisülküttaaba arz edildiklerinden resmi bir nitelik taşır. Osmanlı devleti; padişahın cülüsünü bildirmek, barış teklifinde bulunmak, hediyeler götürmek, padişahın bir mektubunu iletmek, barış yapmak veya mevcut barışı yenilemek, vergi istemek, kazanılan zaferi duyurmak, tahta yeni çıkan bir kralı tebrik etmek, taç giyme törenine katılmak, öteki devletlerin Osmanlı hakkındaki fikirlerini anlamak gibi vesilelerle yabancı ülkelere "fevkalāde elçi" diye adlandırılan geçici elçiler göndermiştir. Avrupa'da ise daimi elçilikler 15.yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşmeye başlamıştır. Osmanlı Devleti ilk "ikamet elçisi"ni 18. yüzyılda III. Selim zamanında İngiltere'ye göndermiştir.bu uygulama Avrupa Devletleri arasında geçerli olan diplomasi kurallarının Osmanlılarca da kabul edildiğini gösterir.Osmanlı temsilcileri gittikleri ülkelerin tarihini,yaşanılan zamanın tarihî,siyasî hadiselerini,komşuluk münasebetlerini,başka ülkelerle yaptıkları savaşları ve devlet idarecilerinin özelliklerini anlatırlar.Sefaretnameler ,Osmanlı modernleşmesinde bir program görevi görmüşlerdir.(Gürsoy 1999:582).

Bu yüzden 18.yüzyılda Şehdī Osman Efendi'nin kaleme aldığı Rusya Sefaretnamesi edebiyatımız ve tarihimiz açısından büyük önem taşımaktadır.

III. Mustafa'nın cülüsünü İmparatoriçe Elizabet Petrowna'ya tebliğ vazifesiyle 1757'de Petersburg'a gönderilen Şehdī Osman Efendi esrinin başlangıcında "Cülûsi Humāyûn tebşîri için Devleti Rusya'ya seferidir." diyerek gidiş sebebini belirtmiştir."(Unat 1942: 1-5). sefaretnamesinin naklettiğine göre 12 ilkkânun 1757 günü İstanbul'dan kara yoluyla hareket ederek Babadağı'na hareket etmiş oradan Bender'e geçmiş yol hazırlıklarını tamamlayarak Tuna'yı buz üstünden

geçmiş ve Lehistan hududuna girmiştir. Lehistan'dan Rusya'ya geçerken kendisine verilen talimata göre bir taraftan da eskiden Rusya'ya esir düşmüş Müslümanları bulup çıkarmak vazifesini ifaya çalışmış ve kendisine bu müşkül içinde erkek kıyafetiyle sokulmaya fırsat bulan bir Türk kızını himayesine almıştır.10 Temmuz 1758'de Peterhof Sarayında İmparatoriçe Elizabet tarafından kabul olunarak getirdiği name-i hümayunu kendisine törenle teslim etmiştir. **Rusya'ya giden elçiler arasında en tafsilatlı sefaratnameyi yazmış olan Şehdî Osman Efendi**, Peterhof Sarayı ve bahçeleri hakkında uzun malumat verdikten sonra Petersburg civarında gördüğü yerleri ve tesisleri anlatmaktadır.Osman Şehdî Efendi , kendisine yolda birçok üzüntü çekdiren mihmandarı ve maiyetini atiyeler ve bahşiyeler vererek memleketlerine iade ettiğini kaydettikten sonra 21 ilkkânun 1758'de İstanbul'a döndüğünü yazarak sefaretnamesine son vermektedir.(Unat 1968:107-112).

Şehdî Osman Efendi'nin 1757-1758'de keleme aldığı Rusya Sefaretnamesi'nde yolculuk ve güzergâhların anlatımında sonra Petersburg şehri etraflıca anlatılmaktadır. bu şehrin iklimi ve çevresi Peterhof Sarayı ve bahçeleri tasvir edilmektedir. Tiyatroları Tsarskoié –Sélo Sarayını da ziyaret eden elçi Kronştat tersane ve kalesini, Baltık denizi donanmasını, kanalları, devlet müze ve matbaasını görmüştür. Bu esrede Rus ordusunun teşkilatı talim ve düzeni konusu da ele alınmaktadır. Elçi kendisine sığınan Türk ve Müslüman esirler sebebiyle Ruslarca sıkıntıya uğrasa da kendisine sığınanlara yolculuğunun sonuna kadar sahip çıkar(Gürsoy 2002:586).

b) Divan

Şairin bilinen diğer eseri de Divanı'dır. Eserin tek nüshası Süleymaniye Kütüphanes'inde Hâlet Ef.147 bulunmaktadır. Nüsha 86 varaktır.Her varakta ortalama 27 satır bulunmaktadır.

4. Divanın Şekil ve Muhteva Özellikleri

a) Divanın Nazım Şekilleri

Şehdî eserinde klasik nazım şekillerini kullanmıştır. Eserinde toplam 151 manzume bulunmaktadır.

Şehdî'nin kullandığı nazım şekillerine bakacak olursak Divan'da 39 Kaside, 28 Gazel, 68 Kıt'a, 20 Mesnevi, 2 Terkîb-i bend, 2 Tercî-i bend, 1 Müstezâd-gazel, 2 musarra' beyit bulunmaktadır.

Divan'daki 159 manzumeyi yüzde olarak ifade edersek: Kasideler Divan'ın %24 'ü, Kıt'a'lar %42'si, Gazeller %18'i, Mesneviler % 12'si, Tercî-i bend %1, Terkîb-i bend ise %0,6'sını Müstezad-gazel %0,6'sını oluşturmaktadır. Bu da kıtaların neredeyse Divan'ın yarısını oluşturduğunu göstermektedir.

Nazım Şekli	Sayısı
Gazel	28
Kaside	39
Kıt'a	68
Mesnevi	20
Terkîb-i Bend	2
Tercî-i Bend	2
Müstezad-gazel	1

aa. Kasideler

Şehdî, kaside nazım şeklini mesnevi gibi kullanmıştır. Uzun tarihi olayları anlatmak için kasideyi tercih eden şair 196 beyitlik bir kaside yazmıştır.(10)Girizgah beyiti yerine çoğu zaman şairin kaside içinde alt başlıklar kullanması dikkat çekicidir. Kasideler içinde "kıta" alt başlıkları ise farklı bir kullanımdır.(9, 12, 17) Şair çoğu zaman Kaside'yi bir tür olarak algılamış Kaside başlığı taşıyan şiirleri kıta nazım şekliyle yazmıştır.

"Tek kafiye beyit esasına dayanan ikinci nazım şekli kıtanın kaside/gazelden farkı ilk beytin matla yerine müfred olmasıdır.(Kurnaz 2005: 506)Ancak şair kaside ve kıta nazım şekillerini harmanlayarak kullanmıştır. Kıtalarda kasidenin bölümleri bulunmakta, beş mısralık kaside yazmaktadır. Şair kıta kafiye örgüsüne sahip şiirlere kaside başlığı atmıştır.Hem kıtaları hem de kasideleri beyit sayısı bakımından fazladır.

bb. Kıt'alar

Divan'ın yarısını kıtalar oluşturmaktadır. Sayısı 68 olan kıtaların çoğu tarih düşürmek için yazılmıştır. Müverrih bir şair olan Şehdî bu konuda oldukça başarılıdır. Şair kıtalarda son beyitte mahlasını kullanmıştır. Bazı kıtaların ise ilk beyti musarra'dır.

cc. Gazeller

Gazellerin ikisi hariç hepsinde şair mahlasını kullanmıştır. Mahlaslar sadece iki gazel hariç hep son beyittedir. İki gazelde ise sondan bir önceki beyitte yer almaktadır. Gazellerin çoğu 7 beyitten oluşmuştur.

Beyit Sayısı	Gazel Sayısı
4	1
5	9
6	1
7	11
8	3
9	1

Gazellerin %42'lik çoğunluğu 7 beyit,%34'u 5 beyit, %11'i 8 beyit, %3'ü 9 beyit, %3'ü 6 beyittir.

Şairin "Mükemmel Gazel" olarak başlık koyduğu bir gazeli vardır. Ancak bu gazelde redd-i matlanın dışında şiirin mükemmel olmasını sağlayacak bir özellik yoktur.

çç. Mesneviler

Mesnevi nazım şekliyle yazılan 19 şiir lügazdır. Ali Paşa hakkında da yazılmış bir mesnevi vardır. Lügāzların 16'sı "nedir ol" 1 tanesi "ol nedür" 1 tanesi "kimdir ol" 1 tanesi de "ne sāhirdir" diye başlamaktadır.

dd.Terkīb-Bend

Terkīb-bend iki benden oluşmuştur. Bendler 11'er beyittir. Tevhid, na't, miraciye konularını içermektedir.

ee.Tercī-Bend

Tercī-bendin ilki 4 benddir. Her bend 9 beyittir. İkincisi beş benden oluşmuştur, "tercī-bend-i teşlīs berāy-ı nāib-i es'ār"dır. Her bend üç beyitten meydana gelmiştir. Konusu sosyal hayattır. Sade bir dille yazılan şiir pazardaki kavramları ele almıştır.

ff. Müstezād-Gazel

Müstezād-gazel 4 beyitten oluşmaktadır. Vezni "Mefülü Mefāilü Mefāilü Feülün"dür. Kafiye düzeni :

$x(x) a(b) - x(x) a(b) - x(x) a(b) - x(x) a(b)$ 'dir. Bu düzen de müstezādlarda en çok kullanılan kafiye düzenlerindendir(Dilçin 2000: s.204).

gg.Musarra' Beyitler

Divan'da iki musarra' beyit vardır. Musarra' beyitlerden biri Şehdî'den mahlas isteyen Ahmed Çelebi'ye "Nigāhizāde" mahlasını vermek için yazılmıştır. İki beyit de "*Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün*" veznindedir.

b. Kafiye ve Redif

Şehdî, mesnevi yazar gibi uzun kasideler yazmıştır. 196 beyitlik bir kasidesi vardır.(10) Bu da şairin kafiyesine güvendiğini göstermektedir. Kasideler ve kıtalar çoğunlukla "-ā, ānı, ārı" şeklinde kafiyevidir. Redif genellikle kullanılmamıştır.

Gazellerin hepsinde hem kafiye hem redif kullanılmıştır.

" Redifin ahenk yönünden şiiri kanatlandırdığı ve bir bütünlük kazandırdığı unutulmamalıdır." (Kurnaz 1996:s.33). Şairin üç kez kullandığı "-āh peyder pey " kafiye ve redifi dışındaki ses benzerlikleri farklı farklıdır."Bana, bilmez, gelir görünür, kim dinler, sensiz, olur olmaz, yolunda, mı kaldı, üzre, ol, odur o, imrenir imrendirir, peyder pey, ālem, neylersin, yok" kullanılan rediflerdir. Tekrarlı redifler " imrenir imrendirir, peyder pey " gibi gazellerde dikkat çekmektedir.

c. Divanda Kullanılan Aruz Kalıpları

Şehdî Divanı'ndaki toplam 151 manzumede 14 farklı aruz kalıbı kullanılmıştır. Yoğunluk sırasına göre yüzde oranıyla beraber şöyledir:

- 1)Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün:48 manzumede(%30)
- 2)Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün: 28 manzumede(%17)
- 3)Fā' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün: 24 manzumede(%15)
- 4)Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün:15 manzumede(%9)
- 5)Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün: 12 manzumede(%8)
- 6)Mefülü Mefāilü Mefāilü Feülün: 10 manzumede(%6)
- 7)Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün: 8 manzumede(%5)

- 8)Mefā' ilün Mefā' ilün Feülün: 6 manzumede(%4)
 9)Mefülü Fäilätü Mefā'ilü Fā' ilün: 2 manzumede(%1)
 10)Mefülü Fäilätü Mefā'ilü Feülün:2 manzumede(%1)
 11)Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Feülün:2 manzumede(%1)
 12)Fā' ilätün Mefā' ilün Mefā' ilün Feülün:1 manzumede(%0.6)
 13)Mefā' ilün Mefā' ilün feülün:1 manzumede(%0.6)
 14)Fe' ilätün Fe' ilätün Fe' ilün:1 manzumede(%0.6)

Şehdî'nin en çok kullandığı vezin " Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün"dür.

Divanda zaman zaman vezin aksaklıklarıyla karşılaşılır. Bunların daha çok müstensih hatalarından kaynaklandığını düşünüyoruz. Bazı beyitlerde müstensihin yazmadığı eksik kalan kelimelerden kaynaklanan vezin aksaklıklar da vardır. Vezin gereği "feyz-feyiz, seyr-seyir, çeşm-çeşim..." şeklinde kelimeler iki şekilde de okunabilmektedir.

Gül-i şadberg-i ra' nā-yı 'aṭāyā-yı Hudāvendī

Mu'aṭṭar eyleye bu merḳad-i pūr-feyiz envāri(12/29)

Her zerre-i ḥāk olmada müstaḡraḳ-ı feyzī

Bir ḳatre-i bārān ile reyyān iden Allah(2/1)

Ey derd-i dil-i 'āleme dermān iden Allah

Giryānları luṭufıyla ḥandān iden Allah(2/1)

Düşunda Sipihriñ seyiri mihr-i mücellā

Māh-ı nevi bir tīg-i dırāḥşān iden Allah(2/1)

ç. Divanın Muhtevası

Yukarda şekil özelliklerinden bahsettiğimiz Divan'ı bu bölümde içerik yönünden ele alacağız. Şehdî Divan'ında kaside nazım şekliyle Na't türünde yazılmış 4 kaside vardır. Nevruziye(3), Bahariye(2), Esbiyye başlıklı kasideler vardır. Bunların içinde "Esbiyye" kasidesi sadece nesib bölümünden ibarettir.

II.Mustafa'nın cülûsu üzerine memuren bir kaside , III. Ahmed'e Bahariye kasidesi, Ali Paşa'nın vezareti üzerine memuren kaside, Baltacı Mehmet Paşanın vezir olması üzerine şair kasideler yazmıştır. Bu da şairin saygın bir kişiliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Kasidelerin çoğu İbrahim Paşa için yazılmıştır. Şairin kimi kasideleri klasik kaside kurallarına uymamaktadır. Matla beyti bulunmayan kasideler vardır. Engürüs seferi üzerine "Vakayiname" ve "Zafername" olarak yazılan kasidelerde şair bölümler arasında, mesnevi nazım şeklinde tercih edilen başlık kullanma yöntemini tercih etmiştir.

Kıtalarda birçok yer ismi geçmektedir. Tebriz Kalesinin fethi, Revan Kalesinin fethi... gibi. Şehzadelerin doğumuna (Vilâdet-i Abdülhamid Han, Vilâdet-i Sultan Numan) sünnetlerine de kıta nazım şekliyle tarih düşüren şair tarihe şiirleriyle ışık tutmuştur. O dönemde depremler yüzünden yıkılanların yerine ya da gerektiği için inşa edilen çeşme, köşk, kasr, cami gibi birçok yapıya da tarih düşürmüştür. Şahıslara düşürdüğü tarihlerle de o devirdeki paşaların hangi mesleklerde bulunduğunu öğrenmemizi sağlamıştır. "Şeyh Abdî Efendi Reîsü'l-küttâb oldukda, İmad Paşa Kethüda oldukda, İsmail Efendi Defterdar oldukda, İbrahim Paşa vezir oldukda" gibi başlıklarla yazılan kıtalar önemli tarih şiirleridir. Şair tarih şiirlerinin çoğunu istek üzerine yazmıştır."Me'mûren Didügümüz Târîhdir ki" diye başlayan manzumeler için şairin câize aldığı da şiirlerinden anlaşılmaktadır.(21, 22, 23, 32, 40)

aa. Divanda Cemiyet

Şehdî'nin şiirlerinde işlediği konular, klâsik Türk şiirinin genel konularından çok farklı değildir. O da diğer divan şairleri gibi, sevgi, ayrılık, hasret, dünyanın sıkıntıları, güzellerin vefasızlığı, âşıkların çaresizliği vb. konuları şiirlerinde işlemiştir. Ancak şairimizin en önemli yönü manzumelerinin çoğunluğunu oluşturan divanındaki tarihlerdir.

"Eski hayatın örf ve âdetleri, yaşayış tarzı günlük hayatta kullanılan malzemeleri, inançları, bilim görüşleri ve hatta türlü zenaat teknikleri dahi eski şiirlerle belgelenmiş gibidir."(Şentürk 1994: 8).

Şehdî, divanına kaydettiği çok sayıdaki tarihle yaşadığı devrin bazı önemli olaylarını, şairâne bir biçimde bize aktarmıştır. Şehdî, yazdığı şiirlerle dönemin önemli olaylarına tanıklık etmiştir.

Şairimiz şiirleriyle devrin siyasi ve sosyal olaylarına ayna olmuştur. Osmanlı devletinin dış borçları, devletin artık hasta adam gözüyle görülmesi devrin padişahlarının faaliyetleri ve sadrazamları şairin şiirlerine konu olmuştur:

*Şehenşâh-ı cihân Hân Ahmed-i şâliş zamânında
İki destûr-ı zîşân oldular hayretle meşhûr(102/1)*

*Birisi âşaf-ı a'zam 'Alî Pâşâ-yı mülk-ârâ
Ki dîn ü devlet ü dünyâyâ virdi revnağ-ı mevfûr(102/3)*

*Birisi daği İbrâhîm Pâşa Âşaf-ı şânî
Kapudân-ı gazâ-pîşe ki kıldı düşmeni mağhûr(102/5)*

Devletin borçlarından düşmanın çokluğundan çekilen sıkıntı şiirlerine konu olmuştur.

*Pençe-tâb-ı şikence-i dâîñ
Çâk çâk itmede girîbânı(92/10)*

Hâne-ber-düş-ı lâ-mekânım ben

Yok metâ'ım fûrûhte erzânı(92/11)

İtme muhtâc ğayra luğf eyle

Çekemem imtinân-ı dünyâyı(92/15)

Eyle bu nîm-mürdei ihyâ

Ey Mesîhâ-dem eyle ihsânı(92/17)

Edebiyat, yaşanılan hayatın bir aynasıdır. "Toplumda meydana gelen hadiselerin edebî eserlere yansıması kaçınılmazdır. Bu bakımdan edebî eserlerin tarih ve sosyoloji gibi ilim dallarınca birer vesika değeri taşıdığı söylenebilir. Bunlar bazen tarihî vesikaları teyîd edip desteklemekte, bazen de tarihî vesikaların bulunmadığı hallerde vesika görevi görmektedir."(Kurnaz 1997: 51)

Şehdî'nin şiirlerinde sosyal hayatı yansıtan örnekleri beş ana başlıkta toplamak mümkündür. I. Şahıslar, 2. Ülkeler ve Şehirler,3.Nehirler,4. Kavimler,5.Tarih Manzumeleri

bb. Şahıslar

Şair iyi bir gözlemci ve tarihçidir. Devrindeki olayları kişileri çok iyi bilmektedir. Bu yüzden şiirlerinde çok fazla şahıs ismi geçmektedir.

1.Devlet Adamları

Şehdî, tarih düşürmekte usta bir şairdir. Yaşadığı devrin padişahlarını, paşalarını, devlette önemli görevi bulunan diğer meslek gruplarına mensup kişilerini yakından takip etmiştir. Şairin ismini en çok zikrettiği padişah III. Ahmed olup onun

saltanatında sadrazamlık yapan paşaların çoğu da şiirlerinde yer almaktadır. Bu yüzden Şehdî'nin yaşadığı devirde padişah ve sadrazam olan önemli devlet adamlarının bir listesini vermeyi uygun bulduk.

II. Mustafa	Râmi Mehmed Paşa
III. Ahmed	Kavanoz Nişancı Ali Paşa Enişte Hasan Paşa Kalaylıkoz Ahmed Paşa Baltacı Mehmed Paşa Çorlulu Ali Paşa Köprülü-zade Damad Numan Paşa Baltacı Mehmed Paşa Ağa Yusuf Paşa Silahdar Süleyman Paşa Hacı Halil Paşa Nişancı Mehmed Paşa
I. Mahmud	Damad Mehmed Paşa Yeğen Mehmed Paşa Hacı İvaz Mehmed Paşa Nişancı Hacı Ahmed Paşa Hekimoğlu Ali Paşa Seyyid Hasan Paşa Tiryaki Hacı Mehmed Paşa Boynueğri Seyyid Abdullah Paşa Mehmed Emin Paşa Bahir Mustafa Paşa
III. Osman	Bahir Mustafa Paşa Hekimoğlu Ali Paşa Başdefterdar Naili Abdullah Paşa Bıyıklı Ali Paşa Mehmed Said Paşa Bahir Mustafa Paşa Koca Ragıp Mehmed Paşa

Bu listede adı geçen sadrazamların çoğuna şairimiz çeşitli sebeplerle tarih düşürmüştür. Böylece şair devrin siyasi ve sosyal olaylarına tanıklık etmiştir.

Şehenşâh-ı cihân Sultân-ı Aḥmed Ḥân-ı Ğâzi kim

Budur ol şâlis-i hânân-ı nesl-i pâk-i ‘Oṣmânî(27/1)

Sultan Mustafa ve III. Ahmed'in anneleri Gülenveç Sultan'ın da yaptırdığı çeşmeye şair tarih düşürmüştür. Galata'daki caminin avlusuna yapılan bu çeşmeyle Sultan'ın annesi de zikredilmiştir.(47)

Ḥazret-i Ḥān Aḥmed-i ṣālīṣ k'anıñ
Māder-i Sulṭān-ı memdūhu 'ş-şıfāt(47/1)

Şehdī, Sultan II. Mustafa zamanında vezir ve şair olan Rāmi Mehmed Paşa'ya da tarih düşürmüştür. Karlofça barışını imzalayan Rāmi Paşa iyi bir diplomattır (Aksun1994:s.298).

Didim inṭāḳ-ı İlāhī ile Şehdī tārīḥ
'Ālemi rām ide emrine Meḥemmed Pāṣā(28/35)

III. Ahmed devrinde Baltacı Mehmed Paşa'nın azlinden sonra yerine Silahdar lakabıyla anılan kuvvetli bir vezir olan Çorlulu Ali Paşa sadrazamlığa getirilmiştir. Ruslara, İsveç Kralına karşı askerî başarısı ve İspanyollar'ın elinde bulunan Oran Limanı'nın Osmanlı topraklarına ilhakını sağlamasıyla tanınmıştır(Aksun1994:s.306). Şehdī de şiirlerinde Ali Paşa'nın askerî başarılarından ve askerî yeniliklerinden bahseder. Divan'da III. Ahmed'den sonra ismi en çok geçen şahıs Ali Paşadır. Ali Paşa'nın yaptırdığı cāmi, çeşmeye de şairimiz tarih düşürmüştür.

Āṣaf-ı a'zam 'Alī Pāṣā o demde bī-'aded
Tōblar sebk itdirüp nādīde ṭarz-ı dīgeri(36/3)

İdüp fermān bu tōbu itdi icād
'Alī Pāṣā vekīl-i pādişāhī(37/2)

Āṣaf-ı a'zam Ḥān Aḥmed-i Ṣālīṣ ya'ni

‘Alī Pāṣā ki nizām-āver ü ‘ālidir bu(40/1)

Çıkup nüh-tāḳ-ı çarha yazdı hātif böyle tārīḥin

Mu‘allā-yı çeşme-i āb-ı muşaffā ‘-yı ‘Alī Pāṣā(42/45)

Elde birdir didiler ta‘dād idüp tārīḥini

Hāḳ mübārek eyleye oldu ‘Alī Pāṣā vezir(55/11)

İki defa vezirlik makamına getirilen Baltacı Mehmed Paşa Prut seferi ile tarihte adını duyurmuştur. Rus Çarı Birinci Petro, Poltava Savaşı’nda İsveç Kralı Demirbaş Şarl’ı yendi. Şarl, Osmanlı topraklarına çok yakın bir bölgede bulunan Bender Kalesi’ne sığındı. Osmanlı Padişahı’na mektup yazarak Rusların eline düşmek üzere olduğunu bildirip yardım istedi.

O zamanın Osmanlısı, başı sıkışanın kurtarılmak için müracaat ettiği son çare idi." Sultan Üçüncü Ahmed Han, hem Demirbaş Şarl’ı kurtarmak, hem de Petro’nun “Büyük Rusya” hayalini yıkmak üzere Rusya’ya savaş açtı. Zamanın Vezir-i Āzamı Baltacı Mehmed Paşa, sefere Serdār-ı Ekrem (Başkomutan) tayin edildi."(Aksun, Ziya Nur 1994: 307–308).Şehdī de Baltacı Mehmed'in seferlerini manzume olarak aktarmıştır.

Kārdān-ı vüzerā ya‘ni Muḥammed Paşa

Şāhib tiḡ u ḳalem ṣadr-ı sūtūde eṭvār(44/48)

Çorlulu Ali Paşa'dan sonra sadrazam olan *Köprülüzāde Numan Paşa* da şairin şiirlerinde yerini almıştır.

Pençe-i ḳahr-ı ‘adūdan hele ḳurtardı beni

Köprülü-zāde o ṣadr-ı şühedā ehl-i yaḳīn(15/83)

III. Ahmed zamanında önce defterdar sonra vezirlik makamında bulunan *Halil Paşa* ile arası çok iyi olan şair, biri Halil Paşa'nın talebi biri kendi isteğiyle olmak üzere Sultan Süleyman devrinde yapılan bir caminin yenilenmesine ve Halil Paşa'nın vezirlik makamına getirilişine tarih düşürmüştür. Divan içinde Halil Paşa bu makama geldiğinde şairin de maliye tezkirecisi olarak görev yaptığına dair bilgi bulunmaktadır.(25)

Kārdān-ı vüzerā ya'ni Ḥalīl Pāšā kim
Buldı şān ile şeref mesned-i defterdārı(25/5)

Hem III. Ahmed hem de I. Mahmud devrinde sadrazamlık görevinde bulunan *Bâhîr Mustafa Paşa* da manzumelerde adından söz ettirir.

Nām-âver-i meşhūr-ı cihān Muştafa Pāšā
‘Âlemde ‘adîli bulunursa daḥi nâdir(17/11)

Selim Giray, Kırım Tatar Hanı olarak 17.yy. sonu ve 18.yy. başlarında dört kez Kırım tahtında bulunmuştur.

Selim Giray Kırım hanlarının en önemlisidir. IV. Mehmed, II. Süleyman, II: Ahmed, II. Mustafa ve III. Ahmed devirlerinde yaşamış ve bir şair olarak her birinden iltifat görmüştür. Osmanlıların her seferine katılmış, hepsinde başarılı olmuştur.(Kurnaz 1997: 134)

Giray Han Rusların Kırım'da başlattıkları iç çatışmalara son vermiş ve tarihte yerini bu başarısıyla duyurmuştur.

Yerine geldi yine cānı bugün Tatar'ın
Ḳuvvetü'z-zahr idi ol dāver-i dil-şāf-ı Selīm(18/9)

Didi Şehdî-i senā-ḥānı o dem târîḥin
Geldi i'zâz ile ḥān oldu yine Ḥān-ı Selīm(18/21)

III. Mustafa'nın cülûsuna da tarih düşürerek tanıklık etmiştir.

Çalındı kūs-ı şāhî oldu peydā bir sūr-i nev

Ki tebşîr itdiler halka cülûs-ı Muştafa Hânı(19/13)

2.Diğer Şahıslar

Divanda tarih düşürülen şahısların dışında da telmih ya da benzetme yapmak amacıyla birçok önemli isim geçmektedir. Özellikle dört halifenin ismi, Hz. Hasan ve Hüseyin en çok geçen isimlerdendir.

Olur ervâh-ı aşhâb aña her dem

Ebû-bekr ü ‘Ömer ‘Osmân u Haydar(13/11)

Ebûbekr ü ‘Ömer u ‘Osmân u Haydar çâr-ı yârdır

Olupdur her biri fermân-beri hükmü revâdır bu(8/22)

Eyledi rûh-ı Hüseyn ü Hasan'ı şâd hemân

O ‘Alî-sîret o şâhib-i verâ‘ feyz-âgîn(15/112)

Peygamber isimleri, veli isimleri de Divan'da yer almaktadır. Hz.İbrahim, Hz.Musa, Hz.Yusuf, Hz.Yakup, Hz.İsa, Hz.Nuh, Hz.Davud, Akşemseddin, Hacı Bektaş Veli, Ebu Eyyüb El-Ensarî beyitlerde yer almaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi özellikle Ebu Eyyüb El-Ensarî hemen hemen her şiirde geçmektedir.(90/23, 93/44, 103/3, 11/1, 12/1, 13/2,14/3)

Eyledi Nûh-ı necât-âver selâmet der-kenâr

Olıcağ gark-âb-ı deryâ-yı tufân-ı müşrikin(7/8)

Feyz-âb oldu Halîlu'l-lâh o nûr-ı pâkden

Nâr-ı Nemrûd'u aña gülzâr idüp Rabb-ı Mu‘în(7/9)

İtdi ol nûr ile ızhâr yed-i beyzâ-yı Kelîm

Eyledi Fir‘avn'u āhīr gark u bahr u kahr u kīn(7/10)

*Viridi Dāvūd'a kemāl-i kuvvet bāzū-yı nuḥbet
Nerm oldu pençe-i destinde saht-ı āhenīn(7/11)*

*Rām olup emrine ins ü cīn vuḥūş-ı mürğ ü bād
Oldu anıñla Süleymān mālīk-i taht u nigīn(7/12)*

*Rūh bahş olmuşdı ol nūr ile ‘ālemde Mesīh
Anıñ içün oldu ‘illiyyīn-i çarḥ içre mekīn(7/13)*

*Ne müjde eyledi Ya‘kūb dehrin dīdesin rūşen
Getirdi Yusūf-ı gümgeştesinden būy-ı Ken‘ānı(19/4)*

*Kerāmetle bulup kabır-i şerīfīn Ak Şemsü’d-dīn
Bu idi evliyāu'l-lāhīn ol dem kuṭb-ı pergārı(12/6)*

*Dūdman-ı Hācī Bektāş Velīdir bunlar
Görinür nice kerāmetleri i‘cāz-nümā(89/5)*

Bunların yanında divan şiirlerinde sıkça yer alan *Ferhad*, *Mecnun*, *Leyla*, *Behzad*, *Sinimmaran*, *Felātun*, *Erneş*, *Mani*, *Erjenk*, *Rüstem* gibi isimler de çeşitli sanatlarla birlikte beyitler de yer almaktadır.

*Ne görmüşdür Sinimmār-ı cihān tarḥ-ı nev-tarzı
Ne Bihzād eylemişdir böyle naḳş-ı dil-nişīn inşā(84/28)*

*‘Adīl olmaz añā kaşr-ı ḥaver-nāḳ
Sinimmārān-güne reşk-fermā(64/2)*

Özellikle Lâle devrinde köşkler saraylar çok fazla yapıldığı için Sinimmâr kelimesi şiirlerde çokça tekrar etmektedir.

*Bu resm-i dilnişî n reşk-i çinidir ‘âlemde
Ne Erjenk ü ne Mâni eylemiştir anı ne Bihzâd(90/38)*

Rüstem, özellikle tarih şiirlerinde övülen padişah ya da vezirin güç ve kuvvetini ifade etmek için sıkça geçmektedir.

*Tûde-i yahdan olur idi o dem zîr ü zeber
Olsa Rüstem'de eger aşkar-ı dîv-zâde süvâr(16/27)*

*Na‘rasın gûş itmîş olsa Rüstem ü Efrâsiyâb
Lerziş-i bîm ü hırâsından düşerdi miğferi(36/11)*

cc. Ülkeler ve Şehirler

Belgrad,Niş,Vodin,Venedik,Budin,Moskov,Temeşvar,Göle,Revân,Nahecivan, Tebriz,Gence,Tiflis, Şiraz,Bağdad,Kırım,Bahçesaray,İran,Engürüs,Şiraz,İsfahan,Mekke, Hicaz, Mısır, Şam, Kudüs, Yesrib, Batha, Eyüp ,Galata, Kandiye isimleri zikredilir.

Rumeli şairi olması sebebiyle Belgrad'la ilgili olaylar şairin ilgisini çekmiş ve şiirlerine de bu olayları yansıtmıştır.

*Geldiler ‘izz ü vaķâr ile Beliğrad'a hemân
Oldular encümen-ârâm hıyâm-ı rengîn(15/35)*

Ya Beliğrâd murâdı ya Tameşvâr'e gider

İkiden hālî degil hāl-i ‘adū-yı bî-dîn(15/47)

18.yy.da Belgrad'ın istirdâdı için Avusturya ile yapılan mücadeleler nedeniyle Niş, Budin, Vodin, Temeşvar, Tuna isimleri zikredilir.

Düşmeniñ ‘ırqını kat‘ eyler idik dünyādan

Alınurdu giderek nice kıla‘ıyla Budin(15/64)

Emr-i ber-‘aks ger hāl olur müşkil-ter

Ne Beliğrād kalur elde ne Niş ne Vodin(15/65)

Olup Bosna Sarāy'ın hālî gülgün fitne-i a‘dādan

Ki itmişdi çerāğān lāle-zārın bāğ-ı Nu‘mānı(83/50)

I. Mahmud zamanında Osmanlı-İran münasebetleri önemlidir. İran şahı Nadir'in Gence, Revan ve Tiflis'i işgali ve Kasr-ı Şirin andlaşması nedeniyle şairimiz bu şehirlere dikkat çekmiştir.

Biri Sulţān Murād mālîk-i mülk-i ‘Acem'dir kim

İdüp Īrān u Tūrānı cünūd-ı ğaybla ber-bād(90/5)

Revān u Naḥcivān u Gence vü Tebrî z ü Tiflîsi

Alup nice kıla‘-ı nām-ver teşhîr idüp ānî(46/30)

Kesüpdür ‘ırqını sürḥ-serānıñ seyf-i sârimle

‘Acem iklîmine dehşet virüpdür şevket ü şānı(46/31)

Şiraz şehri de yetiştirmiş olduğu başarılı ve meşhur şairleri hatırlatacak şekilde şairin beyitlerine konu olmuştur. Şair kendini Şirazlı şairlerle kıyaslayarak onlardan üstün olduğunu söyler.

Şehdiyā var ise gelsün bize bir ehl-i hüner

İşte meydân-ı suhan gıtmeyelim Şîrâz'a(20/2)

çç. Nehirler, Denizler

Divanda nehir ismi olarak Tuna ve onun kolu olan Sava tarih manzumelerinin içinde sıkça geçmektedir. Osmanlı'nın fetih düşüncesiyle cenge çıktığı topraklarda hep Tuna'nın kolları yer almaktadır. Kimi zaman şiddetli soğuklarda tamamen donan nehir, susuzluğa sebep olmuş bu yüzden Kerbelâ olayında Hz. Hasan ve Hüseyin'in susuzluğuna telmih yapılarak kullanılmıştır. Sefaretnamesi'nde şairin Tuna'dan sıkça bahsettiği görülmektedir. Özellikle şiddetli soğuklarda tamamen donması ve susuzluğa sebep olması hem Divan'da hem Sefaretname de yer almaktadır. Bunun yanında Şehdî'nin Rumeli şairi olması da onun Tuna'yı çokça zikkretme nedenlerindendir.

Emr idüp nehr-i Tuna vü Sava üzre fi'l-hâl

Yapdılar bir nice tonbâz niyâz ile bir cısr-i metîn(15/49)

Tuna'dan almağa muhtâc idiler şâm u şehir

Hasret olmuşlar idi âba olaydı nem-gîn(15/107)

Nil ve Fırat nehirleri şairin tarih düşürdüğü Mısır'la ilgili beyitler içinde geçmektedir.

Akıtdı Nîl ü Fıratı enâmîl ü kâlemi

Ne anıñ ola eşâbi' şümâr o âb-ı reşîş(9/33)

Devr-i cûdunda seniñ deryâ-yı Nîl idüp hurûş

Kılmadı parmak hisâbıyla şümâr engüşteri (16/35)

Akdeniz de Avrupalıların çıkardığı karışıklık nedeniyle zikredilmiştir.

Biri cumhūr-ı Efrenc mu‘ānid-i kāfir-i yem-geşt

Nice dem sâhil-i Baħr-ı Sepīdi eyeleyüp ifsād(90/17)

Ceyhun nehri ismi geçen nehirler arasındadır.

Elinde hāme-i mizāb keremdir

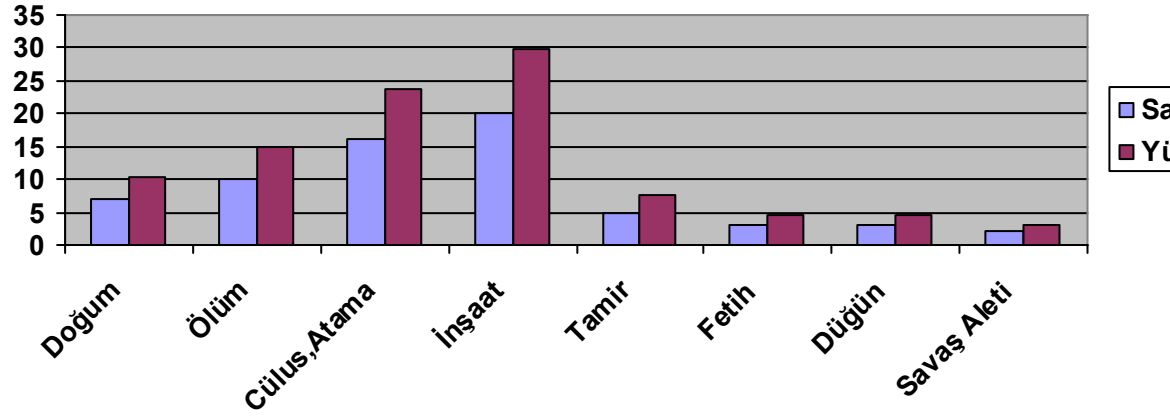
Olur cārī mişāl-i cūy-ı Ceyhūn(64/6)

dd. Tarih Manzumeleri

Şehdī tarih düşürmekte usta kabul edilebilecek bir şairdir. Divanında 67 tarih manzumesi bulunmaktadır. Manzumeler kaside ve kıta nazım şekilleri ile yazılmıştır. Şehdī bu şiirleriyle yaşadığı döneme ışık tutmuştur. Şehzade doğumlarına, önemli kişilerin vefatlarına, yeni yapılan çeşme, cami, kütüphane gibi binalara, önemli devlet adamlarının atamalarına, depremde hasar gören binaların tamirine, fetihlere, düğünlere kısacası hayata dair her şeye tarih düşürmüştür.

Divanındaki tarih manzumelerini yazılış nedenlerine göre şu tablodaki şekilde gruplandırmak mümkündür.

Yazılış Sebebi	Sayısı	Yüzdesi
Doğum	7	10.44
Ölüm	10	14.92
Cülus ve Atama	16	23.88
İnşaat	20	29.85
Tamir	5	7.46
Düğün	3	4.47
Fetih	3	4.47
Savaş Aleti	2	2.98

Şehdî'nin yazdığı tarihler 1700–1755 yıllarını kapsamaktadır. Özellikle III. Ahmed devri olaylarına III. Ahmed'in çocuklarının doğumuna düşürülen tarihler dikkat çekmektedir.

Lale devrinin meşhur köşkları de Şehdî'nin manzumelerinde yer almaktadır.

I. Mahmud devrinde(1750) meydana gelen İstanbul depremi ve yangını sonucu hasar gören Eyüp cami üzerine Şehdî üç tarih düşürmüştür. Tamir ve inşaat faaliyetlerine düşürülen tarihlerin çokluğu da bu olaylardan kaynaklanmaktadır.

Balyemez ve top-ı şâhî adı verilen toplar bu yüzyılda kullanılan ve savaşlar etkili olan önemli savaş aletleridir. Özellikle savaşlarla ilgili manzumeler yazan Şehdî bu iki önemli top için de tarih düşürmeyi ihmal etmemiştir.

Merâhîm-pîşe İbrâhîm Pâşâ-yı mekârim-kârı

Budur cûd u kerem ile müselleme 'âtifet-bahşâ(84/5)

Müferreḥ bir kütüphâne idüp bünyâd-ı bî-mânend

Mîsâl-i levḥ-i maḥfûz felek-i nâdîde nev-peydâ(84/6)

Sonuç olarak Şehdî devrindeki yenilikleri ve önemli olayları bir tarihçi edasıyla manzumelerinde konu olarak işlemiştir.

Şehdî'nin düşürdüğü tarihler yazılış sebeplerine göre şu şekilde sıralanabilir.

Vefat Tarihleri

Derviş Abdülgani'nin vefatı.

Derviş Abdülgani'nin vefatı için başka bir tarih.

Meşhur Haseki Veli Efendi'nin vefatı.

Tavklı Dede'nin vefatı.

Haraç Muhasebecisi Salih Efendi'nin vefatı.

Küçük Çelebi'nin vefatı.

Şehdî'nin oğlu Nigāhizāde Ahmed Çelebi'nin vefatı.

Serkilari Ali Ağa'nı vefatı.

Yeni Kapı Mevlevihanesi mesnevihanı Ahmed Dede'nin vefatı.(1120/1708)

El-hac İbrahim Efendi'nin vefatı.

Doğum Tarihleri

Şehit Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin oğlu İbrahim Efendi'nin Mehmed Esed isimli oğlunun doğumu.

Sultan Abdülhamid'in doğumu.(1137/1724)

Sultan Numan'ın doğumu.(1135/1722)

Şehzade Sultan Muhammed'in doğumu.

Şehzade Sultan İsa'nın doğumu.

Sultan Murad'ın doğumu.

Şehzade Abdülmalik'in doğumu.

Tamir Tarihleri

III. Ahmed'in Eyyüb Sultan Türbesi'ni tamir ettirmesi.

III: Ahmed'in Eyyüb Sultan Cami minaresini tamir ettirmesi.

III. Ahmed'in Belgrat'taki Sultan Süleyman Camiini tamir ettirmesi.

III. Ahmed devrinde Çorlulu Ali Paşa'nın Eyyüb İskelesindeki yalıyı tamir ettirmesi.

III. Ahmed devrinde yolların tamiri.

Baltacı Mehmed Paşa'nın Şam'da, zelzeleden zarar gören camiye tamir ettirmesi.

Huneyn Kalesi'nin III. Ahmed devrinde tamiri.

İnşaat Tarihleri

III. Ahmed'in Eyyüb Sultan Cami Minaresini yaptırması.

II. Mustafa'nın yaptırdığı çeşmeye tarih.

III. Ahmed zamanında Ayasofya Camiine mahfil yaptırılması.

III. Ahmed'in Selsebil yaptırması.

III. Ahmed'in Cirit Meydanı'nda.

III. Ahmed'in köşkler yaptırması.(sene:1118/1706)

III. Ahmed zamanında deniz kenarında küçük bir köşk yaptırılması.

III. Ahmed devrinde Çorlulu Ali Paşa'nın yaptırdığı camiye tarih.

Çorlulu Ali Paşa'nın Yaptırdığı çeşmeye tarih.

III. Ahmed'in validesi Gülenveç Sultan'ın Galata'da yaptırdığı çeşme tarihi.

III. Ahmed'in validesinin köşk yaptırması.

İsmail Efendi'nin köşk yaptırması.

Arif Efendi'nin Ebu Eyyüb Ensari türbesine hücre yaptırması.(1119/1707)

İbrahim Paşa'nın türbe, sebil, kütüphane yaptırması.

Hacı Mustafa'nın çeşme yaptırması.

Ali Paşa'nın çeşme yaptırması.

İbrahim Paşa'nın cami yaptırması.

Cülûs ve Atama Tarihleri

Selim Giray Kırım Han'ı olması.

II. Mustafa'nın cülûsu tarihi.

Şehit Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin büyük oğlu Seyyid Fethullah Efendiye Nâkibu'l-Eşraf'ken II. Mustafa zamanında rütbe verilmesi.

Şehit Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin diğer oğlunun Anadolu kazaskeri olması.

Halil Paşa'nın Mısır Valisi olması.

II. Mustafa zamanında Râmi Mehmed Paşa'nın vezir olması.

Ali Paşa'nın vezir olması.

Abdi Efendi'nin Reisülküttap olması.

Hacı İmad Paşa'nın Kethuda olması.

İsmail Efendi'nin defterdar olması.

Mahmud Efendi'nin Rumeli kazaskeri olması.(1119/1707)

Ali Efendi'nin Şeyhülislam olması.

Ali Paşa'nın vezir olması.

İbrahim Paşa'nın vezir olması.

Düğün Tarihleri

Çorlulu Ali Paşa için zifafname.

Fetih Tarihleri

Revan Kalesi'nin II. Ahmed zamanında fethi.

Tebriz Kalesi'nin II. Ahmed zamanında fethi.

Koniçe'nin fethi.

Savaş Aletleri Tarihleri

III. Ahmed devrinde orlulu Ali Paşa'nın emriyle Balyemez ve Tōb-1 řāhī tarihi.

III. Ahmed devrinde Top-1 řāhī tarihi.

II. BÖLÜM

ŞEHİDİ DİVANI

(1) Terkīb-Bend

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

I

Ey Hudā-yı müheymīn ü müte‘āl
 V’ey Kerīm ü Raḥīm-i zü'l-efdāl
 Nefs-i emmāreye kapıldı gönül
 Uydı şeytāna itdiler iğfāl
 Nakş-bend oldu dilde hüsn-i mecāz
 Olmadı vākıf-ı ḥaḳīkat-i ḥāl
 Ğarḳa-ı baḥr-ı cürm ü ‘isyānım
 Sāhil-i ḳurba irmek emr-i muḥāl
 Hızr-ı tevḫīḳiḡni meded-res ḳıl
 Düşdi girdāba keştī-i a‘māl
 Geçdi ‘ömr-i girānmāye dirīğ
 Ey ḥatā-pūş vāhibü’l-āmāl
 Yā ger āḫir nefesde ola penāh
 Şāhid-i lā-ilāhe illallāh

II

Tā-be-key ey dil-i füsürde ‘amel
 Bu hevā vü heves bu ṭul-i emel
 Niçe bir ārzū-yı vuşlat-ı yār
 İdüp ağıyār ile neberd ü cedel
 Hāzer it vaz‘-ı nā-sezādan kim
 Müntaḳimdir Hudā-yı ‘izz ü cell
 Hīç gelmez mi ḥātıra yoḡsa
 ‘Ahd-i bezm-i elest rūz-ı ezel
 Ne namāzıñda var ḡuşū‘ u ḡuzū‘

Ne niyāzıñ olur ab le maal
 Seni bir gün ik r ider l -b d
 P  e-z r-ı emelde t r-i ecel
 İdeg r tevbe ile isti  f  
 asbiya'll hu vadeh  ve kef 

III

T talım   ömr zinde-g ne-i r  
 Ola    lemde ger hez r    N  
 Zen   ferzend ile fer     fa  r
  eksek     a   hid-i memd  
 uzular ndan ayırıp   ir
 Seni a  ab-ı merg ider mezb  
 Terk idüp bu fen dan el  ekeg r
 Bulas n bi'l-be  ada fevz   f t  
 Ki deb r n-ı na  me-i i  m l
 Defteri  n k   bed ılur me r  
 Tevbe y  Rab g n h-p  ine
 Tevbe lis n ikeste hem   na   
M n cemi 'i'z-z n b tubtu ileyk
Ve raci at ve tevekkeltü   aleyk

IV

İdelim rav a-i Ras le ni  r
 G l-i  o -b   al t leyl   neh r
 M crimine mel z olan oldur
  mmetine  ef      ef at-k r
 Dergehi m ltec -yı ehl-i z n b
 B   i -i   afv u ra met-i  aff r
 Umarız kim liv -yı  amdinde

Sāye-baḥş ola Ahmed-i muḥtār
 Ola her dem taḥiyyet ü teslīm
 Āl ü aşḥābına hezār hezār
 Her biri cedd ü cehd-i kūşışile
 Dīn-i İslāmı itdiler izhār
 Encüm-i āsumān-ı çarḥ-ı nühüm
 Raḍiyallāhu Ta‘alā anhum

V

Yā İlāhī ḥabīb-i ekrem için
 Çār-ı yār-ı güzīn mükerrerrem için
 Māye-i āferīniş-i ‘ālem
 Nūr-ı pāk-i nebī-i akdem için
 Bilmezem ben ki vird idem anı
 ‘Azm-i şān-ı isim-i a‘zām için
 Giryē-i tāifān-ı beyt-i‘atīķ
 Ḥacer-i es‘ad-ı mükerrerrem için

 Daḥi mizāb-ı raḥmet-i zerrīn
 Cürm-şüyende mā-i zemzem için
 Enbiyā-yı a‘zām hürmetine
 Evliyā-yı kirām-ı hoş-dem için
 Şehdī-i-pür-günāha itme azab
 Erḥamu‘-r-rāḥimīnsin Yā Rab

(2) Terkīb-Bend der-Tevhīd-i Bārī Be-Na‘t-ı Mī‘rāciyye Rasūl-i Kāināt

‘Aleyhi’s-Selām

Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün

I

- 1 Ey derd-i dil-i ‘āleme dermān iden Allah
 Giryānları luṭfiyla ḥandān iden Allah
 Hep şun‘ uña vābeste zuhūrāt-ı ḥavādiş
 Ey ḥikmetine ‘ālemi ḥayrān iden Allah
 Āsān görinen kārları müşkil idersin
 Ey müşkil olan işleri āsān iden AllāhAllah
 Her zerre-i ḥāk olmada müstağraḳ-ı feyzi
 Bir ḳatre-i bārān ile reyyān iden Allah
 Bir zerre girān-māye ider reşḥa-ı ābı
 Seng-i siyehi la‘l-i Bedaḥşān iden Allah
 Bād-āver ider bāğ-ı cihān içre nihālī
 Āzāde olan servi ḥurāmān iden Allah
 Peyveste miyān-ı ḥançer ü ḥār-ı gülālīñ
 Dildādelerin bülbül-i nālān iden Allah
 Pervāne-i pür-sūḥte-i sūziş-i vuslat
 Sūz-ı dil ile şem‘i de sūzān iden Allah
 İtmiş kimisin māye-i ‘aḳlıyla Felātūn
 Dīvāneleri silsile-cünbān iden Allah
 Ḳalmış nicesin zillet ile bī-ser ü sāmān
 Bir bendesini ‘āleme sulṭān iden Allah
 Zīb ü fer ile mihr ü mehi eyledi seyyār
 Gün içre direm-pāş u zer-efşān iden Allah
 Dūşunda Sipihriñ seyiri mihr-i mücellā
 Māh-ı nevi bir tīg-i dırāḥşān iden Allah
 Geh zulmet ü geh maḫḫar-ı envār-ı tecellī
 Rūz u şebi hem keffe-i mīzān iden Allah
 Behrāmını gülmīḥ-ı nücūmuyla zerre-pūş

Şeb tã-seher âmãde-i fermãn iden Allah
 Eyler ise a‘ dāya şerer-pāş-ı şihābı
 Her dost için çarh-ı çerāgān iden Allah
 Sulţān-ı Rasūl mefhar-ı küll mazhar-ı levlāk
 Hādi’s- sübül-i bā‘ iş-i ārāyış-i eflāk

II

Oldur şeh-i evreng-nişīn-i felek-i-nāz
 Maḥbūb-ı Hudā kevkebe-i zāt ile mümtāz
 Ol şeb ki anı dā‘ vet için bezm-i ḳadīme
 Cebrīl Burāk ile gelüp eyledi āgāz
 Virdi ḥaber-i ḳaşr-ı vişāl-i Ceberūtī
 Tebşīr iderek dedi eyā tūti-i i‘ cāz
 Tavūs-ı cinān gibi ḥurām-ı melekūt it
 Ol Tūr-ı tecellīde varup nāṭıka-perdāz
 Zeyn oldu seninçün bu nihān ḥāne-i İsrā’
 Ol cilve-i nāz ile varup perde-ber-endāz
 Demdir olasıñ maḥrem-i esrār-ı İlāhi
 Sensin olacak şukḳa-tırāz-ı ‘alem-i nāz
 Ervāh-ı rūsul şöḥbet ü dīdārīña ḥasret
 Bir nīm-nigāhıñ çün olur cümle nıgeh-bāz
 Nüh nev-i felek cins-i melek rüyıña müştāk
 Nüh ṭāk-ı sipiḥr eyledi dervāzelerin bāz
 Sad şevḳ-i ġarāmıyla süvār oldu Burāk’a
 Tahrik-i likām eyledi çün berḳ-i sebūk-bāz
 Geldi ḥarem-i Mescid-i Akşā’ya o dem
 Saff-ı rūsule itdi imāmet o ser-efrāz
 Pervāzıña ḳuddūs-i hümā gibi açup per

Bi'z-zāt o şehbāz-ı çeşm eyledi pervāz
 Ol raḥş-ı felek-i ṭayy ile tā Sidre'ye yetdi
 Cebrīl-i Emīn ile Burāk oldu mühim-sāz
 Refref anı āgūşa alup eyledi ikrām
 Bir 'ālem-i dīgerde daḥi itdi tek ü tāz
 Biñ şerm ile ref' eyleyerek ref' -i ḥicābı
 İrdi ḥarem-i ḥaşşa o nāzişger-i i' cāz
 Mihmān-ı 'azīz oldu gelüp bezm-i liḳāya
 İtdi güher-i zātına ol bezm-i şeref-sāz
 'Arz eyledi ruḥsārın aña şāhid-i ma' nā
 Çün va' de-i lutf itdi o dem eyledi incāz
 Oldu yed-i beyzāsına teslīm o ḥabībīñ
 Miftāh-ı der-i genc-i ezel maḥrem-i rāz
 İtdi o kerem-kānını lebrīz-i me' ānī
 Deryā-yı füyūzāt-ı Hudā oldu kef-endāz
 Mümkün müdür ol feyz-i lübāb ola ta' bīr
 Ger ḥāmem anıñ biñde birin eylese ibrāz
 Ol şohbet-i ḥāsı nice ta' bīr ide ādem
 'İsā bile dem-beste olup olmaya dem-sāz
 Elṭāf-ı ḥaḳīḳat-ı İlāhiyyeden ol şeb
 Her mü'mine bir ḥişşe-i gāib idüp ifrāz
 Şāyeste-i 'afv olmak için rüz-ı cezāda
 Her müznibeye oldu şefā' atle mühimsāz
 Ahkām-ı 'ibādātdan aşḥāb-ı niyāza
 Penc-gāh namāz ile gelüp itdi ser-āgāz
 Şehdī ola ol ravza-ı ḥoş-būya hediyye
 Şad-berg-i gül-i gülşen ü teslīm ü taḥiyye

(3) Nāle-i Cān-Güdāz-ı Niyāz Dergāh-ı Hudāvend-i Bende-Nüvāz ve
Hākim-i Muṭlāk-ı Çāre-sāz

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Ey Hudā-yı Kādir u Kāyyūm Mevlā-yı Kerīm
V'ey mu'īn ü zahīr u dāfi' -i dā-i elīm
- 2 Hāl-i zār-ı zū'l-fikārim cümle ma' lūmun seniñ
İztırār ider benim āh u figānım ey selīm
- 3 Şerha şerha çāk çāk olmuş tenim ma' şūm iken
Kimse bilmez hikmetin çok çekmişim zaḥm-ı 'azīm
- 4 'Ālem-i pīride kıldıñ hem ḥaķır ü nātüvān
Renciş-i ṭākat-güzār-ı derd ü miḥnetle saķīm
- 5 Müsteḥaķķım gerçi bu renc ü 'anāya mücrimem
Olmuşum künc-i muāsī vü menāhīde muķīm
- 6 Sensin ol āmirez-kār-ı mücrimān-ı pür-ḥaṭā
'Afv ü ihsān-ı 'aķīmiñ iki 'ālemde 'amīm
- 7 Tāib-i müstağfirem cümle sevāddan fāriğem
'Afv idüp rüz-ı cezā itme sezā-vār-ı caḥīm
- 8 'Āfiyet ümmīdin itmem kimseden 'ālemde ḥiç
Ḥastegān-ı 'āleme sensin devā-sāz-ı ḥaķīm
- 9 Eyleme maḥrūm luṭfuñdan beni ey zū'l-'aṭa
İtme hem muḥtāc u nā-dān-ı eṭibbā-yı leīm

- 10 Çāre-cūdur Şehdī-i bīmāra luṭf eyle meded
Ey Kerīm ü ey Raḥīm ü ey ‘ Alīm ü ey Ḥakīm

(4) **Kıṭa‘**

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Yaḳdı yandırdı beni āh-ı ciger-süz-ı temmūz
Etmeḡe hiç nāliş eyyām-ı ḡam-besā ḡūrı
- 2 Tab‘ -ı rencūre virir zāiḡa-i nār-ı cahīm
İder āzāde vü pejmürde dil-i maḡrūrı

(5) **Kıṭa‘**

Fā‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Eyle iḡsān u ‘ āfiyet yā Rāb
Çāre-cüyendeyem ‘ alīl ü saḡīm
- 2 Vir şifā ḡāne-i ḡadīmiñden
Baña bir şerbet ey ḡakīm ü ‘ alīm
- (6) **Tevbe-nāme**
- Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün*
- 1 Yā İlāhī ḡıl ‘ ināyet ‘ abd-i pūr-‘ işyāniña
Baş açık yalın ayak geldim seniñ dīvāniña
- 2 ‘ Āsiyem mücrim ḡünāhkāram egerçi bī-şümār
‘ Afvīñ ümmīd eylerem şāyāni budur şāniña
- 3 Zāt-ı pākiñ itmedim teşrīk ey ferd ü şamed
Ḥāl-i pinḡānum ‘ ayāndır ‘ ilm-i bī-pāyāniña

- 4 Hem ḥabībīñ Muşţafā'ya enbiyā-yı mürsele
Dīn-i İslām ile oldum mu' tekid Qur'an'ıña
- 5 Olmazam me'yūs luţfuñdan Hudāvendā seniñ
Sebkat eyler rahmetiñ lāyık olan nīrānıña
- 6 Nefs-i emmārem ile şeyţān beni iġfāl idüp
‘ Abd-i ‘ aķ oldum itā‘ at itmede fermānıña
- 7 Bu siyeh-rūy sepid-i afvına rahm olmazsa ger
Cebhe-sā olmak ne mümkündür ki ġufrānıña
- 8 Nāme-i ‘ āmāl-i māl-ā-māl cürmüm şorma hiç
Kim sezā eyler cezā-yı āteş ü sūzānıña
- 9 Kelime-i tevhid-i zātıñla berāber mi olur
Vaz‘ olunca seyyi‘ ātım keffe-i mīzānıña
- 10 Tevbe itdüm itdügüm cümle ma‘ āşīye hemān
Kaldı şimdi çekdügüm derd ü belā dermānıña
- 11 Şehdi-i ḥasteye yā Rabb ‘ ilāc eyle meded
Çāre-cū leb-teşnedir ol şerbet-i iḥsānıña

(7) Na‘t-ı Pāk-ı Güzīn Şehinşāh-ı Taḥtgāh-ı Levlāke Levlāke Lemā
Ḥalaktü'l-Eflāk ü Mazḥar-ı Nevvār u Şān ve Ḥitāb-ı Vemā Erselnāke İllā Rahmeten
Lil‘ Ālemīn Ḥabīb-i Hudā Şefī‘-i Rūz-ı Cezā Muhammed Muşţafa Şallallāhu Ta‘āla
‘ Aleyhi Ezkāü't-Tehāya ve ‘ Alā İleyhi ve Aşhāb-ı Ḥalākallāhü Rāşidīn
Rıdvānallāhu Ta‘āla ‘ Aleyhim Ecmaīn

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Ey ŧeh-i nāziŧger-i ħüsn ü melāhat meh-cebīn
Şāhid-i mümtāz maĥbūb-ı ilāhe'l-‘ālemīn
- 2 Ħüsn-i Yūsuf gül cemālünden seniñ bir ŧemmedir
‘Ālemi mecnūn ider leylā-yı zülfün müŧk-i ħīn
- 3 Eylemiŧ zātuñ Ħudā-yı lem-yezel ‘izz ü celle
Māye-i āmīziŧ-i terkīb-i bend-i mā vü ħīn
- 4 Şāni‘-i sun‘-ı ezel itmiŧ zuhurın nūruñu
Bāiŧ-i ārāyiŧ-i eflāk tezyīn ü zemīn
- 5 Olmaz idi ‘ālemde pertev-fiġen-i ħurŧīd ü māh
Olmasa nūruñ ziyā-pāŧ u nuĥustīn-āferīn
- 6 İtdi ser-cümle ciyāh-ı enbiyā-yı tāb-nāk
Her biriniñ cebhe-i pākinde olmuŧdur rehīn
- 7 Göricek anı Şafiyyullāh idüp ħavz u penāh
Ħırmen-i cūduñdan evvel Ādem oldu dāye-i cebīn
- 8 Eyledi Nūh-ı necāt-āver selāmet der-kenār
Olıcak ġarħ-āb-ı deryā-yı ħufān-ı müŧriħīn
- 9 Feyz-āb oldu Ħalīlu'l-lāh o nūr-ı pākden
Nār-ı Nemrūd'u aña gülzār idüp Rabb-ı Mu‘īn
- 10 İtdi ol nūr ile izĥār yed-i beyzā-yı Kelīm
Eyledi Fir‘avn'u āĥīr gark-ı bahr-ı ħahr u kīn
- 11 Virdi Dāvūd'a kemāl-i kuvvet bāzū-yı nuĥbet
Nerim oldu penċe-i destinde saĥt-āhenīn

- 12 Rām olup emrine ins ü cîn vuḥūṣ-ı mürğ ü bād
Oldu anıñla Süleymān mālīk-i taht u nigīn
- 13 Rūh bahş olmuşdı ol nūr ile ‘ālemde Mesīh
Anıñ içün oldu ‘illiyyīn-i ʿarḥ içre mekīn
- 14 Māh-ı Ken‘ān nazra-senc idi ruḥ-ı pūrtābīña
Çāh olmuşdı raşad-gāh-ı nigāhı dūr-bīn
- 15 Bir çeḥden bir çehe idüp taḥvīl ol mihr-i münīr
Şulb-i raḥm-i ümmihāt içre nice māh-ı nişīn
- 16 ‘Aķıbet içre muḥīt-i zāt-ı pākiñde seniñ
Gevher-i mühr-i nübüvvetle olup nūruñ ķarīn
- 17 Mihr-i mühr-i ḥālimiyyet senden işrāk eyledi
Mazḥar-ı levlāk sırr-ı genc-i ḥabāyā emīn
- 18 Dest-i ķudretle nüvişte oldu naķş-ı ḥātemiñ
Kim miyān-ı dūş-ı pākiñde nümāyān ol nigīn
- 19 Nüşḥa-ı kübrā-yı zātıñ metn-i ḥikmetdir teniñ
Ḥāme-i mu‘ciz aña çekdükde ḥaṭṭ-ı ‘anberīn
- 20 Eylemiş anı muḥaşşā mümkināt-ı kevn ile
Mündericdir anda ‘ilm-i evvelīn ü āḥirīn
- 21 Ebruvāniñ ṭāķ-ı miḥrāb-ı elest itmiş cilā
Sūre-i Nūr ile Bismillāh'dır gūyā hemīn

- 22 Turre-i gīsū-yı turre-i perçem sensin
 Muşhaf-ı rüyuñ tırāz-ı naşş u Qur'ân-ı mübîn
- 23 Eylemişdir Hakk-ı vücūduñ 'âlem-i imkânda
 Kâide-i ceyş-ümem-sâlâr-ı hayl-i mürselîn
- 24 Maṭmaḥ-ı inzâr-ı 'âlem mültecâ-yı hâşş u 'âm
 Nâsih-i edyân-pîşîn nâzım-ı dîn-i mübîn
- 25 Hâkden ref' eyleyüp Hakk sāyeñi mânend-i ebr
 Sāyebân itmiş mübârek fırka-ḥîz-i nihîn
- 26 Görmeye tâ kim mişâl-i kâmetiñ çeşm-i ciḥân
 Bulmaya naḳş-ı hayâlîñ şahîfe-i rûy-ı zemîn
- 27 'İzz ü şânıyla şeref-baḥş olıcaḳ bu 'âleme
 Eylediñ izhâr-ı âşâr u vaḳâyı' -pîşezîn
- 28 Oldu itfâ cümle âteşiñde nâr-ı Mecûsi
 Ser-nigûn endâhte putlar şikest berr ü zemîn
- 29 Tâḳ-ı Kisrâ çâk çâk olmuşdı bergeşte o dem
 Oldular engüşt-i hayret der-dehen pür-gam ḥazîn
- 30 İsti'ârât u berâ'at-ı bedâîdir bu kim
 Ola lâmi' 'âleme envâr-ı nev-aḥkâm-ı dîñ
- 31 Sensin ol dürr-i yetîm-i baḥr-ı feyz-i kibriyâ
 Gevher-i şeb-tâb-ı İsrâ-yı zîver-i 'arş u berrin
- 32 Şeh-süvâr-ı 'âlem-i ma' nâ-yı ğaybü'l-ğaybsın
 Cebrâîl olmuş rikâbında seniñ peyk-i zerrîn

- 33 Cilvegāhıñ oldu şahn-ı āsumāna tıbaķ
Gāh bir sebt-i Burāk olduñ gehī refref-niṣīn
- 34 Çekdi kullāb-ı muḥabbet ebruvānıñ kavcini
Sīne-keş oldu zihī mihr ü vefā-yı dil-niṣīn
- 35 Olmuş idi muḳaddem pāk ile ol şeb-i çeşm
Cümle ervāḥ-ı ḳudsi-i melāīk ḥūr-ı ‘īn
- 36 Vāşıl oldun bezm-i ḥāşşü’l- ḥās u ḳurb-ı vaḥdete
Oldu meşḥūduñ senüñ bi’z- zāt Ḥāk ‘ayne’l yaḳīñ
- 37 Şoḥbet-i (?) germ-ā-germ-i feyz-i vuşlatı
Kim bilür maḥrem degil ol rāz-ı Cibrīl-i Emīn
- 38 Eyledi āgāz-i i‘ cāz ile zātıñ ser-efrāz
Va‘ d u incāz ile ḳıldı şād u ḥurrem ü kām-bīn
- 39 Mu‘ cizātıñ gün gibi ‘ālemde zāhir bī-şümār
Ḥāriḳu’l-‘āde nice nā-dīde ī‘ cāz-ı güzīn
- 40 Mihri itdiñ bāz-pes-gerdān-ı hengām-ı gurūb
Eylediñ māhı dü-pāre yek işāretle hemīn
- ‘Arz-ı Ḥāl-i Fakīr**
- 41 Yā Rasūlallāh ne ḥaddimdir ki vaşşāfıñ olam
Eylemiş Yār-ı Ḥudā vaşf-ı cemīlīñ bihterīn
- 42 Sā’il-i dergāhıñam bu ‘arz-ı ḥālīmdir benim
Ey şeh-i kevneyn sensin rahmete’l-li’l-‘ālemīn

- 43 Eylemiş zāt-ı şerîfîñ Hâzret-i Rabbü'l-‘âlemîn
Çāre-sāz-ı derd-mendān u melāz-ı mücrimîn
- 44 Olmuşam ulūf-ı cürm ü günāh u ma‘şiyet
İtmede dāim beni iğfāl iblīs-i la‘în
- 45 Olıcağ rûz-ı cezā cürm-āverān-ı ümmetiñ
Her biri keşide vü nâlişger-i āh u enîn
- 46 Eyleyüp dergāh-ı ‘izzetden şefā‘ at onları
Olalar āmīziş-i İzid ile dūzağdan emîn
- 47 Ol güneh-bağş u haṭā-pūş ide luṭfıyla ḥiṭāb
Lutf idüp cennāti ‘adnin fe’dḥulūhā ḥālidîn
- 48 Umarım Şehdī-i pür-cürm ü günahkāra dāḥi
İdesen anda şefā‘ at şefī‘ü’l-müznibîn
- 49 Açıla her demde gül-i şad-berg-i hoş-bū-yı şalāt
Ravza-yı pākiñe dest-āvīz-i ‘abd-i kemterîn
- 50 Hem daḥi aşḥāb-ı āliñe müdām olsun selām
K’oldular leşker-keş ü kāfir-keş ü nuşret qarîn

(8) Na‘t-ı Şerîf der-Şeb-i Hengām-ı Mîlād u Muḥammed ‘Aleyhi’ş-şalāt
ve’s-selām

Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün

- 1 Hoşā māh- ı felek çāh-ı rebī‘ pür-ziyādır bu
Fürûğ-ı nūr-ı çeşm-i āfitāb olsa sezādır bu
- 2 Vilādet-gāh-ı sultān-ı risālet kurb-ı vaḥdetden
Zuhūr-ı feyz-i gaybü’l-gayb-ı nūr-ı Muṣṭafā’dır bu

- 3 Olur nezzāre-senc ü maḳdemi şāh u gedā anıñ
Ki ḥāk-i pā-yı ‘ ayn-ı ‘ āleme kühl-i cilādır bu
- 4 Nuḥustīn-i mevc-i baḥr-ı āferīneş-i nūr-ı ‘ ālem-tāb
Zihī şun‘ -ı ezel āyīne-i ‘ ālem-nümādır bu
- 5 Anıñ nūrundan ibtidā‘ itdi ḥallāk-ı cihān kevnı
Zemīn ü āsmān māye-i neşve vü nümādır bu
- 6 Ḳalırdı zülmet-ābād-ı ḥafāda bunca maşnū‘ at
Rızā baḥşında şūret-nümāyı māsivādır bu
- 7 Budur bu ‘ illet-i ‘ āyīne-i memlūkāt
Vücūd-ı evvelīn ü āhirīne müttekādır bu
- 8 Budur buna hüve’l-maḳsūd olan āşār-ı fıtrātdan
Virüp suḡarāyı kibriyāya netice reh-nümādır
- 9 Budur bu nāzım-ı dīn-i mübīn ü nāsiḥ-i edyān
Ḥaber-dār oldu ‘ ālem cuma‘ içün mübtedādır bu
- 10 N'ola nālişger-i mehd-i siyādet ola zātı kim
Olupdur mazḥar-ı levlāk maḥbūb-ı Ḥudādır bu
- 11 Miyān-ı dūş-ı pākinde nümāyān mühr-i ḥatmiyyet
Yed-i ḳudret ile maḥtūm ḥatm-i enbiyādır bu
- 12 Aḥad-i mīm miyān-ı Aḥmed'i āḡūşa almışdır
Ta‘ ālallāh yed-i āmīzeş-i mihr ü vefādır bu
- 13 Olup muhtāc-ı medd-i ālem-i bālā şeb-i vuslat
Şeh-i ḥüsn ü melāḥat mäh-ı burc-ı aşfiyādır bu

- 14 Şeb-i mîlād mānend-i leyāl-i kadr-i pür-feyz
Şeb-i İsrā'da manzûr Cenāb-ı Kibriyā'dır bu
- 15 Çü Mūsā berk-dār olmuş degüldir çeşm-i mārān mı
Ki bi'z-zāt oldu Hāḡ meşhūd-ı Bîcûn u çerādır bu
- 16 Olupdur tenhā keşf-i rāz ile nāz u niyāz anda
Muḡabbet âleminde başḡa feyz-i pür-şafādır bu
- 17 O demde oldu tev' em va' d ü ittiḡāz-i Hūdāvendī
Cebīn-i şād u ḡurrem kıldı hengām-ı ' aḡādır bu
- 18 İdüpdür zāt-ı pākin rahḡmeten li'l-' âlemīn İzid
Şefī' -i rûz-ı maḡşer şāḡib-i ḡavz u livādır bu
- 19 İder leb-teşnegān ümmeti şād-āb-ı şīrīn-kām
Olur sāye-nişīn rāyet-i ' âlem hümādır bu
- 20 Güzer-gāḡı olunca Mescid-i Aḡşā şeb-i İsrā
Olup ebrūları mihrāb aña ḡible-nümādır bu
- 21 Şaf-ārā oldu Cibrīl-i Emīn ervāḡ-ı ḡudsi
Cemī' -i enbiyā vü mürselīne muḡtedādır bu
- 22 Ebūbekr ü ' Ömer ü ' Oşmān u ḡaydār çār-yārdır
Olupdur her biri fermān-beri ḡükmü revādır bu
- 23 Biri Fārūḡ-ı a' zam maḡzar-ı Hāḡ ma' delet-fermā
Zuhūr-ı şevket-i İslām'a bādı bī-ḡafādır bu
- 24 Biri hem maḡrem ü hem-dem ḡarīru'l-' ayn-ı zī'n-nūreyn
Ki Ḳur'ān-ı mübīniñ cāmi' -i şāḡib-i ḡayādır bu

- 25 Biri Düldül-süvâr-ı merd-i meydân-ı şecâ' at kim
 ' Aliyü'l-Murtaẓâ şir-i Hudâ Hayber-güşâdır bu
- 26 Gelüp devr-i kamerde ' âleme virdi şu' â-ı nev
 İdüp i' câz ile şakka'l-kamer Şems ü Duḥâ'dır bu
- 27 Ne hikmetdir henüz âşârı zâhir mâh-ı bedr olsa
 Olur lâ-büdd şikeste nîm-ruḥ çehre-nümâdır bu
- 28 Bu maẓmun-ı muḥayyel nâ-şinide tâzedir el-ḥaḳ
 Baḳılsa dide-i ' ibret ile ḥayret-fezâdır bu
- 29 Yegâne vâhid ü ke'l-elif ü yekfiye'l-işâretdir
 Bilür erbâb-ı ' irfân anı kim engüşt-nümâdır bu
- 30 Nice mümkündür anıñ mu' cizâtın eylesem ta' dâd
 Zuhûru ḥariḳu'l- ' âde hezârân medh ü şenâdır bu
- 31 Nice vaşf eylesem şâyân şânı ola ey Şehdî
 Ki memdüh-ı Hudâ-yı müstağnî medh ü şenâdır bu
- 32 Şefâ' at-h'âh olup andan ḥulûş ile niyâz it kim
 Güneh-pîşe gürûh-ı mücrimîne mültecâdır bu
- 33 Ümîd oldur ki maḥrûm itmeye ol seyyidü'l-kevneyn
 Ki deryûze-gerdir gâhî bir kemter gedâdır bu
- 34 Hemîşe ravzâ-ı pâkine şad-berg-i gül-i teslîm
 Ola bu bendeden ihdâ ki pür cürm ü ḥaṭâdır bu
- 35 Olaydım âline aşḫâbına her demde dest-âvîz
 Şalât-ı vâridât u tuḥfe-i subḥ u mesâdır bu

(9) ‘Araḡ-Feṣān-i Pāk-i Ḳalem-i Ṣerm-nāk Ez-Ḳusūr-ı Edā-yı Na‘ tı Pāk-i

Ṣāh-ı Taḥt-gāh-ı Levlāk Ṣallallāhu ‘Aleyhi ve Sellem

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Gönül gönül nice bir bu telāṣ u teşvīṣ
Yeter yeter bu ḡadar zaḥm-ḡor-ı h‘iṣ
- 2 Gider gider bu kederler seni helāk eyler
Bu ḡāk ḡāk-i renc-i ḡam-ı ‘aḡārib-nīṣ
- 3 Ṣaḡın ṣaḡın o ḡeh-i ḡāh-ı Naḡṣeb ü ḡabḡab
Keṣān keṣān seni eyler fütāde vü bed-kīṣ
- 4 Nedir bu hā‘hiṣ-i pey-der-pey-i cünün-āmīz
Hevā-yı zülf-i nigār perī vü ṣān-ı ḡiṣ
- 5 Nedir bu keṣmekeṣ-i pīḡ ü tāb-ı heyc-ā-heyc
Heves-firīfte-i ḡulyā-yı ḡām-endīṣ
- 6 Nedir bu cünbüṣ-i nāder-berāber ü sūriṣ
Bu kūṣiṣ-i dil ü dīvān-ı verziṣ-i tagvīṣ
- 7 Emel girifte-i dām-ı ḡayāl-i pīḡ-ā-pīḡ
Bu ārzū-yı heveskār-ı kazā der-pīṣ
- 8 Bu zehr-ḡand-i firībende-i ümīd-i bāis
Ḥırāṣ-ı telḡ-i kāmıyla itmede taḡdīṣ
- 9 Siyāḡ-kārī-i cām-ı ṣebāneden vāṣıf
Ṣafaḡ-veṣ olmayasın ser-ḡafām ṣermī ḡāviṣ

- 10 Bu ḥ̣āb-ı nāz-ı tegāfūlden olmadın bīdār
İrişdi subḥ-ı āḥir sepīd-i rengi-i rīş
- 11 Nedür arz bu iyāb u zehāb-ı dünyādan
Henüz bilmediñ ey Biḥzād daḥi kem ü bīş
- 12 Bu bezm-i ‘ālemi fāniye gelmeden maḳşūd
Ne anıñ nūş-ı müdāmıyla naḳş-kār ola iş
- 13 Nemed-pūş ü külāh ile bī-ser ü samān
Bu ḥankāhda bir kaç gün olagör dervīş
- 14 İrerse Hızr-ı ḥidāyet zihī sa‘ ādet kim
Ḥalās ider seni gird-ābdan firenc ü keşiş
- 15 Bu zīr-i ḥāk u meḡāk içre Munker ile Nekir
İder netāyic-i a‘ māl u ṭāa‘ tñ tefdiş
- 16 Cevāb müşkil olur olmaz ise ‘avn-ı Hudā
Olur şikence-i ta‘ zīb māye-i taḡşīş
- 17 Gel intisāb idelim ol ḥabīb-i Mevlā’ya
Odur şefī‘ -i güneh-pīşegāna raḥm-endīş
- 18 Ḥidīv-i ḥaṭṭ-ı levlāk Aḥmed-i muḥtār
Muḥammed ‘Arābī nesl-i pāk-hiş-a-hiş
- 19 Ḥülāsa-i neseb millet-i ḥalīl ü celīl
Fedā her ser-i mūyı hezār rimme-i miş
- 20 Nişān-ı mühr-i ezel der-miyān-ı Aḥmed’de
Aḥad ki mīm ile itmiş o ḥātemi teşvīş

- 21 Yemm-i ‘ulūm iken ümmī dinilmeniñ vechi
Ki olmamışdı şaḥāyīf tırāz u ḥāme-nüvīş
Ḳıtt’a
- 22 O ḥādiü’s-sübül ol fahr-ı kül şeb-i İsrā
Olup imām-ı rūsul ḳudsiyān per-āver-rīş
- 23 Gehī Burāḳ-süvār oldu gāh Refref-i zīb
İrişdi Sidre vü Tübā’ya Cibrīl-i pīş
- 24 Felek le‘ālī’-i şeb-tābın eyledi īşār
Ser-ā-ser atlas-ı çarḥ oldu rāhına tefrīş
Ḳıtt’a
- 25 Budur o dürr-i yetīm-i şadefçe-i fītrat
Yem-i ḳademden olup nūr-pāş-ı sitāyiş
- 26 Zuhūra geldi o nūr ile mümkināt-ı kevn
Ḳıbbāb-ı çāḥ u zemīn enbiyā-yı pīş-ā-pīş
- 27 O ḳaşı yā çekilüp gitdi kābe u ḳavseyne
Asıldı cezbe-i aşḳla ḳurb-ı Ḥaḳḳ’a taḥvīş
- 28 İrince bezm-i İlāh’a o şāha olmuşdı
Melek sipāh felek-i cilvegāh ‘arş u ‘arīş
- 29 Şarıldı rişte-i i‘cāza rāz u nāz u niyāz
Ki oldu va‘d ile incāz-ı tev’emān der-pīş
Ḳıtt’a
- 30 O zāt-ı pāk recā itdi cürm-i ümmetini
Cenāb-ı İzid-i āmiz-kār idüp baḥşīş

- 31 Murād hāşıl olup bāz u pes sa‘ ādet ile
Yerinde geldi karar itdi hānde rūy-ı şîş
- 32 O nūr-ı dīde-i māzāğ ideydi nīm-nigāh
Olurdi māye’-i iksir her giyāh-ı haşîş
- 33 Akıtdı Nîl ü Fırāt’ı enāmîl ü kâlemi
Ne an ki ola eşābi‘ şümār o āb-ı reşîş
- 34 O meh-şikāf ki bedr-i mehi dü şakḳ itdi
Henüz gaze vü selḥ dü pâredir pes ü pîş
- 35 Eyā ḥabîb-i Hudā-yı ‘afv-pezir-i zünüb
Eyā ṭabîb-i mühim-sâz-ı merhem-i heme-rîş
- 36 Bu ‘abd-i mücrim ü nevmîd-i Şehdî-i küstâh
Huzûr-ı Hakk’a ne yüzle varur o rûz-ı dehîş
- 37 Siyāh-rûy-ı sepîd ey mûy-ı pejmürde
Zihî kazâ hatt-ı rûsvâ-ı hacâlet gîş
- 38 Tebâh oldu bu ‘ömr-i girân-māye dirîğ
Ne fesâddan olmadı kāyil-i tağlîş
- 39 Bu ârzû-yı hevesle bu nefis-i emmāre
Hevâ-ı ‘aşḳ-ı mecāziden olmadı taḥvîş
- 40 Eyā penāh-ı ‘uşât-ı kâlem-rev-i‘ araşât
Şefâ‘ atîñ umar ol gün bu ma‘ şiyet-i endîş

- 41 Kemāl-i germ-i ħurşīd-i cān-gūdāzından
Olinca ħuşk-leb-i teşne-i miyāh-ı reşîş
- 42 Livā-yı ħamdiñ ola bu ħakīre sāye-figen
Ĥıyāz-ı merĥametiñ reşĥa-rīz-i mey-i taġtīş
- 43 Hemīşe ħābgeh-i ravza-i muĥaddese
Gül-i taĥiyyet ola ıtr-pāş-ı pīş-ā-pīş

10 Na‘t-ı Şerīf-i Ta‘rif-i Vilādet-i bā-Sa‘ādet Ĥabīb-i Ĥudā Muĥammed
Muştafā Sallallāhu Ta‘ālā ‘Aleyhi ve Sellem.

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Ĥayr-ı maĥdem ey meh-i ġarrā-yı burc-ı aşfiyā
Merĥabā ey maṭla‘-ı nūr-ı Muĥammed Muştafā
- 2 Mihr-i mühr-i ĥātemiyyet senden işrāk eyledi
‘Āleme pertev-feşān oldu o faĥr-ı enbiyā
- 3 Ķadriñi ġāyet refī‘ itdi eyā şehr-i rebī‘
Şān-ı teşrīf-i ħudūm-i şāh-ı levlāk iġtinā
- 4 Turre-i ġīsū-yı Tāhā perçem-i Yāsindir
Şāhid-i mümtāz u müstesnā o maĥbūb-ı Ĥudā
- 5 Gonce-i gülşen-tırāz-ı bāġ-ı ħudsi ser-firāz
Oldu şubĥāne'l-lezī esrā anā neşve-nümā
- 6 Şāhibü'l-Mi‘rāc u illā ibtihāc-ı tācdır
Cilve-ġāhı oldu nüh eflāk ü ‘arş-ı kibriyā

- 7 Perde-dâr olmuş degüldür çeşm-i mâzâğı anıñ
Oldu meşhûdı o dem bi'z-zât Hâk terfî^ç-güşâ
- 8 Mîm-i Aḥmed mücmel oldu ƣalup bâķî aḥad
Çekdi âğûşa miyânından anı miḥr-i vefâ
- 9 Olmamışdır maḥrem-i râzı o bezmiñ Cebrâîl
Nice mümkündür anı tafşîl ey Bedr-i Dücâ
- 10 Maṭmaḥ-ı inzâr-ı âlem seni gözler cihân
Şânına tâ^ç zîm ü terkîm itmede şâh u gedâ
- 11 Ƙad ḥamîde pâye-i iclâline iğrâz içün
Her seher güherlerin îşâr ider çarḥ-ı dü-tâ
- 12 Eyledi devr-i ƣamerde ol dūr-i yektâ zuhūr
Baḥr-ı aḥḍarda vücûdñ bir şadefdir gūyiyâ
- 13 İtmiş ol dürr-i yetîmi şâni^ç -i şun^ç -ı ezel
Mâye-i ibdâ^ç -ı eşkâl-i cem^ç -i mäsivâ
- 14 ^ç Âlem-i kevne ziyâ-pâş olmasa nūrı eger
Görmez idi dîde-i hūrşîd nūr içre ziyâ
- 15 Kimse virmezdi ḥaber eṭvâr-ı maşnū^ç âtdan
Olmasaydı fîtrat-ı zâtı muḳaddem mübtedâ
- 16 Nâsiḥ-i edyân-ı pîşîn nâzım-ı dîn-i mübîn
Raḥmeten li'l-^ç âlemîñ ol şâḥib-i ḥavz u livâ
- 17 Bir ğazâda leşker-i İslâmı şâd-âb eyledi
Parmağından aḳıdup âb-ı zülâl-i cân-fezâ

- 18 Cirm-i mähı şakķ idüp oldu müşārun bi'l-benān
Hikmet-i mahz-ı İlāhī nükte-i rāz-ı hafā
- 19 Olmada zāhir henüz āsar-ı i' cārı anıñ
Māh-ı bedr olduğca şakķ olup olur 'ibret-nümā
- 20 Şehdiyā bu tāze mazmūn u muḥayyel nā-gehān
Oldu mülhem ṭab' ıma inṭāk-ı Hāk'dır bī-riyā
- 21 Eyledim nā' t-ı Ḥabīb-i Ekreme mülḥāk anı
Umarım ide şefā' at cürmümü rūz-ı cezā
- 22 Tā ki mihr ü mäh u encüm olalar rahşende-tāb
Dīde-i dünyāyı rūşen ideler şubḥ u mesā
- 23 Ravza-ı pākine gül-berg-i selām olsun nişār
Cümleten aşḥāb u 'āl ü ḥānümānına şalā

11 Tārīḥ Berāy-ı Tecdīd ü Tezyīn-i Merḳad-i Şerīf-i Ebū Eyyūb-i Enşārī

Ḳuddīse Sırrahu'l-Bārī

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

- 1 Mücāhid fī-sebīlillāh Ebā Eyyūb-i Enşārī
Budur şulṭān-ı kevneyniñ ğazālarda 'alem-dārı
- 2 Sa'ādetle gelüp bunda şehīd olmuşdur ol Ğāzī
Ola ārāmġāhı bāġ-ı 'Adniñ şaḥn-ı gülzārı
- 3 Budur bu 'andelib-i naġme-sāz-ı gülşen-i rāzı
Budur bu ṭuṭī-i şīrīn edā-yı güftārı

- 4 Ki olmuş râvi-i i' cāz-ı perdār-ı suhan-senci
Eḥādis-i şıḥāḥ u cevheridür künhü'l-aḥbārı
- 5 Budur mihmān-nevāz-ı ser-firāzı ḥın-i ḥicretde
Ḥabīb-i kibriyānıñ hem-dem ü yār u vefādārı
- 6 Kemāl-i incizāb-ı mihr-i pür-tāb-ı ḥulūşundan
Olurdu pāsbānı şubḥa dek dü çeşm-i bî-dārı
- 7 Olupdur meşhed-i pür-feyzi gūyā Ka' b e-i ' ulyā
Şafā-baḥş çü zemzem-i cūybārı dem-be-dem cārı
- 8 Maṭāf-ı kudsıyān-ı ' ālem-i bālā cihān ḥalkı
Olurlar cebhe-sā der-gāhına hem-vāre züvvārı
- 9 Olup sīmīn-kafes şübbāke pāk-i merḳadi anıñ
O ser-i ṭāyir-i kudsiniñ olmuş āşiyān-dārı
- 10 İrişmez künbed-i vālāsına ser-rişte-i inzār
Ger olsa ḥalka-i çeşm-i kemend-endāz ebşārı
- 11 Budur ma' nā-ṭırāz u mürşid-i kāmil veliyyu'l-lāh
İder erbāb-ı vecd ü ḥāle keşf-i rāz-ı esrārı
- 12 Dür-i yektā-yı deryā-yı ḥaḳīḳat Ḥızr-himmetdir
N'ola şandūkası sebzīn-pūş olsa şadef-kārı
- 13 Sütūn-ı nūrdan her şem' dānı fark u pāyında
Olur pāşide pertev-i şem' -i kāfūr-ı pür-envārı
- 14 Çerāḡān itmede her şeb ḳanādīl-i ziyā-baḥşı
Sipihr-i künbedinde her biri bir necm-i dem-zārı

- 15 Zihî şāh-ı maḳām-ı salṭanat-pīrā-yı ‘Oṣmānī
Ki şāhān-ı ‘izāmīn şehriyārān-ı cihāndārı
- 16 Olunca tāk-ı berser mālīk-i taḥt-ı Süleymānī
Olur bunda miyān-beste mecbūr her tīg-ı ḥunbārı
- 17 Velī devr ü zamān bisyārī-i enfās-i nās ile
Olup ‘āyīne-i ‘ālem-nümāsı cilveden ‘ārī
- 18 İdüpdür dūd-ı ‘ūd-ı sūziş-i ‘anber anı muğber
Olupdur cā-be-cā jeng-āver anıñ reng-i ruḥsārı
- 19 Nice resm-i bedī‘ü’l- insicāmı raḥne-yāb olmuş
Olup muḥṭāc-ı tecdīd-i güzīn āşār-ı īşārı
- 20 Şeh-i āgāh-dil Ḥān Aḥmed-i şālīş zamānında
Vezīr-i a‘zam İbrāhīm Pāşā-yı kerem-kārı
- 21 Cedīden kıldı şübbāk-i şerīfin sīm-i şafīden
Olupdur zīb ü ferle revnaḳ-efrūz ziyā-dārı
- 22 İdüp ṭāk-ı revāk ḳubbe-i beyzāsını rūşen
Vezān olmaḳda dem dem revzeninde bād-ı eşhārı
- 23 Virüp ḥüsn-i nizām-ı dil-pesend ol nüzhet-ābādı
İdüpdür Ḥaḳ bu kim itmāmına sa‘y u sezā-dārı
- 24 Nice āşār-ı ḥayrātı görülmüşdür cihān içre
Olupdur mazḥarı feyz-i ‘aṭāyā Ḥazret-i yārī
- 25 Ḥudāyā şāh-ı dehri şād-kām it taḥt-gāhına
Ola bu server-i evtād anıñ her dem meded-kārı

- 26 Daḡi şeh-zādegān-ı nev-nihālin ‘ömr-i sermedle
Ola yā Rab şüküfte her biriniñ berg-i ezhārı
- 27 Kerīmā āşaf-ı zî-şānı dāīm kıl maḡāmında
Ki olmuş ḡüsn-i ḡulḡ vüçüdünin ‘ālem şenā-kārı
- 28 Du‘ā idüp didim bu nev eşer cedīd içün tārīḡ
İlāhā nāil-i ecr-i cezīl it ol nigū-kārı

12 Menāḡıb-ı Cemīle Ḥazret-i Ebū Eyyūb Enşārī ve Sitāyiş-i Ebu’l-feth
Sulṡān Muḡammed Ḥān ‘Aleyhi’r-Raḡmeti Ve’l-Ġufrān der-Vaşf-ı Şeyḡ-i Güzīn
Akşemseddīn Ḳuddīse Sırrahu’l-‘Azīz

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Ḥoşā sāmī-maḡām-ı feyz-baḡşā-yı meded-kārı
Cenāb-ı Ḥālīd İbn-i Zeyd Ebī Eyyūb-i Enşārī
- 2 Tavāf itmekde anı ḡudsiyān-ı ‘ālem-i bālā
Döner üstünde çarḡıñ ḡubbe-i nüh tāk-ı devvārı
- 3 İrişmez kūnbed-i ‘ulyāsına ser-rişte-i idrāk
Nazar-sencān idrāk itseler diḡḡatle enzārı
- 4 Budur Sulṡān Muḡammed Ḥān Ebu’l-feth-i meḡāziniñ
Nuḡustīn mevc-i deryā-yı fütūḡāt-ı cihāndārı
- Ḳıṡ‘a**
- 5 Nihān olmuşdı ḡüyā ḡ‘āb-gāhı çeşm-i a‘dādan
Ki ḡāk-pāy eyler tūtiyā-veş rūşen ebşārı
- 6 Kerāmetle bulup ḡabr-i şerīfin Ak Şemsü’d-dīn
Bu idi evliyāu’l-lāhıñ ol dem ḡuṡb-ı pergārı

- 7 O mañşuru'l-livā ġāzī-i maġfūr-ı behişt-ārā
İdüp şāhāne himmet añā ikrām-ı sezā-vārı
- 8 Bu āşār-ı bedī' -i insicāmı eyledi bünyān
Olup rûz-ı resān-ı bî-kesān in' ām-ı îşārı
- 9 Görenler cāmī' -i dil-keş niẓām-ı nüzhet-ābādın
Olurlar şād-kām anda ne deñlü olsa ġam-ı ħ'ārī
- 10 Olup kıble-nümā mihrāb gūyā sīne-çāk olmuş
Çeker āġūşa zühhād-ı 'ibādet-cūy-ı eshārı
- 11 Hatīb-i minberi Ḥassān-ı pend olup feşāḥatle
İder peyveste 'arşa pādişāhān-ı ġazā-kārı
- 12 Melā'ik dūde-i şem' in ider havrāya dest-āvīz
Ki şāyed vesme-i ebrū ide yā ḥāl-i ruḥsārı
- 13 'Uṭārid ile Pīrvīn-i felek reşk itmede her şeb
Çerāġān eyledikçe şem' ü kândīl-i ziyādārı
- 14 Menār-ı sâ' id-i pençe-güşādır dergeh-i Ḥaḳḳ'a
Du' ā itmekdedir şubḥ u mesā olmuş şenā-kārı
- 15 Zihī cāh-ı penāh ḥān-kāh-ı ḥālet-efzā kim
Niyāz-āver olanlar kām-ver olmaḳda her bārı
- 16 Selāṭīn-i 'ızām-ı Āl-i 'Osmān ḥilāfet şān kim
Miyān-ı bend-i bunda tīġ-i ser-tīz-i zafer-bārī
- 17 Olurlar cebhe-sā dergāhına şāh-ı gedā her dem
Ki olmuşdur müselleme ḳavl ü fi' l-i ḥüsn-eṭvārı

- 18 Budur ol rāvi-i mu‘ciz-beyān-ı ıavl-i Peyğāamber
Budur ol şeh-süvār-ı ‘arş-ı cevlanıñ ‘alem-dārı
- 19 Budur ol ceşş-i cengāver-i muẓaffer ya‘ni enşārıñ
Ser-efrāz-ı güzini ğāzı-i ser-bāz u sālārı
- 20 Kef-i Cibrıl'e ile vābest- zimam-ı nāka-ı Kuşvā
Ya nice yār-ı ğārı maḥrem-i rāz-ı vefādārı
- 21 Gelince şır be bī-bāk ol nāziş-ger-i levlāk
Olup mihmān-nevāzı hemdem-i fermān-berdārı
- 22 ‘Arūsān-ı şeb-i yeldā-yı leylāsında ol māhiñ
Budur tā şubḥa dek dīde-güşā bir bā-nigehdārı
- 23 Ğazālarda geçip ‘ömr-i ‘azizi fī-sebīlillāh
Gelüp bunda şehīd oldu ‘aleyhi raḥmetü’l-Bārı
- 24 İdenler istiḥāre ḥāl-i eşkāl-i umūr için
Olur feyz-i futūḥuyla müyesser nice i‘ sārı
- 25 Olurlar sır-i çeşm-i ḥānce-ii ni‘mā-yı yāğmāsı
Simāt-ı ‘aynına ḥāzır olan mihmān u züvvārı
- 26 Şafā-baḥş olmada āb-ı zülāl-ı ḥoş-güvār kim
Mişāl-i çāh-ı Zemzem ḥāk-i pāyında olur cārı
- 27 Olur biñ can ile kırbānı şāḥib-ḥāl olan ādem
Budur bu Ka‘be-i āmāl ‘ālem itmese inkārı

- 28 Dem-â-dem ‘andelîb-i rûh-ı pâki kırb-ı vaḥdetde
Ola pervâz-gâhı bâğ-ı ‘Adniñ şaḥn-ı gülzârı
- 29 Gül-i şadberg-i ra‘nâ-yı ‘aṭâyâ-yı Ḥudâvendî
Mu‘ aṭṭar eyleye bu merḳad-i pür-feyiz envârı
- 30 Nice dem sāye-perverdî olup zîr-i cenâhında
Bu nes-ir ṭâ’ir-i ḳudsiniñ olmuşdum hevâdârı
- 31 N'ola icrâ-yı Ḥaḳ cârî idüp rûz-ı kıyâmetde
Şefâ‘ at itse bu Şehdî-i pür-cürm-i günahkârı
- 13 **Târîḥ-i Güşâ-yı Tecdîd-i Minâre-i Câmî-i Feyz Yâr-ı Ḥazret-i Ebû
Eyyûb Enşârî‘ Aleyhi Raḥmetü’l-Bârî**
Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Feülün
- 1 Ta‘âlallâh zihî âşâr-ı Bihter
Ki Sulṭân Aḥmed'e oldu müyesser
- 2 Minâre-i câmî‘ pür-feyz-i Eyyûb
Çü pür-sâl-ḥurde geşte-i ḥam-âver
- 3 O sulṭân-ı serîr-ârâ-yı himmet
‘Alemdâr-ı Rasûl-ı Ḥaḳ peyamber
- 4 Kerâmet gösterüp oldu meded-res
İde Ḥaḳ meşhed-i pâkin münevver
- 5 Ḥidîv-i dâd-ger bü dâver-i dîn
Şeh-i ğâzâ-yı manşûr-ı muṣaffêr
- 6 Cenâb-ı Kibriyâ şeh-zâdelerle
İde zât-ı hümâyûnun mu‘ammer

- 7 İdüp tecdîd ü ihyâ virdi revnağ
Olup engüşt-nümâ-yı çarh-ı ahđar
- 8 Mezâr-ı feyz-i bârîde o kütbuñ
Sütûn-ı nûr der-i çarha berâber
- 9 Ya iki şem‘ -i kâfurî sitâde
Şua‘ -efgen olur âfâka yek-ser
- 10 Ya iki micmeridir bû-yı feyzî
Meşâm-ı ‘ âlemi eyler mu‘ attar
- 11 Olur ervâh-ı aşhâb aña her dem
Ebû-bekr ü ‘ Ömer ‘ Osmân u Haydar
- 12 Olupdur ol kadar pür-feyz-i lâmi‘
Fürûğ-ı câmi‘ mânend-i Ezher
- 13 Ser-efrâz oldu her biri dü-bâlâ
Ki nüh tâğ-ı sipihre çekdiler ser
- 14 Külâh-ı Mevlevî ber-ser-nihâde
Be-hem piçide destâr-ı müdevver
- 15 Olurlar ma‘ nevî esrâra vâkıf
Okurlar Meşnevî-i Hâmuş ezber
- 16 Celâle'd-dîn-i Rûmî'den el almış
Olup ism-i celâl-i Hakk'a mazhar
- 17 Nüzûl-i Hâzret-i ‘ İsa'ya güyâ
Nazar-senc olmada rûh-ı muşavver

- 18 Çıkar çarḥ-ı berīne dōne dōne
Derūnunda nihāndır rāh-ı muzmer
- 19 Minārāt-ı refī‘ ü’ ş-şān-ı ‘ālem
Minār-ı sebz-i beyzādır muvaḫar
- 20 Biri murğ-ı mübārek aḫ baba
Biri ḥod ṭūti-i guyāya beñzer
- 21 Velī bunlar çün ḫumrī-i mantūḫ
Bilāl-āsā olurlar nağme-perver
- 22 Virir ḥālet şadā-yı penç-gāhı
Nidā-yı hātıf ğaybī muḫarrer
- 23 Seher-ḥizān iderler zıkr ü tehlīl
Bulurlar neşve-i feyz-i mükerrer
- 24 Namāz-ı penç-gāhı ḫalka i‘ lān
İderler ism-i a‘ zamlā müsahḫar
- 25 Şalādır Şehdiyā ehl-i mezāḫa
Olup şirīn-edālarla muḫarrer
- 26 Çıkıp āvāze-i ‘arşa didi tāriḫ
Ta‘ālā şānehū Allāhu Ekber
- 14 **Tāriḫ-i Diger Berāy-ı Tecdid-i Mināre-i Cāmi‘ -yi Ḥazret-i
Ebū Eyyūb Enşārī ‘Aleyhi Raḫmeti’l-Bārī.**
Fā‘ilātūn Mefā‘ilūn Fe‘ilūn
- 1 Faḫr-ı enşār Ḥalid bin Zeyd
Mürşid-i feyz-baḫş-ı rāḥ-ı Ḥudā

- 2 Budur ol rāvī-i ḥadīṣ-i ṣaḥīḥ
Daḥi rū'yet-keṣ-i ḥabīb-i Ḥudā
- 3 ‘Alem-i ḥaṣṣıdır Ebā Eyyūb
Ḳaddesa'l-lāhu sırrahu'l-ālā
- 4 Merḳad-i pākıdır muṭāf-ı melek
Çarḥa peyveste künbed-i vālā
- 5 Cāmi‘-i lāmi‘ inde iki menār
Cā-be-cā olmuş idi raḥne-nümā
- 6 Pādiṣāh-ı zamān Aḥmed-i Ḥān
‘Ādil-i ġāzi-yi cihān-ārā
- 7 Sāye-i Ḥaḳ ḥalīfe-i ‘ālem
Ḥalled-Allāh mülkehü ebedā
- 8 Yaptırup feyż-i himmetiyle anı
Ḳıldı nādīde ṭarz-ı nev-peydā
- 9 Bārekāllāh zihī ġüzīde eṣer
Oldu nezzāresi feraḥ-fermā
- 10 Görmemiş miṣlini Sinimmārān
Belki çeşm-i hezār ile dünyā
- 11 Bunları şanki māder-i eyyām
Nefs-i evlādı eylemiş ġüyā

- 12 Çün Mesîhâ nefesleri dem dem
İtmede mürde dilleri ihyâ
- 13 Bâz-pes ‘âleme nüzûlünde
‘İzz ü şânıyla Hâzret-i İsâ
- 14 Şeref-i maḳdemiyle şîrîn-kâm
Olalar zât-ı pākine me‘vâ
- 15 Her biriniñ çü tâc-ı küngüresi
Oldu fark-ı felekde dü-bālâ
- 16 Görselerdi bu zîb ü zîneti kim
Reşk iderlerdi Hüsrev ü Dârâ
- 17 Ser çeküp nüh kıbâb-ı gerdüne
Külehi çün külâh-ı Mevlâna
- 18 Pertev-i mihr ü mâh-veş her dem
Âsumân u zemîne şa‘şa‘-zâ
- 19 Sâ‘idin pençe-tâb idüp her şeb
Çeker âgûşa bir meh-i ğarrâ
- 20 Her seher ki nidâ-yı İsâ’dan
İrüşür gûş-ı câna böyle şadâ
- 21 Dem-i bahşâyış-i ‘inâyet-i Hâḳ
Kanı bir kâm-cû-yı feyz ü ‘atâ
- 22 Dûde-i şeb çerâğ-ı kandîlîn
İtse pervâne-çîde vü ihdâ

- 23 Sürme-i çeşm ü vesme-i ebrū
Eyler idi yegān yegān havrā
- 24 Olıcağ dāmen-i felek gül-berg
Şafağ-ārā çü lāle-i hamrā
- 25 Bülbülān hāhiş-i hezār ile
Olalar nāle-senc ü nāğme-serā
- 26 Re‘ fet-engīz ü hālet-efzādır
Nāliş-i şubḡāh yapa Mevlā
- 27 Dirler erbāb-ı ḡāl ol demde
Ḥasbiya'l-lāhu vaḡdehu ve kefā
- 28 Geldiler seb‘ a-i sitāre o dem
Tev‘emān cılve-künān nūr-efşā
- 29 Burçdan burca itdiler taḡvīl
Gördiler kim tamām medḡe sezā
- 30 Didiler Şehdiyā bunu eşere
Eyle tāriḡ-i cevher-i imlā
- 31 Ola bir beyt baḡr-ı ma‘ nāda
Çün şadef dürc-i gevher-i yektā
- 32 Serv-ḡad ser-firāz u sīm-endām
Oldu gūyā mināre-i beyzā
- 15 **Ḳaşıde-i Güzīn Berāy-ı Vaḡāy-‘ -nāme**
Fā‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Ĥamdüli'l-lāh ki Ĥüdāvend-i ' aṭā-baḥṣ u mu' īn
Eyledi ' āleme āmāl ü ümīdin ta' yīn
- 2 Geldi ol dem ki aña çeşm-i hezāriyla felek
Nazra-senc idi zuhūruna nice māh u sinīn
- 3 İrdi ol vaḳt ki ' ālem aña dil-beste idi
Ki muḥayyel idi āṣār-ı vuḳu' -ı pişīn
- 4 Felekiñ maṭmaḥ-ı inṣārı olan demdir bu
Medd ü tevḳīt ile olmuşdu zamān-ı terḳīn
- 5 Anı bir kāşif-i esrār-ı ḥaḳāyık taḥḳīk
Eylemiş ' ārif-i bil-lāh olan Muḥyi'd-dīn
- 6 Hırz içün nüṣhasın itmişler idi bāz ü bend
Cümleñiñ derd ü dermānı bu idi ' ilm-i yaḳīn
- 7 Ya' ni bir vaḳit-i perişān-ı ḥāl-i ' ālem
K'ola muḥtāc-ı niṣām-āver-i devlet ü dīn
- 8 Āteş-i düşmen-i şūr-efgen olup müstevli
Ĥadd-i İslāmı tecāvüz ide küffār-ı la' īn
- 9 Gele bir şīr ola hem-nām-ı ' Alī
İde māfāt-ı telāḳiye vücūd-ı tazmīn
- 10 Bula devrinde cihān emn ü emān u rāḥat
Ola āsūde zamānında ḥalāyık ol hīn
- 11 Herkesiñ zīr-i lebinde bir idi sırr-ı ḥafī
Müterakḳıb idi ol vaḳte cihān ḥalkı hemīn

- 12 Şıfr zâidleri ıtarh itdi debîr-i ‘ âlem
Didi bir elde budur mâḥaşâl genc ü defîn
- 13 Âzmâyişler idüp kıldı ıtırâşîde-ķalem
Kimini nesh ü kimin eyledi ta‘ lîķa rehîn
- 14 Yazdı bir ḥatṭ-ı celî ile bunun evşâfîn
Eyledi maṭlab-ı a‘ lâya bu ta‘ rif-i ķarîn
- 15 Âb-ı rûy-ı vüzerâ nâzım u dîn ü devlet
Mültecâ-yı fuķarâ dâd u merâḥîm-i emîn
- 16 Sâlik-i râh-ı Hudâ el-Ḥâc ‘ Alî Pâşâ kim
Reşk ider ṭâ‘ atına zâhid ü seccâde-nişîn
- 17 Devr-i Ḥân-ı Aḥmed-i Şânîde vezîr-i a‘ zâam
Olıcaķ mühr be-ķef şadr-ı vekâletde meķîn
- 18 O şehenşâh-ı ğazâ-pîşe neberd-endîşe
Medd-i âhıyla idüp râz-ı nihânın pişîn
- 19 Didi bir ḥayli zamândır ki ğurûh-ı küfre
İtdi ser-ḥadlere îşâl-i mazarrat pür-ķîn
- 20 Sû-i tedbir-i vezîrân-ı selefden nâşî
Niçe ma‘ mûru ḥarâb itmededir düşmen-ı dîn
- 21 Bu mudur ğayret-i dîniyye sezâ-yı devlet
Ķanı nâmus-ı selâṭîn-ı ‘ aẓâm-ı pişîn

- 22 Bu kederler baña pek dâğ-ı derûn olmuşdur
Umarım ide ‘ināyet o Hudāvend-i mu‘în
- 23 Göreyim imdi seni eyle kemāl-i ğayret
Var ümīdim saña himmet ide merdān-ı güzīn
- 24 Eyledim ben seni serdār-ı sipeh-sālārım
Dilerim eyleye Hāk naşr u fütūhāta qarīn
- 25 Ser-i mū eyleme taqşīr ü tehāvün hāzer it
Eyle her emre seherī be-kemāl temkīn
- 26 Yürü var yarıcuñ Allāh ola ğaflet itme
Hıdmetiñ tā ola peyveste qarīn-i taḥsīn
- 27 Eyleyüp bunca sipārişle nevāziş āher
Eyledi hıl‘ at-i zer-bāfte düşün tezyīn
- 28 Alup āğūşuna sancağ-ı Rasūllu'l-lāhı
İtdi teslīm aña ol pādişeh-i rūy-ı zemīn
- 29 Aldı i‘ zāz ile ol server-i dānī dūşe
Eyledi kūşe-i çeşminde maḳāmın ta‘ yīn
- 30 Hākḳ'a tevfiż-i umūr itdi tevekkül birle
‘Alem-efrāz-ı cihād oldu ba-ḥalāş çünīn
- 31 Āzmūnda mehāmmın görüp ol āşāf-ı vaḳt
Ceyş-i İslām ile taḥrīk-i rikāb itdi hemīn
- 32 Çıkdı teşyī‘ ina bi’z-zāt o şeh-i bende-nüvāz
Vüzerā vü ‘ulemāsiyla müretteb enīn

- 33 Çün zemīn-būs-ı vedā‘ eyledi giryān giryān
Eyleyüp ‘aṭf u ‘inān āşaf-ı dil-şaf-mehīn
- 34 Leşker-i kūh şükūhıla ‘azīmet itdi
Kīn-i a‘dā ile olmuşidi girih-bend-i metīn
- 35 Geldiler ‘izz ü vaḡār ile Beligrad'a hemān
Oldular encümen-ārām ḡıyām-ı rengīn

Ameden Ḥaṭṭ-ı Hümāyūn be-Dest-i Silāḡşör Dilāver-i Āḡa

- 36 Der-‘aḡab ol şeh-i ‘ālem aña bir ḡaṭṭ-ı şerīf
Gönderüp kürk-i girān-ḡadr ile tīḡ-i güherīn
- 37 Anı bir merd-i dilāver götürüp ‘izzet ile
Ḳıldı ikrām ile çün dūş-miyānın tezyīn
- 38 Oḡuyup ḡaṭṭ-ı hümāyūn be-ta‘zīm ü ḡıyām
İtdiler sem‘ ü ḡabūl ile anı rehne-rehīn
- 39 Nice terḡīb ü sipāriş ü nevāziş birle
Böyle tenbīh-i ekīd eylemiş ol dāver-i dīn
- 40 Muḡtezā olduḡı ḡālāt-ı mühim-sāz olasın
Virmesün hiç teḡāfūl size ḡāb-ı nūşīn
- 41 İntiḡām almāḡ için şırze-i a‘dādan
Olup ārāmgehi cümle keziñ ḡāne-i zīn
- 42 Sell-i seyf eylesin cerbezeñiz heycāda
Rumh-ı ḡāveki kerīrān ide bir şīr-i ḡurīn

- 43 Eyledim H̄azret-i Allāh'a emānet serimi
İde manşūr u muzaffer umarım dīn-i mubīn

Firistāden-i Cāsūs Berāy-ı Peyām-ı Keff-i Menhūs

- 44 Oldular ber-zede dāmen-i hamiyyet pīr-i ser
Kār-zār itmege āmāde idi ceys-i güzīn
- 45 Kandedür bilmek için leşker-i menhūs-ı ‘adū
Gitdi cāsuslar eṭrāfa olup ser-nigīn
- 46 Geldiler bir nice dillerle hemān söylediler
Didiler mecma‘-ı küffār olupdur reh-i dīn
- 47 Ya Beligrād murādı ya Tameşvār'e gider
İkiden hāl-i degil hāl-i ‘adū-yı bī-dīn
- 47 Kaşd-ı küffārı o serdār-ı ser-āmed bilicek
İki vech üzre olup dīh-güşā vaḳt-i beyyin
- 49 Emr idüp nehr-i Tuna vü Sava üzre fi'l-hāl
Yapdılar bir nice ṭonbāz ile bir cısr-ı metīn

Müşāvere-kerden-i Āşāfi be-‘Asākiri Celī vü H̄afī

- 50 Cem‘ idüp bār-geh-i hāşına haşş u ‘āmı
İtdi tevcīh-i hıṭāb anlara ol cāmi‘-i dīn
- 51 Didi āgāh oluñ ey ḥayl-i sipāh-ı İslām
İşte tābūr-ı melāīn-i ḍalālet-i īn
- 52 Geldi yaklaştı hemān bir iki menzil kaldı
Bunda tedbīr-i işābet nedir eyā ki bu ḥīn

- 53 Gidelim mi turalım mı nidelim ni'şleyelim
İktizāsı nicedir eyleyiñ anı tebyīn
Cevāb Ne-dāden Cüyüş-ı Ser-fürü Perdegī Hamūş
- 54 Muḳtezā-yı edeb-i meclis-i sāmide o dem
Cümlesi mühr-i sükūt-āverdi zebān üzre hemīn
- 55 Ceyb-i endīşe çekdi sırrı herkes mebhūt
Şan birer ḳālīb-ı bī-rūh idi ol şaff-ı nişin
- 56 İtdi birbirine dünbāle-i çeşm ile nazar
Çeşm ü gūş idi bu şüretde zamān ile zemīn
- 57 Birisi baş-ı maḳāl itmedi bu dā'iyede
Olmadı nāṭıḳa-pīrā-yı edā-yı şīrīn
- 58 Gördi kim kimsede yārā-yı suhen yok āher
İtdi tekrār-ı ḥıṭāb ile 'usāb-ı perçīn
Ḥıṭāb-ı Tekrār-ı Serdār Sūziş -i'Usāb Bisyār
- 59 Didi eyā niye geldük bu diyāra bilmem
Ne içündür bu tereddüd niyedir bu telvīn
- 60 Sancağ-ı Aḥmed-i muḥtārı çeküp 'azm idelim
Gidelim cezm iderek remze Ḥudā yār u mu'īn
- 61 Başka bir fikr ü ḥayal-i diliñiz var ise ger
Söyleyiñ cümleye destūr gerek re'y-i rezīn
Cevāb Dāden-i Cünūd Berā-yı Şāib-i Pür-Sūd
- 62 Didiler gitmege hoş ḥāzır u āmādeleriz
Gelmesin ḥāṭıra evhām u ḥayālāt-bīn

- 63 Virmeñ Allāh'ıñ eger gālib olup a' dāya
Bize ihsān ide ger fırsat u nuşret çendīn
- 64 Düşmeniñ 'ırkını kat' eyler idik dünyādan
Alınurdu giderek nice kıla' ıyla Budīn
- 65 Emr-i ber-' aks ger hāl olur müşkil-ter
Ne Beligrād kalur elde ne Nīş ne Vodin
- 66 Şimdi bu kal' a durur sedd ü sedīd-i İslām
Böyle pejmürde harāb olmuş iken nice sinīn
- 67 Ne revādır bırakıp gitmek anı böyle tehi
Düşmeniñ h'āhişi Allāh ola ber kār be-dīn
- 68 Virelim biz aña her vechile istiḥkāmı
Ola te'kīd-i 'adūdan bu havālīler emīn
- 69 Daḥi ser-ḥadde olan kal' alarıñ bi'l-cümle
Görelim lāzimesin her ne ise biz peşīn
- 70 Bize gelmek ise maḥsūdları geldikde
İdeler himmet-i merdānla ceng-i pür-kīn
- 71 Fikr-i fāsıdleri ger ḳaşd-ı Tameşvār ise de
Gidelim cümle-i ecnād ile ol semte hemīn
- 72 Mā-ḥaşal gitmemek ol cāyına fermān sizin
Olmasın soñra bize serzeniş-i vāhime-bīn

Cevāb-ı Āşaf-ı Cem-Cāh Ber-Mülāḥaza Devr-i Endīşe-i Sipāh

- 73 Diñleyüp sözlerin ol âşâf-ı munşif ol dem
Didi hoş hüsn-i vifâk üzre gerek ey güzîñ
- 74 İdelim bunda te'ennî vü tedârik görelim
Hak Ta'âlâ ide encâmını tevfiğe qarîñ
- 75 Vüzerâ ile gidüp halka-i keşf eylediler
Şeş-cihetden aña nev ta'biyeler oldu kemîñ

‘Arz-ı Hâl-i Turfa-Maḳāl Ḳal‘a-ı Beligrâd Beyânü’l-Hâl

- 76 Göricek ḳal‘a o düstür-ı gayûrı anda
Eyledi hâl-i dil-i zârını bir bir tebyîñ
- 77 Olıcaḳ nâṭıḳa-perdâz lisânü’l-hâli
Gerçi kim hayli girân idi zebân-ı sengîñ
- 78 Didi baḳ hâl-i perişânıma şefḳat eyle
Ey mühimsâz-i eḳâlim-i penâh-âver-i dîñ
- 79 Sû-i ḳaşd ile gelüp itdi ihâṭa pür-nem
Neler itdi baña gör kâfir-i bed-kâr-ı la‘îñ
- 80 Tuṭdı dāmânımı düşürdü giribânımı hem
Çâḳ çâḳ itdi beni şadme-i ṭop-ı rüyîñ
- 81 Yürüyüş eyledi âḫer beni kıldı pâ-mâl
Oldu bigâne baña bir nice gün dîñ-i mübîñ
- 82 Ḥamdüli’l-lâh yine İslâm ile oldum rûşen
Zulmet-i küfr ile itmekde idim âh u enîñ

- 83 Pençe-i qahr-ı ‘adūdan hele kırtardı beni
Köprülü-zāde o şadr-ı şühedā ehl-i yakīn
- 84 Sende gör lāzime-i hāl-i hırām rahm it
Koma bī-kes beni mānend-i yetīm-i miskīn
- 85 Merhem-i zūd-ı şifā eyle benim zaḥmımı şar
Ey tabīb-i ‘ilel ü ‘ārıza-yı devlet ü dīn
- 86 Gördi kim kendü içündür bu tedārikler hep
Āteş-i sūr-ı dilin itdi anıñla teskīn

*Āgāz-Kerden Bünyād-ı Nev-Tabyahā-yı Muḥkem Tehniyet Vālā-yı Āşaf-ı
Sütüde-Şiyem.*

- 87 Der-‘ aqab leşkere ol āşaf-ı fermān-fermā
Eyledi devr-i teselsül ile nevbet-i tedvīn
- 88 Oldu her zümre hemān kollu koluyla der-kār
Eyledi yollı yoluyla ḥidemāta ta‘yīn
- 89 Olmaşun düşmene ḥāil-i mekīn-gāh diyü
Nice biñ adamı top yoluna gönderdi hemīn
- 90 Pīşe-gāhında olan sāḥa-yı pehnādır reh
Rişte-i tūdeleri itmege hem-vāre zemīn
- 91 Niceler tīşe-i tīz ile olup kūh-endāz
Nicesi tesviye-sāz olmada ḥūy-kerde ḥamsīn
- 92 Kimisi seng-keş olmağda kimi ḥāk-āver
Kadlerin eyledi ḥam-geşte o bār-ı sengīn

- 93 Ḥufre-i ḥandeḳ ‘amel-i ni‘am-āğušte nacāk
Nice biñ kimseye cāy olmuşdı rūy-ı zemīn
- 94 İki biñ var idi ma‘ār ile der-kār-ı esīr
Ḥuşk-sār olmada kec söz müheyyā ger tīn
- 95 Nice eyyām bu ḥāl üzre güzer eyledi çün
Herkes olmaḳda idi cān ile gayretkeş-i dīn
- 96 Muṭafaṭtın olup ola āşaf-ı āli-himmet
Ḳıldı her zemīne bir ṭabya bināsın tā‘yīn
- 97 Herkesiñ ḥıdmeti ma‘lūm ola tā‘gayret ile
Şarf-ı ḳudret ide itmāmına bā-kedd-i yemīn
- 98 İbtidā kendüsi bir tābiye-i kūh-endam
Başlayup nām-zed oldu aña ol şadr-ı güzīn
- 99 Bezl-i himmet idüp aḳdām-ı tamām eyle merām
Eyledi ḥıdmet-i ḡayret-keşi dīn-i mübīn
- 100 Virdi ḥaḳḳa ki metānetle niẓām u temhīd
Bāreka'l-lāh zihī āşaf-ı şāhib-i temkīn
- 101 Birine zümre-i Baḳtāşi-i perḥaş-gerān
Birine cünd-i sipāhiyle silaḥdār-ı güzīn
- 102 Birine hem cebeci ṭāifesi kūşış idüp
Yapdı her zümre birer tabya sezā-yı taḥsīn
- 103 İkisin daḥi muḥafızları Ca‘fer Pāşā
Neferāt ile yapup eylediler metn-i metīn

Vaz'-Kerden-i Töbhâ-yı Ejder- Ser-i Pür- Tabyahâ-yı Nev-Peydâ

104 Çünkü ber-vefk-i merâm oldu müheyyâ yer yer
İtdiler töb-ı ' adû-kûb ile bir bir tezyîn

105 Aldılar düş-ı kefâletlerine kal' ayı hep
Hağ bu kim oldu anıñ her biri bir hısn-ı haşîn

Âverden-i Âb-ı Hoşgüvâr Nev-Sâhten-i Çeşme-i Cây-ı Bisyâr

106 Tabya bünyâdı tamâm oldu velî kal' ada hiç
Âb-ı nâ-yâb-ı sır-âb u gül-i şûre-zemîn

107 Tuna'dan almağa muhtâc idiler şâm u seher
Hasret olmuşlar idi âba olaydı nem-gîn

108 Olıcağ ol dağî yah-beste şitâ hengâmı
Âb-veş cümle ser-efsürde olurdu ğam-gîn

109 Teşne-leb her biri cüyende-i âb olduğu çün
Virdi ol âşaf-ı deryâ-dile endîşe hanîn

110 Vaqt-i âşûbda müstelzim-i ' usret idi ki
Nağş-ı bend oldu dil-i şâfina çün nağş-ı nigîn

111 Yeñiden itdi iki çeşme-i dil-keş icrâ
Kıldı irvâ nice ' atşânı o âb-ı cüyîn

112 Eyledi rûh-ı Hüseyin ü Hasan'ı şâd hemân
O ' Alî-sîret o şâhib-i verâ' feyz-âgîn

113 Yaraşır eyledi kim ' ilele şâmil feyzâ
Hoş-güvâr âb-ı muşaffâ-yı laţîf ü şirîn

114 Oldu bir hayra muvaffıķ ki ‘adil olmaz aña

Vire Haķ ecrini dünyāda vü ‘uķbāda hemīn

Firistāden-i Zeķāir Berāy-ı Kal‘a-ı Serhad-ı Sāir

115 Bu aralıkda Tameşvār u Göle hem yanda

Sīr-çeşm oldu mühimmāt ü zeķāirle o ħīn

116 Nice biñ ‘asker ile vālisi o dem

Götürüp geldi iki def‘a selāmetle emīn

Berāy-ı Ahvāl-i Düşmen

117 Kaldı tābūr-ı melā‘īn ise ol menzilde

Olmadı haṭve-i pūr-endāz ‘adüvv-i ħodbīn

118 Seg-i şahrā olup ol yerde tereddüd birle

Ne teķāzā-yı teķāpū vü ne evza‘yı haşīn

119 Mużmahill oldular ol bādiye-i ħāviyede

Kimisi ħaste kimi mürde sezā-yı tescīn

Vezīden-i Bād-ı Şarşar Fahr-ı Hudā Berāy-ı Bergeşteġi-i Kavm-i Mesīha

120 Daġı gelmişdi donanmā-yı mükemmel Tuna'dan

Oldu tābūr ile ol yerde mülākī vü qarīn

121 Līk keşīr-i mevādd itmiş o bed-endişān

Cerr-i işķāl idicek bir nice u‘cūbe sefīn

122 Daġı üç dāhiye-i şāl-ı kavıyyü’l-heykel

Heyc-i nāvide heyulā-yı basıṭ-i çübīn

123 Menzili yelkeni yok hem dümeni nā-peydā

Götürür āb-ı revān anı yesār ile yemīn

- 124 Tōb-ı ejder ser-ḥumpāre-i āteş-efşān
Vaz' idüp anlara becidd ü kıyās ol bî-dîn
- 125 Ya'ni kim bunları ālāy-ı donanmāsında
Pîş-rev ide siper eyleye āteş-āgîn
- 126 Bu taşavvurlar ile bir nice eyyām anda
Kalmış idi o gürūh-ı küfre ḥayret-bîn
- 127 Nāgehān oldu vezān sarsar-ı kahr-ı Yezdān
Urdı birbirine şad-pāre şikest itdi hemîn
- 128 Bu kadar tōb u mühimmāt ü zaḥāir edevāt
Oldu müstagraḳ-ı girdāb-ı tufān-ı rehîn
- 129 Münḳalib oldu hevāya nice şuḡrā kübrā
'Āḳıbet virdi netice aña edyār-ı pesîn
- 130 Āhenîn pençe ile ḥāke şarılmışlar idi
Çāre-sāz olmadı peyveste olan ḥablū'l-metîn
- 131 Tündi-i bād-ı donanmasını berbād itdi
Gūyiyā naḳş ber-āb idi hevā-yı taḥmîn
- 132 Tūna'dan tūrna ḳaṭarı gelür emvāc ile
Pençe-i elvāh-ı şikeste ü sünūn-ı çend-în
- 133 Bir ṭaraf oldu o melḥūz olan maḥzūrāt
Ḥā'hiş-i düşmen-i bî-dîn ne ān oldu ne ĩn

134 Birbirin eyledi ta' kıb ğuzāt-ı İslām
Dil alup kelle götürmekde be-tiğ-ı ħunīn

135 Luṭf-ı Hakk ile müyesser idi her kār-ı 'asīr
Olmadı bir keder-āmīz mevāni' le qarīn

Resīden-i Müjdehā-yı Dilek ü Peyām-ı Feraḥ-Bahşā

136 Hem bu eşnāda iki müjde-i ferḥunde daḥi
Birbirin itdi te' ākub ḥaber u tāze zemīn

137 Biri oldur ki donanmā-yı Firenk ü Venedik
Bu kadar keşti-i yem keşti-yi āteş-āğīn

138 Şū-i kaşd ile gelüp ḥāney'olanda nice gün
Lenger-endāz olup itmişdi anda kemīn

139 Anları ceyş-i zafer yāver-i cengāver-i dīn
Eyleyüp tu' me-i şemşīr-i ḥūn işām-ı semīn

140 Kimi ğar-ķāb kimi küşte olup kimi esīr
Bim-i cān ile firār itmiş o ber-geşte la' īn

Müjde-i Delālet-i Şehzādegān-ı Tev'emān

141 Pür beşāret daḥi o şāh-ı şüreyyā kevkeb
Ya' ni Ḥān Aḥmed-i sānī ḥavāķīn-i güzīn

142 Devḫa-ı devlet-i iclāl-i şehinşāh bu
Naḥl-bend idi berū-mend ola nā-kām çendīn

143 Müstemend kerem ü 'aṭıfet-i İzid idi
Ola tā gülbūn-i āmālde her dem gülçīn

- 144 Eylemiş luṭf-ı dü-bālā aña ḥallāk-ı cihet
Bir nihāl üzre iki ḡonca-i gül tāze terīn
- 145 Biri Sulṭān Selīm ü biri Ḥān İbrāhīm
İki şehzāde-i āzāde-i ḥurşīd-i cebīn
- 146 Pādişāhān-ı selefde kime oldu rūzī
Bir şadefden iki şeh-dāne lāle-i şemīn
- 147 N'ola ol ṭāze-nihāl ile o bādām-çeşm
Olsa bād-āver-i bādām dü-maḡz-ı şīrīn
- 148 İktirān itse n'ola ol şeh-i meh-peyker eger
Aḡterān-ı felek devleti olsa Pervīn
- 149 Ṭul-i 'ömr ile mu'ammer olalar dünyāda
Eyleye Ḥazret-i Allāh ḡaṭalardan emīn

Berāy-ı Āmeden-i Ḥaṭṭ-ı Hümāyūn

- 150 Bu peyām-ı feraḡ-efzānıñ o şāh-ı 'ālem
İtmiş ol āşaf-ı Cem-cāha vuḡū'un tazmīn
- 151 Ḥil'at-i fāḡire-i kürk-i mülūkāne ile
Daḡi bir ḡançer-i elmās muraşşa'-ı zerrīn
- 152 Gönderüp ḡaṭṭ-ı hümāyūnla tebşīr itdi
Eyledi 'ālemi lebriz-i meserret ol ḡīn

Donanmā-yı Nümāyende Cünūd-ı Mecīde Ehl-i Īslām Ragmen 'Alā Atūf-ı

Küfre 'Abdehū Aşnām

- 153 Oldular cümle ferahnâk u pür-ğam-ı düşmen
İdüp izhâr-ı neşâtıyla donanmâ-yı güzîn
- 154 Ol kadar velvele-bağş olmuş idi top u tüfenk
Kubbe-i t̄ârem-i eflâke çıkup virdi t̄anîn
- 155 Gösterirdi anı engüşt-i hilâl ile felek
Görmemişdi bu kadar t̄antanayı çarh-ı berîn
- 156 İşidüp anı gürûh-ı kefare pey-der-pey
Hayret el virdi olup her biri pâye-i güzîn
- 157 Hâşılı cümlesi nevmîd ü perîşân eṭvâr
Oldular heybet ü hızlân ile hep dil-i pür-çîn
- 158 Ye's ü hırmân ile âher yıkılıp gitdi hemân
Olmadı râbıta-bend anlara kayd-ı tervîn
Nemçe Münâkaşa-i Suḥan-Tırâz-ı ‘İcâz-ı Bakîye-i Hüsn-i
Edâ-yı Sihr-sâz-ı Haḳîkât-ı Mecâz
- 159 Gelse ey ḥâme yeter sende zebânîñ kaç‘ it
Ephem ol olma şarîr-âver-i âvâz-ı ḥazîn
- 160 Tâ-be-key safḥa-ı tırâzı suḥân-perdâzı
İrdi encâma mühim-sâz-ı aḥbâr-ı bihîn
- 161 Besdir ey edhem-i ḥâme bu t̄arîd ü cevelân
Tenkdir vâdi-i nev-saḥte-i köhne-zemîn
- 162 Eyle irḥâ-yı ‘inân olmayasın pâ-der-gil
Geldi hengâm-ı şitâ geçti dem-i ferverdîn

‘İrkıyyet-kerden-i Āsaf-ı Cem-câh be-Dergâhı Pâdişâh-ı ‘Ālem-Penâh

- 163 Çünkü encām-ı nîzām üzre qarār eyledi kār
Kalmadı bir ‘amel-i lâzıme-i ğāile-bîn
- 164 Hāmd ü şükr eyleyerek ceş ü ğuzāt ile
O dem ‘avdete ‘atıf itdi o serdār-ı hemîn
- 165 Der-i ihsānı küşād eyleyüp ol kân-ı kerem
Kef -i cūd ile ‘atā eyleyerek sîm ü zerin
- 166 ‘İzz ü celāl ile geldi kule-i menziline
Eyledi üç gün o şahrāda iķāmetle mekîn
- 167 Bendegān-ı şeh-i devrān-ı şadāķat-kārîñ
Virdi icmāl-i mevāciblerine nakd u ħazîn
- 168 Giceler şubħa deġin kıldı çerāġān pır pır
Tā ki tekmīl-i mevācib idüp ol şadr-ı güzîn
- 169 Fāriġü’l-bāl olup kalmadı bir endîşe
Oldu ol şîr-i veġā bunca füyüzāta ķarîn

**Mevācib Dāden-i Vezir-i A‘zām-ı Sipehsālār Berāy-ı Tavāyıf-ı Bendegān-ı
Şehriyār-ı Vālā-tebār**

- 170 Yine bir kürk-i girān-māye ile haţţ-ı şerîf
Geldi tekrār olup mültefit-i dāver-i dîn
- 171 İtmiş izhār-ı taķassürle telātüfler aña
Ki şitābıyla rikābına gelüp sūre-i Yāsîn
- 172 İtdi taķrîk anı çün cāzibe-i ķalb-i ħidîv
K'eylemişdi aña tevcihe teveccüh-i pişîn

- 173 Ol daḥi şevk-i hezār ile döküp girye nişār
 ‘Azm idüp taḥtına o rütbeye geldi yaḳın
- 174 ‘Ulemā vü vüzerā çıkdılar istikbāle
 Geldi ālāy ile dergāh-ı mu‘ allāya hemīn
- 175 Eyledi sancaḡ-ı vālā-yı Rasūlī teslīm
 İtdi ber-ḳā‘ ide ādāb ile çün būs-ı zemīn
- 176 Şordu aḥvāl-i seferden ne ki olmuşdı aña
 Eyledi pāye-i iclāline bir bir tebyīn
- 177 Yine bir kürk-i mülūkī daḥi pūşīde kılup
 Kıldı i‘ zāz aña ol Pādişeh-i rūy-ı zemīn
- 178 Eyleyüp ḥayr du‘ ā didi teşekkür birle
 Ḥıdmetiñ oldu rızām üzre ḳarīn-i taḥsīn
- 179 İdelim biz de ḥulūşıyla du‘ ā ey Şehdī
 Ki ola dergāh-ı Mevlā'ya icābetle ḳarīn
- 180 Tā ki ber-cā ola ṭāk-ı sipihr-i nüh-ṭāk
 Felege mihr ile ıtnāb-ı şu‘ ā-ı zerrīn
- 181 Ḥüsrev-i hāver-i encüm ḥaşem itdükçe sefer
 Maşrık u magribe rāyet-keş olup çarḥ-ı berīn
- 192 Encüm-i sâbit ü seyyāre ile şubḥ u mesā
 Şaḥn-ı pehnāver-i çarḥı ide tā kim tezyīn

- 193 Bu şehinşāh-ı dil-āgāh u felek-cāhı Hudā
Eyleye şevket ü şānıyla seririnde mekīn
- 194 İki şehzāde-i tev'emlerin itsün dā'im
Bāğ-ı ālemde dü-bādām çü mağz-ı şīrīn
- 195 Dağı bu āşaf-ı dil-şāf-ı cihād-endişi
İde Hağ nice fütūhāta muvaffak her hīn
- 196 Kevkeb-i bahtların şa' şa' a-pāş u bīdār
'Ömr-i devletlerin efzūn haṭālardan emīn
- 16 **Münākāşa-i Berd-i 'Acüz-ı Sahhār be-Germiyyet-bahşā-yı Nevruz-ı
Dil-Efruz-ı Sultān-ı Bahār**
Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün
- 1 Göricek gülşen-i pejmürde vāfirde hezār
Dest-bürde-i dil-i āzār-ı şitādan bīzār
- 2 Çāk çāk itdi giribānını gayretle o dem
Āh u ḥasretle idüp sūz-ı dilin āteş-bār
- 3 Oldu sevdā-zede dīvāne-reviş bī-ārām
Şaḥn-ı peḥnāver-i deşti iderek geşt ü güzār
- 4 Şāh-ı nevrūza varup geldi dād u feryād
Didi ey mālīk-i mülk-i çemen-ārā-yı bahār
- 5 Ceyşi sermā idüp āzürde vü berbād meded
Ne ṭurursun ki ḥarāb oldu o ma' mūr diyār

- 6 Mehd-i ẖāk içre helāk olmada eṭfāl-i çemen
Ne revâdır k'ola bî-berg ü nevâ zâr u nizâr
- 7 Ḵanı ol bâğ-ı İrem gibi rıyâz-ı hurrem
K'ola fevvâre-feşân âb-ı hıyâzı her bâr
- 8 Ḵanı ol lâle-i gül-reng-i çerâğân-efrûz
Ḵandadır yâ gül-i şad-berg o tâbende ‘izâr
- 9 Bâğlar cilvegeh-i zâğ-ı siyâh olmuşdur
Müncemid cümle miyâhî vü giyâhî pür-ẖâr
- 10 ‘Âleme lerze virir tündi-i bād-ı şarşar
‘Acabâ ḵanda eser şimdi nesīm-i eşhâr
- 11 ‘Azm idüp ẖâl-i perişân-ı cihâna rahm it
Yetiş ey dâver-i dād-âver-i şefkat-âşâr
- 12 Muntaẓır makdemiñe dīde-güşâdır dünyâ
İtmege ẖāk-i rehiñ kuhl-i cilâ-yı ebşâr
- 13 Ğazab-engīz-i ‘inân-rīz şitâbân irişüp
Eyledi bağçe-serâ-yı çemeni cāy-ı qarâr
- 14 Geldi tebrīk-i kudūmine zemīn ile zamân
Her biri bir ẖâl-i dil-i zârını kıldı eş‘âr
- 15 Āh-ı serdiyle gelüp peyk-i seher yel yeperek
Eyledi ‘arbede-cūyâyı şitâb ihtiyâr
- 16 Meger âmâde idi cenge cuyūş-ı sermâ
İtdiler çīn-i cebīn ile bürüdet izhâr

- 17 Cebhe vü cûşuna müstağrağ olup ser-tâ-pâ
Nicedir gök bakır olmuşdı toñup cûy bihâr
- 18 Oldu her naḥl-i serâ perde-i mînâ-kârı
Şanki yaḥ-pâre ile saḥte pür-şırça ḥişâr
- 19 Eylemişlerdi müheyyâ o zevât-ı perḥâş
Kar topu saçma tolu dânesi becid ü şümâr
- 20 Per idüp ḳavs-ı ḳuzâḥ çekdi münakḳaş yâyı
Tîr-i bârân-ı pey-â-pey atılurdi her-bâr
- 21 Penbe-i gûş-ı zemîn olmuşdı gûyâ berf
Ra‘ d u berḳ ise göz açdırmaz idi şâ‘ iḳa-bâr
- 22 Ḥıyre-çeşm eyler idi âdemı nezzâre-i sele
Merdüm-i dîde naẓar-senc olamazdı zinhâr
- 23 Nâhun-ı pençe-i şîr olmağıla efsürde
Şîr-i berfine gibi itmez idi ‘azm-i şikâr
- 24 Böyle bî-tâb künâmında görüp zâr u zebûn
Gürg-i bârân-zede eylerdi anı istiḥkâr
- 25 Serdi âb u hevâ kıldı nehengi dil-teng
Ḳa‘ r-ı deryâyı maḳar eyledi âḥir nâçâr
- 26 Ejder-i heft-ser itmezdi güzer şahrâdan
Yolları gitmiş idi tîğ-i keşîde kuhsâr
- 27 Tûde-i yaḥdan olur idi o dem zîr ü zeber
Olsa Rüstem'de eger aşḳar-ı dîv-zâde süvâr

- 28 Elin ayağın üşütmüşdi cihân bâğında
Hareket eylemeden qalmış idi serv ü çenâr
- 29 Hâyli efsürde-dimâğ itmiş idi dünyâyı
Ham-süvâr olmağ ile berd-i ‘ acüz u şehhâr
- 30 Akın itdi su gibi anlara hân-ı nevrüz
Nitekim mülket-i küffâra cünüd-ı Tatar
- 31 Güşdâr idi benefşe habere der-kemîñ
Dâne-i sünbüle dâm olmuşdu zülf-i nigâr
- 32 Tûğ-ı şâhiye nighedâr idi nergisler o dem
Çıkdı meydâna dilîrâne sipâh-ı ezhâr
- 33 Hâyme-sâz oldu gelüp ceyş-i şebbûya yer yer
Oldular hâzır u âmâde-i ceng ü bîkâr
- 34 Geldi şimşîr be-kef dal kılıc olmuş süsen
Sîm ü zerrîn şaf-ârâ olıcağ nîze-güzâr
- 35 Gül-i şad-berg olup destine zerrîn-siperin
Goncalar hançer-i hâr ile pür-âteş gülzâr
- 36 Meş‘ al-efrüz olup lâleyi şebhûn itdi
Eyledi dâğ-ı dilin çâk-ı girîbân izhâr
- 37 Kol şalup dest-i tegallüble çenâr etrâfa
Oldu şaf-beste leb-i cûyda hâyli-i eşcâr

- 38 Çarğa çekmişdi zümürrüd ‘alemin serv-i hırām
Şukka-i sebz-güşâyende olup sancağdār
- 39 Erguvān bir deliķanlı diyü eyvā diyerek
Esb-i çūpine süvār oldu yetişdi gülnār
- 40 Kānı ceng-āver imiş gürz-i girānī elde
Zahm-ı hūn-pāşını arz eyleyerek geldi işār
- 41 Şaçdı çil-pāre çemen-zāre nihāl-i bādām
Genc-i bād-āveri bezl eyledi sulṭān-ı bahār
- 42 Ordu kāzısı olup qar ṭopu ezhār-ı riha
Şarınup başına sebz ‘örf-i mükedder destār
- 43 Dinledi keşmekeş da‘vā-yı germ ü serdi
Viridi aḥkām-ı fuşul üzre cevāb āḥir-i kār
- 44 Didi şimdengerü lağv oldu zamān-ı sermā
İşte taḫvīm-i fuşulāt-ı eḳālīm-i çihār
- 45 Durmayup atdı kapağı küpe bindi o ‘acūz
Devşürüp ṭas u ṭarağı kaçār ammā ne kaçār
- 46 Zanbağıñ gıncasıdır bāğda gūş bāzū-bend
Zağferān ile yazılmış aña ḥaṭṭ-ı ṭomār
- 47 Anı itmişdi vikāye o ḥamāil yoḥsa
Neler eylerdi aña cādu-yı ezrāk mekkār
- 48 Şöyle canlandılar erbāb-ı çimen kim serviñ
Ayağı bāğda olmasa iderdi reftār

- 49 Şeh-i nevrûz o dem hikmeti kıldı icrâ
Emr idüp leşkeri eylediler terk-i diyâr
- 50 Eyledi cûşîş-i seylâb harâb u nâyâb
Bu revîşle olup ol şırça hîşârı enhâr
- 51 Meger olmuşdu bu âşûbda serden geçdi
‘Andelîb-i çemeni eyledi nevrûz ihzâr
- 52 Eyleyüp lutf-ı nevâzişle terakķii ihsân
Didi işbât-ı vücûd ile yürü gülşene var
- 53 Geldi bezm-i güle izhâr-ı neşât eyleyerek
Nağme-i dil-keşe âgâze idüp bülbül-i zâr
- 54 Geçdi dem-i serdi-i eyyâm diyü müjde-künân
Virdi âgâz haberin ğonce-i gülzâre hezâr
- 55 Şâh-ı gülde okudu bu ğazel-i bî-bedeli
Feyz-baħş olmuş aña neşve-i âmîziş-i yâr
- 56 Sâkiyâ şun gül-i mül destime câm-ı ser-şâr
Tâ-be-key rencîş-i ħumyâze-keş-i ħâr u ħumâr
- 57 ‘Azm-i gülgeşt-i çemen eylemiş ol mâye-i nâz
Dil-i şûrîdeye düşdi heves-i seyr-i kenâr
- 58 Nice mümkün ola âzâd-ser ol serv-i sehî
Düşmede pâyına her kıanda giderse aĝyâr
- 59 Böyle eyyâm-ı şafa-baħş u feraħ-fermâda
Nice bir yerde kıarâr eyleye rind-i ħuşyâr

- 60 Dil-niṣ̄īn oldu zemān ile zemīn ey Şehdī
Cilve-ḥīz olsa n'ola şāhid-i gül-rīz-i bahār

17 **Zamān-ı Ḥān Aḥmed-i Şānīde Vezīr-i A'zam Olan Merḥūm Silaḥdār-
1 Şehriyār Muştafa Paşa İle Hukūk-ı Bī-şümārımıza Bināen Faḳīre Cizye
Muḥāsebeciligin İḥsān İdüp Fermān-ı Şāhiye Nām-ı Şehbāzı Hışnında Ebyāt-ı
Fermān-berine Bināen Raḳam Şode**

Meḥ'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ülün

- 1 Şāhin ki āfet-res-i murgān-ı hevādır
Hep pençe-i ḳahrında anıñ bī-ser ü pādır
- 2 Her biri ana tu' me içün laḥt-ı cigerden
Bir mā-hazar ihzārına maḥkūm-ı ḳazādır
- 3 Her çend çağır-keyifle ḳaşd itse şikāra
Alāy-ı kebūter aña engüşt-mümādır
- 4 Olmuş tūtalım ṭakla ber-endāz sebūk-pere
Ebr içre nihān olsa aña şā' iḳā-zādır
- 5 'Uḳāba dūçār olsa gözi çarḥ-ı felekde
Bī-bāḳ ciger çāk fūrū-bürde becādır
- 6 Olsa reme-i kebg-i derī şad çil ü pençāh
Her biri zaḥm-ı hurdesi bī-çün-ı çerādır
- 7 Simurḡ nigāh-ı ḡazābından ḥazer eyler
Ger ḳulle-i ḳāf olsa penāh aña revādır

- 8 Avīze siper pençesidir cümle-i murğān
Sulṭān-ı tūyūr olsa bu şevketle sezādır
- 9 Bu deñlü necābet bu ḥalāvet bu cesāret
Şehbāz-ı ser-efrāza belī dād-ı Ḥudādır
- 10 Ammā aña tāb-āver olan yazdı pūr zūr
Ser-pençe-i şīr-efgen-i ḥayl-i vūzerādır
- 11 Nām-āver-i meşhūr-ı cihān Muştafā Pāşā
‘Ālemde ‘adīli bulunursa dāḥi nādır
- 12 Pāşā-yı ġazā-pīş be-ṭe’yīd-i ilāhī
Her kıanda ki ‘azm eylese nuşret be-ķafādır
- 13 Pāşā-yı ḥilm-senc ki her re’y-i rezīni
Olsa ne kıadar müşkil aña ‘uķde-ġuşādır
- 14 Pāşā-yı hış-rān-ı sebūk cünbüş ü cevlan
Ġūyā ki aña peyk-i devān bād-ı şabādır
- 15 Bir āşaf-ı Dārā-ḥaşem u mihr-i ‘ālem kim
Serdār-ı zafer-yāver-i ecnād-ı veġādır
- 16 Bir āşaf-ı şāḥib kerem ü cūd u ‘aṭā kim
Ḥātem aña nisbetle tehī-dest gedādır
- 17 Bir āşaf-ı a‘zām ki anıñ dergeh-i ‘adlī
Feryād-res-i nāle vū zār-ı fuķarādır
- 18 Mümkin degil evşāfını ta‘bīr ide ḥāmem
Olsa ne kıadar ķābūk ü ķalāk bahādır

19 Tafşîl ne hâcet ki ola hâşılı taḥşîl
Şehdî ğaraż ol âşaf-ı devrāna du‘ âdır

20 Devletle ser-efrāz ola tā evc-i felekde
Murġān-ı cihān cılve-nümāyān-güşādır

18 Bu Kaşîde-i Müverreḥ Daḥi Ḥanedān-ı Āl-i Cengîziñ Ser-Efrāz-ı Mümtāzı ve Mücāhid ü Ġāzi El-Ḥāc Selīm Girāy Ḥān-ı ‘Azîmü’ş-Şānın Vaḳ‘ a-yı Ḥamsede iḳlîm-i Kırım'a Fermān-fermā Olduklarında İnşād Olunup Virilmiştir.

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 Ḥamdülillah ki Ḥudāvend-i cihān-dār-ı ḳadîm
Eyledi ‘ âleme bahşāyiş-i eltāf-ı ‘ amîm

2 Tābiş-i mihr-i tebāşir-i şabāḥü’l-ḥayra
İtdi aḥkām-ı nücûm ile mu‘ anven-i taḳvîm

3 Şaḥn-ı pehnâdır ‘ âlemde yine şāhid-i feyz
Cilve-rîz oldu murād üzre dönüp çarḥ-ı le’îm

4 Āl-i cengîziñ o ser-bāz u ser-âmed ḥālî
Zîver-i efser-i ḳāin-i selef dürr-i yetîm

5 Yine erîke-i ḥānîde ser-efrāz oldu
Nice dem olmuşdu mālîk-i tâc-ı behîm

6 Terk idüp salṭanaṭı bir nice dem Edhem-veş
Sırru’l-ġayb olmuşdı kûçe-i uzletde muḳîm

7 Ka‘ betu’llāha varup gördi yüzün kıldı tavāf
Ravza-ı pâke nişār itdi şalāt u teslîm

- 8 İktizā eyledi tekrār yine hān oldu
Gūyiyā ḳālīb-ı bī-rūh idi iḳlīm-i ḳādīm
- 9 Yerine geldi yine cānı bugün Tatar'ıñ
Ḳuvvetü'z-zahr idi ol dāver-i dil-şāf-ı Selīm
- 10 İtdügi hıżmeti bu devlet ü dīne el-haḳ
İtmedi ğayrılar eslāfda Allāhu 'alīm
- 11 'Alem-efrāz-ı cihad olduğı gün gibi 'ayān
Nice kez itmiş idi leşker-i küffārı dü-nīm
- 12 Dest-bürd ile bürd ü tünd neferi o şavlet-şikenin(?)
Şevket-i düşmene virmişdi 'aceb dehşet ü bīm
- 13 Ḳaḅgı aşūb u veĝā içre bulunsa bi'z-zāt
Naşr-ı te'yīd-i İlāhī anı eyler taḳdīm
- 14 Şarşar-ı ḳahrı vezān olsa iderdi berbād
Çālipā ger memleket-i düşmene çün seyl-i 'azīm
- 15 Ger seḥāb-ı şaştı şā' iḳa-endāz olsa
Ceyş-i a' dāya maḳarr olur idi ḳa' r-ı cahīm
- 16 Teşne-dildür diyü küffāre dem-i heycāda
Tīr-i bārān-ı belādan iḳer mā-i ḥamīm
- 17 Eyledi ğayret-i İslāmla çok yerde ğazā
Bu ḳadar alçaḳ olur ḳāfire yer ḥaşm-ı ḳavīm
- 18 Nice mümkündür ola midḥat-ı zāt-ı pāki
Ki celādetde necābetde anıñ mişli 'adīm

- 19 Bu idi mesned-i ḥānīye sezā ‘ālemde
Hāḡ bu kim eylediler ṣānına lāyık terkīm
- 20 Hāḡ Ta‘ālā eyle manṣūr u muzaffer dāīm
Yümn-i devletle mübārek ide Mevlā-yı Kerīm
- 21 Didi Şehdī-i ṣenā-h‘ānı o dem tārīḡin
Geldi i‘zāz ile ḥān oldu yine Ḥān-ı Selīm

19 Bu Kaşıde Sultān Muṣṭafa Ḥān ‘Aleyhi’r-Raḡme Ḥāzretleriniñ Cülūsunda Amm-ı Büzükvār-ı Celīlū’ş-ṣān Sultān Aḡmed Ḥan-ı Şānī ‘Aleyhi’r-Raḡmet Dār-ı Beḡāya Rıḡlet İtdükde Vezīr-i A‘zamı ‘Alī Paşa Maḡtūf-ı Ḥilāf Kaīde-i Saltanat Merḡumuñ Bir Şehzāde-i Mā‘şūmun Yerine İclāsın İdecegi Hissolundukda Rızā-dāde-i ‘Umūm Olmaḡla Bu Şeh-zāde-i Civān-baḡt-ı Revnaḡda Ḥilāfet Oldukda Merḡūmı Bīlā-emān Kaṡl-i Elmas Meḡmed Paşayı Vezīr-i A‘zam İtmişdir

Mefā‘īlūn Mefā‘īlūn Mefā‘īlūn Mefā‘īlūn

- 1 Şabā-yı feyz-i Hāḡ geşt eyleyüp baḡ-ı dil ü cānı
Bir iki müjde-i ferḡunde āṣār itdi rūḡānī
- 2 Ne müjde müjde-i āsāyiş-i ḡalḡ-ı cihāndır bu
Ne müjde māye-i emn ü emān-ı mülk-i ‘Oṣmānī
- 3 Ne müjde maṡlab-ı a‘lā-yı ‘ālem dād-ı Hāḡ’dır bu
Kemīn-gāh-ı ḡafādan cılve-sāz olmuşdur iḡsānı
- 4 Ne müjde eyledi Ya‘ḡūb dehrin dīdesin rūṣen
Getirdi Yusūf-ı güm-geştесinden būy-ı Ken‘ānı

- 5 Nihān olmuşdı gözden nice demler ol perī-peyker
Anıñ çün māder-i dūnyā iderdi āh-ı pinhānī
- 6 Hemīşe hayret-i nezzāresiyle ol şeh-i hüsünñ
Zelīhā-yı zamāne çāk çāk eylerdi dāmānı
- 7 Felek çeşm-i hezār ile nigehdār idi ol māha
Ki itmişdi ihāta hāle-veş bīgāneler anı
- 8 O zātı kim ‘azīz eyler Hudā kim eylese taḥkīr
Degil tā‘bīr mūmkün ḥikmet-i taḥdīr-i Rabbānī
- 9 Ğubār-engīz olur mu çarḥa gerd tūde-i tedbīr
Kil endūd eylemek kābil midir mihr-i dıraḥşānı
- 10 Hilāl-i nev ziyā-pāş ola mı bu ‘ālem ü kevne
Mükedder ide mi hiç ebr-i tīre māh-ı tābānı
- 11 İder mi beççe-i şāhin-i bī-yer evce pervāz
Hümā-veş sāye-endāz olmağa var mıdır imkānı
- 12 Taḥayyül eyler iken nā-gehān bu naḳş-ı ber-ābı
Zuhūr itdi heman ol vāriş-i mülk-i Süleymānı
- 13 Çalındı kūs-ı şāhī oldu peydā bir sürūr-i nev
Ki tebşīr itdiler ḥalka cülūs-ı Muştafa Hānı
- 14 Biḥamdilillāh serīr-i ‘adle Sulṭān Muştafa geçdi
Didi tāriḥini erbāb-ı nazmıñ bir suḥandānı
- 15 Geçüp taht-ı şehenşāhiye virdi revnaḳ-ı tāze
‘İbādullāha rāḥat-baḥş olan ol zıll-ı Yezdānī

- 16 Gelüp hāk-i der-i iclāline hep cephe-sā oldu
Zemīn-būs eylediler cümle-i eşrāf u a‘yānı
- 17 N’ola gönlü gözi açıla çarhıñ nev-bahār oldu
Yine hüküm eyledi kevne gelüp nevrüz-ı sulṭānī
- 18 Açıldı gonca-ı ümmīd-i ‘ālem bāğ-ı dehr içre
Meşāmm-ı cānı ta‘ṭīr eyledi bu verd-i şad anı
- 19 Yüzi güldi cihānıñ halk bir bir şād-kām oldu
Belī endūh u ğamla olmuş idi çīn-i pīşānī
- 20 Velī ta‘ḳīp ide her ‘usrı bir yūs-r-i neşāt-āver
Zuhūrāt-ı kaderde böyledir aḥkām-ı fermānī
- 21 O şāh-ı nev-zuhūruñ ola yümn-i kudūminden
Göründü şāhid-i nusret-i cihāna müjde-bānı
- 22 Saķız kim halkın ağzında virirdi çāšnī-i ğam
İderdi telḥ-kām endiše-i evhām-ı ḥüsrānī
- 23 Hudā ol Nāhudā-yı keşti-i ümmīd-i küffārı
Ġarīķ-i lücce-i ḳahr eyleyüp luṭf eyledi anı
- 24 Hoşā fāl-ı mübārek ṭalī‘-i ferḥunde-peyker kim
Cülūs-ı şāhī te’yīd eyleye tebrik-i Sübhānī
- 25 Tebāşīr-i şabāḥü’l-ḥayr eyyām-ı zaferdir bu
Nuḥustīn mevc-i deryā-yı fütūḥāt-ı cihān-bānī
- 26 Neler ide daḥi a‘dā-yı dīne saṭvet-i ḳahrı
Hele alsın ele tīğ u ḳalem seyr eylesün anı

- 27 Görenler tığını ‘āyīne-i ‘ālem-nümā dirler
Yedi iķimi ‘arz eyler aña şemşīr-i bürrānī
- 28 Gören ħod ħüsn-i ħaţţ-ı ħāme-i mu‘ciz-beyānın kim
Sevād-ı ‘ālem icrā ider bu āb-ı ħayvānī
- 29 Umūr-ı kâinātı Ħaķ aña tevfiż idüp vermiş
Kemāl-i ‘aķl u ‘adl u dāniş ü idrāk u iz‘ānı
- 30 Şecā‘ atde necābetde ‘adīli gelmemiş dehre
Meger yād ideler Sulţān Murad ile Selīm Ħānı
- 31 O şehenşāh-ı manşūru’l-livā ‘avn-ı Ħudā birle
Ümīd oldur ki teshīr eyleye hep kāfiristānı
- 32 O zāt-ı pāki vaşf itmek nice mümkündür ey Şehdī
Du‘ā it kim suĥan encāma irdi buldu pāyānı
- 33 O şāh-ı dil-nevāz u çāre-sāzı Ħazret-i Mevlā
Hemişe ġālib-i muţlaķ idüp a‘dāsına anı
- 34 Cünūd-ı ehl-i İslāmı zafer-yāb ide her yerde
Gürūh-ı düşmen-i dīne vire her bār ħızlānı
- 35 Ħaţāsız eyleyüp ide mu‘ammer taĥtgāhında
Zamān-ı devletinde eyleye āsūde devrānı
- 20 Kıt‘a-ı Ġarrā
Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Eyledim bülbül-i Şîrâz ile hoş-âgâze
Düşde görmez şu' arâ böyle hayâl-i tâze
- 2 Şehdiyâ var ise gelsün bize bir ehl-i hüner
İşte meydân-ı suhan gitmeyelim Şîrâza

21 **Mazlûm-ı Bî-günâh Şehîd-i Bî-iştibâh Merhûm Şeyh'l-İslâm**
Feyzullâh Efendi'niñ Büyük Maḥdûmu Seyyid Fethu'llâh Efendi Nakıbu'l-eşrâf İken
Rütbe-i İsnâ İle İkrâm Olundukda Me'mûren Didüğümüz Târîḥdir ki Cümle-i
Tevarîḥ- i Şu' arâ Üzre Tercîḥ Buyurmuşlardı Rahimehu'llâhu ve Ğaferehu

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1 Seyyid-i Bû faẓl-ı ' allâme-i münşî-i maḥdûm-ı küll
Feyz-i maḥẓ-ı gevher-i raḥşende-i müfti'l-en'âm
- 2 Hâşimüyyü'z-zât Fethullâh Efendi kim odur
' İzz ü şanıyla nakıḥ-i hâyl-i eşrâf-ı kirâm
- 3 Fâzıl-ı dehr-i yegâne-i ' âlem ü ' âlem-pesend
Faḥr ider zât-ı şerifiyle cihânda ḥaş u ' âm
- 4 Bu mekârim-perver ü ' âli-nijâd ü pür-hüner
Zîb ü fer virse n'ola şadr-ı şudûra şubḥ u şâm
- 5 Göricek faẓl ü kemâlin aña i' zâz içün
Muştafâ Ḥân ol şehen-şâh-ı selâṭîn-i ' ızâm
- 6 Pâye-i iclâl ü vâlâ ile ikrâm eyledi
Ḥabbezâ pâye-i Ta' âla'l-lâh zihî sâmi-makâm

- 7 Bu şeh-i gerdün cenāb u dāver-i ħurşīd-fer
Māh-ı nev-ṭal‘ at iken itdi anı bedr-i tamām
- 8 Hāḡ mübārek eyleyüp pāşīde pertev-i kevkebin
Eyleye şadr-ı sa‘ ādetde vücūdın ber-devām
- 9 Şehdiyā bu müjdeyi gūş it aña tārīhdir
Pāye-i fetvā ile oldu Efendi şād-kām

22 Bu Daḡi Maḡfūr Merḡūm Şeyḡū'l İslām-ı Şühūruñ Diger Maḡdūm-ı
Vaḡūrı Mekke-i Mükerreme Ḳuzātından Şadr-ı Anadolı Olduḡda Me'mūren
Didüğimiz Müverriḡ Ḳaşīdedir ki Sā'ir Ḳaşāide Tefevvuḡ Buyurmuşlardır

Ḳaşīde

Mefā‘ ilün Fe‘ ilātün Mefā‘ ilün Fe‘ ilün

- 1 Sütüde-i faẓl-ı hüner Muştafa Efendi kim
Odur ferīd ü muḡādim-i ḡāne-zād-ı aşıl
- 2 Ziyā-yı dīde-i müfti’l-enām şadr-āra
Niḡāl-i nevres-i bāḡ-ı belāḡat u tafşıl
- 3 O seyyidü’l-fuẓalānıñ iḡāṭa-i ‘ ilmin
Hezār ‘ ālim ü ‘ allāme idemez tafẓıl
- 4 Göreydi faẓlını Feyzi-i Ḥind-i fāzıl
İderdi ḡıbtā-i taḡşın ile aña tebcıl
- 5 Göreydi fiṭnat-ı müyīn-şikāfı Keşşāf
İderdi ‘ uḡde-i māfız zāmīrini taḡlıl
- 6 Göreydi diḡḡat-i ma‘ nāda fīkr-i bārikin
İderdi ibn-i Kemāl-i kemālını teḡcıl

- 7 O akl-ı küll ki mezâyâ-yı sırr-ı Kur'ânı
İderdi ahsen-i vechiyle te'vîl
- 8 Girih-güşâ-yı i'câz-ı râzına râzı
Olurdu Kâzı vü şâhib me'âlimü't-tenzîl
- 9 Kâza-yı Mekke ile ser-efrâz olup o şerîf
İdüp menâsik-i haccı edâya sa'y-ı cemîl
- 10 Müşerref oldu kudûmiyle münîr-i 'arafât
İdince hutbe-i Hâssân pesend ile tehlîl
- 11 Tavâf u sa'yını âdâb u meskenetle görüp
Sebük-pirân-ı melâik gelüp olurdu delîl
- 12 Olurdu her remme-i kûsûfünde kurbânı
Yegâne olmasa kişi zebîh-i İsmâ'îl
- 13 Hezâr 'ömre mu'âdil şafâda 'umrelerin
Göreydi aña mümâşât iderdi Cebrâ'îl
- 14 Kemâl-i iffet ü 'adl ü şalâsını şerefen
Görünce eylediler dest ü dâmânın takbîl
- 15 Mücâvirân-ı Harem sâkinân-ı beyt-i 'atîk
Görürler idi terahhûm tene'umât-ı Halîl
- 16 Çün oldu bâdiye-peymâ Yeşrib ü Batḥâ
Ġubâr-ı pâyı olur tûṭyâ-yı çeşm-i'âlîl
- 17 N'ola o mihr-i sipihr-i şeref sa'âdetle
İderse rûtbe-i vâlâya nev-be-nev taḥvîl

- 18 Gelince şadr-ı Anaṭolu'ya idüp teşrîf
Sezâ-yı şadr idi ol zât-ı bî-nazîr ü 'adîl
- 19 Kemâl-i 'izzet ü şân ile kazî' asker olup
O şadra virdi şeref Hâḡ bu kim 'ale't-ta' dîl
- 20 Hudâ-yı 'azze ve cell ide maṭlabın ḡaşıl
Kıla merâtib-i 'ulyâda pâyesin tekmiîl
- 21 Füsürde tab' la taşdî' besdir ey Şehdî
Suḡan-tırâzı bî-insicâmı it taḡlîl
- 22 Semend-i tab' -ı melek-tay ider idi cevlân
Şikâl-i ḡam aña olmasa pây-bend-i şaḡîl
- 23 Olurdu şâhid-i endîşe cılve-rîz-i maḡâl
Ger itmese dil-i âvâre cünbüş-i ta' cîl
- 24 Ki şadra geçdügi dem şâirân-ı siḡr-âşâr
Niçe ḡaşâide târiḡhin didiler tezyîl
- 25 Bir eksik olmasa kim dirdi kim bu târiḡhe
Mübârek ola bu maḡdûm-ı pâke câh-ı celîl

23 Bu Daḡi Merḡûmuñ Küçûk Maḡdûmı İbrâhim Efendi Şadr-ı Rûm
Pâyesiyle Şehzâdegân H'ocası İken Vezîr-i A'zâm Hüseyin Paşa'ya Damad
Olduḡda Bir Ferzendi Vücûda Gelmekle Me'mûren Virdüḡüm Vilâd Târiḡhidir

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Ta' âlallâh zihî maḡdûm-ı 'âlî kevkeb-i raḡşân
Ki oldur ṡârem-i çârûmda hem-pâ necm-i kibriyâ

- 2 Sipih-r-i ‘ālem ü efdāl-i kemālīñ aḥter-i sa‘ di
Cihān-ı ma‘ rifet ber-fāzıl-ı dehr-i felek pāye
- 3 Ma‘ ārif-pīşe İbrāhim Efendi kim odur şimdi
Yegāne Ḥāce-i şeh-zādegān-ı salṭanat-ı vāye
- 4 Sezādır ḥaḥ bu kim ol seyyid ü sādāt-ı ‘ālemde
Taṣaddur eylese erbāb-ı faẓl-i mesned-ārāya
- 5 Açılmış ol Ḥalīl’iñ gülistān-ı āteşinde
Bugün bir gonca gül kim reşk-fermā-verdir ‘anāya
- 6 Leṭāfetde ‘adīl olmaz aña hergiz gül-i şad-berg
Budur bu ser-bülend-i iftiḥāra zīb ü pirāye
- 7 Vücūda geldi şulb-i pāk ü nesl-i tāb-nākinden
Görün bir gevher-i şeb-tāb-ı nā-yāb-ı girānmāye
- 8 Fürūğ-āver olup burc-ı şerefden necm-i gīsūdār
‘Aceb mi ğipta-fermā olsa ger ‘aḫd-i Süreyyā
- 9 O maḥdūm-ı girān-ḫadriñ dü-bālā rif‘at u şānı
Ki ecdād-ı ızāmı müntehīdir şadr-ı vālāya
- 10 Birisi şadr-ı a‘zam āşaf-ı cem-cāh-ı şulḥ-ārā
Biri müfti’l-enām Ḥāce-i şāh-ı cihān sāye
- 11 Revādır bu ser-efrāz u refī‘ ü’ş-şān-ı dünyāda
Tefavvūḫ eylese nāziş-girān nūḥūfte-efzāya
- 12 Kımāt-ı ‘izz ü nāzıyla alup āğūş-ı iclāle
N’ola şīr ü şekerle itse şīrīn-kām anı dāye

- 13 Liḥāf-ı nāz-perver bāliş-i nerm-i gül-āginde
Şadef-kārī gerek mehd-i li-zeyn ol dürr-i yektāyā
- 14 Kuvā yetsün ceyş-i gehvāre ḥāb-nāz ile i‘ zāz
Şalınmak ister ol serv-i sehī çün zīr ü bālāya
- 15 Tebessüm-rīz olur bu gonca-fem gūş itse āgāza
Nihāl-i gülbününde ‘andelīb-i ḥande-fermāya
- 16 Firībende olup āvāz-ı hoş-elḥān şehnāza
Meded feryād mu‘ tād olmasun bu tıfl-ı nevwāya
- 17 Kudūmün Ḥaḫ mübārek ide ‘ömr-i sermedin rūzın
Şenāsı mültezemdir cümle-i ednā vü a‘lāya
- 18 İki peyk-i sebük-pā-keşdīler tebşīre ol demde
Birisi şeyhü’l-İslāma biri şadr-ı mu‘allāya
- 19 Du‘ā idüp didim mīlādına tāriḫ ey Şehdī
Meḥmed Es‘ad ol maḥdūm-ı emced geldi dünyāya

24 **Merḥūm Sultān Muştafa Ḥanıñ Devrinde Hıdırlık Nām-ı Maḥalde
Olan Bunca Şuyun Sarāy Meydānına Getürüp Bir Çeşme Binā ve Zahrında Mihrāb-
nümā Mürtefi‘ Şuffe-i Şafā-yı Mu‘allāya Virdüğümüz Tuḥfe-i Tāriḫdir**

Fā‘ilātün Fāilüātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Pādişāh-ı baḫr u berr evreng-i zīb-i dād-ger
Dāver-i ḥurşīd-fer gerdūn-cenāb yemm-i ‘aṭā
- 2 Nāzım-ı dünyā vü dīn şāhenşāh-ı rüy-ı zemīn
Kām-baḫş ü kām-bīn Sultān-ı manşūru’l-livā

- 3 Menba[‘]-ı ayn u [‘]înāyet cūybār-ı mā[‘]delet
Hızır- ı himmet āb-ı rû-yı salṭanat zıll-ı Hūdā
- 4 Eyledi sîr-āb bu meydān-ı sarāy-ı devleti
Himmet-i vālā-yı deryā-bār-ı Sulṭān Muṣṭafa
- 5 Bunca'ya bu çeşme-sārı yapdurup bu şehriyār
İtdi cārî bunca āb-ı hoşgüvārı cā-be-cā
- 6 Kıldı bir dil-keş muşallā anda cāy-ı dil-niṣṣîn
Secde-i şükr ile tā dil-teşneler ide du[‘]ā
- 7 Sûre-i Kevşer okur ezber lisân-ı hāl ile
Rûz u şeb her lûlesi [‘]aṭşāna dirler eş-şelā
- 8 Çok zamān oldu hıdırlık çeşmesârında nihân
Bulmadı bu āb-ı hayvânı Sikenderler şehā
- 9 Hâbbezā baht-ı hümâyûn ṭali[‘]-i meymûn kim
Eyledi maḳardan bu āşāra Cenāb-ı kibriyā
- 10 Hâḳ bu kim eslāfda kimse muvaffaḳ olmadı
Bu eşer-i feyyāz-ı muṭlaḳdan aña [‘]ayn-ı [‘]aṭā
- 11 Şād idüp rûḥ-ı Hüseyni [‘]āleme cān-baḥş olup
Böyle āb-ı hoşter-i şîrîn evşaf-ı dil-güşā
- 12 Cümleden bu mā'-ı mavşıla şalā lâzım idi
Eyledi me'vā zamîr-i pâdişāhî bî-yevmā

- 13 Gülbün-i iqbālını ser sebz ü şādāb eyleyüp
İde her goncasın şad-berg-i ter bār-ı Hūdā
- 14 Her nihāl-i nev-resin bir şāh-ı berhurdār idüp
Bağ-ı devletde hıramān eyleyüp şubḥ u mesā
- 15 İki mışra‘ iki tārīḥ oldu Şehdī müstakil
İki şahidle olur işbāt-ı emr-i müddeā‘
- 16 Gel beri iç çeşme-sār-ı Bunca'dan āb-ı zülāl
Cāy-ı zībā-‘ ayn-ı gülgeşt-i muşallā bī-bahā

25 Merhūm Hüseyin Paşa Şadr-ı A‘zam İken Vezāretla Defterdār Olan
Halil Paşa İle Ülfet-i Külliyyemiz Olmağla Bu Fakir Māliye Tezkirecisi Bulunmağla
Hıdmet-i Me’mūremiz İktizāsınca Leyāl-i İyāde İkrāmlarından Nāşī
Meclislerinden Münfekk Olmayup Nice En‘amıyla Şād-kām Olmuş İdim Bir Gün
Bi’l-bedāha Ser-kaleden Bir Kaşide Nā-geh Zuhūr-ı İnşād ‘Arz Olunduğda ‘Azam-
i Memnūn Olup Kendüye Vüzerāt Rütbesi ‘İnāyet Olunduğda İlbās Olunan Hil‘at-ı
Semmūr-ı Girān-kıymeti İhżār-ı Mīriye Mübāla‘a Olmak Üzre Fermān u Hazinesden
Biñ Gurusluk Zerr-i Hālis Getürüp Faķire İhsān Buyurmuşlar İdi

Kaşide

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Bāreka'l-lāh zihī kevkebe-i sulṭānī
Ḥabbezā baht-ı hümāyūn-ı sa‘adet yārī
- 2 Kıldı müstevfī gencine emīnū’d-devlet
Bugün i‘zāz ile bir zāt-ı şādef-kārī
- 3 Mütefaṭṭın olup ilhām-ı İlāhī birle
Gördi ikrāma sezādır bu meķārim kārı

- 4 İltifāt itdi añā ol şeh-i gerdūn-cenāb
Şān u şāyān-ı vūzerātla nevāziş-kārı
- 5 Kārdān-ı vūzerā ya‘ni Ḥalīl Pāşā kim
Buldı şān ile şeref mesned-i defterdārı
- 6 Didiler cümle erbāb-ı kalem dil-i ḥurrem
Māl-i mīriniñ olur işte bu taḥsildārı
- 7 Rast-gū münşī-i çāpūk-ķalem ü rāsiḥ-dem
Ḥurde-bīn-i tiz fehīm fikr-i deķāyık yārı
- 8 İstīķametde ķalem gibi ‘alem-dār zātı
Ḥaķ bu kim ‘āleme baḥşāyiş-i luṭf-bārı
- 9 Hīçbir gūne fūtūr irmez anıñ himmetine
Olıcaķ böyle gerek ḥıdmet-i şehir-yārı
- 10 Sa‘y ider her işi itmāma ķomaz ferdāya
Görinür ķavliniñ fi‘le gelen āşārı
- 11 Olsa biñ maddeye re‘y-i rezīni munzām
Kilki evrāķ-ı hezār üzre oldursa cārī
- 12 Biñde birini ferāmūş añā emr-i muḥāl
Böyledir ḥāfızā-ı rābıta-ı efkārı
- 13 Eylemez kimseyi āzürde o nīgū-ḥaslet
Ḥüsn-i tedbīr ile teshīl ider düşvārı
- 14 Her işiñ şāḥibi hem ehli gerek ‘ālemde
Herkesiñ kārı degil böyle hūner izhārı

- 15 Şıgmaz endâzeye kâlâ-yı ma‘ ârif-i hürefâ
Atlas-ı çarh ola nādâna kabâ zer-ţarı
- 16 Zağı bülbül gibi şatmak nice olur ‘ âleme
Dutar elbetde anı muhtesib-i bâzârî
- 17 Olsa baş eski yine tola baş olmaz dağı
Hâr-ı İsi’de olursa görünür hâr-vârı
- 18 Zâtadır ehl-i kemâliñ nazarı câha degil
Müstevî câhiliñ iqbâli ile idbârı
- 19 Herkesiñ vaşfı olur hâline nisbet Şehdî
Tumturâk-ı suhân altun ider güftârı
- 20 Nefsü’l-emr olsa benim gibi sözi gayrîleriñ
Olmasa zîver-i deryûze-i keçkül-dârı
- 21 Bî-teklîf gerek âşâr-ı tabî‘ at böyle
Ki ider hüsn-i edâyı sâde güzel eş‘ârı
- 22 İdelim hayr du‘ â Hazret-i Rabbü’l-İzzet
Kıla âsân aña her müşkil olan a‘ sârı
- 23 Kâm-ver eyleye ‘ âlemde murâdınca anı
Görmeye hiç cihân içre gam u ekdârı

26 Bu Âşaf-ı Memdûhu’ş-şiyem Bundan Böyle Nice Münâsib Vâlâ İle
Mükerrem Mışır’a Vâli Oldukda Cemî-i Evşaf-ı Şân-ı Mışır ve Etrâf Yer Hicâz
Vesâiri Munzamın Bir Cevherî Tarih İle Bu Kâşide İnşâd Olunup Tarf-ı Şeriflerine

**Firistâde Kılınmışdı. Eyyâm Herc ü Merc-i Mısrıyân-ı Cünd Bi't-Tesâdüf İtmekle
Câizesi Evşafına Hâ'iz Olmuşdu**

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Yine bir âşaf-ı Yûsuf-şiyem mâlik olup Mısr'a
Kul itdi hüsn-i hulkı halkı teshîr eyledi gûyâ
- 2 Hayâlin ' âlem-i rüyâda görmüşdi Zeliḥâ-veş
' Aceb midir aña dildâde olsa mâder-i dünyâ
- 3 Akup pâyna yüz sürmek diler Nîl-i mübârek kim
Kudüm-i meymenet-baḥşâ seniñ hükmün ider icrâ
- 4 Degil minnet aña engüşt-nümâ ümmü'l-kıyâs olmak
Seḥâb u cûy-bâr-ı cûdınıñ ' izz-i kâbıdır dünyâ
- 5 N'ola bir cihâdî neşve-yâb-ı âb u tâb olsa
Müselsel mevc-ḥîz olmaḫda bâd-ı luṭfı yemm-peymâ
- 6 İder feyz-i bahâr-ı ' adli ol dişi zümürrüd-fâm
Kıllar cism-i ' adüvv-i mâr-ṭab' ı hıyre nâ-bînâ
- 7 Vüzerân olsa nesîm-i hükmi ger eyyâm-ı kâsımda
Olurdi rûz-ı nevrûz çimen-i ser-sebz ser-tâ-pâ
- 8 Yedinde ḥâmesi mîzâb be-nev' i ' aṭâyâdır
Keşîde tîğ-ı bürrânı yamandır zû'l-fikâr-âsâ
- 9 Olupdur rehğüzârında şaf-ârâ naḥl-i bâr-âver
Nişâr itmek diler şekl-i Süreyyâ ḥuşesin ḥurmâ

- 10 Müheyyā niş-ger lebriz ü şîrîn-kām âmāde
Ola tā bezm-i ḥaşşü'l-ḥāsına ol tehniyet-serā
- 11 Zāmîr-i şāfî bir âyîne-i 'âlem-nümâdır kim
Göreydi ğıbtâ eylerdi aña İskender-i kübrā
- 12 Gelüp mîr ü gedā ḥ'ân-ı Halîl'e bühre-yâb olsun
Ki oldur maḥsim-i erzâk-ı bî-minnet ni' am-baḥşā
- 13 Ḥubûbât-ı ğılâl himmetiyle muğtenem eşrâf
Şenâ-ḥ'ânıdır anıñ sâkinân-ı Yeşrib ü Baḥḥā
- 14 Kifâyet mi ider baḥşâyiş-i yek-rûzına her şeb
Felek naḥd-i nücûm itse dâmenin farzā
- 15 Eger meh-pâresin mihr-i zer-efşânında bezl itse
'Adîl olmaz anıñ zırrıncana iḥsânına kaç' a
- 16 İder nîm-nigâhı birr-i ḥâliş ḥâk-i nâçizi
Degildir bu ḥayâl-i sîmyâ-yı Bu 'Alî Sînâ
- 17 Aña efsûn-ı sihr-i Sâmirî kâr eylemez hergiz
Ki ism-i a' zama mâlikdir ol zât-ı cihân-ārā
- 18 Degildir cifr-i 'aqlı ile ḥükmü 'aql-ı bi'l-mıştâr
Çü ḳanûn-ı selef ḥâtır nişânıdır ider icrā
- 19 Necâbet-tıynet-i pâkinde muzmer gevher-i ma' nâ
Mekârimle muḥalsım daḥme-i iḥrâmdır gûyâ
- 20 Bulur şimdi nizâmı sikke devrinde 'ayārım
Anıñ âşâr-ı ṭab' ıdır bu resm-i tarz-ı nev-peydâ

- 21 Ne hâcet vâridât u şarfını kayd ide rûz-nâme
Muḳayyed levḥ-i maḥfûz-ı dilinde aḥz ger î' tã
- 22 Raḳam-senc olsa eyler nâḥun üzre cem' -i tılsımı
Aña müstevfiyân genc-i bād-āver degil hemtā
- 23 Hoşā rûz-ı dil-efrûz-ı sa' âdet-baḥş-ı dil-keş kim
Mehâr-ı üştür-i maḥfil-nümā-yı Ka' be-i ' ulyā
- 24 Ola dest-i kerem peyveste-i vâbeste ol demde
İde aña sitāyiş ḳudsiyân-ı ' âlem ü bālā
- 25 Verir kişi kisve-i zîbende beyt-i şerîf ol gün
Ola reşkîn-i sâz-ı ḥulle-i istebrâḳ-ı ḥavrā
- 26 Bu keyfiyyet vire ḥüccâca şevḳ-i girye vü şādî
Dil-i ' uşşâḳda biñ cilve ide şâhid-i ma' nâ
- 27 Zihî devlet zihî nuḥbet ü sa' âdet ki o ḥâletde
Sezâdır Mışra sultân oldu dinse vâli-i vālā
- 28 Hele bir taze revnaḳ buldu el-ḥaḳ şimdi Ḳaşru'l- ' ayn
Revâdır itse herkes cami' -i Ezherde istid' ā
- 29 Ola kehf-i emân-ı kibriyâda zât-ı memdûḥu
Mübârek ide bu cāh-ı celîli Ḥazret-i Mevlā
- 30 Dem-â-dem mesned-i ' izzinde yâ Rab ser-firâz olsun
Ki ola mû-şikâf-ı müşkülât-ı emr ḥayret-fezā
- 31 Aña şâyestedir bu cevher târîḥ ey Şehdî
Ki luṭf-ı Ḥaḳ ile vâli-i Mışr oldu Ḥalîl Pâşā

27 Bu Âşaf-ı Bî-naẓîr Belğrād'a Muḥafız Olduğda Kāl' a-i Bālāda Vākı' Olan Cami'-i Şerîf-i Engürūs Merḥūm Sultān Süleymān Ġāziniñ Eşer-i Ḥayrâtı Olup Murūr-ı Eyyāmıyla Ḥarābe Olmağla Ḥālā Erîke-i Saltanat-ı Cihān-bānı Padişāh-ı Rüy-ı Zemīn Sultān Aḥmed Ḥān-ı Şālis-i Vālā Şānı Olup Ol Cāmi' i Tevsî' Vü Müceddiden Nigāşte Vezîr-i Müşarun İleyhi Me'mūr Müceddiden Ma'mūr Eylediklerinde Bu Faķîr Tameşvār Defterdārı Bulunmağla Mektûb-ı Emr-i Üslûbları Vürûduyla Binā-kerde-i Ḥalîl Olan Cami'-i Celîl İçün Tārîḥ Talep İtmeleriyle Cümlei Cāmi' Olmağ Üzre Bu Tārîḥ İnşād u İrsāl Olunmuşdu

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Şehenşāh-ı cihān Sultān Aḥmed Ḥān-ı Ġāzi kim
Budur ol şālis-i hānān-ı nesl-i pāk-i ' Oşmānî
- 2 Olupdur devr-i ' adlinde cihān-ābād diller şād
Budur ' ālemde şimdi vāriş-i mülk-i Süleymānî
- 3 İdüp şāhāne himmet ḥışn-ı bālā-yı Beligrāda
Bu ḥayrāt-ı celîle oldu el-ḥağ vākıf-ı şānı
- 4 Ki sultān-ı behiş-ārā Süleymān Ḥān-ı Ġāzi'niñ
Ḥarāb olmazdı bu āşārınıñ temkîn-i erkānı
- 5 **Semti bāni-i beyt-i Ḥudā ya' ni Ḥalîl Pāşā**
Cedîden kıldı iḥyā cāmi' -i Sultān Süleymān'ı
- 6 N'ola ki ḥıssa-yāb u nā'il-i ecr-i cezîl olsa
Ki böyle cāmi' -i vālā-yı pür-feyze odur bānî
- 7 Nice cāmi' ki temhîdi anıñ ḥışn-ı ḥaşin içre
Olup sedd ü sedîd ü emn-i ceyş-i Müselmān'ı

- 8 Ki Ye'cüc-i 'adū-yı pür-fitneden cām-billūrı
Olur āyīne-i 'ālem-nümā-āsā nıgehbānı
- 9 Minārı gūyiyā pençe-güşādır dergeh-i Hakk'a
Du'ā itmekdedir şubḥ u mesā olmuş şalā-h'ānı
- 10 Budur kıble-nümā-yı secde-gāhı ehl-i İslāmıñ
Olur şāyeste feyz-i ebed-i sāyide pişānı
- 11 Huzūr-ı Hakk'da bir başına çāk olmaḳda mihrābı
Çeker āgūşa zühhād-ı 'ibādet-cū-yı Yezdān'ı
- 12 İder taḥsīn-i pür-dīn-i felek reşk iderek her şeb
Çerāgān eyledikçe şem' ü kāndīl-i fūrūzānı
- 13 Haṭīb-i minberi Ḥassān-pesend olup belāgātle
İdince tūṭi-i gūyā gibi şīrīn-i elḥānı
- 14 Olur peyveste 'arşa bām-ı ğazā ile bād anda
Selāṭīn-i 'izāmıñ şehr-yārān-ı cihān-bānı
- 15 Şeh-i maġfūr-ı manşūru'l-livā ğāzi-i meşhūruñ
İdüpdür rūḥ-ı pākin şād dehriñ şāh-ı devrānı
- 16 Ola ḫıfz-ı emān kibriyāda bu şeh-i ğāzi
Nizām-ı 'āleme neşr ide dā'im ḫaṭṭ u fermānı
- 17 Bu āsār-ı ḳadīme Şehdiyā tāriḫ-i nevdir bu
Binā-yı cāmī' -i bālāyı Hān Aḫmed Süleymānı

28 Bu Kaşide Merhūm Sultān Mustafā Hān Zamānında Vezīri Rāmī
Meḫmed Paşa Hakkında İnşād Olunmuştur.

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Hamdüli'l-lāh ki şehenşāh-ı dil-āgāh bu gün
Eyledi ‘āleme ızhār-ı kerāmet ḥaqqā
- 2 Nice ızhār-ı kerāmet buña i‘cāz dinür
Rūḥ-bāḥş oldu cihān ḥalkını kıldı iḥyā
- 3 Nice i‘cāz ki gösterdi yed-i beyzāsın
Beyza-ı murğ-ı hümā mihr-i sa‘ādet-pīrā
- 4 Nice mühr itmiş anıñ resmini ḥakkāk-ı felek
‘İzām-ı şān-ı selāṭīne nişān u imzā
- 5 Nice mühr itmiş anıñ nakşını Erjenk-i ezel
Şuver-i şāhid-i feth ü zafer-i çehre-güşā
- 6 Nice mühr olmuş anuñ ṭılsım-ı a‘zam
Genc-i şāhāne nıgehbān-ı mühib-ejderhā
- 7 Nice mühr olmuş o zīb-efgen enīs-i mülūk
Nev-be- nev itmede kânūn-ı kadīmi icrā
- 8 Nice mühr ol ki nizām-āver-i dīn ü devlet
Sū-be-sū ka‘be-i ikbāle odur kıble-nümā
- 9 Nice mühr urmuş aña sā‘id-i devlet-i baḥt
Çekmiş ebrū-yı nigīn üzre muḳavves tuḡrā
- 10 Virdi bir āsāf-ı dil-şāfa vezāret mührin
Şadr-ı vālāya anı eyledi bi’z-zāt sezā

- 11 Nice âşaf ki ‘adâletde ‘adîlin hergiz
Görmedi bunca zamân dîde-güşâdır dünyâ
- 12 Nice âşaf yaraşur olsa ‘Uṭārid Mirrih
Vaḳt-i dīvān-ı ḳazâ-rân-ı ḥükümde farzâ
- 13 Birisi aña divitdâr u silâhdâr biri
Munṭazır tiġ-be-kef ḥāme-ṭırâz-ı imlâ
- 14 Düvel-i sālifenîñ gerçi Nizāmü’l-mülki
Âşafi söylenür efvâh-ı ümemde am mâ
- 15 Gelse Giray’dı bu devr içre eger ikiside
Virir idi aña aḥsenet zihî şâ’ib-râ
- 16 Yazdı nüh ṭâḳ-ı sipihr üzre anıñ evşâfin
Münşi-i çarḥ bu ta’bîr ile oldu güyâ
- 17 Şâhib-i tiġ u ḳalem âşaf-ı ḥurşid-i ‘ilm
Ḥüsn-i ḥulḳıyla müsellemdir o fermân-fermâ
- 18 İzz ü iclâl ü ḥalâvetde vekîlü’l-devlet
Şân u şâyân-ı necâbetde ferîdü’l-vüzerâ
- 19 Tiġı âyîne-i eşkâl-i nümâyende-i merg
Ḳalemi mürde ḥayât-ı dil-i bî-berg ü nevâ
- 20 Zâtı gencîne-i ‘irfân u kemâlât-ı hünür
Tab’ı mir’ât-ı mücellâ-yı kapuzât-ı Ḥudâ
- 21 Bu idi yine nesîḳ-sâz-ı umûr-ı ‘âlem
Bundan evvel dâhi Allâh u ‘alîm ü dānâ

- 22 Dā'imā cezb kılup itmededir luṭufla
Bühre-yāb kerem ü cūdıdır a' lā vü ednā
- 23 Dest-bürd-i keſ-i ma' müre-i iḥsānından
Çāk çāk oldu dil ü cān-ı şükūh-ı deryā
- 24 Pençe-i keſ şehir-i ğinā-baḥş u mālīkdir o kim
İtmemişdir anı maḥsūr-ı ḥisār ile süḥā
- 25 ' Ayn-ı iksīr-i ' aṭāyāsını gördükçe felek
O ḥurşīdi ider ḥākiyle yeksān müheyyā
- 26 Nice iksīr ki güher-rīzesi bir ḫurş-ı felek
Zerre-baḥş olsa bütün ' ālemi eyler aġnā
- 27 Devr-i ' adlinde bāġ oldu görünmez şimdi
Naḳd-i seyyāle-i sīm-āb-i sirişk-i fuḫarā
- 28 Ağlamaz kimse zamānında meger tıfl-ı razī'
Vāye-i māye-i şīrinden ide dāye cūdā
- 29 Olsa ger muḥtesib-i ' adli ṭerāzū der-keſ
O ḫadar muntaẓamu'l-hāl olurdı dünya
- 30 Kimse çekmezdi ġam-ı bār-ı şeb-i yeldāyı
Üstüvār üzre karar eyler idi şubḥ u mesā
- 31 Hele geldi yerine şimdi cihānuñ cānı
Cilve-rīz olsa n'ola şāhid-i ümmīd-i reḫā
- 32 Ḥaḫ mübārek ide bu şadr-ı celīlū'l-kadri
Dergehin eyleye du' āya melāz u melcā

- 33 İde bu mesned-i devletde zāt-ı pāki
Dem-be-dem vefk-i merām üzre mü'eyyed Mevlā
- 34 Sāyesin eylemeye zıll-ı Hudā'dan tefrīk
Farq-ı 'ālemde dü-bālā ola rāḥat-efzā
- 35 Didim intāḳ-ı İlāhī ile Şehdī tārīḥ
'Ālemi rām ide emrine Meḥemmed Pāşā
- 29 **Ḳaṣīde-i Bahāriyye Şālīṣ Sultān Aḥmed Ḥān-ı Gāzi Be inşād Şode**
Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün
- 1 Şabā-yı feyz-i Ḥaḳ geşt eyleyüp bāḡ-ı dil ü zārı
Getürdü müjde-i faẓl-ı bahār u behcet aşārı
- 2 Ne müjde merd-i ferḥunde-ḥātır-güşādır bu
Şafā-baḥşān-ı 'ālem maḥẓ-ı şun' ı hikmet-Bārī
- 3 Dem-i serd ile efsürde-dimaḡ itmişdi dünyāyı
İdüp berd-i 'acuz-ı ḥum-süvār eẓhār-ı sehḥārı
- 4 Ḥayāt-ı tāze virdi mürdegān-ı 'ālem-i kevne
Mesīḥā-veş vezān oldukça dem dem bād-ı eshārı
- 5 Tarāvet-baḥş olup feyz-i İlāhi neşve-rīz oldu
Ḳabā-yı sebz-i gülgün ile tezyīn itdi eşcārı
- 6 Üşütmüşdü ayaḡın cūda yah-pāreler serviñ
Aña germiyyet-i nevrūz virdi tāb-ı reftārı
- 7 Dem-i gülgeşt-i seyr-i cūy-bār-ı nevbahārıdır
Olupdur ḥayl-i ezhārıñ gül-i şad-berk-i serdārı

- 8 Şüküfte oldu yer yer sünbül ü gül lāle-i gül-renk
Harīm-i bāğın olmuş nergis-i şehlā nighdārı
- 9 Benefşe bir siyah-çerde gulām-ı halka-ber-gūşı
Olup Bāğçeserā-yı hān-ı nevrūzın emekdarı
- 10 Bu demde lāle-i sulṭān baharı eyledi teşvīk
Çeregān eyleyüp ‘arz itdi kālā-yı çemenzārı
- 11 Gelüp bülbüller itdi şubḥa dek şīrīn-elhānı
Nesīm-i şubḥ ise o bezmīn olmuşdı hevādārı
- 12 O bezm-i ḥāşa bülbül gonca-i cām eyledi ol şeb
Piyāle ber-kef-i zerrīn-i şevḳ-engīz-i ser-şārı
- 13 Açıldı jāle-efşān gonca-i nev-ḥīz-i gülşenīde
Nişār itmişler aña ebr-i nīsān dürr-i şehvārı
- 14 Sarındı başına bir gonca-fem bir âteşīn-destār
Takındı nāz u naḥvetle muraşşa‘ ḥançer-i ḥārı
- 15 Kaçan āgāze-i şehnāz idince bülbül-i şeydā
Olurlar idi şīrīn-kām u naḳş u beste vü kārı
- 16 Ne demki nāle vü feryāda dem-sāz olsa bī-çāre
İderlerdi aña ḥançer-feşān biñ cevır ü āzārı
- 17 Bu bīm ü aḥtar ile ḳonardı daldan dala
İderdi vaz‘-ı küstāḥ-ı dilinden böyle a‘ zārı
- 18 Ki ey gül-beççe-gān-ı nev-civānān-ı cefā-pīşe
Daḥi bilmez misin bu ‘āşīḳ-ı dīdār-ı ḡām-ḥārı

- 19 Benüm şulţān-ı ‘aşkıñ hāne-zād-ı nāle-pervāzı
Benüm şāh-ı bahārıñ hemdem ü yār-ı vefādārı
- 20 Benüm bu hānedān-ı gülşeniñ meddāh-ı hoş-ğūyı
Menem bir kil-k-i hā~nende-i ebyāt u eş‘ārı
- 21 Degül nağmem benüm çün zāğ-ı bed-āvāz-ı nā-sāzı
Eger gūş itseñüz bir kerre ol ‘ayyār u tarrārı
- 22 Bilirdiñiz benüm kıadr ü deger-i güftār-ı eş‘ārūm
İderdiñiz baña bīñ şive ile ‘arz-ı ruhsārı
- 23 Buna rāzı degil gülşen-tırāz-ı ‘ālem-i ma‘nā
Niçün ta‘ciz iderler bu hayır-h~āh-ı şenā-kārı
- 24 İdersem āh u zār ile şikāyet sizden āhır-kār
İder berbād u bergeşte bu nüzhet-gāh u gülzārı
- 25 Hıuşusen bir şehensāh-ı felek-cāhıñ zamānında
Cihān-ı āsūde-i ‘ālem bende-i fermān berdārı
- 26 Ne mümkün devr-i ‘adl-i ‘ālem-i ābādında ol şāhıñ
İder ezrağ-ı hātır bir faķır-i şahs-ı ğaddārı
- 27 Bir ağlar yok zamān-ı hānde-fermāsında var gelse
Meger kürsīde ide gāhı vā’iz girye vü zārı
- 28 Naẓırin görmemiş çeşm-i hezār ile felek anıñ
Nice yıldır cihānı seyr ider bu çarh-ı devvārı

- 29 Meh-i nev şanmañ ol sulţān-ı ġāzī ibn-i ġāziniñ
Olup vābeste-i ţāk-i āsmāne tīġ-i ħunbārı
- 30 Bahār-ı ‘adliniñ aşārıdur bu neşve-i nevrūz
Ki gerdūnı idüp bī-kīne ebr-tīrden ‘ārī
- 31 Zamān-ı devlet-i emn ü amānıyla leb-ā lebdır
Yedi iqlīme fermān durur bārı olur cārī
- 32 Hidiv-i bī-mu‘ādıl Hāzret-i Hān Aḥmed-i ‘ādıl
Budur āġāh-dil-i şāyān-ı emriniñ cihāndārı
- 33 Hoşā mehveş-liķā kim Ka‘be-i ruḥsārına anıñ
Niķāb-ı ‘anberīn ḥaṭṭ-ı hümāyūn siyeh-tārı
- 34 Mukavves-ebruvān-ı ḳahramān-ı çeşm ü nezzāre
Fūrūġ-āver şabāḥü‘l-ḥayr pīşānı nümādārı
- 35 Kemālāt-ı hūnerle zāt-ı pāki genc-i pūr-güher
Ḥudā dādende isti‘dād-ı māder-zād u hem-vārı
- 36 Göreydi ḥüsn-i ḥaṭṭ-ı dilnişīn Şeyḥle Yāḳūt
Biri anıñ ‘ilām u biri olurdı şenā-kārı
- 37 Göreydi tāze tarḥ-ı tarz-ı nev-īcād bünyādın
İderdi sīne-kūb-ı seng mi‘mār-ı Sinimmār’ı
- 38 Resādır tīri ger olsa nişānı kūh-ı Ḳāf üzre
Ki şaşṭ-bāzū-yı pūr-zūr-ı şāḥīdır kemandārı
- 39 İderken ber-hevā mürġ-i sebūk-per tīz pervāzı
Olurdu vāye-baḥş aña lūtfunıñ ḥaş-ı hünkārı

- 40 O deñlũ cüst ü çāpük fārisü'l-hayl-i hünerver kim
Keşīde olmasa zerrīn-licām u raḥş-ı rehvarı
- 41 İderdi şaḥn-ı pehnāyı zemīn u āsumān peymā
Olurdi bir nev ḥurşīde ḥāīl gerd-i meşvārı
- 42 Kaçan fülk-i felek-peymā ile seyr-i kenār itse
İderdi mālīk-i baḥr aña gevher-pāş īşārı
- 43 Şekve-i şevkinden sīne çāk olmaḫdadır deryā
Pey-ā-pey mevc-ḥīz olduḫca miḫzāf-ı yem-i efşārı
- 44 Virir dehşet neheng-i baḥra hengām-ı güzārında
Şadā-yı hevl-nāk şadme-i tōb-ı şerer-bārı
- 45 Kef-i iḥsānīñ deryūze-kārı pençe-i ḥurşīd
Yem-i cūdunda baḥrīñ ḫatreden nāçiz-i miḫdārı
- 46 Aña bir āşāf-ı dānā musaḥḫar eylemiş Mevlā
Müsellem ḫalk-ı    lem içre ḫüsn-i ḫul  u e vārı
- 47 Vezīr-i a  zāmı dāmād-ı mümtāz-ı ser-efrāzı
Vekīl-i devleti hem maḥremi hem rāz-ı esrārı
- 48 Cihān ü cengi a  b-ı fitenden eyledi taḥlīs
Nizām- ver olupdur devlet ü dīne sez -vārı
- 49 Tevārī -i selef ḫ  tır-ni  anumdır benüm ek er
Biri birinden a  l   ehr-i y r n-ı nik -k rı

- 50 Velî böyle hünerver pâdişâhı görmemiş kimse
Ne böyle âşâfa mâlik olupdur bir cihândârı
- 51 Nice olmaz kûl u kurbânı her dem bu şeh-i dehrîñ
Getürmüş hâtıra bu bende-i pîr ü emekdârı
- 52 Bu düstûr-ı ğayûr-ı çâre-sâz-ı dil-nüvâzîñ hem
Görölmüşdür nice in‘âm u ihsan-ı keremkârı
- 53 Bahâriyye kıaside kim dimişdir bülbül ağzından
Cihânîñ şa‘irân-ı nâm-ver pâkize güftârı
- 54 Olupdur bülbül-i dil bu neşâtıyla nağam-serâ
Hayâl-i tâzedir nâdîdedir âşâr-ı efkârı
- 55 Ne deñlü eylese vaşf-ı cemîlinde anuñ i‘câz
Olur cilve-nümâ hâtırdâ bin mazmûn-ı ebkârı
- 56 Niyâza idelim ağâze ey Şehdî hülûş ile
Ümîd oldur ide ‘îñ ü inâyet ile enzârı
- 57 Hemîşe tâ ki feyz-i nev-bahâr-ı neşve-i nevrûzî
Müzeyyen eyleye şahñ-ı çemende berg-i ezhârı
- 58 İde her sâl tâ kim şâhid-i gül ü bülbül-i zâra
Terahhûmgûne-i nağ u ‘işve ile arz-ı dîdârı
- 59 İlâhâ bu şehinşâh-ı ‘âzîmü’s-şânı tahtında
İdüp gül gibi handân eyle rûz-ı baht-ı bîdârı

- 60 Serîr-i ‘adle revnâk-bağş olup ‘izz ü sa‘âdetle
Şafâ-yı hâtır-ı ihsân ile yâ Rab virme ekdârı
- 61 Vire hüsn-i nizâm-ı temşiyet aḥvâl-i dünyâya
Olup Kerrûbiyân-ı ‘âlem-i bâlâ meded-kârı
- 62 Her şeh-zâdegân-ı nev-ṭulû‘ un ber-fürûğ ile
Ki anlardır sipihr-i devletiñ ḥurşîd-i envârı
- 63 Hudâvendâ nevres-i gonca güller bâğ-ı ‘âlemde
Ola bu şehriyâr-ı şâhdârîñ zîb-i destârı
- 64 Vekîl-i devletin hem mesnedinde eyle pâ-ber-câ
Umûr-ı ḥaşş u ‘âma kıl muvaffaḥ anı her-bârî

30 Bu Pâdişâh-ı Ğayûr O Rütbede İttifâḫ Ger ü Cumhûr-ı Nâs İle Taḥt-ı
Ḥilâfete İclâs Buyurdukları Dâru’s-salṭanatu’l-‘aliyye-i Ḳonşantîniyyeye Sâye-
endâz Olduḫda Ayasofya-yı Kebîr Câmî‘ inde ‘İbâdetgâh-i Selâṭîn-i Sâbıḳa Maḥfil-i
Hümâyûn Tevsî‘ Buyurula Şu‘arâ Tevârîḫ İnşâd u ‘Arz Olunduḫda Bu Târîḫle Üç
Târîḫ Daḫi Tahrîr ü Tezyîn u Ta‘lîḳ Şode

Târîḫ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Ḥamdüli'l-lâh ki Hudâvend-i ezel ‘izz ü celle
Şeh-i devrâna virüp ṭâlî‘ -i baḫt-ı es‘ad
- 2 Eyleyüp mazḥar envâr-ı tecellâ-yı Hudâ
Kıldı mir‘at-ı dilin cilvegeh-i feyz-i ebed
- 3 Cephe-sâ olmağîçün bârgeh-i Mevlâ'ya
Yapdı bu câmî‘ -i vâlâda mücedded-i ma‘bed

- 4 Eşer-i tab‘ -ı hümâyûnuna taḥsîn hezâr
Bâreka'l-lâh zihi şâh-ı hilâfete mesned
- 5 Bu şehinşâh-ı dîl-âgâh u şalâḥ-endîş
Vire Ḥaḫ devlet-i câvid ile‘ ömr-i sermed
- 6 Didim inṭâk-ı ilâhî ile Şehdî târiḥ
Ḥabbezâ maḥfil-i pâkize Sultân Aḥmed (1117)

31 Bu Daḥi Çimşirlik Kaşrı Revzeninden Cereyân İden Selsebil
Târiḥidir

Târiḥ

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Ḥazret-i Ḥân Aḥmed deryâ-şükûh
İtdi bu kaşra nigâh-ı iltifât
- 2 Revzenin idüp ferâḥ u dilgüşâ
Ḥaḫ bu kim virdi añâ ḥüsn ü şebât
- 3 Anda icrâ eyledi bu âbı kim
Reşk iderdi görse ger Nîl ü Fırat
- 4 Zât-ı pâkin Ḥaḫ ḫaṭâsız eyleye
Sâyesidir ‘âleme emn ü necât
- 5 Eyleyüp bir kaşr-ı târiḥe sezâ
Kıldı öyle revân âb-ı ḫayât

32 Bu Dâḥi Berây-ı Cedîdde Çimşirlikde Vâḫi‘ Cirîd Meydânında Nâzır
Müceddiden Kaşr-ı Şirîn İçün Me’mûren Didügümüz Târiḥdir ki Dîvâr-ı
Mücellâsına Turmuşzâde Ḥaṭṭıyla Nigâşte Şode

Tārīḥ

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Bu nüzhetgāh-ı bî-mānendi teşrîf
İdüp Hân Ahmed-i 'adîl-i dil-âgâh
- 2 Süvâr olup semend-i bād-ı pāya
İderdi cüst ü cevelân gâh ü bî-gâh
- 3 Yapıldı bağçe-i Çimşirlik içre
O şehenşāha bu dil-keş nazargâh
- 4 Gehî seyr eyleye rahş-ı gül-endam
Gehî meşvâr ide ol şāh-ı Cem-cāh
- 5 Kimi Rūmî kimi Mısırî-yi hünerver
Şabâ gördükçe reşk eyler sehergâh
- 6 İde tab' -ı hümâyûnun güşāde
Hudâ her demde vü her laḫza her-bār
- 7 Pesend idüp didim târīḥ Şehdî
Müferreh kaçır-ı 'Âlî Bâreka'l-lâh

33 Bu Kaşîde Daḫi Karağaç Bâğçesiniñ Āb u Hevâsı Tab' -ı Hümâ Tab' -
ı Hümâyûna Muvâfık Olmağla Nigâh-ı İltifatlarına Şâyeste Olup Enderûn u Bîrûnda
Hâne Vü Kaşâneler İnşâ. Dil-pesend-i Güşe-be-Güşe. Hıyâz-ı Hayât-baḫşlar İcrâ vü
Hırka-i Şerîf İçün Dil-güşâ Binâ Olunduğundan Mâ'âda miyân-ı Gülşen-i Fezâda
Bir Şoffa-i Dil-nişîn Kâmeriyye Taḫte's-Semâi Tarḫ u Tezyîn Olunup Mehtâba
Karşu Anda Cilve vü Ārâmiş ü Mānendü'n-necm Şeb-i Deycürda Çerâğâna Meyl Ol
cây-ı Feraḫ-fezâ İçün Bir Tārīhe Fermānları Şudûr Bulmağın Zât-ı Hümâyûnlarında

Hudâ-dâd-ı Mâder-zâd-ı Ma'ârif-i Kemâlâtı Şu'arâ Evşâf-ı Sütûde Şıfatlarıyla
Cümle'-i Câmî' Bu Kaşide-i Târih İnşâ Olmuşdur Hattla Nigâşte Şode

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Ta'âlallâh hoşâ gülşen-serâyı feyz-i bahşâ kim
Bulunmaz şahn-ı 'âlemde bunuñ mânend ü akrânı
- 2 Hıyâbânında nahl-i münteğâlar sâye-güsterdir
Çemenzârında hod-ârâdır serv-i hırâmânı
- 3 Riyâz-ı 'âlemi geşt itmede bād-ı şabâ ammâ
Gelüp şâm u seher bu ravzânıñ olmağda mihmânı
- 4 Nice ârâmiş itsün gayride bād-ı nesîm-i şubh
Ki bulmuş böyle bir bağ-ı İrem taht-ı Süleymânî
- 5 Hâdiv-i bî-mu'âdil Hâzret-i Hân Aḥmed-i 'âdil
Şeh-i âgâh-dil-i şâyân-ı evreng-i cihânbanı
- 6 Pesend idüp bunuñ âb-ı hevâ-yı behcet-efzâsını
Nigâh-ı iltifâta kıldılar bi'z-zât erzânî
- 7 Yapup her kûçeden şâhâne bir kâşâne-i dilkeş
Ki tarz-ı nev-zuhûru eyler âşüfte dil ü câmı
- 8 Hayâl-i naqş-ı müyünün ḥâmesi sihr-i helâl ancağ
Olurdi görmüş olsa Mânî vü Bihzâd ḥayrânı
- 9 Leb-i deryâda gûyâ Hızra dūş olmuş şeh-i 'âlem
Ki icrâ eylemiş fevvârelerde âb-ı ḥayvânı
- 10 Virüp ḥüsn-i nizâm-ı temşiyet bu nüzhet-âbâda
Olupdur ḥarîku'l-âde kerâmet kevne fermânı

- 11 N'ola rūḥānī himmet eylese aña Ḥazret-i Eyyüb
Civārında şeref-baḥş olmada āşār-ı vicdānī
- 12 Miyān-ı gülbününde dil-nişīn bir maṭba' -ı şuffe
Yapıldı seyir içün nüh- kıbāb-ı çarḥ-ı gerdānı
- 13 Olup pirāmeninde lāle-zār-ı ezhār-ı gūn-ā-gūn
Süreyyā-veş sezādır itseler her şeb çerāgānı
- 14 Dem-i şubḥ-ı sepīd ü tābiş-i māh-ı şeb-ārāda
İde āğāzeler şehnāzda bülbüller elḥānı
- 15 Olur şāḥında ra' nā ḡonce-i nev-ḥīz şebnem-rīz
Virir tab' -ı hümāyūna güşāyiş zevk-i rūḥānī
- 16 Bu feyz-i vaḳtile kıṭa' -i nevres ḥüsn-i ḥāṭ olsa
İdüp şeyḥ-i güzīniñ ḥaṭṭına ta' līk-i im' ānı
- 17 Yed-i beyzā ile kilik-i bedī' i gösterüp i' cāz
Ḥaṭṭ-ı Yāḳūtı zīr-i meşk idüp nesh eylese şānı
- 18 Ve ger meyl itseler tanzīm-i eş' ār-ı dürer-bāre
O şāh-ı kişver-i dāniş idüp tertīb-i dīvānı
- 19 Olurdi zīver-i mecmūa' her penç beyt-i ma' mūru
Çekerdi görse Ḥüsrev ḥamsesinde ḥatt-ı buṭlānı
- 20 İdüp gāh azmayiş şaşt-ı pür-zūr kemānından
İder ḥande şehāba nāvek-ı elmās peykānı

- 21 Nühufte beyzâ içre pençe-i mürğî şikâr eyler
Kaçan kim dâne gösterse tüfenk-i âteş-efşânı
- 22 Gehî tefric-i dil teşhîz-i hâtır içün ol dâver
Kümeýt-i hoş-hırâm ile idince ‘azm-ı cevlanı
- 23 Hünerler gösterüp Mısrî-nejâd esb-i sebüktârı
Gubârı hıyre-çeşm eyler felekde mihr-i rahşânı
- 24 Hemîşe tâ ki nevrûz-ı dil-efrûz-ı bahârîde
Vire revnâk zemîn ü âsmâna şun‘-ı Yezdân’î
- 25 Ola bu pâdişâh-ı âlem-ârâ gül gibi handan
Cenâb-ı Hâkķ aña göstermeye âlâm u hicrânı
- 26 Didim bu şuffe-i dilkeş zemine Şehdiyâ târîh
Budur câ-yı dil-ârâ-yı nişîmengâh-ı sultânî (1118)

34 Bu Dağı Bağçe-i Mezbûr Hâricinde Leb-i Deryâda Bir Kaşr-ı Zemîn
ve Köşk-i Kûçek Yektâ Nişîmengâh İnşâ Olunmağın Me’mûren Didüğimiz
Tarihimüz ki Sakf-ı Bâlâsına Nîgâşte Şode

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Şehinşâh-ı cihân sulţân Aḥmed Ḥân-ı ‘adîl kim
Cenâb-ı Hâkķ muvaffak itmiş anı ‘adl ü iḥsâna
- 2 Nezâket ol kadar tab‘-ı hümâyûnunda muzmer kim
Virir her ihtirâ‘-ı tarz-ı ḥâşî hayret insana
- 3 Kılup bâğ-ı İrem bu nüzhet-âbâd-ı şafâ-baḥşı
Yapup her kûçede bir kâh-ı nev-îcâd-ı kâşâne

- 4 Leb-i deryāda bu dilkeş nişimengāh-ı memdūhı
Sezā derler maḳām-ı Hızr dinse ehl-i ‘irfāna
- 5 Ki Ḳarīn'de aña feyz ü şeref-baḥş olmada her dem
Rasūl-i Kibriyā'nıñ hırḳa-i pāki olan Ḥān'a
- 6 Ṭavāf idüp anı her şeb ‘alemdārı Ebū Eyyūb
Olur ol şem‘-i ḥalvet-ḥāneye rūḥānī pervāne
- 7 İlāhī bāğ-ı ‘ālemde ser-efrāz it sa‘ādetle
Bahār irdükçe teşrīf eylesün seyr-i gülistāna
- 8 Didim bādī-i Bismillāh ile tārīḥin ey Şehdī
Zihī ārām-gāh-ı dil-nişin bu cāy-ı şāhā

35 Tārīḥ-i Fānūs-ı Ḥayāl

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Ḥoşā fānūs-ı nev-icād-ı bī-mānend-i şāhāne
Süreyyā-veş çerāğān eylemekde şem‘-i kāfūrī
- 2 O deñlü şāfdur billūr-ı pāki şeb-çerāğ-āsā
Fürüg-ı şem‘e muḥtāc eylemez ol beyt-i ma‘mūrı
- 3 Ziyāsı ol ḳadar pāşide pertevdir ki bī-minnet
İder ifşā şeb-i deycūrda rāz-ı dil-i mūrı
- 4 Anı fānūsı kevkeb-i dār-ı çarḫa beñzedirdim līk
Şu‘ā-ı nāra teşbīh itmek olmaz şu‘le-i nūrı
- 5 Dū‘ā idüp didim ol demde bu tārīḥi ey Şehdī
Mübārek ola bezm-i şāha bu fānūs-ı billūrī

36 Bu Dāhi Bu Pādişāh-ı Ġazā-pīşeniñ A‘ dā-yı Liyāmdan Ahz-ı İntikām
İçün Niçe Tōb Kāla‘ Kūb-ı Sebūk Olmağ Üzre Vezīr-i A‘ zāmı Çorlulu ‘ Alī Paşa'ya
Fermānları Şudūr İtmekle Bālyemez Tōb-ı Şāhī ve Nev-ţārz-ı Mūnağğaş Rīhte Olan
Tōba da Me‘ mūren Didüğümüz Tārīhdir ki Üzerlerine Yazılmışdır

Tārīh

Fā‘ilātün Fā‘ilātün failatün Fā‘ilün

- 1 Pādişāh-ı baħr u ber Hān Ahmed-i vālā-güher
‘ Ālemi teşhīr içün eylerdi fikr-i dāveri
- 2 Kahramānī çeşim-i hışm-engiz-i a‘ dā ile
Tīg-i ser-tiz-i sipeh-tāb itdi çin o yeri
- 3 Āşaf-ı a‘ zām ‘ Alī Pāşā o demde bi-‘ aded
Tōblar sebk itdirüp nādīde tarz-ı dīgeri
- 4 Bār-ı peyker tōbla tophāne oldu top tolu
Şāh-ı mārān-veş bu tōba virdi zīb ü ziveri
- 5 Bal yemez ammā etmez o nev-ğidā-yı mā-ħazar
Hūn-ı düşmendir şirīn şerāb u sükkeri
- 6 Āşiyān-ı mürğ-i āteş pür-semender kellesi
Hānmān sūz-ı‘ adūdır iltihāb-ı āzeri
- 7 Tōb u çevgān-ı kazādır neylesün añā siper
‘ Ālemi eyler harāb ol gülle-i zūr-āveri
- 8 Kanda atılsa yakıp yıkmağ anuñ kārıdur
Āteş-i kahr-ı İlāhīdür şerār-ı kemteri

- 9 Halka-i dūdin kemend idüp atup tutmak diler
Dānesi āşūb h̄iz itmekdedir baħr u beri
- 10 Kāl‘ a-efgen h̄arb-zen pür-h̄aş-fen leşker-şiken
Dinse Rüyinten aña İsfendiyār-resā perī
- 11 Na‘ rasın gūş itmiş olsa Rüstem ü Efrāsiyāb
Lerziş-i bīm ü hırāsından düşerdi miğferi
- 12 Şadme-i gülbānk-ı ra‘ d-āvāz-ı berķ-endāzınıñ
Görmemiş işitmemiş mişlin bu çarħ-ı çenberī
- 13 Budur ümmīd ol sipehsālār-ı şīr-i pençe-tāb
Göstere a‘ dā-yı dīne dest-bürd-i Hayderi
- 14 Mu‘ cizāt-ı Aħmedī pāder olup ol dāvere
Hak Ta‘ālā eyleye rüz-ı cihād-ı ekberī
- 15 Şehdiyā bir beyt-i müstesnā ile tārīhini
Eyledim sāde-nişār itdim yolunda cevherī
- 16 ‘Azm-i rezm-i düşmen itdükçe işābet-yāb olup
Hak haťasız eyleye bu tōb-ı ejder-peykeri (1118)
- 37 **Tārīħ-i Diger Berā-yı Tōb-ı Şāhī**
Mefā‘ilün Mefā‘ilün feülün
- 1 Şeh-i kişver-güşā şultān Aħmed
Hudāvend-i cihān zıll-ı İlāhī
- 2 İdüp fermān bu tōbu itdi icād
‘Alī Pāşā vekīl-i pādişāhī

- 3 ‘Adūnuñ tōbların başdırdı geçdi
Bu şan‘atla olurlardı mübāhī
- 4 Olundı riḥte pūr-naqş-ı dil-keş
Bilinmezdi muḳaddem resm ü rāhı
- 5 Derūn-ı düşmene âteş bıraḳdı
Diger-gün olmada hāl-i tebāhı
- 6 Fetīl ü ḳoḫusını aldı hevādan
Tutuşdı çarḫa çıkdı dūd-ı āhı
- 7 Ḳodılar dānesin dindikde tārīḥ
Musanna‘ hem mūnaḳḳaş tōp-ı şāhī(1119)

(Bu tārīḥ-i noḳsānı olmaḡla dānesiyle nā‘ibe vekīl olunmuşdur)

38 Bu Şıḫḫat-nāme Dāḫi Bu Pādişāh-ı Dādgeriñ Gülberg-i Mīzācı Nihāl-
ı Bādām-ı Dü-maḡz-ı Şīrīn-veş Şükfe-rīze-i Perhīzden Tab‘ları Elem-rīz Olmaḡla
Cemī-i ‘Ālem Pūr-ıztırāb Āzürde-dil ü Eṭibbā ‘Āciz ü Münfa‘il vü Vūkelā ‘İlācında
Müteccir Münfa‘il Olup Nā-ümid İken Hudā-yı Lem-yezel Ḥāne-i Ezeliden Çäre-
sāz u Kemākān Raḡş-rān u Tek ü Tāz Āḡāz Eyledüklerinde Şükrāne-i ‘Āfiyet
Terḳīm Olunmuşdur

Tārīḥ

Fā‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Çok şükür ol Hudā-yı zü’l-efzāl
‘Alemlı ḳıldı nāīl ü āmāl
- 2 Pādişāh-ı cihān Aḫmed Ḥān
Eyledi bendegāna ‘arz-ı cemāl

- 3 Renciş ü pîç-tâb u ‘ârızadan
Gelmişidi o zât-ı pâke melâl
- 4 Hükümün icrâ idüp bahâr-ı ‘ömr
Virmişdi şükûfe-i tâze nihâl
- 5 Çâr-bâğ-ı vücûd-ı muhteremi
Erguvân-zâr olaydı mâl-a-mâl
- 6 Gülbün-i devletiñ o nev-şâhî
Açdı güyâ ki gonca-i gül ü âl
- 7 Seyr idüp lâle-zârını hükemâ
Dağ-ı dil gösterdi bâlâ-yı cemâl
- 8 Cümlesi ittifâk idüp ol dem
Kaşd ile buldılar devâya mecâl
- 9 Kıldılar ictihâd perhîze
İçmeye ger olursa âb-ı zülâl
- 10 Şem‘ine cem‘ olup çü pervâne
Şakınurlardı bâddan her hâl
- 11 Yüz sürüp hâk-i pâyine dem dem
Nabz-ı gerân iderdi istidlâl
- 12 Bür-i sâ‘a ‘ilâc içün şeb ü rûz
İtdi erbâb-ı hikmet isti‘câl
- 13 ‘Âlemiñ rûhıdır o cism-i laîf
Kimde cân var ki eyleye ihmâl

- 14 Halk-ı ‘ âlem kemâl-i hayretten
Olmuşdı bu ıztırâbla lâl
- 15 Böyle âzürde-hâtır olduğunu
Göricek âşâf-ı sûtüde-hışâl
- 16 ‘ Alî Pâşâ-yı kârdân-ı güzîn
Kıldı rûhâni hoş ‘ ilâc hayâl
- 17 İtdi cezb kırup dervîşân
Bezîl-bağş fedâ idüp nice mâl
- 18 Ehl-i tevhîde eyleyüp ikrâm
Arayup buldı nice şâhib-hâl
- 19 Şulehâdan du‘ â niyâz iderek
Çâre-cû olmuş idi şubh u leyâl
- 20 Çâre-sâz oldu ol hâkim-i ezel
Virdi şihhât o şâfi-yi müte‘ âl
- 21 Çün şifâhâne-i İlâhîden
İrdi ol tab‘ -ı pâke feyz-i kemâl
- 22 Yine buldı tarâvet ü kudret
Münbasit oldu muntaşam ahvâl
- 23 Hâmdülilâh ki ‘ âfiyet birle
Geldi âgûşa şâhid-i ikbâl

- 24 Görmege asret idi r yını alk 
Cilve-r z oldu  f t b-mi   l
- 25 Ra  -ı   r n  r m n  göricek
  h-ı r h nda oldular p -m l
- 26 Dirler idi ‘**aleyke** ‘**avnull h**
Cünd-i Kerr biy n yem n     mal
- 27 Le ker-end z olunca dery ya
M lik-i ba r iderdi istikb l
- 28 B reka'l-l h zih  vez r-i gay r
L y k-ı  adr-ı devlet   ‘icl l
- 29 Görmedi   b-ı r hatı nice
Giceler eyler idi  addini d l
- 30  ehdiy  gel du‘ ya   l  gaz
Üre enc ma bu g z de-ma  l
- 31  a   a  lardan eylesün mahr z
  d-k m eyleye fari  ’l-b l
- 32 Bu  ehen  h-ı d d-ger Y  R b
Görmesin bu cih nda   zn   kel l
- 33  de r z  vek l-i mu la ta
Devletinde kem l-i istikl l

39 Eyy b  skelesindeki D r  Yalısı  orlulu ‘Al  Paşa’ya Nakl  
T mirine  n   Olunan  a  idedir.

Kaşide

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Ta' ālallāh hoşā gülşen-serā-yı feyz-baḥşā kim
Aña mālīk olupdur āşaf-ı devrān mübārek-bād
- 2 Ḥidīv-i yemm-i himem Ḥān Aḥmed-i Cem-cāhı gördükce
Lisān-ı ḥāl ile gūyā iderdi nālīş ü feryād
- 3 Ki ey şulṭan-ı 'ālem devr-i 'adlīnde cihān ma' mūr
Hemān ben ḳalmışam ḥāne-ḥārāb u bīkes ü berbād
- 4 Nice demdir beni bīgānelerle āşinā ḳıldı
Siyāhkārī-i baḥt-ı nā-müsā' id tālī' -i nā-şād
- 5 Perīşān oldu gitdikce nizām-ı ḳaşr u eyvānım
Bu bīdāduñ elinden serv ü şimşādım degil āzād
- 6 Gül-i nev-restemi sīrāb ider bir bāḡbānım yok
Olapdur gülşenimde ḥārlar çün nīşter-i faşşād
- 8 Görüp çāk-ı girībān gül-i şad-bergimi bülbül
Figān-ı āteşīn ile ider sūz-ı dilim īḳād
- 9 Ne bilsün gevherīñ ḳadrin cihānda pīle-ver-āver
Gerekdir dīde-i bīnā güher-senc olmaḡa naḳḳād
- 10 Hümā pervāz-ı evc-i rif' at olmaz mürḡ-i kemter-per
Olur tūtī o dem gūyā ki şīrīn-kām ide ḳannād
- 11 Degil şāyeste her engüşte çün mühr-i Süleymānı
Mişāl-i bāz-kef üftāde dihkāni-i şayyād

- 12 Şehenşāha nigāh-ı iltifātūñ eylerim ümmīd
Koma ḥak-i mezelletde dil-i virānım it ābād
- 13 Beni Koç başuña Eyyūb Enşāriye kurbān it
İde rūḥānī himmet umarım ol server-i evtād
- 14 Ki oldum sāye-perverdi anıñ zīr-i cenāhında
‘ Aceb mi eylesem ol ṭāir-i ḫudsīden istimdād
- 15 Niyāz u nāleniz gūş eyleyüp luṭf u nevāzişle
Olup feryād-res ol pādişah-ı merhamet mu‘ tād
- 16 Cenāb-ı āşaf-ı a‘ ḫam ‘ Alī Pāşā-yı zī-şān
İdüp fermān anı dil-h‘āhı üzre eyledi bünyād
- 17 O deñlü zīb ü fer virdi aña ḥüsn-i nizām ile
Göreydi ṭarz-ı naḫşın reşk iderdi Mānī vü Bihzād
- 18 Riyāz-ı ‘ālemi geşt itmede bād-ı nesīm-i şubḥ
Buña geldikde itmez ğayriniñ nām u nişānın yād
- 19 Hıyāz-ı āb-ı rūh-efzāsı lebrīz ile māl-a-māl
Çemen-zārı zümüröd-fām çeşm-i mārī-i Ḥassād
- 20 Pesend eylerdi görse ḥūrī vü ğılmān-ı mihr-bān
Olupdur Ḥaḫ bu kim ser-ḫıṭ‘ a-ı bāġ-ı behişt-ābād
- 21 Aña ḫaşr-ı Ḥaver-naḫ dir kimi bāġ-ı İrem Şehdī
Künām-ı şīr-i ğurrende didim ben herçi bād-ābād

40 Çorlulu ‘Alī Paşa Tersānede Binā Eyledigi Cāmi‘-i Şerīf İçün
Me’mūren Denilen Tārīḥidir ki Dürri’nin Tārīḥiyle Me‘an Maḥfiline Vaz‘ Olunmuş

Tārīḥ

Fā‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Aşaf-ı a‘zam Hân Ahmed-i Şâliş ya‘ni
‘Alī Pâşâ ki nizâm-âver ü ‘âlidir bu
- 2 Viridi revnâk ol kadar devlet-i dīne el-ḥaḥ
‘Adille oldu muvaffaḥ aña kâr-ı nîkû
- 3 Mekremet-pîşe o düstūr-ı şalâh-endîşe
Kıldı âşâr-ı cemîl ile cihânı memlû
- 4 Yaptı bu mâ‘bed-i nev-ṭarz-ı sûtûde ṭarḥı
Ḥaḥ bu kim eyledi şâyân -ı‘ibâdet-i dil-cû
- 5 Kible-i Kâ‘be nümâyende-i ehl-i İslâm
Mescid-i maḥşad-ı Akşâ-yı kef-âverde vuzû
- 6 Sâ‘id-i pençe-güşâ oldu menârı gūyâ
Dergeh-i Ḥaḥḥ’a niyâz eylemede sū-be-sū
- 7 Çeşm-i ‘atâda cilâ-dâde ğubâr-ı ḥarîmi
Ki olur nâşıye-i secde-künân ṭâ‘at-cû
- 8 Şafvet-i tehâşî-i Fâġfūr-pesendîn pür it
Cām-ı minâsıdır âyine-i endām-nümû
- 9 Ğıbṭa itmekde çerâġânına Pervîn-i felek
Şem‘-i kâfūrî şikest meh-i ġarrâya fūrû

- 10 Dūde-i şūle-i ẓandīlini ḥūr ey behişt
İtseler vesme-i ebrū n'ola ḥāl-i hindū
- 11 Turre-i perçem-i āvīzesi reşk-āver-i çīn
Eyler āşufte-dili böyle perişān gīsū
- 12 Bir gören ol şeh-i āgāh-diliñ maḥfilini
Beli 'arş üzre olup sāye-i Hāk cilve-nümū
- 13 Şaf-be-şaf encümen-ārā-yı melâikdir kim
Dizilir rişte-i tesbīhe mişāl-i lü'lū
- 14 Beñzemez k'āh dü-bālāsına tāk-ı Kistrā
Rūz u şeb revzenine sürmede mihr ü meh-rū
- 15 Kimidir taht-ı Süleymān kimisi ẓaşr-ı cinān
Beyt-i mā' mūr-ı felek dise sezā menḳabe-gū
- 16 Her ne vakt itse teveccüh aña ol şāh-ı cihān
Şeh-berin cünd-i sürüşān ider Allāh seḥā-rū
- 17 Çāk idüp sīnesin āgūşa çeker zühhādı
Şāhid-i feyz o miḥrāb-ı muḳavves ebrū
- 18 Pāye-i minberi nüh-tāk-ı sipihre hem-ser
Mehçe-i ser-i 'alemi zīver-i çarḥ-ı mīnū
- 19 'Arşa peyveste olur ḥaṭīa Ḥassān pesend
Ki ider nām-ı Rasūl ile nidā-yı şalū
- 20 Bu sa'ādet yeter ol ravza-i pāke dem-be-dem
İde ihdā gül-i şad-berg-i şalāt-ı hoş-bū

- 21 Maḥz-baḥşāyiş-i feyyāz-ı ezeldir bu eşer
Ḥayr ile yād olunur nām-ı ‘Alī ğam-ı ‘adū
- 22 Virir ecrin aña dünyada vü ‘uḡbāda Ḥudā
Żayi‘ olmaz reh-i Mevlāda bu deñlü tekāpū
- 23 Merd olan sāī-i bi’l-ḥayr gerek ‘ālemde
Ki ola rūz-ı cezā cürm ü ḥaṭādan ma‘ fū
- 24 Şehdīyā bādī-i bünyādına dindi tāriḥ
Dil-güşā cāmi‘ -i pāk-i ‘Alī Pāşadır bu

41 Bu Daḡi Vezīr-i Müşārun İleyhe [III. Ahmed] Virilen Zifāfnāme-i
Mu‘aḥḡardır

Tāriḥ

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fe‘ūlün

- 1 Ḥān Aḡmed ol ḡalīfe-i rūy-ı zemīn kim
Devr-i zemānı māye-i ārāyiş-i dāmān
- 2 ‘Ālem tefahḡhur eylesün ol zāt-i pākile
Kim gevher-i vücūdıdır ārāyiş-i cihān
- 3 Fermān-revā-yı ḡakem-i ḡükm-senc-i kibriyā
Cūyende-i rıza-yı Ḥudāvend-i ins ü cān
- 4 Revnaḡ-dih-i şe‘āir-i şer‘ -i Muḡammedī
Virmekde dīn ü devlete her ān ‘izz ü şān
- 5 Bālā-nişīn şadr-ı mu‘allā-yı āşāfī
Düstūr-ı nām-ver ‘Alī Pāşā-yı kār-dān

- 6 Bir hikmet idi oldu âşikâr(...)¹
Geldi nizâm-ı ‘ âlem içün dehre tev’emân
- 7 Dirlerdi kâşifân-ı haqîkât zuhûr ider
Bir dâver-i cihân ile bir âşaf-ı zamân
- 8 Hâtem be-kef vezîr-i hayır-hâh-ı devleti
Oldu nigâh-ı lûtfuna şâyân cihân cihân
- 9 Vâlâ-yı güher-pîrâdır huld-ı âşiyânîñ
Hacle-fürûz-ı ‘ işmeti şulţân u hayrân
- 10 Perverde şandukca dürr-i yetîm iken
Olmuşdı nâmzed aña çün mihr-i zer-feşân
- 11 Âgâz-ı dil-nüvâz ile ‘ aqđ-i nikâh idüp
Bezl eyledi cihâzı içün genc-i şâyegân
- 12 Nâil idüp merâm-i dil-ârāmına anı
Virdi kemâl-i vaq‘ aña ol şâh-ı kâmrân
- 13 Yâ Râb bu şeh-süvârı hatâlardan it emin
Dil-hâhı üzre tevsen-i çarh ola hem ‘ inân
- 14 Zühre felekde dest-feşân oldu nağme-sâz
Âlem-şafâ-yı sūr-ı server ile şâd-mân
- 15 Hayr-ı halef sülâle-i pâkin ile nev-be-nev
Olsun cihânda encümen-ârâ zamân zamân

¹Nüshada eksik bırakılmıştır.

- 16 Didim bu feyz-i vaktile târiḥ Şehdiyâ
Burc-ı âsûde kıldı meh ile mihir-ķırân
- 42 **Târiḥ Berây-ı Çeşme-i ‘Alî Paşa Der-Tersâne-i ‘Âmire**
Târiḥ
Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün
- 1 Vezîr-i a‘zam-ı Hân Aḥmed-i Sâliṣ ‘Alî Pâşâ
Şehenşâh-ı cihânîñ müsteşârı âşaf-ı dâñâ
- 2 Nice şeh-i ḥidiv-i bî-mu‘âdil dâver-i ‘âdil
‘Adîlîñ görmemiş çeşm-i hezâr ‘âlem-i bâlâ
- 3 Nice şeh-ber-şeh-i gerdüne cenâb-ı encüm ḥaşemdir kim
Gelüp her gün rikâbın bûs ider mihr-i cihân-ârâ
- 4 Nice şeh-ber-şeh-i şâhib-i ferâset pür- fetânet kim
Göreydi feţânetin ḥayrân olurdu Bû ‘Alî Sînâ
- 5 O deñlü pür-hüner kim kuvvet-bâzû-yı şaştıñdan
Rehâ bulmazdı görse per ḥadengi tîz per-i ‘anķâ
- 6 Nuhüfte beyzâ içre nice mürġi şikâr eyler
Kaçan kim dâne gösterse tüfenk-i ḥâssı dâm-âsâ
- 7 Göreydi şîve-i ḥatt-ı bedî‘in şeyḥ-i sihr-âşâr
Mürîd-i ḥâs olup eylerdi andan feyz-i istid‘â
- 8 İderdi nesh-i Yâķūtî muḥakķak nesh-i ‘âlemde
Eger kim kilk-i i‘câz ile gösterse yed-i beyzâ
- 9 O deñlü nükte-senc-i pür-meâ‘rif tab‘-ı mevzûnı
Eger tertîb-i dîvân eylese ol dâver-i Dârâ

- 10 Oḡunmazdı yanında ŧi[‘] r-i ŧāhī vü mülk-i Sencer
İderdi penç-beyti Hüsrevi göre ḡamsesin ilkā
- 11 O deñlü ŧehsüvārīña tāz u tīz-i cünbüŧ kim
Eger kim eŧheb-i zerrīn-licāmın itmese irḡā[‘]
- 12 Zemīni aŧmān eylerdi anıñ tünd-i mŧvārı
Çekerdi ḡārüm-i vālā-yı çarḡa perde-i ḡayra
- 13 Kemālāt-ı hünerle zāt-ı pāki genc-i pür-gevher
Bulunmaz miŧli bir ŧulṡan deryā-dil dūr-i yeḡtā
- 14 Olur hep ḡārīḡu’l-[‘] āde bunuñ āŧār u eṡvārı
Kerāmet-gūnedir her kār-ı ḡayr encāmı ŧāīb-rā
- 15 Görüp re’y-i rezīn dil-pesendin eyleyüp taḡsīn
Bu düŧtūr-ı [‘] aḡimü’ŧ-ŧāna virdi ruḡsat-ı uz mā
- 16 Umūr-ı devlet ü dīni aña tevḡīz idüp cümle
Nizāmü’l-mülk-i ŧāni oldu ḡıldı [‘] ālemi ihyā
- 17 Cihānı beḡāya olmadı dil-beste ammā kim
Nice āŧār-ı ḡayret itdi bī-mānend ü bī-hem-tā
- 18 Yapup bu cami[‘] -i pür-feyzi kim rūy-ı zemīn içre
Bu ṡarz-ı nev-zuhūrı görmemiŧdi dīde-i dünyā
- 19 İriŧmez kūnbed-i [‘] ulyāsına ser-riŧte-i enḡār
Naḡar-sencān iderse ḡalka-i çeŧmi kemend-āsā

- 20 Şafā-yı cām-ı billūruna timşālin görenler dir
Nedir farkı bunuñ āyīneden eyā ki kōrkma
- 21 Şikeste māha gūyā mūmiyādır şem‘ -i kāfūrı
İder ğıbtā çerāġānına encüm-i Zühre-i zehrā
- 22 Müsel sel turre-i āvīzesi reşk-āver-i çindir
Bu ġīsū-yı perīşān ādemi eyler hūred-fersā
- 23 Aceb mi dūde-i khandīli olsa vesme-i ebrū
İderdi çeşm-i istignāya sürme görse ger hūrā
- 24 Görenler maḥfil-i zībende ol şāh-ı āġāhıñ
Dimişler ‘ arş-ı a‘ lādır maḥarr-ı sāye-i Mevlā
- 25 Melāyik şaf-keşide cilve eyler pīşgāhında
Dizülür rişte-i tesbīḥe gūyā lū’lū-i lālā
- 26 İder her birisi siperlerin ferş-i zemīn anda
Olunca cebhe-sā ol pādişāh-ı ma‘ delet-serā
- 27 Kimi taḥt-ı Süleymān'dır kimi baġ-ı İrem ḥalkıñ
Velīkin beyt-i ma‘ mūr-ı felek dinse daḥi a‘ lā
- 28 Mişāl-i sā‘ id-i beyzā-minḳār u pençesin açmış
İder dergeh-i Mevlāya niyāzı rūz u şeb gūyā
- 29 Ḥavālisinde āşār-ı nīzāmı munṭazam ma‘ mūr
Niçe dükkānçe vū sermāye maṭbū‘ u müstesnā

- 30 Bu nüzhetgâhâ virdi revnâkı şevâb u tâb ile
Yapup üç çeşme kim birbirine peyveste vü hem-pâ
- 31 Biri âb-ı zülâl anıñ biri Kevşer biri zemzem
Taâ‘ lallâh zih âb-ı şafâ-bahş-ı hayât-efzâ
- 32 İderler teşnegâna ‘ arz-ı kâlâ-yı letâfet kim
Biri sîrâb idince ikisi eyler anı ihfâ
- 33 Meger her lülesi bir hâfız-ı cârı imiş ezber
Okurlar sûre-i Kevşer lisân-ı hâl ile gûyâ
- 34 İder her biri naql-i mâcerâ kim şahın-ı ‘ âlemde
Sikender bulmazdı bu âb-ı hayvânı olup cûyâ
- 35 Bu gülgeşt-i muşallâdır hemîşe çeşme-sârında
‘ İbâdet-cûy-ı zühhâda şalâ eyler şadâ-yı mâ
- 36 Maķâm-ı Hızır dinse bu yenâbî‘ e sezâdır kim
Demâdem cûybâr-ı feyz-âver hem leb-i deryâ
- 36 Zemîn-i dil-nişîni berr ü baķra mâlik olmuş kim
Olur âsûde limânında keştîhâ-yı yemm-i peymâ
- 37 İdüpdür Hâķ bu kim rûķ-ı hûsni şenâ şubh u şâm
Dil-i mahrûr ü ‘ atşânı ider bu âb-ı pâk azvâ
- 38 Telâfîsin ide sâķi-i Kevşer rûz-ı mahşerde
‘ Aliyye’l murtaza Şîr-i Hudâ ser-çeşme-i heycâ
- 39 Du‘ âya başla Şehdî-i nâdân hâmeden şâd-ab
Olupdur cûd-ı cûy-ı tâb‘ la ķün gülşen-i ma‘ nâ

- 40 Yeter tanzīm-i dürr-i ebrār çeşme-i dil-keş
Ğaraż çün sāl-i bünyādıdır anıñ idelim icrā
- 41 İlāhī bu şeh-i dehri haţālardan emīn eyle
Ki yümn-i himmetiyle oldu bu aşār-ı nev peydā
- 42 Dağı şehzādegān-ı mehveşānın ile pertev-bār
Şüreyyā-veş ola pirāmeninde encümen-i pīrā
- 43 Umurūnda muvaffaq kıl vekīl-i muţlakın yā Rab
Vire hüsñ-ı nizām-ı temşiyet dünyāya ser-tā-pā
- 44 Olupdur devr-i ‘adlinde cihān-ābād diller şād
Zihī āşāf zihī şāh-ı felek cāh-ı serīr-ārā
- 45 Çıķup nüh-tāk-ı çarha yazdı hātif böyle tārīhinin
Mu‘ allā-yı çeşme-i āb-ı muşaffa‘ -yı ‘Alī Pāşā
- 43 **Kaşide Der-sitāyiş Balţacı Mehmed Paşa Berāy-ı Vezāret-i Evvel**
Kaşide
Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün
- 1 Ta‘ ālalāh zihī taht-ı hümāyūn-ı cihān-bānī
Hoş ārā-yı zerrīn ma‘delet emīn-i sulţānī
- 2 Görüp nā-der-berāber vaz‘ -ı nāmdār-ı gerdūnı
Kodı mirān-ı hadd-i istivāya ‘adl ü ihsānı
- 3 Hidiv-i yemm-i ‘ata baħr-ı muħīf fkr-i şābitden
Getürdi sāhil-i endişeye bir dürrü’l-me‘ānı

- 4 Žiyā-pāş oldu kevne gün gibi ol gevher-i yektā
 Ḥalās itdi zālām-ı şetmden bu çarḥ-ı gerdānı
- 5 Buña i‘ cāz-ı ma‘ nā mı dinür eyā kerāmet mi
 Ki gösterdi yed-i beyzāsı ber-müher-i Süleymānı
- 6 Anı bir vāşıf-ı dil-şāfa virdi nā-geh engüşti
 Çekme ser-rişte-i tanzīme aḥvāl-i perīşānı
- 7 Nice āşaf bu pür-şāḥib zuhūr-ı kār-fermā kim
 Olur hep ḥāriḳu’l-‘āde bunuñ aşār-ı fermānı
- 8 Nice āşaf yaraşur ḥıdmetinde olsa şābit ger
 ‘Uṭarid’iyle Behrām-ı felek hengām-ı dīvānı
- 9 Nice ḥāme-tırāz u münşī dād u sited anıñ
 Nice fermān-revā destinde şemşīr-i kazārānı
- 10 Virüp bu şadra revnaḳ u tābiş mihr ü sa‘ ādetle
 Bulup ‘izz ü şeref ḥātem bekef ol Ḥātem-i şānı
- 11 Alınca mühri oldu ḥāl-i ‘ālem munṭazam fi’l-ḥāl
 Daḥi olmazdan evvel emr ü nehye ḥāme-cünbān
- 12 ‘Acebdır bu hümā-yı mürğ-i dest-āmūz-ı devlet kim
 Olur vaḥşet-nümā-yı lāne-sāz olunca şāyānı
- 13 Biḥamdili’l-lāh nigīn-i āşafı bir lāyıkın buldı
 Budur bi’z-zāt bu şadr-ı celīlū’ş-şān erzānı
- 14 Cihān muḥtāc-ı mürebbā-yı rāhat-ı resānıdır
 Ki hem-nām-ı Rasūl-i Kibriyā’dır ol kerem-kānı

- 15 Müsellemdir ser-â-pâ tarz-ı hâş u tavr-ı mahşûsı
Degil ta‘ rife hâcet halk-ı ‘ âlem-i menkâbet-ẖ~ânı
- 16 Şâh-ı mültezem-i şâhib kerem vâlâ-himemdir bu
Kulûb-ı halkı hüsn-i halkla ceẕb itmedir şânı
- 17 Kemâlât-ı hünerle zât-ı pâki genc-i pür gevher
Nola ger zîb ü fer virse aña kâlâ-yı ‘ irfânı
- 18 Virilmiş pençe-i pür-zûrına tîğ u kalem tev'em
Konulmuş hadd-i imkâna nişân-ı tîr-i peykânı
- 19 Semâhâtde ‘ adîlin görmemişdir mümessek hâver
Melâhatde nümüdârı sabâhü’l-hayr-ı pîşânı
- 20 Necâbet-i tînet-i pâkinde muzmer gevher-i ma‘ nâ
Sehâvet-nâme-i evsâfınıñ zîbende ‘ unvânı
- 21 Mu‘ âdil mi olur bahşâyış-ı yek-rûzına her şeb
Pür olsa nukre-i encümle çarhuñ ceyb ü dâmânı
- 22 Kef-i cûdunda deryâ katre kân-ber hak-ber-serdir
‘ Aţâyâsı ider mahcûb hurşîd-i zer-efşânı
- 23 Ta‘ alluk itse ger nîm-nigâhı hâk-i nâçîze
İder ekber-i a‘ zam haşşa-i te’şîr-i emânı
- 24 Çerâğ-ı hâşdır bu şehriyâr-ı baht-ı bidârıñ
Riyâz-ı devletinde ol dañi itsün çerağânı
- 25 ‘ Aceb mi sâye-perver-i dîñ ser-efrâz-ı cihân itse
Hıyâbân-ı zâr-ı bâğ-ı ‘ âlemiñ serv-i hırâmânı

- 26 Degil cārī olunmaz şimdi dārū'l-mülk-i 'adlinde
Faķiriñ naķd-i sīm-āb-ı sirişk-i çeşm-i giryānı
- 27 Bir ağlar yok zamān-ı mülk-i fermāsında var ise
Meger kim kūşe-i 'uzletde bu 'abd-i şenā-h'ānı
- 28 Mekārrim-perverā şadrā kerem-kārā felek-ķadrā
Eyā dehriñ ser-āmed-nāmver-i düstūr-ı zīşānı
- 29 Revā mıdır zamān-ı devletiñde böyle āvāre
Gezem Eyyüb'de mānend-i cerrārān-ı ķurbānı
- 30 Sezā mıdır efendim h'ān-ı yağma-yı 'avātıfdan
Cihānı sīr-çeşm itmek beni nā-kām u ħirmānı
- 31 Mürüvvet mi tehī tīr-keş-siyāhī gibi devriñde
Görem ancak hemān ķavs-i felekden tīr-i bārānı
- 32 Acıtmaz mı baña yazık degil mi devr-i 'adliñde
İdem ki dāmenim şad-pāre ki çāk-i girībānı
- 33 Nigāh-ı merhamet olmaz mı ħuddām u emekdāna
Ki olmuş ķāmeti ħām ser-i pīrānıñ gūy u çevgānı
- 34 Ola bi'l-cümle erbāb-ı ķalem şāyeste-i cūdıñ
Çeke nām-ı ħakīre ħāme-i düşmen ħaṭṭ-ı butlānı
- 35 Budur de'b-ı veliyyü'n-nī' me şān-ı sāhibü'd-devlet
Diriğ itmez gedā-yı bī-nevādan ni' me-i nānı

- 36 Yeter itdiñ şikāyet besdir ey Şehdī du‘ā eyle
Olur bir gün saña bu āşafıñ lutf-ı murādānı
- 37 İlāhī şadr-ı devletde vücūd-ı dīn ile pā-ber-cā
Olup mülhem muvaffağ kār-ı hayr-encāma her ānı
- 38 Vire hūsn-i nizām-ı temşiyet aḥvāl-i dünyāya
Zamānında ola āsūde ‘ālem şād u ḥāndānı
- 39 Hudāya mültecā-yı ḥaşş u ‘ām it dergehin her dem
İde dil-h‘āhı üzre raḥş-ı devlet cüst ü cevlanı
- 40 Şehenşāh-ı cihānıñ sāyesinden eyleme münfek
Aña gösterme Yā Rab renciṣ ü ālām u hicrānı

44 Bu Bahārīye Kaşide Dāhi İki Def‘a Vezīr Olan Baltaçacı Mehmed Paşa Merhūmun Def‘a-ı Evvelīsinde Bu Ḥakīre İkrāmen Sipāḥ Kifāyetin Tevciḥ ü Emekdār Olduğumuzdan Sipāh-ı Nergīsten Vākı‘ Olan Meḥlūlāt-ı Tedārikiyle Yevmī Yüz Yigirmi Akçe İskemle Tekā‘udi Olmak Üzre Mürācim-i Āşifānelerinden İhsān Birle İkrām Buyurmuşlar İdi. Def‘ā-ı şāniyesinde Dāhi Ḥ‘ācegān-ı Dīvāniyyeden Piyāde Muḳābilden Tevciḥ Buyurup Ol Eyyāmda Moskov Kralı Didikleri Düşmen İşini Nā-bekār İzhār-ı Nakş ‘Ahd İtmekle Müşārun İleyh Āşaf-ı Nāmdār Cüyüş-ı Pīşmān Üzerine Serdār-ı Ekrem Ta‘yīn Olunmağın Bu Nevruz-ı Nev-yāfte Muḳaddime-i Azmāyiş-āşüb Ceng ü Ḥarb ü Neberd-i Şaf Şitā-yı Müştehil Bağçe-serā-yı Çemen Ḥān-ı Nevruz Tā‘biriyle İklim-i Kıyım'da Devlet Girāy Ḥānıñ Memālik-i Düşmene Akın Şalduğın Telmīh ü İhām imām-ı Meş‘ar Olup Zeyl-i Pür-dil Şiyeme Pāy-endāz Eyledükde Bir Kese İle Berāber Bir Esb-i Sabā-Reftār u Kıtār Mihār u Ḥayme Ḥar-gāh Taḥiyyāt Bī-şümār İhsān Buyurmuşlardır

Kaşide

Fā' ilātūn Mefā' ilūn Mefā' ilūn Feūlūn

- 1 Şeh-i nevrūz gelüp Bağçe-serāy-ı çemene
Hıyme-sāz oldu yine leşker-i sulţān-ı bahār
- 2 Āh-ı serdiyle peyām-āver olup bād-ı şehir
Eyledi 'arbede cūyā-yı şenā bī-aḥbār
- 3 Meger amān idi cenge cünbüş-i sermā
İtdiler çīn-i cebīn ile bürüdet izhār
- 4 Cebhe vü cūşına müstağraḫ olup ser-tā-pā
Yir demir gök bakır olmuşdı toñup cūy-ı bahār
- 5 Oldu her naḥl-i serā perde-i mīnā-kārı
Sanki yaḥ-pāre ile saḥte bir şırça ḥişār
- 6 Eylemişlerdi müheyyā edevāt-ı perhāş
Kar topı saçma tolı dānesi bī-hadd ü şümār
- 7 Per idüp ḳavs-i ḳuzah çekdi mūnaḳḳaş yāyı
Tīr-i bārān pey-ā-pey atılurdu hem-vār
- 8 Hīre-çeşm eyler idi ādemi nezzāre-senc
Merdüm-i dīde nazar-senc olunmazdı zinhār
- 9 Nāḥun-ı pençe-i tīr olmağla efserden
Tīr-i berfīne gibi itmez idi 'azm-i şikār
- 10 Penbe-i gūş-ı zemīn olmuşdı gūyā berf
Rā' d u berḳ ise göz açdırmaz idi şā' iḳa-bār

- 11 Böyle b -t b g n mında görüb b -perv 
G rg-i b r n-ı zen eylerdi anı isti    r
- 12 Serd -i  b u hev dan olup  z rde neheng
Ka r-ı dery yı ma arr itmi di z r u niz r
- 13 Ejder-i heft-ser itmezdi g zer    r dan
Yolları kesmi  idi t  -i ke  de k   r
- 14 H yli efsürde-dima  itmiş idi d ny yı
 am-s v r olma la berd-i  ac z-ı se   r
- 15 Elin ayağın    tm  di cih n b  ında
H reket eylemeden  almı dı serv    en r
- 16 B m-i deyden nice e   l-i  emen h  k-ber-ser
Bir piy z ile iderek deme  an   at n  ar
- 17 A ın itdi  u gibi onlara h  n-ı nevr z
Nitekim d   men-i b -d ne c n d-ı Tatar
- 18 G  -d r idi benef  -i h yre ser-ni  n
D ne-i sünbüle d m olmuş idi zülf-i nig r
- 19 T  -ı     ye na ar-senc idi nergisler o dem
 ı dı meyd ne dil r ne siy   ez r
- 20 G l-i  ad-berg olup destine zerr n-siperin
 oncalar h n er-h r ile p r- te  g lz r
- 21 Me   al-efr z olup l le-i  eb-i h n itdi
Eyleyüp da -ı dilin   k-ı gir b n e   r

- 22 Çarğa çekmişdi zümür-rüd ğılman serv-i hırām
Ayağı olmasa bāğ içre iderdi reftār
- 23 Kōl şalup dest-i teğallüble çenār eṭrāfa
Oldu şaf-beste-leb-i cūyda ḥayl-i eşcār
- 24 Erġuvān bir delikanlu diyü eyvā diyerek
Oldu şaf-beste leb-i cūyda ḥayl-i eşcār
- 25 Şaçdı çil-pāre çemen-zāre nihāl-i bādām
Genc-i Bād-āveri bezl eyledi Dārā-yı bahār
- 26 Ordu kazısı idi qar topı azmā-yı dil-cū
Şarınup başına bir ‘örf-i mükevver destār
- 27 Dinledi keşmekeş da‘ va-i germ ü serdi
Hük m idüp eylediler cünd ü şitā terk-i diyār
- 28 Eyledi cūşiş-i seylāb u ḥarāb u nāyāb
Yürüyüşüyle alup ol şırça ḥişārı enhār
- 29 Meger olmuşdı ol āşūbda serden geçdi
‘Andelīb-i çemeni eyledi nevrūz-ı aḥzār
- 30 Eyleyüp luṭf-ı nevāzişle terakḳi-yi ihsān
Didi işbāt-ı vücūd eyle yürü gülşen-vār
- 31 Geldi bezm-i güle izhār-ı neşāt eyleyerek
Nağme-i dilkeş āġāz idüp bülbul-i zār
- 32 Okudı bu ğazel-i bī-bedel-i şevḳ-engīz
Feyz-baḥş olmuş aña neşve-i āmizeş-i yār

- 33 Sākiyā şun gül-i mül destime cām-ı ser-şār
Tābekey renciş-i hamyāze-keş hasār-ı humār
- 34 ‘Azm-i gülgeşt-i çemen eylemiş ol māye-i nāz
Dil-i şūrideye düşdi heves-i pūr-kenār
- 35 Pīçiş-i kākül-i dildāre giriftār-ı esīr
Katı çokdur beli aşılma seni çekmiş ağıyār
- 36 Mū-be-mū itseler işkence-i kullāb u kemend
Dil-i enver kāfir-i zūlfı yine itmez ikrār
- 37 Geçdi dem-i serdi eyyām diyü müjde-künān
Dirdi āğāz-ı hazīn gonce-i gülzāra hezār
- 38 H̱ābdan dīde-güşā oldu uyandı yer yer
Cilve-riz olsa nola şahid-i nev-ḥiz-i bahār
- 39 Ğonca-i zanbakı tumār idüp nāme gibi
Şeh-i devrāne gelüp peyk-i şabā kıldı şümār
- 40 Yüz sürüp dergeh-i pākine sitāyiş birle
Didi ey dāver-i dīn perver-i gerdūn veķār
- 41 İtmede ḥaddi tecāvüz pençe-i vaż‘-ı küstāḥ
Naķż-ı ‘ahd eyledi Moskov'da kırāl-ı bed-kār
- 42 İtdiler kavm-i Mesīḥā aña ta‘n u teşnī‘
Böyle evzā‘ına dil-teng olupdur çāsār

- 43 Çok zamandır ki ğılâfında kıan ağlar dem dem
Ele alınmaz idi kıabza-i tığ u ħunĥâr
- 44 Demîdir ceyş-i zafer-yâver ü ceng-âver-i dîn
Azm u rezm eyleye şemşîr be-kef nîze-güzâr
- 45 Hışm u kîn ile şehenşâh-ı cihân Aĥmed Hân
Âşaf-ı a‘ zâminı kıldı veġâya serdâr
- 46 Nice âşaf yaraşur olsa ‘ Uţarid ü Mirriĥ
Vaĥ-i dîvân kıazâ-bârına fermân berdâr
- 47 Biri aĥkâm-nüvis olsa yedinde ĥâme
Birisi seyf-i sitîz ile celâdet-âsâr
- 48 Kârdân-ı vüzerâ ya‘ ni Muĥammed Paşa
Şâhib tığ u kıalem şadr-ı sûtûde eţvâr
- 49 Tıġ-i âyîne-i endâm kıazâ-yı mîrim
Kâlemi cedvel-i cûy-ı kerem-i deryâ-bâr
- 50 Tab‘ -ı derrâk dil-i pâki o deñlü çâlâk
Mû-şikâfında her müşkil kâr-ı düşvâr
- 51 Şâh-ı dehriñ efrûzuna çerâġ-ı ĥâşıl
Şem‘ ine cem‘ olup erbâb-ı ġazâ encüm-vâr
- 52 Çıķarup tûġ-ı fûrûġ-âverini şaĥn-ı çemene
Sa‘ d u sa‘ âdetde tûlû‘ itdi o necm-i demdâr
- 53 Ceyş-i İslâm ĥun-âşâmla âmâde mehâmm
Kâhr-ı a‘ dâ-yı li‘âm eylemege virdi kıarâr

- 54 ‘ Alem-efrāz-ı cihād olsa hūlūşla bu dem
Nola tevḥīk-i refīk olsa Hıẓr-ı sancaḡdār
- 55 Şuḡḡa-i sebz ki it bekenārı nuşret
Rāyet-i seyyid-i kevneyn Rasūl-i muḡayyār
- 56 Yed-i beyzāsına teslīm olundı çūnkim
Ġālīb-i muṭlaḡ ider ānı Cenāb-ı Ḳahhār
- 57 Zūlūmāt içre zıyā virse revādır şimdi
Oldu ol aḡter-i seyyāre ‘ ālem-pertev-bār
- 58 İder ol ‘ ahd-şiken kāfire tertīb-i cezā
Bulur elbette belāsın o gürūh-ı eşrār
- 59 Dest-i bārī-i meded-kārī-i bād ile āña
Bildirir ḡaddini miḡdārını cünd-i ebrār
- 60 Himmeti ḡāzır ola anda ricālū’l-ḡaybıñ
İdeler kūşış-i heycāde-i kerāmet izḡār
- 61 Budur ümmīdi meded-res ola hengām-ı neberd
Sebz-pūşān-ı sürūşān sebūk-per-i tayyār
- 62 Olalım dest-güşā bende-i dergāh āña
Şehdīyā geldi dem feyz-i du‘ ā-yı bīsıyār
- 63 Eyleye Ḥazreti Allāh muzaffer-i manşūr
Olalar fevz-i füyūzāta muvaffaḡ her bār
- 64 Ḥaḡ ḡaṡālardan emīn ide sipehsālārı
Görmeye renciş ü ālām u ḡaṡar leyl ü nehār

- 65 Āşafā dād-gerā kām-verā yemm-i himemā
 Ey penāh-āver-i miḥnet-zedegān-ı ğam-ḥ̣ār
- 66 Sefere gitmege dāmen miyānım ammā
 Ne şütür var ü ne ester ü ne esb-i rehvār
- 67 Deveyi görmemişim ben küçükin bile velī
 Umarım gösterse fermānıñ ile defterdār
- 68 İsterem ester ü ˆatır birden oğlundan
 Virir elbette yemīn-i ḥaḳḳı olunmaz inḳār
- 69 N'ola bahşāyiş-i ıstabl-ı' aṭayādan eger
 Olsa boyunda ki bir raḥş-ı müselleme reftār
- 70 Gehī gerdūne süvār olsa idim devriñde
 Ğıbṭa eylerdi baña gerdiş-i ˆarḥı ğaddār
- 71 Pāy-māl eyledi ben ḥākī sipihr-i kec-rev
 ˆaldım ayakda ser-efgende piyāde nā-ˆār
- 72 Kime dād eyleyeyim ṭālī' -i nāşādından
 Bunca feryād iderem olmadı baḥtım bīdār
- 73 Her ki zaḥm-ı ḥored elbette fiġān-ı dāred
 Dil-i mecrūḥuma raḥm eylesen olmaz mı ne var
- 74 Dest-i dāyende girībān-ı ümmīdim merhūn
 ˆatlu cānımdan iderler beni her dem bīzār

75 Çāre-sāz olmaz ise nīm-nigāh-ı keremiñ
Oldürür Şehdī-i nā-kāmı bu ğam-ı āher-kār

45 Bu Zāfer-nāme Dāhi Vezīr-i Müşārun İleyhiñ Moskov Kralı Didikleri
Mel'ūnı Tabūr-ı Menhūsunda Necātdan Me'yūs Eylemekle Üç Kal'a İle Amān
Dileyüp Pençe-i Kahrından Amān Bulduğı Vakāyidir

Zāfer-nāme

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Pādişāh-ı baħr u berr Hān Aħmed-i vālā-güher
Dād-ger-i dīn-perver ü şāhān-ı dehrīñ serveri
- 2 Bu şehinşāh-ı ğayūr ol dāver-i şahib-zuhūr
Olıcaķ taht-ı hilāfetde 'adālet-güsteri
- 3 Nāgehān Moşkov kıralı naķs-i 'ahd ile o dem
Kendü zu' munca olup kavm-i Mesīhiñ kayseri
- 4 Bīm-i kahrından anıñ İsveç kıralı cān atup
Kendüye cāy-ı penāh itmişdi şahn-ı Benderi
- 5 Mürġ-i zeyrek çün be-dām üfted taħammül
Ceng-i 'uķāba düşürmüşdi çeleng-i şehperi
- 6 Sedd-i rāh olup añā yol virmedi nice zamān
Şan ħurūc itmiş beni aşfer-i müheyyā askeri
- 7 Hār-ı divār idi güyā gülşen-i İslāmda
Renciş ü āzārdan ħāki degil re'y-i askeri
- 8 Sū-i kāsıd ile o kāfir-i mācerā imān-şiken
Gösterüp her kūşeden bir fitne-i şūr-ı şeri

- 9 İrişüp sem^ç -i hümâyûna pey-â-pey bu peyâm
Eyledi iğzâb o sulţân-ı mekârim-perveri
- 10 Kahramânî çeşim-i hışm-engîzi pür-kîn ile
Tîğ-i ser-tîz ü siyeh-tâb itdi çin-ebrû-teri
- 11 Kıldı ol demde vezîr-i a^ç zâmı serdâr-ı ceşş
Ol ki hem-nâm-ı beniyü's-seyf levlâk efseri
- 12 Râyet-i şâh-ı Rasûl oldu müselleme destine
Âyet-i naşrun min Allâh idi zîb ü zîveri
- 13 İtdi ol serv-i hırâmı kâid-i ceng ü zafer
Eyledi ^ç azm-ı sefer oldu melâik rehberi
- 14 İricek ser-ğad-i manşûre gelüp Hân-ı Kırım
Âl-i Cengîzîñ serâmed-i evvel deyr-i dâveri
- 15 Mülket-i a^ç dâya çün seyl-i ^ç azm idüp akın
Geşt-i deşt itmişdi gūyâ tünd ü bād-ı şarşarı
- 16 Bî-şümâr idi yanında kavm-i Tatar-ı güzîñ
İtdiler i^ç zâz u ikrâm ziyâfet-i hūşteri
- 17 Oldu pey-der-pey mülâkî âşaf-ı Cem-câhı
Gönderdi hayl-i düşmenden girifte dilleri
- 18 Söyleyüp keyfiyyet-i kâfirden âgâh oldular
Var imiş tabûr-ı pür-şûrında çok direkleri
- 19 Ceng içün çarğ-ı felek top u tüfenk ararsa
Kavm-i Rûm-ı şom cem^ç olmuş yanında ekşeri

- 20 Gönderüp ruhbānlar her şamtı ifşād itmek
Her biri İncil-ḥ̣ān elde buḥūr-ı micmeri
- 21 Bildiler çün maḳşad-ı aḳşā-yı nev-bedi' in
Leb-be-leb rāz-ı nihāni kıldılar gūş-āveri
- 22 Bir iki menziliñe ḳalmışdı muḳābil olmağa
Uḳmaḳ isterdi ğuzāt olaydı ger bāl u peri
- 23 Bir seḫer nehr-i perteviñ māverāsından zuhūr
Eyledi tābūr-ı menḥūs u şeḳāvet-ġüsteri
- 24 Şevket-i İslām dehşet virdi ammā kāfire
Göricek bunca ḫıyām-ı leşker ser-tā-seri
- 25 Halk-ı 'ālem bir yere gelmiş ḫaşr-ender-ḫaşr
Rūz-ı rüstā-ḫīze beñzerdi nümāyān maḫşeri
- 26 Çııdı 'ayyūḳa şadā-yı Allah Allah yek-nefes
Lerziş ü bīm ü hirāsından düşerdi miġferi
- 27 Ḳaçırup tabūrı maḳḫūren şeb-i deycūr
Bāz-pes gerdānı vū ric' at-nümā-yı ḳahkarī
- 28 Ol ğün ol gice sipehsālārı a'zam şubha-dek
Eyledi re'y-i rezīn ile müretteb askeri
- 29 Emr idüp üç cısr inşā kıldılar ṭonbāz ile
Ḥāzır idi cümle elvāh u sūtūn u leşkeri
- 30 Çün nümāyiş-i sabāḫü'l-ḫayr olup ḫehre-ġüşā
Gördiler tabūrdan bu ḳadar eşer ḫālī yeri

- 31 İzn ‘ām oldu geçüp gitti şitābān-ı gāziyān
 Țōb urur ser-mehām kār-ı zārīñ evferi
- 32 Geçdi serdār-ı zafer-yāveri livā-i nasr ile
 İki yanında silahdār u sipāhīñ erleri
- 33 İrişüp evvel geçen serbāzlar şehbāzlar
 Gördiler şahrā-neverd olmuş gider ol segleri
- 34 Esfirār-ı şemse dek ceng itdiler tābūr ile
 Geldi ta‘ķīb itdi merdān-ı veġānīñ beheri
- 35 Çarħa çıkdı hāy u hūy u na‘ra-i ceng-i āzmān
 Ĥarb-i şemşīr-i çek-ā-çāk sinān u ĥançeri
- 36 Aldı ol deñlü ġanāim leşker-i Tatar kim
 Tuħfe-i nā-yāb zerdūz u muraşşā‘ gevhəri
- 37 İndürüp çarħ u felek-i gerdūne-i zerrīnden
 Mihr ü meh-peyker nice nāzende duħter ü dilberi
- 38 Āşaf-ı devrāna tebşīr iderek ġaltān-kūnān
 Şāh-rāhında berīd-i ĥūn çekīde serleri
- 39 Şād-kām olup bu āşār-ı zaferden bī-şümār
 Şekker-bārī ile īşār eyledi sīm ü zeri
- 40 İtdi tabūr ile bir yerde taħassün ol pelīd
 Nażra-senc olup ģudūm-i mevākīb ser-‘askeri
- 41 Geldi çatdı her ceyş-i bī-pāyān ile
 Gördiler ol āşaf-ı encüm-ħışem sa‘d-aħteri

- 42 Çāk çāk idüp girībānın kıral-pür-melāl
Didi aḥvāl-i perişānım olupdur dīgerī
- 43 Rūḥ-baḥş ola meger ‘İsi-yi mu‘ ciz-dem baña
Yoḥsa cān virem gibi bu yolda āḥir serseri
- 44 Bānū-yı nā-pāki ḥod-jülīde gīsūsına çāk
Meryem-i ‘işmet penāhā itmede nālišleri
- 45 İrdi eyyām u şeb hengām-ı bī-ārām ceng ü neberd
Kürre-i nāra şerer-pāş idi gūyā aḥkeri
- 46 Şubḥa dek pāder-rikāb olmuşdı ol Rüstem
Hāzır u āmāde yek-mīḥ üzre raḥş-ı aşkarı
- 47 Tas-ı pür-ḥūna dönüp çeşm-i cihān-bīni uram
Elde tīg-i ḥūn-feşān döşünde gürz ü şeş-peri
- 48 Eylediler gerçi tābūra pey-ender-pey hücūm
Zulmet-i şeb kāfiruñ olmuşdı yār u yāveri
- 49 Virdiler cünd-i veğāya şubḥa dek ḥüsn-i nizām
Kıldılar yer yer ḥavāle ṭop-ı ejder-peykeri
- 50 Nice ṭop u mürğ-i āteş pür-semender kellesi
Ḥān-mān-ı sūz-ı ‘adūdır iltihāb-ı āzeri
- 51 Ṭōb-ı çevgān-ı kazāda neylesün aña siper
‘Ālemi eyler ḥarāb ol şadme-i zūr-āveri

- 52 Balyemez ammā ağızı o bi-ğidā-yı mā-hazar
 Hūn-ı düşmenden aña şir̄in şerāb u şekeri
- 53 Halka-i dūdın kemend idüp atup dutmak diler
 Dānesi āşūb-ı h̄iz itmekde baħr u berri
- 54 Kāl' a-efgen h̄izb-zen pür-h̄aş-fen leşker-şiken
 Dinse Rūȳinten aña İsfendiyār-āsā yeri
- 55 Kanda atılsa yakup yakmak anuñ āsārıdır
 Āteş-i kahr-ı İlāhidir şerār-ı kemteri
- 56 İrdi çün vaqt-i seher āsār-ı ceng oldu bedīd
 Ser-i hafām olmuşdı dāmān-ı sipihr ü çenberi
- 57 Görinen şanma şafaķ hūn-riz edep Behrām'la
 Eylemişlerdi kırān-ı nahs ile sa' d-ekberi
- 58 Başladı cenge cuyūş-ı yem hurūş-ı cān-fürūş
 Kāfire gösterdiler tīg-i Şüreyyā cevheri
- 58 Bir fitilden atılup top u tüfenk hūn-bara
 Dāne-pāş olup 'adūya açdılar zaħm-ı teri
- 59 Gördiler kim top-ı ra' d āvāz u kūh-endāzdan
 Kurtuluş yok bir belādır kim taşavvurdan berī
- 60 Eyledi a' vān u enşarıyla ter-dīn ol la' in
 Didiler şimdengerü yokdur selāmet mu' beri
- 61 Ser-bürehne tīg ber-gerden kefen ber-düş olup
 El amān-gūyā gerekdir şulha h'āhiş-i huşteri

- 62 Eyledi nāçār isti[‘] fā amānıyla o çār
 Āşaf-ı zīşān geldi elçi-yi dānişveri
- 63 İki gebr-i nām-ver gönderdi oldu rehn için
 Birisi ibn-i vezīri birisi ser-defteri
- 64 Şulh olup virdi murād üzre kılā[‘] -ı bī-bedel
 Her biriniñ kullesi çarh-ı berīniñ hem-seri
- 65 Birisi şan Azak kim çok zamān hük-m-i kazā
 İtmiş idi dest-i küffāra giriftār ol yeri
- 66 Biri Taygān hısnıdır hem biri de haşş-ı cedīd
 Oldu bunlar münhedim kaldı hemān ancak biri
- 67 Çün tamām oldu nizām-ı şulh ber-vefk-i merām
 Oldular şāh-ı cihānuñ bende-i fermān-beri
- 68 [‘] Afv u āzād eyleyüp yol virdi aḥir bunlara
 Girdiler üftān u ḥayrān kırtarup cān u seri
- 69 Āşafā şadrā felek-ḳadrā vü mīrā serverā
 Ey medār-ı dīn ü devlet rüzgārīñ mefḥarī
- 70 Başka ḥālet-i meymenet var zāt-ı pākiñde seniñ
 Bunca elṭāf-ı ḥafīyyātuñ olupdur mazḥarī
- 71 İtdi el-ḥaḳ bu ġazāyı Ḥazret-i şīr-i Ḥudā
 Pençesiyle ḳal[‘] a bāb itdükde hışn-ı Ḥayberi

- 72 Māh-ı nev gibi aşılsa çarha şimşiriñ nola
Bir ğaza itdün ki hoşnūd eyledün Peyğamberi
- 73 Görmedi çeşm-i cihān böyle neberd ü pesend
Nice yıldır devr ider eflāki mihr ü müşteri
- 74 Bir sipeh-sālāra rūzī olmadı bunca zāfer
Cümle tārīḥ-i selef ḥāṭır-ı nişanum ezberi
- 75 Geldi çok kişver-güşā bu ‘āleme şāhib-zuhūr
Gösterir mir’āt-ı kevn içre nice İskenderi
- 76 Hoş meşeldir her zamān bir ‘āşıkuñ devrānı var
Şimdi sittin ‘ālemüñ şāhib-kırān-ı şafderi
- 77 Pādişāhān-ı selef-i ‘ālemde sulṭānum gibi
Bulmadılar bir hūner-ver āşaf-ferrūḥ-feri
- 78 Tīrūñe kıavs-i felek dildāden reşk eyler şehāyı
Ser-fürū ittürmede rām itmede ser-keşleri
- 79 Tīgunuñ āzādesi Moskov kıalıdır senüñ
Zulmet-ābād oldu şimdi bīm-i cāniyla yeri
- 80 Dād-ı Hāḫ'dır zātuña bunca kemāl-i ma‘ rifet
İltifāt-ı pādişāhiye sezādır her biri
- 81 Şāh-ı dehrin cümle āşār-ı du‘ā-yı ḥayrıdır
Bu füyūzāt u fütūḥāt-ı cihād-ı ekberi
- 82 Cami‘ -i nüh kıubbe-i eflākde şimdengerü
Nām-ı ğāzi ile yād itsün ḥaṭīb-i minberi

- 83 İdelim Şehdî du‘â olsun müfid ü muhtaşar
Böyledir âyin-i tarz-ı şâir-i sihr-âverî
- 84 Husrev-i sitâre tâ kim her seher ide sefer
Şarkdan garba çeke tâ ki Direfş-i Hâveri
- 85 Hâk Ta‘âlâ bu şeh-i gâzî-yi ‘adâlet-pişenûn
Eylesün zât-ı hümâyûnun haţâlardan beri
- 86 Gâlib-i muţlak idüp a‘dâ-yı dîne dem-be dem
Eyleye şân u şükûh u şevketin bâlâ-teri
- 87 Maţmah-ı enzâr-ı ‘âlem mültecâ-yı hâss u ‘âm
Tütiyâ-yı dîde-i a‘yân ola hâk-i deri

46 Kaşîde-i Nevruzîye

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Bihamdüli'l-lâh gelüp peyk-i şabâ-yı feyz-i Rabbânî
Getürdi perde-i ferhunde nevrûz-ı sultânî
- 2 Didi şimdengerü eyyâm-ı Cem-hengâm-ı hoş-demdir
Çemenzâr oldu pür-nem neşve-bağş olmağda her ânı
- 3 Neşât-âver olup bağ-ı İrem-veş kûh u şahrâlar
Şükûfte berg-i sebzi reng-i ezhâr u dirâhtânı
- 4 ‘Uyûn-ı ‘âlemi kıldı mücellâ tâbiş-i şubhı
Fürûğ-efzâ olup mihr-i sipihr ü çarh-ı gerdânı
- 5 Konup Bağçesarây-ı ‘âleme virdi nizâm-ı nev
Zemîn ile zamânı eyledi maḥkûm-ı fermânı

- 6 Benefşe bir siyeh-çerde ğulām-ı ğalka-ber-ğuşı
Nola olsa ğarīm-i bāğının nergis-i nigehbānı
- 7 İdüpdür dām u dāne sünbül-i zülf-i nigāryla
Ki tā şayd eylese seyr eyleyin nev-nāz-ı ğübānı
- 8 Müzeyyen kıldı şimdi çār-bāğ-ı ‘ālemi ‘ālem
Riyāz u pür-ğıyāzı eyler icrā āb-ı ğayvānı
- 9 Dem-i seyr-i kenār-ı cūybār lāle-zār-ı beder
Nola itse çerağān lāle-i ğül-renk ü nu‘ mānı
- 10 Açıldı ğoncası şebnem-çekān bu ğülşen-i zāruñ
Nağam-perdāz olupdur ‘andelibān-ı ğoş elğhānı
- 11 Yeşiller giymiş olmuş Hızır-ı mā‘ nā tūti ğüyā
Bağup mir’āt-ı kevne keşf ider her rāz-ı pinhānı
- 12 Olupdur fağte-i serd içre şimdi h‘āce-i mürğān
Okıdur beççegāne Mantıķu’t-tayr u ğülistān’ı
- 13 Şeh-i nevrūza geldi bir ğāmāme-nāme-ber oldum
Nice ümmīd ile ‘arz eyledi dergāhına anı
- 14 Açup gördi ğayālāt-ı muğāl- endiş-i efsāne
Nigāh-ı ittifāka itmedi şāyeste erzānı
- 15 ‘Akīb-āmiz ü çīn-ebrū idüpdür anı fesh ü nesh
Didi budur cihānuñ tā ezelden tarz-ı ‘unvānı
- 16 İder evc-i felekde cilve mürğān kendü nev‘iyle
Zağan sīmürğ u ‘anğānuñ degül pādāş u aķrānı

- 17 Kebûter-bâ-kebûter bâz-bâ-bâz itmede pervâz
Ne mümkün eylemek zağânla şehbâz-ı tayarânı
- 18 Cihângîr olur ancak husrev-i horşîd dünyâda
Velî mâh-ı şikestegân olur ammâ şebistânı
- 19 Olur mı hiç herkes dâver-i devrân dehr içre
Her engüşte sezâ-vâr olmaz mühr-i Süleymânı
- 20 Künâmından çıkup şîr-i jiyân hançer-gîr olsa
Olur mı pençe-tâb anıñla hiç gürk-i beyâbânı
- 21 Yağıldı gitti âhîr nâ-ümîd ü hâib u hâsır
Mişâl-i seg-i nâhcîr bâz-pes gerdân u hayrânı
- 22 Çemen etfâline çil-pâre îşâr eyledi bādām
Ki sultân-ı bahârûñ genc-i bād-âverdir ihsânı
- 23 Dağı bir tıfl-ı nevres ü nev-hevesdir şâhid-i gülnâr
N'ola bazâr içinde bî-süvâr eylerse cevlanî
- 24 Olup serv-i hırâm ol demde hayr-hûân hâfız-ı cârî
Şalını şalını eyler tilâvet şuhuf u Kur'ânı
- 25 Gehî sebzîñ 'alem-ber-düş olurdu hâzır u nâzır
K'ola râyet-keş-i ceyûş ü guzât-ı hûn-efşânı
- 26 Meger gül câmi' anda 'andelîb olmuş haţîb-i nev
Okurdu huţbe-i Hâssân-pesend eylerdi i' lânı

- 27 Du‘ā-yı bî-riyā-yı ‘arş-peymā ile minberde
İderdi nām-ı ġāzi ile yād ol zıll-ı Yezdān'ı
- 28 Şehenşāh-ı ‘azîmü’ş-şān Sulţān Aḥmed-i Ġāzî
Budur bu ser-firāz-ı şehr-yārān-cihān-bānî
- 29 Yedinde tîġı gūyā Zü’l-fikār-ı Ḥaydar-ı Kerrār
İdüp kavm-i Yezîdi tu‘ me-i şimşîr-i bürrānı
- 30 Revān u Naḥcivān u Gence vü Tebrîz ü Tiflîs'i
Alup nice kılā‘-ı nām-ver teşhîr idüp ānî
- 31 Kesüpdür ‘ırķını sürḥ-serānîñ seyf-i sārımle
‘Acem iklîmine dehşet virüpdür şevket ü şānı
- 32 Daḥi nice fütühāt u füyûzâtıyla ‘ālemde
Ümîd oldur ki temlîk ide Şirāz u Şîfāhān'ı
- 33 Degildir māh-ı nev çarḥa çekilmiş tîġıdır anuñ
K'ola āvîze-i ‘arş-ı berîn şemşîr-i ‘uryānı
- 34 Yaḥūd bâzîçe-i şāhn-ı veġā olduġda germ-ā-germ
Olurdu mihr ü māh nev-felekde gūy u çevġānı
- 35 Kılā‘-ı nev-güşûde ḥacle-serā nev-‘arūsıdır
N'ola dāmād olursa onlara Bağdād şitābānî
- 36 ‘Adîlin görmemiş çarḥ-ı felek çeşm-i hezār ile
Meger bād eyleye Sulţān Selîm ile Murād Ḥānı
- 37 Ġazā-yı Çaldıran'da Tâclu Ḥān vaḳ‘ası meşhûr
İdince ḳahḳar-ı ric‘ at şeh-i meger āh-ı pūyānı

- 38 Dahi sulṭān u ġāzi ol durur çün fātiḥ-i Baġdād
Cünūd-ı ġaybla berbād iden Īrān u Tūrān'ı
- 39 Gelipdir nice nice pādişāhān-ı ġazā-pīşe
Şeh-i vālā-nijādīñ vālid ü ecdād-ı zī-şānı
- 40 Biri Sulṭān Süleyman ol ḥidīv-i bī-muādil kim
Bilād-ı Engürüsü eyledi taḥrīb ü vīrānı
- 41 Cihānda kırk müselsel pādişāh oldu sa' ādetle
Budur tensik iden ṭarz-ı güzīn erkān-ı dīvānı
- 42 Biri de fātiḥ-i Egri Meḥammed Ḥān-ı şāliş kim
Kıral-ı seb' a küffārı idi perḥāş-ı ḥübānı
- 43 Ḥuşūsen Fātiḥ-i Kōnştantiniyye ol şeh-i maġfūr
Olup ni' me'l- 'asākīr ile münşīr ceyş-i ' unvānı
- 44 Güzel vaşf eylemiş anı cenāb-ı muḥbir-i şādık
N'ola olsa mü'ebbed ḥānedān-ı Āl-i ' Oşmānī
- 45 Olur lābūd mukārin Mehdi-i şāḥib-zamānıyla
Dimişler ' ālemiñ rāz-āşinā çok feylesofānı
- 46 Daḥi Sulṭān Mehemmed pādişāh oldu zamānında
Budur bu şāh-ı dehriñ vālid-i memdūh u devrānı
- 47 Ki kırk yıl mustakīlen pādişāh oldu zamānında
Cihān-āsūde ḥalk-ı ' ālem olmuşdur şenā-ḥı'ānı
- 48 Ġazālarda idüp geşt ü güzār ol şāh-ı şevketlü
Düşürdü pīç ü tāb-ı ıztırāba kāfiristānı

- 49 Olupdur al' a-ı andiye ol tıg'ı ahrıyla
Çeküpdür zır-i hükme mālīk-i deryā-yı 'ummānı
- 50 Şümār olmak ne mümkün anlarıñ āşār-ı 'ūnvānı
Olupdur cümleñ tārīh-sencān u menabet-h'ānı
- 51 Hudāvend-i cihān gülşen-serā aşr-ı cihān içre
İde her biriniñ rūh-ı revānın şād u handānı
- 52 Hemān maşūd olan hayır du' ādır çünkü ey Şehdī
Niyāza eyle aġāz-ı aşıde buldı pāyānı
- 53 Bu sultān-ı ġayūrıñ 'ömrin efzūn eyleyüp yā Rab
Elem gösterme hergiz renciş ü ālām u azānı
- 54 Livā-yı 'asker-i İslām'ı manşūr u muzaffer ıl
Gürūh-ı düşmenānı h'ār mahūr eyle hızlānı
- 55 Her şeh-zādegān-ı nev-tulū'un müstezād eyle
Ki anlardır sipihr-i devletiñ mihr-i dıraşānı
- 56 Varup seyr eylesünler aşr-ı Sa' dābād'ı pey-der-pey
Bu eyyām-ı bahāride çemenzār u hıyābānı
- 57 Veil-i devlet ü dāmād-ı mümtāzın dai Mevlā
Dem-ā-dem sāyesinden itmeye bir laza dūr ānı
- 58 Nizām-āver olupdur devlet ü dīne cihān içre
Ki oldur āşaf-ı dil-şāf u munşaf hem kerem-kānı

59 Kef-i cûdı küşâde gül gibi ki gönca-veş bî-renc
Mişâl-i pençe-i hurşîd ider dâ'im zer-efşânî

47 **Merhûm Sultân Mustafa ve Sultân Ahmed-i Şâlişîñ Vâlideleri**
“Gülenveç” Sultân Merhûmuñ Ğalatada Biña Eyledigi Câmî‘ -i Şerîf Hâricinde İcrâ
Eyledigi Âb-ı Hoş-güvâr-ı Çeşme-şâra Me’mûren Didüğimiz Târiħdir

Târiħ

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Ğazret-i Ğân Aħmed-i şâliş k'anıñ
Mâder-i Sultân-ı memdûhu’ş-şifât
- 2 Yaptırıp bu çeşmeyi Allah içün
Anda icrâ edildi âb-ı hayât
- 3 Bir içim şuyı arayup şû-be-sû
Cüst u cû eylerdi etfâl u benât
- 4 Sûziş-i tâb u teb-i temmûzdan
Buldı ol dil-teşneler şimdi necât
- 5 Feth olaldan tâ bu feyz-i vakte dek
İtmemiş erbâb-ı devlet iltifât
- 6 Dâd-ı hağdır herkese olmaz naşîb
Nice Ğayrât itdi bu ferħunde zât
- 7 Şâd idüp rûh-ı Ğüsni Ğaşre dek
Vâlide Sultân o Ğayrû’l-ümmühât
- 8 Sâki-i Kevşer anı sır-âb ide
Hem şefâ‘ at kıla faħr-ı kâinât

9 Mazhar idüp devlet-i dâreyne Hâk
Vire cennetde kuşūr-ı ‘āliyāt

10 Nüş idüp Şehdī didi tārīhını
Çeşmesār-ı bî-bedel mā-i hayāt

48 Bu Daḥi Sulṭān-ı Celīl-İnşānıñ Āşar-ı Cemilelerindendir Ki
Yolundaki Der-Bend-i Hāṭar-nāki İhyā vü Ābād Buyurduklarında Me’müren
Didügüm Tārīhidir

Tārīḥ

1 *Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün*
Dürre-i tāk-ı selāṭīn-i güzīn
Yem-himem gencīne-i dürr-i yetīm

2 Vālide Sulṭān o faḥr-ı ümmühāt
Nice ḥayrāt eyledi mişl-i ‘adīm

3 Cümleden biri budur pend-i ‘azīm
Olmuş idi pek ḥāṭar-nāk u ġarīm

4 Kim gelüp geçmekde ebnā-yı sebīl
Çok meşakḳatler çekerti Hâk ‘alīm

5 Bā-ḥuşūş olduḳda hengām-ı şitā
Cūşış-i seylāb-ı bî-şūd u ‘aḳīm

6 Her biri birer ziḥ-i ṭākāt-şiken
İtmede sūrāḥ u girdāb-ı elīm

- 7 Gitse müşkil pāy-der-gil bī-amān
Sū-be-sū azmāk batāk-ı pūr-hevl ü bīm
- 8 Yapdurup hoş şāh-rāh itdi anı
Kıldı halk-ı ‘āleme luṭf-ı ‘amīm
- 9 Bezl-i himmetle toḡuz sā‘at yeri
Yapdı İskender-veş evvelī ḡavīm
- 10 Köpriler bünyād idüp muḥkem-esās
Buldı mecrāsını çirk-āb u ḡasīm
- 11 Çeşmeler yapdırdı kim ‘aynu’l-ḡayāt
Anda icrā eyledi mā-i na‘īm
- 12 Ḥabbezā āşār-ı vālā i‘tibār
Ḥaḡ ḡabul idüp vire ecr-i ‘azīm
- 13 Rūz-ı maḡşerde şırāt üzre güzer
Eyleye sür‘atle mānend-i nesīm
- 14 Mā-i Kevşerle anı şād-āb ide
Hem ḡıla Firdevs-i a‘lāda muḡīm
- 15 İtsün ol pākize zātı şād-kām
İki ‘ālemde Ḥudāvend-i kerīm
- 16 Bu peyām-ı temm-i bi’l-ḡayrı o dem
İşidicek bu şenākār-ı ḡadīm
- 17 Şehdi-i kemter didi tāriḡini
Oldu ḡaḡkā bu şırāt-ı müstaḡīm

(41/b)

49 Tārīḥ

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Zihī Bağçesarāyı ‘işmet-âbād-ı behişt-âsâ
Ki kıldı mäder-i Hân Aḥmed-i Şālīş anı inşâ
- 2 Yapıldı her tarafda bir nişîmengâh-ı sulṭānī
Biri birinden a‘lâ kaşr-ı bî-mânend-i nev-peydâ
- 3 Şabâ faşl-ı bahârında aña îşâr ider ezhâr
Riyâz u pür-ḥıyâzı itmede âb-ı zülâl icrâ
- 4 Kabâ-yı sezâ ile olmuş şaf-ârâ rehğüzârında
Selâma munṭazır serv-i ser-efrâz melek-simâ
- 5 Bu nüzhetgâha virdi tâ o deñlü zîb ü revnâkı
Pesend eylerdi görse ḥūrân-ı cennetü‘l-me’vâ
- 6 Nigâh-ı iltifâta mazhar olmuş kâḥ-ı vâlâdan
Anuñçün yüz sürer dergehüñe her rûz u şeb deryâ
- 7 Ne mümkün çehre-sâ olmak der-i ‘iffet penâhında
Eger mihr olmasa ‘âlemde bânü-yı felek peymâ
- 8 Kebûter eylemez pervâz bâlâ-yı ḥarîminden
‘Aceb mi der-kaşes-bend olsa anda tûṭi-i gûyâ
- 9 Olup her dem şafâ-yı ḥâṭır ile gül gibi ḥurrem
Mübârek ide bu ârâmgâhı Ḥazret-i Mevlâ
- 10 Şehenşâh-ı cihânı Ḥaḫ ḥaṭâsız eyleye her ân
Ola şehzâdelerle kâm-yâb u salṭanat-serâ

- 11 Bu nev-bünyād-ı köşkūn Şehdiyā tārīhü't- tāmı
Maķām-ı Vālide Sultān müferreḥ kaşr-ı zibā-yı cā

50 Bu Daḥi Vezīr-i Müşārun İleyh Meḥmed Paşa Zamānında Şām-ı
Şerifde Cāmi' i Umeyye'den Mināre-i Beyzā Zelzeleden Raḥne-dār Olmağla Tā' bīr
Eyledükde Me'mūren Didügümüz Tārīhidir

Tārīḥ

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Bir seḥer ki bu mināre-i beyzā
Oldu çün raḥne-peżīr ey każā
- 2 Kıldı ḥam-geşte kaḍd-i bālāsın
Lerziş ü teb-zede şuḥan-şerā
- 3 Dest-i yār-ı ilāhī birle
Yapdı bu āşāf-ı fermān-fermā
- 4 Ḥaḳ bu kim bu eşer-i bī-mānend
Biñde bir ādeme olmaz i' ṭā
- 5 Böyle bir ḥayr-ı celīl-i kem-yāb
Oldu biñ yılda bir ancaḳ peydā
- 6 Vire Ḥaḳ ecrin iki 'ālemde
İde maḥşerde şefā' at 'İsā
- 7 Didi Şehdī-i du' ā-gū tārīḥ
Eşer-i pāk-i Meḥammed Pāşā

51 Bu Daḥi Eyyūp Cāmi‘-i Ser-maḥfili ve Na‘t-ḥānı İken Vefāt İden
 Derviş ‘Abdü’l-Ġaniyyü Kisvedaruñ Vefātına Me’müren Didügüm Tariḥdir Ki
 Cāmi‘iñ ard Ƙapusında Beşik Taşı Kūşe-i Dīvār Derūnunda Medfūndur. Vezīr-i
 Müşārun İleyh Türbesin Yapdurup Ʀurmuş-zāde Ḥaṭṭıyla Biri Öñünde Biri Baş
 Ucunda Yazmıṣdır

Tārīḥ

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Cihānda ger faḫir ü ger ġanīdir ‘āḫibet-kārı
 Olur mülk-i beḫānuñ naḫd-i cānıyla ḥarīdārı
- 2 Şadā-yı rāci‘ i ġuş eyleyüp Abdü’l-ġanī merḥūm
 Geçüp bu māsivādan koydı kendi tāt u destārı
- 3 Bu idi Ḥaḫ bu kim bu ḥānekāhuñ pāk-i dervīṣi
 Ġarībūñ dil-nüvāzı ehl-i ḥālīñ hemdem ü yārı
- 4 Kemer-beste olup şeb-zinde-dār-ı kūşe-i vaḥdet
 İderdi zıkr ü tesbīḥ ile Ḥaḫḫ’a girye ü zārı
- 5 Bu idi bū ‘anberīn saçlı sūnbül gibi mūy-efṣān
 Sīpihrūñ ġūyiya bir necm-i ġīsū-dār-ı seyyārı
- 6 Budur ser-maḥfili bu cāmi‘-i vālā-yı pūr-feyzūñ
 ‘Alemdār-ı Rasūl-i kibriyānuñ ḥod şenā-kārı
- 7 Çeküp zīr-i cenāha cezb idüp ol ṭāir-i ḫudsi
 Anı āsūde ḫıldı sāyesinde oldu hem-cārı
- 8 İlāhī bülbul-i cān-ġarīzī neşve-dār ile
 Ola pervāzgāhı bāġ-ı ‘Adniñ şaḥn-ı ġülzārı

9 Gül-i şad-berg ‘afv u mağfiretle eyleyüp ta‘îr
Ansın hûr-ı pür-nûr ile kabrin hazret-i Bârî

10 Du‘â idüp didiler hırka-püşân Şehdiyâ târîh
Şefî‘ ola aña yâ Rab Ebu Eyyûb Enşârî

52 Târîh-i Diger Berâ-yı Merhûm ‘Abdü’l-Ġanî-i Hayr-endiş

Hamdülillâh Raḥmeten Vâsiaten

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Feûlün

1 Bu merkad şâhibi ‘Abdü’l-Ġanî’niñ
Riyâz-ı cennet olsun h‘âbgâhı

2 İlâhî behre-yâb-ı mağfiret kıl
Ne deñlü var ise cürm ü günâhı

3 Şabâh-ı haşre dek nûr it maḳâmın
Tulû‘ itdükçe çarhıñ mihr ü mâhı

4 N'ola bir Fâtihâyıla itseler şâd
Gelüp geşt eyleyen bu şâh-râhı

5 İdüp yâd-ı âsmân itdüm Şehdî târîh
Çıkardım çarḥa amma medd-i âhı

53 Tavklı Dede'niñ Nâm-ı Meczûb- ı İlâhiniñ Fevtine Me’mûren

Didügümüz Târîhidir Ki Südlüce'de Medfûndur Vezîr-i Müşârun İleyh Merḳadın

Yapdurmuşdır Raḥmeten ‘Aleyh

Târîh

Mef‘ûlû Mefâ‘îlû Mefâ‘îlû Fe‘ûlün

1 Āzâde olup Tavklı Dede kayd-ı cihândan
Cân atdı beḳâ ‘âlemine eyledi rıḥlet

- 2 Mir'ât-ı dili cilvegeh-i şâhid-i ma' nâ
Bend olmuşıdi gerdenine tavk-ı muhabbet
- 3 Biñ suratla 'arz-ı cemâl itmede halka
Maḥbûb-ı kulûb itdi o meczûb-ı haḳîkat
- 4 'Uḳbâda cemâliyle tecelli ide her gâh
Ol 'ârif-i âgâha Hudâ eyleye rahmet
- 5 Şehdî bu du' â oldu anıñ fevtine târîḥ
Tavḳlı Dede'niñ meskeni yâ Rabb ola cennet

**54 Bu Tariḥ Daḥi Ma' lûm u Meşhûr Ḥasekî Veli Efendi'niñ
Fevti Târîḥidir**

Mefâ'ilûn Fe'ilâtûn Mefâ'ilûn Fe'ilûn

- 1 Fiğân ki bû-yı vefâyduñ bu bâğ-ı 'âlemde
Diriğ bād-ı semûm-ı ḥazân ider ta' ḳîb
- 2 Bu reng ü bûya ḳapıldı tuṭıldı bülbül-i cân
Ki sünbül ü gül-i şad-berk ü dâne dâm-ı firîb
- 3 Nihâl-i nevresûn bâğ-bânı olsa yaḥşı
Yine olur aña tabût taḥt-ı bend-i mühib
- 4 Ḳo bu teğâfûli ey dil ki dest-bürd-i ecel
Hezâr ḥâne-i âbâdı eyledi tehzîb
- 5 Ḳanı bu bâğçeniñ şâhib ü mürebbîsi
Ki naḥl-i perver-i gülbün-tırâz idi pür zîb

- 6 Fedā olup yoluna bu qalanlarıñ gitdi
Döküldi qaldı riyāz-ı emelde qaçan ğarīb
- 7 Görünce gülleri pejmürde ‘andelīb-i çemen
Fiğān u nālelere başladı firāz u nişīb
- 8 Gülün ocağına şu koydı eşk-i çeşminden
Ki ğoncasın ide sīr-āb nev-be-nev lehīb
- 9 Kebūdī cāme ile sūnbül itmede mātem
Bu sūz-dāğ-ı dil-i lāle şanma bī-taqrīb
- 10 Nigāh-ı hasret ider çeşm-i nergis-i şehlā
Benefşe hayretiyle ser-efgende şekl-i ğarīb
- 11 Bağılsa dīde-i ‘ibretle böyledir ‘ālem
Fenā-pezīr olur āhır ne deñlü olsa şe‘īb
- 12 Nice eşerleri vardır bu şahn-ı gülşende
Görenler eyler anı zıkr-i hayr ile tatyīb
- 13 Şabā-yı nāzır-ı bāğ-ı İrem nazīr itmiş
Ki feyz-bağş ola itdükçe her seher taqbīb
- 14 İdüp habābına ta‘yīn nihāl-i bādāmı
Ki nukre-pāş olup itmekde ādemi terġīb
- 15 Çıkup menāir-i ağısāna nāgmeler eyler
Meger ki bülbüli gül cāmi‘ inde kıldı hatīb
- 16 Hem itdi evcine hayr-ḥū‘ān serv-i āzādı
İdüp vazīfelerin nakd-i cānıyla tertīb

17 Nişār ider aña güldeste-i şenā her dem
Gelüp ziyārete erbāb-ı dil ba‘īd u qarīb

18 Hemīşe qabrini gülgeşt-i bāğ-ı rāz-ı behişt
Meşām-ı cānını ta‘tīr ide Hudā-yı Mucīb

19 Didim du‘ā iderek Şehdiyā aña tariḥ
Velī Efendi'ye gülzār-ı cennet ide nāşīb

55 Nemçe Sefīrine Bādī vü Tahriḳ-i A‘dāya Bāiş Olan Vezīr-i Sābıḳ-ı
Maḳtūlūñ Oğlu ‘Alī İle Rütbe-i Vüzerāt ‘Ināyet Olundukda Didüğümüz Tārīḥidir

Tariḥ

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn

1 Ḥamdüli'l-lāh kim verā-yı pür-şadem-i taḳdīrdən
Cilve-sāz oldu nice āmāl u ümmīd-i keşīr

2 Oldu mükerrem şān u şāyān-ı vüzerānla bu gün
Ḥanedān-ı devlet-i ‘ıẓāma vezir ibni vezīr

3 Ḥabbezā pāşā-yı ‘ālī himmet ü vālā-nijād
Ḥaḳ budur kim ḥüsn-i ḥaḳ ile müselleḡ dil-peẓīr

4 Şahbāz-ı evc-i istiğna hümā pervāzdır
Görmedi çeşm-i hezar ile felek aña nazīr

5 Şeh-süvār-ı merd-i meydān celadetdir o kim
Tenkdir meydānına bu şaḥn-ı pehnā-yı eşīr

6 Tīğ u tīri gūyiyā dest-i ‘alīde Zū’l-fiḳār
Ḥüsn-i ḥaṭṭ-ı kıt‘a-ı mīr-‘alīdir ḥāme-gīr

- 7 Tîrîne kav̄s-ı kuzah̄ dildāde reşk eyler şihāb
Her kaçan alsa ele tîr ü kemānı ol dilîr
- 8 Bunca yıldır devr ider bu pîşe-zār-ı ‘alemi
Bulmadı aña mu‘ādil çārḡ-ı pür-ğurrende şîr
- 9 Göricek zātında bu deñlü necābet ü fiṭnatı
Muştafā Hān ol şeh-i encüm ḡaşem-gerdün-serîr
- 10 Mühr-i mühr-i feyz-baḡşā ile pertev-bāz olup
Māh-ı nev-ṭal‘ at iken itdi anı bedr-i münîr
- 11 Elde birdir didiler ta‘ dād idüp târiḡini
Ḥaḡ mübārek eyleye oldu ‘Alî Pāşā vezir

56 Ḥüsn-i Ḥaṭla Şöhret-yāfte Hüner-mend ‘Abdi Efendi Reîsü’l-Küttāb

Olduḡda Be-Raḡam Şode

Tārîḡ

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 ‘İzz ü şānıyla reîsü’d-devlet
Oldu bir ehl-i kemāl ü kamyāb
- 2 N'ola dirlerse aña ibnü’ş-şeyḡ
Ḥüsn-i ḡaṭṭıyla odur şöhre-yāb
- 3 Böyle bir cāḡ-ı ser-āmedü’l-Ḥaḡ
Ma‘rifetle olunur nāşihāt
- 4 Bu ḡadar olur ancak tab‘-ı selîm
Maḡz-baḡşāyiş ü feyz-i Vehhāb

- 5 O ‘Utārid-rev münşiniñ çarḡ-ı felek
Kevkeb-i bahtın ide ‘ālem-tābüñiñ
- 6 Eyleye ḡāme-i mu‘ciz eṣerin
Çāre-sāz-ı zu‘afāyı bī-tāb
- 7 Fikr-i tāriḡ riyāsetle aña
Tehniyet ḡaydına düşdi aḡbāb
- 8 İki mışra‘la olur bir tāriḡ
İtseler ḡarf-i güher-dārı ḡiṣāb
- 9 Ḥācı ‘Abdi-i hüner-ver müjde
Ḥaṭṭı ile oldu re‘īsü’l- küttāb

57 Ḥarāc Muḡasebecisi Şāliḡ Efendi Merḡumuñ Mevti Tāriḡidir Levh-i
Mezārına Mersūm Şode

Tāriḡ

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün

- 1 Beḡāya ‘azm idüp Şāliḡ Efendi
O memdūḡu‘ş-şiyem ṭā‘at sirişte
- 2 Cihānıñ māl u cāhından çeküp el
Urupdur püşt-i bād-āver-i deḡište
- 3 İrüp encāma ḡayri virdi ḡukmün
Cebīninde olan ḡaṭṭ-nüvişte
- 4 İlāhi ḡaṣre dek olsun enīsi
Maḡāmında sürūṣān u firişte

- 5 Du‘ā idüp didim târîh Şehdî
İde Hâk Şâlih'i lâyıķ behişte

58 Hâcegân Dīvānından Küçük Çelebi Dinmekle Mâ‘rûfuñ Fevti
Târîhîdir Seng-i Firâzına Mersûmdur

Târîh

Fâ‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Zübde-i hâcegân ehl-i kalem
Ma‘rifetde ‘alem Küçük Çelebi
- 2 Hâk bu kim bî-‘adîl idi anın
Hüsn-i halk u mekârim ü edebi
- 3 Cân atup kendi bezm-i ‘uķbāya
Oldu kim geşte-h‘âhiş ü talebi
- 4 Şüphe yokdur ‘aķide-i pâki
İde şîrîn mezâķ o teşne-lebi
- 5 Hâk Ta‘ālā ğarîk-i raķmet ide
Meded ide Muḥammed ‘Arabî
- 6 Dindi hüsn-i edā ile bir beyt
Aña târîh-i hısāl-ı munteḥabı
- 7 Cilve-rîz olsa bâğ-ı ‘adn içre
Bülbül-i rūhuñ ey Küçük Çelebi

59 Bu Maḥdûm-ı Merḥûm u Maġfûr Bizden Maḥlaş Niyâz Eylemege
Bi'l-Bedāhe Bu Beyt Yazılmışdır

60 *Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün*

Sanā maḥlaş Nigāhī-zādelik hoşdur gözüm nūrı
Olur tezkīre bā' iş vālid-i merşūm u mağfūrı

61 Oğlumuz Nigāhī-zāde Aḥmed Çelebi Fevtine Didügüm Tārīhidir
Seng-i Mezārında Nigāşte Şode

Tārīḥ

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Cihān-ı bī-beḳādan ḥayf u nā-kām eyledi rıḥlet
Bu maḥdūm-ı necībīñ menzili ḥuld-ı berīn olsun
- 2 Yazık kim zāyi' itdi böyle bir zāt-ı hüner-mendi
Bu çarḥ-ı ma' rifet düşmenden eyā kim emīn olsun
- 3 Ḥudā rahmetler itsün murğ-ı rūḥ-ı pāki cennetde
Urup pervāz enīs-i dil-nişīni ḥūr u 'īn olsun
- 4 Çıkup çarḥa sūtūn-ı āh-ı Şehdī didi tārīḥin
Nigāhī-zāde Aḥmed meşhediñ nūr-ı yaḳīn olsun

62 Efendimiz Ḥācī 'İmād Paşa Merḥūm Ḥaşeki Sultān-ı Kethudā
Olduḳda Didügüm Tārīḥdir

Tārīḥ

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Müjde ey dil ṭālī' ü baḥtūñ yine buldu küşād
Geldi āgūş-ı ümīde şāhid-i feyz-i murād
- 2 Gülbün pejmürde-i āmālīñi sīrāb eyledi
Virdi āb u nābla neşve-nümā Rabbü'l 'ibād

- 3 Gālibā gitdi efendim ol vücūd-ı muḥterem
İltifāt-ı pādīşāhiyle mükerrerrem oldu şād
- 4 Hāşeki Sulṭān-ı ʿ iṣmet ü şāna oldu kethüdā
Hāḳ mübārek eyleyüp ʿ ömrin daḡi eylesin ziyād
- 5 Şehdiyā ol dem duʿ ā idüp didim tārīḡini
Mesned-i ʿ iffetde dā ʾim olsun El-ḡac-ı ʿ İmād

64 **Tārīḡ**

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

- 1 Teʿ āla'l-āh zihī kāḡ-ı muʿ allā
Hoşā devlet-serā-yı ʿ ālem-ārā
- 2 ʿ Adīl olmaz añā ḡasr-ı ḡaver-nāḡ
Sinimmārān-gūne reşk-fermā
- 3 Sezādır cevheri tārīḡe Şehdī
ʿ Aceb ḡasr-ı feraḡ-baḡş u dil-ārā

65 **Bu Ḳaşıde-i Müverriḡ Daḡi İsmāʿ il Efendi Defterdār Olduḡda İnşād**

Olundı

Tārīḡ

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feūlün

- 1 Bi-ḡamdī'l-lāh ki luṭf-ı Hāḡḡ'a maḡrūn
Olupdur ṭālīʿ ü baḡt-ı hümāyūn
- 2 Ki defterdār-ı devlet oldu şimdi
O kim rüşd ü necābetle Felāṭūn

- 3 Mekârim-pîşe İsmâ'îl Efendi
Ne deñlü vaşf olunsa andan efzûn
- 4 Ki zât-ı pâki bir gencîne gūyâ
Dür-i gevherle māl-â-māl meşhûn
- 5 Hüner-ver nükte-senc pür-me' ârif
Fehîm ü mû-şikâf u tab' -ı mevzûn
- 6 Elinde hâme-i mîzâb keremdir
Olur cârî mişâl-i cûy-ı Ceyhûn
- 7 Yaḥûd âb-ı ḥayâtı eyler icrâ
Hızır himmetdir ol feyz anda merhûn
- 8 Kulu kûrbânıdır ' âlemde herkes
Ki ḥüsn-i ḥalkı itmiş ḥalkı memnûn
- 9 Aña virmiş kemâl-i rıfḳ u şefḳat
Cenâb u vâhibü'l-âmâl Bî-çûn
- 10 İder luṭf u nüvâzişle şeker-ḥand
Görünce bir kişi maḡmûm u maḥzûn
- 11 Şeref-baḥş oldu bu câh-ı celîle
Ḳudûmün Ḥaḳ mübârek ide meymûn
- 12 Olup ḥırz-i İlâhî'de dem-â-dem
Döne vefḳ-i murâdı üzre gerdûn
- 13 Zamân-ı ḥâme-i mu' cizle Şehdî
Didim târîḫini baḥt u hümâyûn

66 Bu Daḥi Merḥūm-ı Merḳūmuñ Ḥāne-i Nev-Bünyādı İçün Denilen
Tārīḥdir.

Tārīḥ

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Bāreka'l-lāh ḥāne-i devlet-sezā
Ḥabbezā kāṣāne-i behcet-nümā
- 2 Seyr iden taḥsīn idüp dir āferīn
İşte böyle dil-nişīn olsa serā
- 3 Bāni-i kaşr-ı Ḥaver-naḳ tarzını
Görse reşk eylerdi Bī-çün u çerā
- 4 Revzeninde munṭazır şām u seḥer
Dem-be-dem feyz-āver olmakda şabā
- 5 Pertev-i ḥurşide itmez minnetini
Cām-ı mir'ātu's-şafā 'ālem-nümā
- 6 Eylemez gül-geşt-i bāğa ārzū
Naḳş-ı ezhārīñ görenler cā-be-cā
- 7 Gülleri bī-ḥārdır görmez ḥazān
Sünbül-i gīsū perişān dil-rübā
- 8 Kūşe-i çeşmiyle nergisler müdām
Eyler eḥibbāya nigāh āşinā
- 9 Sīm ü zerrini olup nuḳre şümār
Ḳalbi tefric eyleyüp virir ğinā

- 10 Lālesi her şeb çerāgān itmede
Şem' -i bezm olduğca rūşen ü pür-ziyā
- 11 İde ma' mūr u mu' ammer tā ebed
Şāhibin kāşānesin yār-ı Hudā
- 12 Dīde-i dikkatle bak tārīhine
Bī-mu' ādildir bu kaşr-ı dil-güşā

Beyit

67 *Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün*

- 1 Duḡānı saçlı sünbül aḡkeri bir āteşin güldür
Senā kılanda şarkı diyeler güyā ki bülbüldür

68 Bu Daḡi Şadr-ı Rūmdan Ma' zül ' Ārif Efendi Merḡūmuñ Ḥānegāh-ı
Ebā Eyyüp Kudsī Penāhıñ Hücerātından Şeyḡ Müstaḡīm Nām-ı Ber-Mutāzın
Münzevi Olduḡı Hücreden Dü-bālā Tevsī' ü Tezyīn Dil-güşā İnşā Eyledükde
Didügümüz Müverih Kaşidedir

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Bül-me' ārif Ḥazret-i ' Ārif Efendi kim anıñ
Olmada āşār-ı ṭab' ından ḡalāyık sūd-mend
- 2 Şīve-i ḡaṭṭ-ı bedi' i ḡıbṭa-fermā-yı ' imād
Ḥaṭṭ-ı fazlında bir şāhib-i kemālīdir ḡucend
- 3 Ḥānḡāh-ı meşhed-i pāk-i Ebā Eyyüb'de
Zīb ü fer verdi bu dilkeş ḡücre-i pes ü bülend
- 5 Eylediler ḡayl-i enşāra ḡulūşun āşḡār
Kim olupdur vaşf-ı zātı ḡātırında naḡş-bend

- 6 Rişte-i enzār irişmez künbed-i vālāsına
Nazra-sencān itseler ger halka-i çeşmi kemend
- 7 Āteşin tāb-ı dil-i müştāk-ı ‘uşşākı anıñ
Yanmada yakılmada şevkiyle mānend-i sipend
- 8 Vā‘ız ile firībiñ diñlemez efsānesin
Rāst-ı bünyān-ı haķīķat itmezler nuş u pend
- 9 Sālik-i rāh-ı Hudā'nıñ şāfdır āyīnesi
‘Aķs-i eşķāl-i şuver olmaz anıñçün nā-pesend
- 10 Kim ki nehc ü müştākım üzre ola sābit kadem
Görmeye ‘ālemde pīç ü tāb u evhām u gezend
- 11 Āşiyān-ı tāyīr-i ķudsīdir ol sāmi maķām
Sāye-i zīr-i cenāhında muķīmān behremend
- 12 Andan istişfā‘ ider eyler ziyāret şubh u şām
H̱āb-gāh-ı feyz-baḡşāsında ‘ālem müstemend
- 13 Ķudsiyān taḡsīn idüp Şehdī didiler tāriḡin
Oldu el-haķ dil-rübā bu ḡücre-i ‘ārif-pesend (1119)
- 69 **Serkilāri-i Şehriyār-i Tēvāşī‘ Alī Ağānıñ Fevtine Dinilen Tāriḡidir**
Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün
- 1 Serkilāri-i sābık ‘Alī Ağā-yı nā-kāma
İçirdi şerbet-i ke's-i fenā ‘āķıbet-i devrān
- 2 Dem-i āḡirde herkes nūş ider bu şerbet-i telḡi
Şabāḡ-ı ḡaşre dek medḡuş olur mest ü ḡayrān

- 3 ‘ Aceb m̄ayil idi ezhār-ı bāğ-ı ‘ āleme merhūm
Olurdi nev-şüküfte ğonca görse ħurrem ü ħandān
- 4 N'ola ħāk-i mezārında bitirse lāle-i gülzār
Cihānda çekdi ħayli dāğ-ı ħasret miĥnet-i hicrān
- 5 Gül-i şad-berg ‘ afv u māğfiretle seyr idüp kabrin
Meşāmm-ı cānını ta‘ ħīr ide āmirziş-i Raĥmān
- 6 Ĥudā raĥmetler itsün ola cennet-i cāy-ı İrem
Riyāz-ı ĥuld içinde mürğ-i rūḥı eyleye tayrān
- 7 Şümār-ı ‘ ömrünüñ encāmını şordum didi hātif
Raḳam it nāmını ceffü’l-ḳalem fevtin ider i‘ lān

70 Mesned-ārā-yı Şadr-ı Rūm Maĥmūd Efendi Ĥazretlerine İnşād
Eyledigim Tārīḥ

48

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Şubḥ-ı şādık gibi feyz-i seḫeri oldu bedīd
Bu nüvīd ile hemān bād-ı şabā itdi vürūd
- 2 Ki bugün Ĥazret-i Maĥmūd Efendi bi’z-zāt
Şadr-ı Rūmla mūkerrem oldu o ferḥunde vücūd
- 3 Rütbe-i sāmiye iḥrāz idüp i‘ zāz ile
Oldu efrānı miyānında serāmed maḥsūd
- 4 Maṭlabı ḥāşıl olur ħayli ḳuzātıñ şimdi
Müstehāḳına ider luṭf u ‘ atā-yı pūr-sūd

- 5 Cebr ider hāṭır-ı meksûrını mağdûr anıñ
Geldi ol dem ki ola nâil-i kām maḡsûd
- 6 Müjde erbâb-ı cedel-hîz ü hûḡûḡ-endîş
Oldu ecvâb-ı ḡayl-i ḡükm ḡazâda mesdûd
- 7 Bu ḡadar ancaḡ olur maḡhar-ı ḡaḡ zâtında
Fazl u taḡvâ ile aḡlâḡ-ı mekârim mevcûd
- 8 Zîb ü fer virdi geḡüp ṡadr-ı ḡalîlü'l-ḡadre
Eyleye Ḥazret-i Allah mübârek mes'ûd
- 9 Şâḡibin noldu bu mesned didiler târiḡin
ṡadr-ı Rûm itdi ser-âver maḡâm-ı Maḡmûd(1119)

71 **Bâb-ı Cedîd Mevlevî-ḡânesi Mesnevî-ḡâmı Ahmed Dedeniñ Fevtine**
târiḡ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Bûlbül-i destân serây-ı gülistân-ı mâ'nevî
Ḳâri-i naẓm bedî'i maḡz-ı Ḳur'ân u Mesnevî
- 2 'Ârif-i âḡâḡ-dil Ahmed Dede bu tekyede
Olmuş idi Ḥazret-i Monlâ-yı Rûmuñ piri
- 3 Şuretâ kemter gedâsıdır o ḡünkârıñ velî
Feyz-i 'irfânıyla ma'nâde cihânıñ ḡüsrevi
- 4 Zerre-veş maḡv-ı vücûd itdi mülâḡât içre bu
Buldu Mevlânâ gibi Şems-i ḡaḡîḡat pertevi

- 5 Çekdi zîr-bâlinâ ol tair-i kudsiyânı
Mürğ-ı rûhun tel kafesde kıldı âhir münzevî
- 6 Mâsivâyı terk idüp geçdi külâh u hırkadan
Bunlar idi mâ-melek ancağ metâ‘-ı dünyevî
- 7 Tâ şabâh-ı haşre dek pür-nûr ide kabrin Hudâ
Lem‘ a- pâş oldukça çarhıñ mihr eyle mâh-ı nevi
- 8 Tâlib-i heşt-behişt oldukda târihin didim
Vâsıl-ı didâr-ı Hâk derviş Ahmed Mevlevî(1120)

72 Ma‘den Muḳâṭa‘ası Celvetî El-hâc İbrâhim Efendiniñ Fevtine

Didügümüz Târihdir

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Hâyf kim çarh-ı bed-encâm-ı vefâ düşmen müdâm
İtmede şâhib-i hüner ehl-i mezâkı telh-kâm
- 2 Virme dil naḳş-ı sîrâb-ı ‘âleme ey bed-heves
Öldürümüş âdemı tûl-ı emel sevdâ-yı hâm
- 3 İstikâmetde ‘alem-bâr bir münşî-i çâpûk kalem
Ma‘den-i fenn-i raḳam iken bu merd-i nîk-nâm
- 4 Defter-i ‘ömrin dürüp şîr-pençe dil-beste kazâ
Eyledi erkâmını terkîn bâ-hüsn-i hıtâm
- 5 Saymadı âher hisâba elde bir dirken felek
Şefer-i zâid-veş vücûdunkıldı gümgeşte temâm
- 6 Hâk Ta‘âla merḳadin nur u enîs-i şadr ide
Mürğ-ı rûhı eyleye bâğ-ı cenân içre hırâm

- 7 Hāme-i‘ afv-i İlāhi nāme-i a‘ mālına
Ola cārī şād-kām ide anı rûz-ı kıyām
- 8 Gûş idüp fevtin ehibbā didiler târihini
Hâcî İbrāhim Efendiye ola cennet maķām

73 **Tārîḥ-i Çeşme-i Camî-i Muştafa**

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fāīlün

- 1 Hābbezā ḥayr-ı cemīl bî-‘ adīl bî-ribā
Eyledi bu çeşmesârı fî-sebīlillāh binā
- 2 Kıldı icrā rûz u şeb ‘ atşānı irvā itmege
Böyle bir āb-ı zülāl-ı hoşgüvār dil-güşā
- 3 Hāk bu kim rûḥ-ı ḥüsni tâbiş kıldı şād
Eyleye aña şefā‘ at ol şehīd-i Kerbelā
- 4 Zāyi‘ olmazmış katında böyle āsār-ı güzīn
İki ‘ âlemde virir ecrin Cenāb-ı Kibriyā
- 5 Cān-baḥş olsa nola Şehdī didim târihini
Çeşme-i pāk ḥayāt-efzāyı Hacı Muştafa

74 **Bir Ramazān-ı Şerīfde İnşād İtdüğüm Ebyâtdır.**

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Feülün

- 1 Fūrūzān eyleyüp kandīl-i māk rûze-i aḥşām
Yine döndürdü fānus ḥayālî çarḥ-ı minā- fām
- 2 Görinür nice eşkāl-i füyūzāt-i Hudāvendī
Degil bihbūd ecrām-ı felek bu gerdiş-i eyyām

- 3 Bunu derk idemez aḥter-i şenā-sān raşad-kārān
 Ḥaṭa eyler yazanlar cism-i ğayb ile aña aḥkām
- 4 Sürüşān-ı sebük-per-i Ẕudsīyān tārem-i vālā
 İderler ‘āleme īsār-ı raḥmet feyz-i şubḥ u şām
- 5 Olupdur rûz-ı firûzı dehen-i duzahdan rûze
 Şeb-i revnāk fîrûzıdır ‘ibâdet-gâhı ḥavvās u ‘ām
- 6 Bu feyz-i vaḳtle miḥrâb-ı câmi‘ sîne-çak olmuş
 Çeker āġûşa zühhād şalâḥ endîşi eyler rām
- 7 Melâik dūde-i ḳandîl ü şem‘ in cem‘ idüp her şeb
 İderler ḥûryāna vesme-i ebrû içün in‘ām
- 8 Menârı gūyiya pençe-ġüşâdır çün yed-i beyzâ
 Nâz ile ider dergâh-ı Ḥaḳḳ'a sūziş-i i‘lām
- 9 Çerâġânın görüp şeb-tâ seḥer çarḥ-ı berrîn üzre
 Şüreyyâ reşk ile eyler nücûm-ı sāire ilhām
- 10 Bu eyyām u leyālîde olanlar şâim ü ḳâim
 Ola âmiziş-i Ġufrân ile nâziş-ger-i mübrām
- 11 Ne ḥâletdir bilinmez ḳaderi bu mâh-ı şeb-ārânî
 Ne deñlü itseler zîb ü fer-i i‘zâz ile ikrām
- 12 Sevâdında nihândır çeşme-i âb-ı ḥayât ammâ
 Ḳarîn-i Hızr-ı tevḫîk olmayanlar idemez
- 13 ‘Aceb mi teşne-gân rûze-dārân cüst ü cû itse
 Olurmuş feyz-i bârân ile reyyân berg-i ḥām

- 14 Tebāşir-i şabāhe'l-ḥayrī 'ayn-ı 'āleme mūhre
Fūrūğ-ı mürdüm çeşm-i cihānbīni şeb-i hengām
- 15 Zuhūr-ı feyz ḡaybū'l-ḡayba dürr-i nezzāresi her dem
Olur pertev-figen ehl-i kulūba tābiş-i ilhām
- 16 Hoşā zevk-i tecellā-yı cemāl şāhid-i ma' nā
Ki ola pāşīde nūr-ı maṭla' ı'l-fecr şafā-encām
- 17 Taā' lallāh zihī şām sürür-efzā ḡam-fersā
Gedā-yı bī-nevā olmaḡdadır lebriz-i şīrin-kām
- 18 Ümīdīñ kimse peyder-pey niyāz-āver olup Ḥaḡḡ'a
İder vefk-i merām üzre ḡuşul maṭlabı aḡdām
- 19 İlāhī ḡirmençün bu mübārek māh-ı zü'l-ḡadriñ
'İnāyet kıl ḡuluñ Şehdī-i zārı eyleme na-kām
- 75 **Tercī-i Bend-i Teşlīs Berāy-ı Nāib-i Es'ār**
Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün
I
- 1 Olur mu narḡ-ı cārī sebze vü eşmārı gördün mü
Uyar mı çarsūya evdeki bāzārı gördün mü
Daḡi nev-nāz u tıfl-ı nevresādır bī-süvār olmuş
Ḥırām eyler ol şūḡ-ı la' l-leb ḡülnārı gördün mü
Görürsen şoñra ṡurpuña çıkış ey nāib-i es'ār
Bahāya çıkıdı dirler şalgām u pancārı gördün mü
- II**
- 2 Virirsen başka bir narḡ-ı nihānī ehl-i bāzāra
Nedir bā' iş bu deñlü renciş ü ta' zīr ü azāra

Gidersen sū-be-sū mīzān-ı Hāḡ elde sırıḡ(?)āsā
 Dutarsın eksigin ol dilberin kim olalar mehpāre
 Görürsen soñra ṡurpuña çıkış ey nāib-i es‘ār
 Bahāya çıkdı dirler ṡalgām u pancarı gördün mü

III

- 3 Olupdur ḡalka ḡuya dām u dāne bu terāzūlar
 Meger kim dirhem ü dīnār içündür bu tekāpūlar
 Virüp ruḡṡat idersen mīve-i ḡāma ṡama‘ ammā
 Gelū-ḡir olmada emrūd u sīb telḡ-ālūlar
 Görürsen soñra ṡurpuña çıkış ey nāib-i es‘ār
 Bahāya çıkdı dirler ṡalgām u pancarı gördün mü

IV

- 4 Kaçan kim tāze ṡurfanda ḡıyār olduḡda āmāde
 Olur parmaḡ ḡisābı üzre rāyic zīr u bālāda
 ṡanasın çıḡanı yüzünde bu cān otıdır ḡüyā
 idermiş ceyb-i ma‘ḡūsunda pinḡān anı dildāde
 Görürsen soñra ṡurpuña çıkış ey nāib-i es‘ār
 Bahāya çıkdı dirler ṡalgām u pancarı gördün mü

V

- 5 Kırup mīzān-ı ‘adli rūz-ı maḡṡer olicak ḡazı
 Olup sencide **fi‘l-i nāḡıs** müstaḡbel ü māzi
 Olunca pīṡ ü kem zāḡir ḡafādan ḡāl-i bed-kārın
 Ne mümkün böyle vaż‘-ı nā-sezāya ola Hāḡ rāzi
 Görürsen soñra ṡurpuña çıkış ey Nāib-i es‘ār
 Bahāya çıkdı dirler ṡalgām u pancarı gördün mü

- 76 **Küçük Kalendarı Cemāl ḡaḡḡında dinilmiştir**

Mefūlū Fāilātū Mefāilū Fā‘ilūn

- 1 Kāfūrī bir çerāğ yaķup geldi tekyeye
Bir nev ʔulūʔ Kūçuk Abdāl meh-cemāl
- 2 Posdı bıraķdı ħalka-i rindāna ʔ aşıķla
Ħaķ dost diyerek iderik naziş ü maķāl
- 3 Pervāne-vār şemʔ ine cemʔ oldu ʔ aşıķān
Düşdü ayağına el alup ķıldı rū-māl
- 4 Olmuş idi cemāl ile maʔ rūf o māh-ı nev
Göstermez idi çīn-i cebīn çehre celācil
- 5 Farķında çetr-veş külbe-i aftābesi
Ol şāh-ı ħüsne sāye-nümādır çü per ü bāl
- 6 Reşķ-i raķıyla mihr ü felek oldu zerd-renk
Bu ħasretiyle irdi aña ʔ āķībet zevāl
- 7 Gūş itmiş olsa tābiş mengūş u mehveşin
ʔ Āşık olurdı Zühre kulaķdan idüp ħayāl
- 8 Endāĥte eyleyüp felege taķiyesin o dem
Raķs iderek olurdu aña tālīb-i visāl
- 9 Elmās-ı pālhenk ziyā-pāşı siĥr ile
Bend itmiş idi mū-yı miyāna kemer mişāl
- 10 Nezzāre-senc olup aña ħayretle māh-ı bedr
Döndü hilāle dāğ-ı bedel ol şikeste bāl
- 11 Yetmez mi ķatl-iʔ āma anıñ tīr ü ħamzesi
Neyler deste çūbı kıymıkla ider cidāl

- 12 Görseydi āhuvān-ı H̱oten eřm-i řūhını
Ařūfte nigāhı olur dimeñ anıñ ğazāl
- 13 Bulsaydı zāhidān riya-pīře kūře
Mihrāb-ı ebruvānıñ olurlardı ehl-i hāl
- 14 Kekūl be-kef gōrūnce nemed-pūř ‘āřıkı
Bağř-ı Kālenderī idüp eylerdi pūr-nevāl
- 15 Mir‘āt-ı tābına gele ol sīne-çāk ider
Dünyā-yı hemçü tūtī-yīsūhen-gū kıl ū kāl
- 15 Gāhī olurdi nağme-serā ‘andelib-veş
Ya‘nı bulurdi nūř dilin izhār idüp kemāl
- 16 řūrnāy-i řāh kaçan nağme-riz ola
řanmañ anıñ řadāsı vire neşve-i kavāl
- 17 Gāv-ı zemīne lerze-fikendir hırās ile
Gūyā kıyāmeti kıparır ol melek-hiřāl
- 18 Mūyın kalemle Māni vü Bihzād řehdiyā
Tařvīr eylemek o perī peykeri muhāl

77 Ketħudā-yı şadr-ı ‘Ālī H̱asan Ağa Anaşolu Muħasebecisi
Olduğumuzda Mūkemmel Dīvān Rağřı İle Bir Esb-i řabā-seyr Gönderdiklerinde
Didüğümüz Kařīde-i Esbiyyedir

Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilūn

- 1 Rağş-ı baħtıyle müzeyyen olıcak esb-i merām
Nağş-pāyende olur na‘līhilāl-i bī-rām

- 2 Hāne-i zeynī olur taht-ı Süleymāne ‘adīl
Ki ider bād-ı şabā gibi leṭāfetle Hırām
- 3 Mührüme şa‘ şā-i tābişe reşk eyler
Olsa sīmīn rikābıyla üzerin licām
- 4 Bulsa zer-bāfte şad-berg-i gül zeyn-pūş
Taḳyesin çarḫa atup Zühre idüp kışşa-ı kıyām
- 5 Görse ğaddāre-i hun-pāşımla şemşīr-i topuzın
Ser-fūrū eyleye ecrām-ı felekde behrām
- 6 Sūr‘ at tünd-i şitāb ile tek ü tāz itse
İremez gerdine şarşar aña olmaz hem-kām
- 7 Cünbüş-i nermle ger eylese tārđ-ı cevīān
İtse ser-āhū-yı vaḥşiler ider kendüye rām
- 8 Nice aġa ḥüsnü'l-ḥulḳ mesellem eṭvār
İtmede ‘āleme envā‘-ı nevāziş u ikrām
- 78 ‘Alī Efendi Şeyḫü‘l-İslām Olduġda Didüğüm Tārīḫdir
Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fa‘lun
- 1 Yine buldı şeref ü revnaķı şadr-ı fetvā
Ki anı eyledi bir zāt-ı mükerrrem me‘vā
- 2 ‘İlm u fażl ile mükerrrem iken ol ‘allāme
Zīb ü fer virdi aña zāhīd ü kemāl taḳvā
- 3 Düşeydi yek-pāre nev tārīḫ serāmed Şehdī
Keremallāh ‘aleyyā ve ‘aleyhi‘l- fetvā

79 Tārīh-i Berāy-ı Āşaf-ı A‘zam ‘Alī Paşa Damād-ı Şehriyār cihān-
bahşā

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 1 Ketḥudā-yı vālide Sulṭān kim
Oldurur hem-nām faḥr-i kāināt
- 2 Ya‘ni el-Hācī Muḥammed pāk-dīl
Bildi kim bu kadar cihān içre şebāt
- 3 Yapdurup bu çeşme fi‘l-lāh için
Anda icrā eyledi āb-ı ḥayāt
- 4 Ḥaşre dek rūh-ı ḥüsni kıldı şād
Seyr idüp ‘atşānı ol ferḥunde zāt
- 5 Ḥaḳ kabul ide vire ecr-i cezīl
Hevl-i rustā-ḥīzden bula necāt
- 6 Nūş idüp Şehdī didi tārihini
Cūybār-ı çeşme-i ‘ayn-ı ḥayāt

80 Bu Kaşīde-i Muğazzel ü Müzeyyel Daḥi Vezīr Müşārun İleyhūn
‘Alā-Ṭarīki'l-Emān-ı Fermānıyla Dinilmiştir

Mefā‘ilūn Mefā‘ilūn Mefā‘ilūn Mefā‘ilūn

- 1 Ta‘ālallāh zihī baht u ḥümāyun cihān-ārā
Ḥoşā te‘yid-i tevḥīk-i Ḥudāvend-i ‘aṭa-bahşā
- 2 Olur her kār-ı nīkū maẓhar-ı feyz-i ilāhī kim
Zuhūr eyler verā-ı perdeden ol maṭlab-ı a‘lā

- 3 Ki zıllu‘ llāh-ı ‘ālem Ḥaẓret-i Ḥaṇ Ahmed Ğāzi
Kerāmet-i kevne i‘ cāz ile gösterdi yed-i Beyzā
- 4 İṣābet eyleyüp ol dāver-i deryā-yı dil-i ‘ādil
Getürdi şāhil- endişe bir gevher-i yektā
- 5 Odur mühr-i Süleymānisiḥr-sāz-ı ‘ālem kim
Olur maḥkūm-ı fermānı iksir-i a‘ lā ekber ü ednā
- 6 Nice mihr olmuş ol tuğra-yı ğarrā-yı cihānbānı
Muṭalsam genc-i şahāne üzre piç-ā-piç ejderhā
- 7 Nice mühr eylemiş ḥakkāk çarḥ ol ḥātemiñ resmin
Selāṭiñ-i a‘ zāma ism-i a‘ zam vefkını imlā
- 8 Nice mihr oldu bu kıble-nümā-yı Ka‘be-i āmāl
Umūr-ı şer‘ kânūnı ider ebrū ile imā
- 9 Anı bir āşaf-ı zīşāna i‘ tā eyledi şimdi
Odur dāmād-ı sultānı vezīr-i ma‘delet- fermā
- 10 Nice āşaf ki ta‘yīn-i felek şāhib-zuhūr-fermā
Ḳudūmūne tertīb-sāz idi subḥ u mesā dünyā
- 11 Tulū‘ -ı kevkeb-i iclāline anıñ raşad-kāran
Nazar- senc idi çāh-ı Nahşeb içre rüz u şeb gūyā
- 12 Şeref virdi geçüp sadr-ı celīlū‘ l-ḳadre devletle
Birine geldi cān-ı ‘ālem eḥibbā oldu ser-tā-pā
- 13 ‘Utārīd ile Bihrām-ı felek hengām-ı dīvānı
Sezādır ḥıdmetinde olsa ger her biri farzā

- 14 Biri hāme-tırāz münşī-i fermān birle anıñ
Biri şimşir ile hüküm ü kazayı eylese icrā
- 15 Görüp nāder-berāber vaz‘-ı nām-dār gerdün
Kodı mizānı haṭṭ-ı üstüvāya āşaf-ı dānā
- 16 Çeküp ser-rişte-i tanzime aḥvāl-i perişānı
Olup müşkil-güşā-yı mū-şikāf-ı devlet-i‘ uzma
- 17 ‘ Acebdir mürğ-i dest-āmūz-ı devlet lāle-sār olmaz
Kef-i bī-sāye vü bī-üstüh‘ān içre hümā-resā
- 18 İder mi pençe-i bī-tu‘ mede şehbāz pervāzı
Olur mu büm-veş vīrāne- girā-yı nuḥūset-rā
- 19 Bi-hamdilillāh nīgīn āşaf-ı hoş şahibin buldu
Budur bi‘ z-zāt bu sadr-ı şudūra lāyık icrā
- 20 Şehinşāh-ı cihān Hāḫ haṭālardan ide maḥrūz
Serīr-i saltānaṭda ola revnaḫ-baḥş-ı zīb-efzā
- 21 Maḫāmında muḫīm eyle vekīl-i devletin Yā Rab
Zamānında da ḫalḫ-ı cihan āsūde bī-pervā
- 22 Olup bu āşaf-ı a‘ zām muvaffak her umurunda
Cenāb-ı Hāḫ aña yümni-i sa‘ ādet eyleye i‘ tā
- 23 Didim bu müjde-i ferḫunde ile Şehdiya tāriḫ
Bu dem mühr ile oldu ‘ āleme āşaf ‘ Alī Pāşā

81 Berāy-ı Sitāyiş -i Şehenşāh-ı Cem-ḥaşem Dāmadı ‘ Alī Paşa
Hakkında Didigümüzdür

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Dem-i bahār-ı ḥaṭṭa dil-rübā gelür görünür
Keder gider dil-i zāra şafa gelür görünür
- 2 Sirişk-i sūziş-i dil feyzāb olur bir gūne
Bu āb-ı tāb ile neşv ü nemā gelür görünür
- 3 Düşüp hicāba ḥatt-ı sebzīn eylemiş rū-pūş
O pür-cefādan ümīd-i vefā gelür görünür
- 4 ‘ Aceb mi māil-i zülfü olursa eşk-feşān
O kāfir ite nice mācerā gelür görünür
- 5 Nihāl-i nevres-i bāğ-ı ḥasendir ol serkeş
Çekince bār-ı girān inḥinā gelür görünür
- 6 Niçün o ḡonce lebi h‘āb-ı nāzdan uyarır
Hezār u bülbul-i nağme-serā gelür görünür
- 7 Uçar gözümde benim āh bir perī-zāduñ
Ḥayālī cilveler eyler baña gelür görünür
- 8 Cenāb-ı āşaf-ı ferḥūnde zāt-ı şad-ārā
Niżām-ı mülk dinilmek aña gelür görünür
- 9 ‘ Ömer-siyer ‘ Alī Pāşā-yı şadr-ı a‘zam kim
‘ Adālet ile sitāyiş-i sezā gelür görünür

- 10 Emin-i mihr-i vezâret vekîl-i devlet kim
Nizâm-ı ‘âleme hûkm-i revâ gelür görünür
- 11 Kudûm-ı sa‘d-ı sa‘ded-dîn bu demde tebrike
Fezâ-yı evc-i felekde humâ gelür görünür
- 12 Zihî vezîr-i felek kevkebe ki mihr ile mâh
Derinde şâm u şehr çehre-sâ gelür görünür
- 13 Şua‘ı mihr-i rikâbında bâriķa-efrûz
Hilâl-i tîğ-i Şüreyyâ-nümâ gelür görünür
- 14 Cihân-ı ma‘rifet anıñ fezâîl ü hüneri
Şehâdet itmege ‘arz u semâ gelür görünür
- 15 Kıyâs olunmağa ‘ilm ü ‘atâsı ‘âlemde
Yem-i ‘ulûm-ı kerem murtażâ gelür görünür
- 16 Budur o şâhib-i seyf ü qalem ki a‘dâyâ
Birisi şîr biri ejderhâ gelür görünür
- 17 Budur o şâhib-i şu‘ât-azmâ ki peykânı
Kemân-ı Rüstem'e tākāt riyâ gelür görünür
- 18 Budur o şâhib-i rüşd ü necâbet âşârı
Umûr-ı ‘âleme müşkil-güşâ gelür görünür
- 19 Budur o şâhib-i fazl u kemâl-i dâniş kim
Vücûd-ı pâki ile i‘tinâ gelür görünür
- 20 O şehsüvâr kaçan kim idince ‘azm- i şîkâr
Ġazâl-i çarḡ aña cân fedâ gelür görünür

- 21 Çü ferkadān-ı felek şātīrān-ı çāpūk-pā
Niṭāḳ-ı zer-i miyān pīšvā gelür görünür
- 22 Hılāf-ı kāi‘ de-i rūzgār-ı emru'llāha
Yanınca peyk-i sebük-rev şabā gelür görünür
- 23 ‘Uṭārid olmada ḥaṭṭ-ı bedī‘ ne ḥayrān
Şihāb-ı tīrine engüşt-nümā gelür görünür
- 24 Kemāl-i ‘ iffet ü ‘ adl ü ‘ aṭāsına nisbet
Ki āşafāne selef ber-hevā gelür görünür
- 25 Bir iki terki-nedān dādyān nijādı desem
Girīv-i velvele-i āver ya gelür görünür
- 26 Sefīne-i dili girdāb u ıztırāba düşe
Yem-i ‘ ademde olan Nāḥudā gelür görünür
- 27 Birāz ḥaḳīḳat-i ḥālī dahi beyān idelim
Ki ḥalḳ-ı bī-ḥaber ü mübtedā gelür görünür
- 28 Hezār ḳāfir olur müslümān ‘ ālemde(...)
Hulūs-ı ḳalb ile engüşt-nümā gelür görünür
- 29 Velī münāfıḳ-ı bed-kīş-i şūret-i Ḥaḳ'dan
İder münāḳaşa-i jaj-ḥā gelür görünür
- 30 Bu ḥaḳ sözü nice inkār ider ‘ aceb nādān
Şübūt-ı bāfte-i müdde‘ ā gelür görünür

- 31 Bi-ḥaḳḳı eşhedü enlā ilāhe illāllah
Ki nef-i şebt için illā ve lā gelür görünür
- 32 Bakılsa āyīne-i çarḥa mühre şāyeste
Yine bu ‘āşaf-ı mehveş-liḳā gelür görünür
- 33 Ne deñlü vaşf-ı cemīlinde itsem i‘ cāz
Suḥan tırāzı ḥüsn-i edā gelür görünür
- 34 Herār şā‘ ir-i sihr-i āferin ider medḥin
Benim gibi daḥi çok bī-nevā gelür görünür
- 35 Ki oldu dergehi rūzī-resān-ı ḥalḳ-ı cihān
Ümīd-i şān ile mīr ü gedā gelür görünür
- 36 Bu teng kāfiyede çok söz olmaz ey Şehdī
Ki şāh-rāh-ı suḥanda ḥaṭā gelür görünür
- 37 Hemān hülāsası ḥayr du‘ā-yı dostdur
Ki ḳudsiyān-ı icābet-resā gelür görünür
- 38 Cihānda ‘ömrini İzed mezīd ide tā kim
Dem-i teselsül-i subḥ u mesā gelür görünür
- 39 Muvaffaḳ ide umūrunda Ḥazret-i Bārī
Ṭarīk-i Ḥaḳ'da nice reh-nümā gelür görünür
- 40 Hızr refīḳ olursa zihī sa‘ādet kim
İşinde ḥüsn-rıza-yı Hudā gelür görünür

82 Cilve-rîz-i Şebdiz-i Edhem-i Kalem-i Mu‘ciz-dem Der-Şafha-i
Pehnâ-yı Sitâyiş-i Âşaf A‘zâm Sûtûde-şiyem Hürşid-i ‘İlm-i Cenâb ‘Alî Paşa
Damâd-ı Şehinşah-ı Kerem-bahşâ

Fâ‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Gele ey hâme-i faşîh-i zebân
Tercümân-ı maḳâl-i sır ü ‘ıyân
- 2 Bîkr-i fikr-i hayâle hâce-serây
Ceyş-i hâdîm-i müsellemler rây
- 3 Çâr-bâliş-nişîn u ḳaşr-ı benân
Mâlik-i mülket-i kefi-i iḥsân
- 4 Dest-gîr-i ḳalem ü taḥkîk
Pençe-i tâb enâmil-i tedkîk
- 5 Menşe-i vâridât-ı ‘âlem-i ğayb
Nükte-perdâz ḥikmet-i lâ-reyb
- 6 Zânbâḳ-ı bâğ-ı ma‘nâ-yı muṭlaḳ
Hemçü engüşt der-şehâdet-i Ḥaḳ
- 7 Dâver-i dîn ü râfi‘-i i‘lâm
Müttekâ-yı meşâyîḥ-ı İslâm
- 8 Ser-i fedâsına çâk-ı dil iḥlâş
Râz-dâr-ı nedîm-i ḥâşşü’l-ḥâş
- 9 Çıḳ menâr-ı benânıma dem dem
Nağamât ile çün Bilâl-i ḥurrem

- 10 Geh Hicāzı gehī ‘ Irāk u ‘ Arap
Eyle ey rāst-gū-yı şīrīn-leb
- 11 Ki ola teşhīz-i hātıra bādī
Nefesiñ ey haṭīb-i Bağdādī
- 12 Şuver-i ma‘ nā mıdır şarīrin yā
Dem-i İśī midir ki ider ihyā
- 13 Cān virir mürdegān-ı ma‘ nāya
Düşürür halkı şūr u ğavğaya
- 14 N’ola diñse saña ‘ aşā-yı Kelīm
Ṭūr-ı Sīnā’da kābil-i tefhīm
- 15 Seni kılmış Hudā-yı ‘ izz ü cell
Münşī-i hoş-nüvis-i şun‘ -ı ezel
- 16 Fahrsın āferīniş-i mevcūd
Naķş-bend bedāyi‘ -i meşhūd
- 17 Metn-i mebsūt nusḥa-i ‘ ālem
Şerḥ-i esmā-i ‘ alleme’l-Ādem
- 18 Maṭla‘ -ı āfitāb-ı hikmetsin
Menba‘ -ı cūybār-ı kuvvetsin
- 19 Nokṭa-i kāf u nūndan mevḥūm
Oldu cümle merāsīmāt-ı ‘ ulūm
- 20 Senden öğrendi resm-i ḥaṭṭ ‘ İmād
Daḥi Yākūt u Şeyḥ saf-nihād

- 21 Senden aḥz itdi ey deyr-i felek
Naḡş-ı müyın ḡayāli hem Erjenk
- 22 Hep tufeylindir ey hūner īcād
Deyr-i ‘ālemde Mānī vü Bihzād
- 23 Dād-Ḥaḡ'dır saña bu ḡüsn ü edā
Dil virir söyler seni şu‘arā
- 24 Dü-zebānsın egerçi sen ḡaṭ‘ā
Bir sözün yok muḡālif ma‘nā
- 25 Şimdi sensin cihānda nāṭıḡa-zā
Yetmiş iki lisānla ḡūyā(...)
- 26 Tā-be-key ebkem olasın böyle
Parmaḡınla işāret it söyle
- 27 Giricek pençe-i benāna ḡalem
Söyledirler şikence ile o dem
- 28 Ney gibi nāleler idüp iñile
Ey ḡayfā-pīşe gel sözüm diñle
- 29 İşledüp rişteñ ile tāze fitil
Eyle zaḡmı derūnunu tafşıl
- 30 İmtizāc üzredir çü şır ü şeker
‘Arābī Türkī Fārisī ekşer
- 31 N’ola ol hezār-ı dil-i ḡūyā
Çār-bāḡ-ı ‘Acemde nāḡme-serā

- 32 Kılma yek demi zebān be-küşā
Hokka-i meşk-rā dehān-yekşā
- 33 Ey siyeh-çerde tāze haṭṭ-ı dilber
Şūḥ-ı endek tırāş haṭṭ-ı āver
- 34 Hayr-maḫdem-i kucā bedi yārā
Firḫateş dāğ-ı dil şode mārā
- 35 Şāh-ı ma‘ nā tūyī ‘alem-berdār
Nev-zemīn gofte ḳādem-pürdār
- 36 Zülfikār-ı ‘Alī ne şod be niyam
Hayf bâşed zebān-ı tū dır gām
- 37 Derd-i bostan hācegān-ı zamān
Heme tilmiz est-i ebced hān
- 38 Dest-i üstad rā ḳalem zīb est
Bihr-i şakird cūb-i tāib est
- 39 Be nüvis ey kalem zikrem zi serd
Ki zebān-ı(?)misl-i ḳassam cömerd
- 40 Bā şükr ḥande-i tebessüm kon
Dem be zen ṭūṭi veşī terennüm kon
- 41 Ḥīz-i mā ḥalve baş ez in āgāh
Be ḥoram ey merāa Bismillāh

- 42 Kalemiyye ki taze ‘ahd baīd
Hiç şair ne goft kes ne şenīd
- 43 Rādīb-i Arab belīg-i Acem
Ne nüvişt ü ne vaż‘ kerde kalem
- 44 Gīred āfak in қаşıde tū
Nev zuhūr est ü tarz nev be
- 45 Qalemem bihr-i dost neyşeker est
Bihr bed-h‘āh nīze-i cīger est
- 46 Nokta ki nihāde em der nūn
Nā fehmi rā bes est dāğ-i derūn
- 47 Der mazmūn sifte em be ta‘ab
Tab‘-ı hakkāk şod qalem-i munqab
- 48 Nev-be- nev feyz āmed be sine
Tāze şod dāstān-ı dīrīne
- 49 Fażl-ı hak est ba fūnūn-i rūsūm
Acemāne rūş zi merdum-i Rūm
- 50 Ey hıyābān-tırāz devḥa-i dil
Serv-i dil-keş hırām-ı pāder-gil
- 51 Oldu seyl-āb eşk-i tūfān-ḥız
Şarılur pāyınā dil-i nāçiz
- 52 Bāğbānıñ idi dil ü dīdem
Şāḥ-ı engüşte işlemişdi qalem

- 53 Dil Hızır-veş şekā nice def āt
Zulmet içre içerdı āb-ı hayāt
- 54 Dīde āgūşte hūn-ı merdüm-i ter
Şubḥa dek eylemişdi şāmı seher
- 55 Dir idim k'olasın nihāl-i terim
Bāğ-ı emelim içre bār-verim
- 56 Dimez idim ki hār-ı dil-āzār
Olasın idesin beni bī-zār
- 57 Heyc-i riş-i sepīd-i meh hürmet
Ey siyehkār itmediñ şefkat
- 58 Eylediñ sa'y-ı güneşim itlāf
Ey vefā düşmen itmediñ inşāf
- 59 Sen idüñ bu cihānda Hâtem-vār
Mā-melek-baḥş bir mekârim-kār
- 60 Sen idiñ kūy-ı maṭlaba çevgān
Fasihü's-sebk dāniş ü 'īrfān
- 61 Meyl-i kühl-i cilā-yı çeşm-i 'alīl
Hāl ü ḥaṭṭ-ı ruḥ cemāl ü cemīl
- 62 Sen kilīd merām idiñ evvel
Niye der-beste oldu kâḥ-ı emel

- 63 Neden oldu ‘avâtıfıñ kem-yâb
Niçün itdiñ faķiri ħâne-ħarâb
- 64 Tıfl-ı dil bî-süvâr olup nice dem
Başmadı menzil-i merâma ħadem
- 65 Merdüm-i dîde dem-be-dem giryân
Oldu dermânde bî-kes ü ħayrân
- 66 Çün pirüstü-beçe girye vü zâr
İl bucağında ħaldılar nâ-çâr

Şıfat-ı Huṭṭ

- 67 Ey Necâşî-şiyem veliyyü'n-ni‘âm
Bendegân-ı perverd-i Mesîḥâ -dem
- 68 Beni ħıldıñ kitâbete ta‘lîķ
Olmuşum ħizmetiñde ‘ıyd-ı ‘âtîķ
- 69 Ger hafîger celî-i peyveste
Ĥizmet itdim şikeste vü beste
- 70 Ber ħubâr eyleyüp dil ü cânı
Nesh ħıldıñ rüsûm-ı dîvânı
- 71 Ķoymadıñ bende tâb u ârâmiş
Tâ-be-key bu ħırâş-dil-i nâliş

Serzeniş ü Tevciḥ ü İḥâm u Telmîḥ

- 72 Rûz u şeb pîç-tâb ile yazdım
Sûzen-i ħâme ile çeh ħazdım

- 73 Nice çeh çāh-ı mäh-ı Nahşeb idi
Eşk-i çeşmim sitāre-i şeb idi
- 74 Yūsuf-ı bahtım anda itdiñ esir
Bir ‘aziz için oldu h̄or u haķir
- 75 Çar-süy-ı emelde āhir-i kār
Eylediñ anı ziver-i bāzār
- 76 Gerçi sevdā-girānı genc-endiş
Müşteriyem o māha cāndır niş
- 77 Naķd-i dil elde göz terazūda
Cevher-i ‘aķl ise tekāpūda
- 78 Eyleme çāk dāmen-i emelim
İtme nev-mid lutf idüp al elim
- 79 Hele ey meyl-i Nıl-i Mısr-ı emel
Baña parmaķ hisābın eyleme gel
- 80 İtme tefsīde-leb beni per-tāb
Ki zār-ı merāmım it řād-āb
- 81 Raķb u tāze naķl-i ħurmāda
Görüne piş-ger-i Şüreyyā'da
- 82 Nış-ger gibi vir mezāk dile
Telĥ-kām eylemek hūner diñle
- 83 İtse Ya‘ķūb-ı dil aña şüyūn
Olsa beytū'l-ĥazen n'ola mesken

Şıfat-ı ‘Ulūm-ı Hāfiyye

- 84 Gele ey mağribī-i būrnūs-pūş
İtme efsūnla beni bī-hūş
- 85 Baña gösterme simyā-yı hayāl
İstemem ger olursa sihr-i helāl
- 86 ‘İlm-i aḥfā mü'eşşirāt-ı hurūf
Cümle re'y-i rezīniñe mevķūf
- 87 Degilim ‘ilm-i ref'e ḥod ṭālib
Ne tılsimāne olmuşam rāğıb
- 88 Neme yār benim nār-ı mül ü nücūm
Bilirim baḥt u tāli'im meş'ūm
- 89 Cifr-i ‘aql ile degil ‘amelim
Maḥzin baḥşāyiş-i Hudā emelim
- 90 Sā'id ü himmeti idüp teşmīr
Şāhid-i baḥtım ide gör teşḥīr
- 91 Micmer-i dilde āhım ile buḥūr
Eyle ‘azm-i ġarāyim-i me'sūr
- 92 Şakḳ idüp kıl zemiñ-i dilde bedīd
Niçe kenz-i defā'ın ümmīd
- 93 Mār-ı gencīne-i muṭalsam sen
Dem-bürīde olunca em sem sen

- 94 Zehr-i ahrın vüçüdum itdi helāk
Derd-i iflāsa olmadın tiryāk

Şıfat-ı Raam-ı alem

- 95 Besdir ey Hindü-yı şikeste raam
Yansun ateşlere ceride-i am
- 96 Cem‘ ü tefrik ayd u erama
Virmediñ bir yekün ey āme
- 97 Hızb ü tasımi eylediñ zincir
Dil ü dıvāne ayda düşdü faır
- 98 Yok yire eyleme hevā bı-hisāb
Māl-i ulyāveş olmasın nā-yāb
- 99 Müstezād eyleseñ de ta‘ dādı
Rütbeye nāıl itmez aādı
- 100 Mekk-i uşulveş idesin nigeñi
Ki ola yek biñ numūde daı
- 101 Ya anı dāğdār idüp tekrār
İdesin refte refte çend ü hezār
- 102 Bire birdir seniñ sūzuñ ammā
Ne ‘acep ola pençe-gır afā
- 103 Elde birdir diye idüp mektūm
Şıfr zāid çü nota-i mevhūm

- 104 Eylediñ şād-kām ağıyarı
Añmadın bu faķır ü ğam-ķ̃arı
- 105 Kať olunsa zebānıñ olmaz lāl
Daķi efzūn olur diliñde maķāl
- 106 İtme gel keşmekeş-i muķāvelede
Raķş-rān ol baña muķābelede
- 107 Yeter itdin yeter bu deñlü cefā
Ħasbiyallāhu vaķdehū ve kefā

‘Arz-ı Ħāl

- 108 Eylerim ben şikāyeti senden
Umarım merķamet efendimden
- 109 Çāk çāk eylerim girībānı
İder elbette luťf u iķsānı
- 110 Ħāl-i zārım bilir benim ‘ālem
Dost u düşmen dimekde lā vü ne‘am
- 111 Dād elinden bu çarķ-ı ğaddārıñ
İşi düşmen-i Sinimmār'ıñ
- 112 Bir gün eylerse Ħurrem ü Ħandān
Nice eyyām ider beni giryān
- 113 Olmuşum devletiñ emekdārı
Kılmadı līk ṭali‘im yārı

- 114 İtdi sūz-ı ẓazā perişān hāl
Hāne ber-dūş pāy-bend-i ʿıyāl
- 115 Ne zeʿāmet ne māl u mülk ü ʿaḡar
Hiç yok elde bir maʿāşa medār
- 116 Leyse fi'd-dārı ġayrınā deyyār
Ve ẓinā Rabbenā ʿazābe'n-nār
- 117 Eylerim ʿarsa-i dāşte hāme ile
Dād-hāhım siyāh-cāme ile
- 118 İderim raḡ-ı rıḡ a ahvālīm
Çehre-pervāz olunca ahvālīm
- 119 Ki odur bu el- maʿārif ü inşā
Müşkilāt-ı ġayre ʿuḡde-ğüşā
- 120 Āşaf-ı münşif ü mekārīm-kārı
Hüsni hūlḡıyla munşif her bārı
- 121 Müstaʿidāne dil-nüvāz olur
Derd-mendāna çār-sār olur
- 122 Şeh-i dehrin çerāğ-ı ḡaşı budur
Maḡrem-i rāz-ı ihtisāsı budur
- 123 Ol ki dāmād-ı şeh-i yārıdır
ʿĀlemin mercii ü medārıdır

- 124 Tā ki şadra virince şān u şeref
Tā olunca vezīr-i mühr-i be-kef
- 125 Şıfr-ı zāidleri deyr-i felek
Defter-i āşafiden eyledi ĥak
- 126 Zīr-i meşk itmişdi nice varaķ
Mütenāfir ĥurūfun eyledi şaķ
- 127 Āzmāyişler itdi ĥāme be-dest
Ķalem incā-resīd ü ber-şikest
- 128 Ĥāmesin nev-tırāş idüp nüvāĥt
Eyledi izz ü nāz ile perdāĥt
- 129 Ĥüsn-i ĥattıyla eyleyip tesvīd
Bir bir et müsellemed tecdīd
- 130 Oldu dibāce bend-i menşūru
Didi bulur sezā-yı düstūru
- 131 Böyle vaşf-ı cemīl ile tavşīf
İtdi nām-ı şerifini ta' rīf
- 132 Ma' delet-pīşe mekremet-baĥşā
Āşaf-ı yemm-i himem ' Alī Paşa
- 133 Şāhibü's-seyfi'l-ķalemdir bu
Mālik-i kişver-i keremdir bu
- 134 Ĥükm ü tīg ü ķalemiñ tev'emdir
Yed-i beyzāsına müsellemdir

- 135 Kilk-i mizāb-ı çeşme-sār-ı ʿ aṭā
 Āb-ı şemşīr-i cūybār-ı kazā
- 136 Kan bulaşmış iki birāderdir
 Biri birine yār u yāverdir
- 137 Keff-i dürr-pāşta kimi deryā
 Kimidir kan u gevher-i ġarrā
- 138 Līk ʿ aynü'l-ḥayāt u cāme-i sevād
 Ben didim aña herçi bād-ābād
- 139 Görmedi dīde-i felek pişīn
 Böyle şāhib-i vaḡār pür-temkīn
- 140 Kevkeb-i devleti olup seyyār
 Geldi burc-ı esedde kıldı qarār
- 141 İtmiş ol zāt-ı pāke Ḥaḡ aʿ ṭā
 ʿ İlm ü faẓl u kemāl u istiġnā
- 142 Dikkat-i mü-şikāf nādire-zā
 Himmet ü fiṭnat u ḥurd-fersā
- 143 Ṭāb-ı āyīne-i mücellādır
 Fikr-i ḥayret fezā-yı dünyādır
- 144 Ḥall-i eşkāl-i lafz u māʿ nāda
 Kuvvet-i fiʿ li ḥāriku'l-ʿ āde

- 145 Kār-fermā virmez ‘ādildir
Hükümün icrâda bî-mu‘ādildir
- 146 Devr-i ‘adlinde olmadı cārî
Nağd-i sîm-âb eşk-i nâ-çârî
- 147 Yok zamânında giry-e-ḥîz-i ferâ‘
Var ise tıfl-ı dāye cūy-ı rızâ‘
- 148 Çekse mîzân-ı ‘adle aḥkâmı
Gerdiş-i çarḥa idince ecrāmı
- 149 Eyleyüp ḥüsn-i ḥaṭṭ-ı üstüvâda qarâr
Feyz-baḥş ola rûz u şeb cū-yı bahâr
- 150 Olsa re’y-i münîri ger şeb-i târ
Ref‘ iderdi zālâm-ı leyl ü nehâr
- 151 İtse bâzû-yı himmetin tezkîr
Şîre gâlib olurdu mûr-ı ḥakîr
- 152 Kılssa ol yekke-tâz-ı pür-meşvâr
Eyler idi ğazâl-ı çarḥı şikâr
- 153 Hâdi-i şer‘-i Aḥmed-i muḥtâr
Nâzım -ı devlet şeh-i dindâr

Vaşf-ı Pâdişâh-ı Cem-câh

- 154 Nice şeh-i ‘âlemiñ ser-efrâzı
Ḥazret-i Hân Aḥmed-i Ğâzi

- 155 Pādişāh-ı zamāne zıll-ı Hudā
Halledallāhu mülkü ebedā
- 156 Şāliş-i tācdār-ı ‘Oşmanī
Gelmemişdir cihāna aķrānı
- 157 Şehsüvār-ı dilīrh-i zır-şikāf
Hük-m-i şemşīrine kim ide hilāf
- 158 Āsmān-ı hünerde bī-mānend
N'ola çarķ-ı felek iderse pesend
- 159 Māh-ı nevdir kemān-ı zer-tūzı
Ki şihāb oldu tīr-i dil-dūzı
- 160 Şu‘ le-i mihr ü pertev-i ‘ilmi
Zerre-i hāk nokta-i kalemī
- 161 Rīk-i rahşende hatt-ı encüm
Kāğıd-ı zer-feşānı çarķ-ı nücüm
- 162 Lājiverdī devāt-ı cevherdir
Kubbe-i asumān-ı heft-i şümār
- 163 Şīve-i hattı tarz-ı şeyķ-i güzīn
Görse eylerdi Hāk bu kim taķsīn
- 164 Tīgi āyīne-i cihān-nümā
Yedi iķlīmi gösterir gūyā
- 165 Ya‘ ni rūy-ı zemīne ser-tā-pā
İde aķkām-ı tīgını icrā

- 166 Çār-ı Moskov ki gördü şevketini
Bırağup ‘ arz-ı ‘ār u ğayretini
- 167 Oldu iş müşkül ü yaman diyerek
Şulha cān atdı el-amān diyerek
- 168 Tîğ-i ber-gerden ü kefen ber-düş
Elçiyān çün ğulām-ı halka be-ğuş
- 169 Virdiler nice kal‘ a mülk ü diyār
Tā bulunca nizām u sulh u qarār
- 170 Zulumāt mazarr ide nā-çār
Görmeye tā ki tîğ-i pertev-bār
- 171 Dindi es-sulh seyyidü'l-aḥkām
Ḥaṭṭ-ı āzādı virdi şāh-ı enām
- 172 Dinse tāriḥ-i cevheri şāyān
Buldu ḥüsn-i nizām u emīni cihān
- 173 Ḥüsn-i tedbīr-i ‘ālem-ābādı
Mużmaḥill itdi kīn ü ezdādı
- 174 Virdi ittiḥād-ı nev kim bāz
Kebge eyler nevāziş ü i‘zāz
- 175 Edhem-i ḥāme aldı meydānı
Tīr-i īşarı tarīd ü cevlanı
- 176 Şehdiyā gel du‘āya eyle şürū‘
Ki budur aşlı māsivā-yı fūrū‘

- 177 Yâ İlâhî be-ḥaḳḳı nûn u ḳalem
Ki odur ser-firâz-ı tâc-ı ḳasem
- 178 Ḥarf-i ‘illetden eyleyüp sâlim
Nüşa-i zât-ı pâkin it dâ’im
- 179 Sâye-i devletin cihândan dūr
İtme ya Rab bi-ḥaḳḳı sûre-i Nūr
- 180 Tāk-ı ḳaşrında ki olmuş ism-i celâl
Ḥırz içün çeşme-i pend ‘ayn-ı kemâl
- 181 İde dendân-ı şeddesin Allâh
Erre-i ‘ömr-i düşman-i bed-ḥ’âh
- 182 Daḥî şeh-zâde-i civân baḥtı
Ki odur zîb ü zîver-i taḥtı
- 183 Görmesin zerre deñlü rencîş ü ğam
Mihr-i ‘âlemde olmasun şebnem
- 184 Eyle yâ Rab cihânda ḥurrem ü şâd
Bi’n-nebiyyi vâlâü'l-emcâd
- 185 Daḥî bu devletiñ ḥayr-ḥ’âhı
Âşâf-ı a‘zam u dil- âgâhı
- 186 Ḳıl ḥaṭâdan vücûdunu maḥrûz
Ḥıdmetinde bu dâveriñ şeb ü rûz
- 187 Şadr-ı vâlâda eyle pâ-ber-câ
Dergehin ḥaşş u ‘âma it melcâ

188 Ki ol sâye-i dü-bâlâda
 Halk u ʿâlem ferîh ü âzâde

78 **Ḳıṭʿa**

Mefʿülü Mefâʿilü Mefâʿilü Feʿülün

1 Dest-i keremiñ ʿâleme bahş itmede fermân
 Növbet-i yümn-i üftâd eyâ âşaf-ı devrân

2 İncâz idüp vaʿde efendim kerem eyle
 Güldür beni kıl gonca-i ümîdimi handân

79 **Ḳıṭʿa**

Mefʿülü Mefâʿilü Mefâʿilü Feʿülün

1 İrişdi ʿaṭâyâ-yı berât-ı meh-i Şaʿbân
 Olsa n'ola buna meh-i rüşeniyle nümayân

2 Mâh-ı Ramazan oldu gelügîr ü dehen-düz
 ʿÂdetdir olur rûzede deryûze-i ihsân

80 **Ẓafer-nâme-i Müverrih ü Müzeyyel Berây-ı Bilâd-ı Cezâyir-i Mora
 Be-Himmet Âşaf-ı Serdâr-ı Ẓafer-Şiʿâr-ı Damad-ı Şehinşâh-ı Eḳâlîm-güşâ Hâzret-i
 ʿAlî Paşa**

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

1 Hâmdüli'l-lâh ki Hâdâvend-i kerîm ü erḥam
 İtdi ecnâd-ı cihâd-âvere çok luṭf-ı kerem

2 Ne lüṭâf u fîrşat u nuşretle idüp şîrîn-kâm
 Hân-ı yümniyet-i yaḡmâ-yı niʿamla ḥurrem

- 3 Ne luṭf kıldı tecellā-yı müsellā-yı kulūb
Muṭma'in olmak için ḥāṭır-ı nāṣād-ı ümem
- 4 Ne luṭf-ı mu' cize-i bāhire-i ṣāri' -i dīn
Nāsiḥ-i cümle-i edyān-ı beniyy-i aḳdem
- 5 Kuvvet-i ḳāhire-i ṣevket-i İslām ile
İtdi küffārı ser-endaḥte-i deyr-i ' adīm
- 6 Müjde-i feyz-i zafer ' ālemi kıldı lebrīz
Bu neṣāṭıyla n'ola eylese ' ālem-i ' ālem
- 7 Nice müjde ki cilā-dāde ṣafā-baḥşende
Jenk-dār itmiş idi āyīne dilleri şem
- 8 Nice müjdeler ' aṭā(?) feyz-i yārī
Dest-i yār-ı ' ināyetle küşād olduğı dem
- 9 Nice müjde ki kemingāh-ı ḥafādan nev-ḥīz
Cilve-rīz oldu yine şāhid-i ümmīd-i ümem
- 10 Ḥayli demdir ki bu endīşe-i ḥayret-fermā
Nār-ı ğayretle fūrūzende idi dāğ-ı elem
- 11 Ḥayli demdir ki bu zaḥm-ı dile bir çāre için
Bulmamışdı ḥükemā zūd-şifā bir merhem
- 12 Ḥayli demdir ki naẓar-senc idi raṣād-ı felek
Ki zuhūr eyleye bir dāver-i ḥurşīd-i ' alem
- 13 Geldi ol vaḳt ki dünyā aña dil-beste idi
Müddet-i vaḳtiyle olmuşdu zamanı müdḡam

14 Geldi ol vaqt ki sîrâb ide leb-teşneleri
Cûşîş ü cünbüş-i tûfân menşe-i cûy-ı himem

15 Geldi ol vaqt ki a' dâ-yı gürûh-ı küfre
Peşte-ber-peşte ola geşte-i tig-ı ğanem

Sebeb-i Zuhûr-ı Zafer-i Mevfûr

16 Bu idi ' illet-i ğâiyyete bu ' azm ü remze
Bâ'îş ü bâdî tevfir-i cuyûş-ı aqvâm

17 İştitti düşmen-i bed-hâl Krâl-ı Venedik
Müteraqqıb idi bir fırsata bundan aqdem

18 Sâhil-i baħr-ı sefid içre Mora memleketin
Der-kenâr itmiş idi bî-cedel ü lâ vü ne' am

19 Cezr ü med-keşîş cezbe-i kullâb ile
Oldular yek-dil ü yek-vücûd re' âyâ tev'em

20 Bu ğamġin anda dilîrân-ı veġâ ' arbede-cû
İtdi ber-geşte tekâzâ-yı kazâ-yı mübrem

21 Böyle ma' mûr-ı cezîre nice yıl fırqatle
İnebahtı diyüp eylerdi te'essüf dem dem

22 Cedvel-i cûy-ı serkeşin okuyup meşeller
Derd-i âh eyler idi çeşm-i ümidin pür-nem

23 Câme-i renk-i kebûd ile benefşe gûyâ
Hâr-zâr içre ser-efgende iderdi bâ-ġam

- 24 Avārin hayli zaman olmuşdu āvāre
Murğ-ı dil besmele-mānend tībde pür-dem
- 25 Nazra-senc idi donanmā-yı hümāyūn için
Leb-i deryāda Anapoli dem-ā-dem derhemmm
- 26 Dutalım gerdūn imiş cümle kılā' ın fi' li
Yed-i tevfiḳdedir feth-i tılısm-ı a' zam
- 27 Hāl ü māzī ile müstaḳbele peyveste ḳurūn
Şıfat-ı kāşıfesi ' uḳde-küşāyende ḥam
- 28 Virir elbette netice aña şuḡrā vü kübrā
Ne ḳadar olsa fūnūn içre mütūn-i mübhem
- 29 Şīgaya çekmege ne ḥācet ne mu' āfīkelām
Ḥarf-i ' illetle virir ṭab' a küdürāt u ḡam
- 30 Dest-i küffāra giriftār ideler nice zamān
Kimse taḥlīşine olmadı muvaffaḳ mülhem
- 31 Kimse kurtarmadı girdāb-ı belādan birini
Bir Hıẓr-ı himmete muvaffaḳ idi bu emr-i ehem
- 32 Sāde levḥān-ı zamāirde serāir olmaz
Dil-nişīn naḳşla nām-āver olurmuş ḥātem
- 33 Feyz-āb olmaga bi'z-zāt gerek isti' dād
Şuver-i dil-keş-i Bihzād'a dinilmez ādeme

- 34 Olamaz herkese rūzī bu cihān-efrūzī
Dād-ı Hāḡ'dır bu fütūhāt-ı füyūzāt-ı nī' am
- 35 Çarḡ-ı dūnuñ ki ola maṭla' -ı subḡ-ı kâzīb
İ' timād eylemez erbāb-ı ḡired itse ḡasem
- 36 Pes ṭulū' ide tebāṣīr-i ṣabāhū'l-ḡayrı
Olur anıñla mümtāz-ı eṣer nūr u ṣalem
- 37 Vaḡt-i merḡununa vābeste zuḡurāt-ı umūr
Olamaz meyve-i ḡām üzre düşünce ṣeb-nem

Naḡz-ı ' Ahd-i Düṣman

- 38 Yine tek durmayup ol ' ahd-i ṣiken deryāda
Nice sevdā-geri yem-geṣte idüp cevr ü sitem
- 39 Kendü zu' munca olup bunca ḡilā' a mālīk
Olmadı ' āḡıbet-endīṣ o kāfir bir dem
- 40 İtdi ḡun ṣulḡa muḡā'ir nice vaṣ-ı küstāḡ
İḡtizā eyledi tertīb cezā-yı muḡkem

Müşāvere-i Ṣāḡ u ' Ālim

- 41 İriṣüp sem' -i ḡümāyūna pey-ā-pey bu peyām
Tīḡ-i ebrū-yı sipeh-tāba virüp zāḡ-ı himem
- 42 Cephe-sā oldu gelüp derḡeh-i iclāline
Āṣaf-ı a' ṣam-ı ḡayl-i vüzerā-yı mükerrerem
- 43 Ṣeyḡū'l-İslāmla ṣadrın mu' allā pāye
Hep ṣanādīd -i maḡfel ' ulemā-ı ' ālem

- 44 Cem[‘] olup cümle ağayān-ı Süreyyā-peyker
Oldular meşveret-ārā-yı umūr-ı mu[‘] azzām
- 45 Kahr-ı a[‘] dāyı liyām eylemege virdi karar
Yazdı fetvā aña müftiyy-i enām ceff-i kalem
- 46 Kaldı hengām-ı bahāra ki ide [‘] atf -ı [‘] inān
Şehsüvār-ı [‘] azamet ki şehinşāh-ı Cem

Hikmet-i Hafiye

- 47 Hikemiyāt-ı İlāhiye zuhūr itse n'ola
Kimse esrār-ı ḥabāyāya degildir mahrem
- 48 Bir işe eylese tevfiḳ-ārāda Īzid
İder esbābını āmāde müheyḳā bī-kerem
- 49 Bir şeh-i dehri murād eyleyecek te'yīde
Bir ḥayır-ḥāh vezīr eyler anıñla her-dem

Vaşf-ı Āşaf-ı Hem-cāh

- 50 Āşaf-ı münşif-i dil-şāf-ı sūtūde evşāf
Ḥüsn-i ḥulḳıyla müsellemler ola hem rāsiḥ-i dem
- 51 Hāmi-i şer[‘] -i nizām-āver-i dīn ü devlet
Zīr-i ḥükmünde ola keşmekeş-i tiḡ ü kalem
- 52 Dāver-endiḡ ü ḥükm-senc ü Felāṭūn u Erneş
Mū-şikāfında eşkāl-i umūr u [‘] ālem

- 53 Ola müstevfî-i gencîne daği emrine rām
Şıfr zâidleri tarḥ ide debîrân-ı raḡam
- 54 Sîr-çeşm eyleye dünyâyı ğınâ-yı ḡalbi
Devr-i cûdunda ola güm-şüde nām-ı Hâtem
- 55 Oldu bu mevhibeye mazḡar ol sultân-ı cihân
Ya‘ ni Hân Aḡmed-i Ġâzi-i ferîdûn-ḡaşem
- 56 Oldu bir şîr-zebân emrine ferman-ber kim
Pençe-i ḡahirini reddeyleyemez şad Rüstem
- 57 Oldu ber mazḡar-ı Hāḡ aña vekîl-i muṡlaḡ
Şâḡib-i seyf ü ḡalem fâzıl-ı ‘allāme vü ‘ilm
- 58 Oldu bir Āşafa mâlik ol Süleymân-ı zamân
Perverîş-yâfte-i dâire-i ḡaşş u ḡurrem
- 59 Ol ki dāmâd-ı ser-efrâz şeh-i kişver kim
‘Alî Pâşâ-yı dilîr oldu vezîr-i a‘zam

Temşîyet-i Umûr

- 60 Emr idüp berren ve baḡren ola âmâde dem-âdem
Düşmen-i dîne sefer eylemek oldu elzem
- 61 Neşr-i aḡkâm idüp ol âşâf-ı dehr eṡrâfda
Cem‘ olup cümle-i ecnâd devâi's-seyf ü ‘alem

Vaşf-ı Hürûc-ı Donanma

- 62 Görölüp cümle mühimmât-ı cünûd-ı deryâ
Hâzır olmuşdu donanmâ-yı hümayûn ol dem

- 63 Çıkdı biñ yelkenle baħr-ı sep̄ide apūdān
Kūh-peyker sūfūn ü op u hezār ejder-dem
- 64 Nice op-ı saf-iken ü al‘a-figen Rūyīn-ten
Tāb-āver olamaz rezmine giyip pil-ten
- 65 Nice op-ı šā‘ia girdār-ı šerer-bārı anıñ
Ra‘d u ber ile ider da‘vā-yı māl eylemez
- 66 Nice op her biri bir dāhiye-i dehyādır
Kimi ejder kimi ef‘ī kimi mār-ı eram
- 67 Nice op-ı balyemez amma ki ğidā-yı nāiz
Ma-azar kelle-i dūšmendir aña loma-i kem
- 68 Nice op-ı külle zūr-āveridir hāne-i harāb
N'ola dirlerse aña kūy-ı azā-yı mübrem
- 69 Lāne-i murġ-ı semender gibi hum-pāreleri
İtse pervāz yaar āteše dūnyāyı o dem
- 70 Pene-i murġuñ āteš-tire-i dest-āmūzu
Ya‘ni el hunbarası olmuş aña nām-ı ‘alem
- 71 Dūšmene hīn-i telāide olur dest-āvīz
Pīškeš-i mīve-i Tūbāve-i dürc-i pür-sitem
- 72 ande varırsa yaup yımak anıñ lāzimesi
Varda diñmekle aña bāz-pes olmaz epsem

- 73 Bî-şümār olsa ‘acep mi edevāt-ı per-ḥāş
Tōb u ḥumbara vü cep-ḥānesi memlū dā'im
- 74 Hele baştardaki bir fülk-i felek-peymādır
Keşti-i Nūḥ-ı necāt-āvere beñzer mi desem
- 75 Çekdiri firḳate hem şecānete şayḳa-lebrīz
Her biri cünd-ı veḡā ile müretteb müna‘am
- 76 Murğ-ı ‘uḳāb gibi bāl-küşā ḳalyonlar
Bād-bān-ı şurṭa-i Tevfīk-i vezān-ı pür-meltem
- 77 Ceng-i āşūba kemer-bend-i levend-i bî-ḥad
Cümle bürnūs-pūş u pinyāl be-kef leşker-i yem
- 78 Şanki bir ḳal‘a-i bād-āver āteş-i atşāna
Ḥānumān-ı sūz-ı e‘ādī-i pür-sinān-ı şanem
- 79 Gitdi bu şevket ü şānıyla ḳapūdān paşa
Çāk çāk oldu aña şerḥa-güşā sīne-i yem

Vaşf-ı Āmeden-i Mālik-i Baḥr

- 80 Geldi endūh-ı şükūh ile aña mālik-i baḥr
‘Arż-ı ālā-yı cüyūş itdi o deryā-yı himem
- 81 Kimisi dāl u ḳılıc kimisi ḳalkān be-dūş
Cümle olmuş idi zerre-pūş meger māhī-i yem
- 82 Ni‘am-ı mā-ḥazar laḥm-ı ṭarī gūn-ā-gūn
Bezī idüp eyledi envā‘-ı nūvāzişle kerem

- 83 Şanki kâlâ-yı hûlûş ile o dârâ-yı baħr
Dürr-i nâ-süfteler işār iderek gitdi o dem

Vaşf-ı Hurûc-ı Tûğ

- 84 Geldi eyyâm-ı bahār esdi nesîm-i eşhâr
Sebz-pûş oldu zemîn irdi zamân-ı hoş-dem
- 85 Çıkarup tûğ-ı fûrûğ-âveri şahñ-ı çemene
Oldu âzâde-ser ol serv-i sûtûde maķdem
- 86 Pertev-efgen olup âfâķa ziyâ-pâşîde
Kevkeb-i tâlî' ü baħt şeh-i farkında şeb-nem
- 87 Sa' d-sâ' atde tulu' itdi o necm-i dümdâr
Hükmün icrâ ider elbette teķâvîm-i ĥakem
- 88 Şâmil olmaķdadır aĥkâmı eķâlîm içre
Cümle-i ķâfire elbette Allâh Ta' âlâ aĥkem
- 89 Mihr ü meh gibi idüp ķať -ı menâzil gitmezik
İrişir menzîl-i maķşûda peyâmı her dem
- 90 Şanki deryâ-yı cüyûş içre şenâverlik ider
Serv-i ķad şûĥ-ı dil-ârâm perişân perçem

Vaşf-ı Hurûc-ı Sancâğ-ı Şerîf

- 91 Şaķķa-i sebziñe it be-kenâr-ı nuşret
Râyet-i seyyid-i kevneyn Rasûl-i Ekrem
- 92 Çeküp âğûşa şarup sîneye aldı dûşa
İtdi i' zâz aña ol gül-i Ĥudâ-yı aķdem

- 93 Budur ol mevc-i nuhistīn hem feth ü zafer
Kāid-i pīş-rev mevkib-i şāh-ı a‘zam
- 94 Budur ol faḥr-ı selāṭīn-i ‘izām-ı İslām
Kurretü'l-‘ayn enām-ı ḥalkā-yı akvam
- 95 Budur ol mu‘ammer ki ārā-yı cihād-piṣīn
Kuvvetü'z-zahr-ı ğuzāt-ı kudemā-yı ‘ālem
- 96 Budur ol kâfile-sālār-ı cünūd-ı kudsī
Sancağ-ı şāh-ı Rüsül-i gevher-i tābende-i ‘ālem
- 97 Budur ol mürşid-i aşḥāb-ı ‘izz -i rāh-ı Hüdā
Kande gitse ider izhār-ı kerāmāt-ı ‘azm
- 98 Budur ol ḥāfız cārī-i kelām-i Bārī
Olmuş ezkārı anıñ innā feteḥnā leke hem
- 99 Olup ol ḥayme-gerden-i pāk-i muṣaḥḥāf
Hırz için nüṣḥa-i i‘cāz-ı ḥamā'il-i munzam
- 100 Sebz-pūşān-ı sürüşān-ı sebük-per-i tayyāre
Dem-keş olmağda kebūter gibi mānend-i hurrem
- 101 Anı ta‘cıl ile tehlīl ider cünd-i melek gibi
N'ola hissetmez ise penbe be-ğuş aşam
- 102 Şeh-i levlāk odur bunda livā-i pāki
Sāyesinde n'ola cem‘ olsa anıñ ḥayr-ı ümem

Hengām-ı Hareket-i Hümāyūn

- 103 İdüp ol şāh-ı dil-āgāh penāh ol gevheri
Pīşegāhında revān oldu o ferhunde ẓādem
- 104 İtdi taḥrīk-i rikāb ol şeh-i gerdūn-cenāb
Seyf-i meslūl be-kef ḥūn-ı ʕegān reng-i beḳam
- 105 Ẓahramānī tek ḥaṣemle görse idi anı
Ser-fürū eyler idi tīḡine Sām-ı rezm
- 106 ʕīn ü pürçīn-i cebīn ile muḳavves ebrū
Zühreler ʕāk ider nāvek-i müjgānı o dem
- 107 O ḳadar velvele-baḥş olmuş idi kūş-ı raḥīl
Oldu ruḥ-sūde-i ḥāk-i ser-i rāh-ı ‘ālem
- 108 Rāh-ı hind oldu güzīrān meger pil-süvār
Cünbüş-i raḥşla māt olsa n'ola ‘Acem
- 109 Lerziş-i bīm-i hırāsa düşürüp dünyāyı
Milel-i kāfire olmuşdu ‘ile'l-zā-yı dijem
- 110 Şandılar ‘ālem-i nāsūtā nüzūl itdi Mesih
Yaḳdılar ‘ūd-ı şālīb ile buḥūr-ı Meryem
- 111 Kāh ızḥār-ı neşāṭ eylediler ki şüyūn
Ergānūn-sāz olup itdiler āḡāz u niḡam
- 112 Bilmediler ki zuḥūr eyledi Mehdī-yi zamān
Dād-ger ü dāver-i dīn- perver-kerrübī-ḥādem

Āmeden-i Pādişāh-ı Baḥt-gāh-ı Edirne

- 113 Burcdan burca çü taḥvīl iderek mihr-āsā
Sāye-pāş oldu gelüp Edirne başdı ḳadem
- 114 Çarḫa peyveste idi tāk u āmāk-ı şāhi
Āfitāb ile olup felek-i zerrīni behem
- 115 Ḳurulup şaḥn-ı çemenzāra ḥıyām-ı rengīn
Feyz-i nevrūz ile olmuşdu cihān bāğ-ı İrem
- 116 Bir ḳaç eyyām idüp anda iḳāmet-ārām
Ḳıldı āsāyiş ü tedbīr-i zerrīn eslem
- 117 Āşaf-ı a‘ zāmını itdi veğāya serdār
Ki ola fātih-i mülk ü Mora o şīr-i Acem
- 118 Ma‘ nevī müjde-i ġālibiye idi hātifden
Hızır-ı tevḑīk olmuş idi muvaffaq-ı mülhem
- 119 Eşer-i himmet-i vālāsı zuhūr itse n'ola
Mübtedādır ki muahḫar ḫaber-i müstelzem
- 120 Yed-i beyzāsına sancağ-ı şerīfi teslīm
İtdi ol sāye-i Ḥaḳ luṭf-ı nüvāziş ol dem
- 121 Giydürüp hil‘ at-i semmūr-ı girān-ı māye añā
Daḫi şorgūç-ı mülūkāne ṭaḳup farkına hem
- 122 Destine virdi anıñ tīg-i Şüreyyā-güheri
Hükmün icrā ide tā düşmen-i dīne dem dem

‘ Azmiyyet-ḳerden -i Āşāfi

- 123 Eyleyüp Hâzret-i Allâha umûrun tefvîz
‘ Alem-efrâz-ı cihâd oldu hûlûşla o dem
- 124 Ceyş-i cenk-âver merdân-ı zafer-i yâver ile
Giderek istifâde kıldılar ârâm-ı haşem
- 125 Der‘ akeb ol şeh-i deryâ-dil idüp cûş u hurûş
Mevc-pâş oldu pey-â-pey aña cünd-i aqvam
- 126 Oldu çün encümen-ârâ o maḥalde ‘ asker
‘ Azm -i rezm itmege âmâde idi ḥayl -i haşem
- 127 İki üç merḥale mânend nihâvend-i mazîḳ
Geçdi ol yerleri bî-bâk mişâl-i Rüstem
- 128 Tenk-derbend idi pür-vâhime-engîz hem
Bî-keder itdi güzer cümle-i leşker bî-ḡam
- 129 Söyledüp dilleri âgâh olıcaḡ a‘ dâdan
Uçmak isterdi sipâh oldu cenâḥeyn o dem
- 130 Ḳal‘ a-i Gerdos ile ḥışn-ı Anapoli‘de
Berren vü bahren olup cenk sitiz-i tev‘em
- 131 ‘ Arşa vâbeste olup zümre-i İsm-i celâl
Dost u düşmen hepsi pîçide vü âḡuşte-i zemem
- 132 Hârb-i şemşîr-i çek-â-çâk-i tîrle te‘şîr
Şadme-i top ü tüfenk itdi ‘ adûyı sersem
- 133 Bu revîşiyile alup ol ḳal‘ aları bî-pervâ
Burc u bârûsuna aşḥâb-ı ḡazâ dikdi ‘ alem

- 134 Ne firār itmege imkân ne qarâra bir ân
Yoğ idi vaqt ü zamân dest-i girîbânı behem
- 135 Bulmadı şeşder-i ‘ âlemde bir câ rāh-ı küşād
Âh u zār ile helāk oldu yek-â-yek ol dem
- 136 Seg-i şahrâ dimek olurdu eger olsa necât
Bir taraf âteş-i cevvalê biri kûlzüm ü yem
- 137 Nice biñ tavk-keşân silsile-cünbân esîr
Şad hezârı daği bî-perde-i bâzâr-ı ‘ adem
- 138 Muğtenem oldu ğanâyımla cüyüş-ı İslâm
Hîân-ı yağmâ idi feyyâz-ı ezelden bu ni‘ am
- 139 Kim tûrur qarşusuna böyle sipehsâlârîñ
Kim muķâbil ola bu şîr-i veĝâya bir dem
- 140 Yer götürmez bu kadar leşker ile ‘ azm itdi
Ne Koron kâl‘ ası kaldı ne Moton-ı muķkem
- 141 Zib-i destâr-ı ğuzât oldu benefşe ğüyâ
Eyâ Mora n'ola ni‘ amıyla atılmışsa ne ğam
- 142 Gâliye âdeme ise ğâzilere hâzır helvâ
Oldular tehniye-şâz anda ferîh u hurrem
- 143 Olmadı cümle-i tākāt-şikene tâb-âver
Avarin kâl‘ ası ‘ Aston ile Kâstelli hem
- 144 Çok adası Estendil ü Tenke vü Sude
Mecma‘ -ı kûrşun düşmen ebedi bunlar nice dem

- 145 Cādde-i Qāhire-i Mısra memāṣāt ideni
Nehb ü ğāretle iderlerdi giriftār-ı elem
- 146 Şadme-i külle-i topuyla olup ber-geşte
Ser-i şimşīr-i hūn-āṣāma o dem ṭu‘ me-i kem
- 147 Oldu ol rāh-ı ḥaṭarnāk emin ü sālīm
Müstezād oldu bu manẓūmeye anlar daḥi hem
- 148 Seyf-i qahr ile olup cümle kılā‘ ı bedīd
Eyledi ḥıṭṭa-i İslama kem-ā-kān anı zām
- 149 Mülk-i mūrīṣe mālīk olup ol dāver-i dīn
Eyledi bendeler ‘atıfet-i bezl-i derem
- 150 Oldu mecrā-yı qadīmın yine cū-yı iḥsān
Olsa ṣād-āb n'ola ḥuṣk-lebān-ı ‘ālem
- 151 Eyledi ḥüsn-i nizāmıyla mehāmın tertīb
İtdi ol ṣadr-ı felek-qadr-i i‘āde ol dem
- 152 Dem-güzārında ṣaf-ārā olup a‘lā vü ednā
İtdiler ger neṣr-i tekrīm ü sitāyiṣ qad-i ḥam
- 153 Bāreka'l-lāh nāmı fetḥ-i mübīn ü nuṣret
Bu kadar ancak olur Hāk buña āṣār-ı himem
- 154 Nice tāriḥ-i selef şāhid-i meṣhūrumdur
Kime oldu bu fütūḥāt müyesser bilmem

- 155 Meger ol şîr-i Hudâ ibn-i ‘amm-ı Peygâmbir
Fâtih-i Hayber o düldül-süvâr-ı edhem
- 156 Oldu bu fâtih-i mülk-i mûra Haydar-mânend
Düşdü yek-pâre ğazâ-yı ‘Alî târîh-i etem
- 157 Tâ-be-key kâfiye-senci tekerrür Şehdî
Başka bir hüsni virir gerçi mükerrer mülzem
- 158 İdelim hayr du‘a ki ola icâbet be-ķafâ
Dağı nâ-ceste iken harf-i temennâdır fem
- 159 Tâ ki ber-câ ola o tāk-ı sipihr-i nüh tāk
Felek ü mihr ile ıtnâb-ı şu‘â‘ı bî-ķam
- 160 Hüsrev-i hâver-i encüm-ķaşem itdükçe sefer
Maşrıķ u mağribe efrâhte zerîn-‘alem
- 161 Aķter-i sâbit ü seyyâre-i eflâķ ki tâ
Ola pehnâver-i ķarķ iķre ķarîn ü hem-dem
- Du‘â-yı Bî-Riyâ**
- 162 Bu şehinşâh-ı felek câh-ı dil-âġâhı İlah
İde maķrûz -ı ķaķâyâ vü ķaķardan her dem
- 163 Gülbün-i devletiñ ġonca-i zîbendelerin
Ser-efrâz eyleye ‘âlemde muķarrâ pür-nem
- 164 Eyleyüp ġâlib-i mutlaķ anı a‘dâ üzre
Ola maşşûr u muķaffer o şeh-i mu‘ciz-dem

- 165 İde her-bār zafer-yāb sipehsālārın
Ola her yerde fütūhāta muvaffaq her dem

Zeyl-i Pür-Dīl

- 166 Āşafā dād-gerā kām-verā yem-himemā
Ey penāh-āver-i miḥnet-zedegān-i pür-ḡam
- 167 Beni ṭondan ṭona girdāba atup dest-i ḡazā
Eyledi ‘ömrümü efnā meded ey Hızr-himem
- 168 Göricek luṭf u nüvāziş-i ḡuluña ehl-i ḡaraż
Oldular zehr-feşān her biri mār-ı erḡam
- 169 Hıdmetiñden beni dūr eyledi āḡir-kār
Ne cürm itdiler isnād-ı faḡīre bilmem
- 170 Ger ḡaṭa itmiş isem tövbe ḡapısı meftūḡ
Ṭotalım iki elim ḡanda imiş ḡanı kerem
- 171 Dinmiş el-‘afv-ı zekātü'z-zafer aḡyār içre
Ümīd-i‘afv u ‘ināyet olana cürm ü nehem
- 172 "Her ki zaḡm-ı ḡord elbette fiḡānī dāred"
Dil-i mecrūḡuma luṭf eyle efendim merhem
- 173 ‘Afv idüp riş-i sepīd ey günehkārına
İder āmirzeş-i iḡsān Hudā rūz-ı nedem
- 174 Ra‘şe-dār oldu benān yoḡ dehenimde dendān
Ḳalmadı tāb u tüvān geldi ḡü hengām-ı herem

- 175 Hîre-çeşmi göstermeye mi ger hurûf
Lerziş-i destime şâhid mi degil resm ü **raķam**
- 176 Hazer it âh-ı seher-gâh -ı şerer-pâşımdan
inkisârım felegi itmededir ham-der-ham
- 177 Çekilir mi bu kadar derd ü belâ ‘ âlemde
Niçe şabr eylesün Allâh'ı severseñ âdem
- 178 Tâ-be-key renciş ü tākāt-şiken ü pey-der-pey
Sende inşâf de ey âşâf-ı ferhunde-şiyem
- 179 Beni cevır ü sitemiñ eyledi ber-bâd u harâb
Dil-i virânemi yabañda kıalsam gitsem
- 180 Dest-i dâyende giribân-ı ümidim merhûn
Datlu cânımdan iderler beni ‘ âciz her dem
- 181 Hızmetim gerçi tamâm oldu işim bitdi benim
Umarım hayr ile encâma ire âhır dem
- 182 Ka‘ be-i kûynıñ yüz sürse eger ehl-i zünûb
Cürm olur menba‘ -ı âb-ı zemzem
- 183 Tûtiyâdır gözüme gerd-i ğubâr-ı kademîñ
Kerem-i çeşm-i remed-i didemi itme pür-nem
- 184 İtse a‘ tã baña ferrâş-ı şabâ hâk-derîñ
Naķd-i cânıyla alırdım anı dirhem dirhem
- 185 İlticâ eylemezem ğayre niyâz-âver olup
İtse cellâd-ı felek nâhunuma vaz‘ -ı kalem

- 186 Saña cânım da fedâ ben de fedâ sulţanım
Baña olursa yine senden olur raḥm u kerem
- 187 Vây eger olmaz ise nîm-nigâh-ı luţfuñ
Öldürür Şehdî-i nâ-kâmı bu âlâm u bu ğam
- 81 **Tārîḫ-i Berây-ı Ta‘ mîr-i Qal‘ a-i Huneyn**
Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün
- 1 Şehinşâh-ı cihân-ârâ-yı dârâ-yı felek-mesned
Budur sulţân-ı ğâzi ibn-i ğâzi ya‘ ni Hân Aḥmed
- 2 İdüp himmeti nuḳûd milket-i İslama şâhân
Nizâm-âver olup bu şâliş-i Hâkân(?)
- 3 Sikender-veş çeküp sedd-i tedbîri ol havâliye
Olup âsûde Ye‘cüc-i fitneden cümle serḥad
- 4 O demde âşâf-ı a‘ zam ‘ Alî Paşa şâib-râ
Kılup ḥaṭṭ-ı hümayûn-ı şeh-i devrânı bâzu-bend
- 5 Tamâmen itdi taḥbîz meḥâmin ihtimâmıyla
Müheyyâ leşker-i cenk-azmâ cündan ki lâ-yu‘ âdd
- 6 Pençe-i âlât-ı perḥâş neberd-i aḫẓar idüp anda
Merâm üzre nizâma katıldı el-ḥaḳ temşiyet be-cid
- 7 Bu düstûr-ı ğayûrı Hâḳ muvaffaḳ itdi (?)
Bi-ḥamdil‘illâh idüp encâma dil-ḥ‘âh üzre ber-murâd

- 8 Könuldu kulelerde kelle-efgen top-ı ejder
Muṭalşam daḥme-i Efrāsiyāb-āsā(?)²
- 9 Ola bu ḳal‘ a-i gevher-nigīnīn ḥāfız Mevlā
Düvāzdeh burc-ı eflak ola tā ki dāire(?)
- 10 Şeh-i dehre mübarek eyleye bu ḥışn-ı manşūr(?)
Ola ma‘ mūr ‘ ālemde dem-ā-dem şābit(?)
- 11 Hemīşe ḡālib-i muṭlaḳ idüp a‘ dā-yı (?)
İre şān-ı şükūh-ı şevketin İzid ide peyveste(?)
- 12 N'ola olsa yegāne Şehdiyā etmāmına tārīh(?)
Ḥuneyn şaḥnında bünyād oldu (?)

81 Gül-feşānī-i Nevrūz-ı Sultānī Ber-Ḥacle-gāh-ı ‘İsmet-Penāh Sūr-ı
Hümāyūn Nev-‘arūsī-i Sultān Dāmād-ı Pādişāh-ı Memālik-küşād Ḳā‘im Rikāb-ı
Ḥürşīd-i İltihāb-Mekārim-baḥşā Vezīr-i Āşaf-ı Nazīr-i Cenābı İbrāhim Paşa

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Ta‘ ālallāh zihī eyyām-ı Cem nevrūz-ı sultānī
Ḥoşā hengām-ı feyz-i kām-cū-yı ḥāṭır-ābādī
- 2 Bu demde ef‘ ī-i ḡam ḥīre-çeşm olsa n'ola bī-nem
Zümürred-fām olur şaḥn-ı zemīnīn ferş-i mu‘ tādı
- 3 Bulup neşv ü nemā bu āb u tāb-ı ‘ ālem-ārādan
Olur bāḡ-ı İrem mānend-i deşt ü kūh-ı Ferhād'ı
- 4 Bu bir vakt-i neşāt-āver ferāḥ-baḥşā-yı dilkeşdir
Ki gülgeşt-i kenār-ı cūybāra bā‘ iş ü bādı

² Eser ciltlenirken sayfa kenarları kesildiği için beyit sonları eksik kalmıştır.

- 5 Bu bir vakt-i muvakkıtdır teķāvīm-i zamān içre
İder aḥkāmını behcet-fezā-yı Hudā dādı
- 6 Açıldı ğonca-i ümmīd-i ‘ālem nev-bahār oldu
Oķur şāh-ı gül-i gül-bünde bülbul nice evrādı
- 7 Kōlun şaldı çenār eşcār u ezhāra idüp da‘ vet
Nesīm-i şubḥ ise bir demde geşt itmekde biñ vādı
- 8 Kudūm-ı şāh-ı nevrūzu idüp gūş gele tebşīr
Virüp āġāz-ı peyāmın ğonca-i dil-i ḥurrem ü şādı
- 9 İderdi sū-be-sū āmīzīş kerem -i ülfete teşvīş
Leb-i cūda havādār eylemişdi bīd ü şimşādı
- 10 Kabā-yı sebz ile gūyā ki ḥavzā-yı behiştīdir
Ḥırām itmekde nāz u naḥvet ile serv-i āzādı
- 11 Perīşān eylemiş kāküllerin göricek ḥirmānı
Ki tehyīc eyleye her ‘āşık-ı nā-kām u nāşādı
- 12 Anar olmuş şüküfte elde bir yāķūt-ı rümmānı
Şeh-i nevrūza şundu gevher-i nādīde endādı
- 13 Yetişdi esb-i çūpīne sūvār olup o dem gülnār
‘Acep gelmez mi eyvā diyerek eylerdi feryādı
- 14 Deliķanlı iken gör ergūvānı ḳan tere batmış
Çıķageldi elinde berg-i sebz āşinā yādı

- 15 Şaçup çil-pāre eṭṭāl-i çemen-zāre bu dem bādām
Ki tā şayd ide bir bādām-çeşm-i şūḥ-ı Bihzād'ı
- 16 N'ola bahşāyiş-i en'āma şarf itse şeh-i nevrūz
Nihāl-i nukre-pāş-ı genc-i bād-āverdir ĩrādı
- 17 Çıkıp şah-ı çemende tūğ-ı şāhī cilve-rīz oldu
Alup pīrāmenin ezhār-ı gūn-a-gūn ecnādı
- 18 Şeb-ārā oldu lāle meş'al-efrūz idi mānend
Çerāgānın görüp itdi Şüreyyā reşk-i ḥussādı
- 19 Benefşe bir siyah-çerde gulām ḥalka-i ber-gūşı
Hemīşe ḥükm-i sultān-ı bahārīñ rām u münkādı
- 20 Destān-ı çemende ser-efgende oğumuşum ḥam-geşt
Olupdur bu şehiñ h'āce-serā-yı devlet-ābādı
- 21 Görüp zūlf-i nigār-ı müşk-būy-ı sūnbūli nergīs
Dem-i çeşm ile gösterdi gāzāle semt-i Bağdād'ı
- 22 Güli seyr itmeden men' eyler leb-i ḥār-ı ḥançer-dār
Yağar anı hezār-ı zārīñ āh u āteşīñ bārı
- 23 Ki hengām-ı sürūr cilve-ḥīz-i nev-'arūsıdır
Nola āheng-i cenk-i sūz u sāz olursa bünyādı
- 24 Şafā- bahş olmada şimdi o şāhīñ çār bāğında
Nevā-yı nağş-ı şīrin-kār şehnāz ile inşādı
- 25 'Aceb midir felekde zühre dest-efşān raks itse
Nazar-senc idi çarḥīñ bu dem-i firūz-ı raşādı

- 26 Ki Sulṭān Ahmed Gāzī-yi mümtāz-ı ser-efrāzıñ
Nedīm-i ḥāşı İbrāhīm Pāşā oldu dāmādı
- 27 Nice pāşā vezīr-i pāk-dil āşaf-ı mu’ādildir
Nizām-ı Mülk dinmek muḳtezā-yı ‘akl-ı mi’ādı
- 28 Nice āşaf-ı ḥükm-senc Felātūn-rā vü dāver- endiş
Mehām-ı devleti tensīk ü tanzīme budur bādī
- 29 ‘Adīlin görmedi ‘ālemde hergiz dīde-i dünyā
Nice yıldır ki ser-gerdān olupdur çarḥ-ı bīdādı
- 30 Rikābında olup fermān-fermā müstaḳıl ḥükm
Umūr-ı ḥāss u ‘āma oldu cārı ḥāme-i dādı
- 31 Nice bī-keslere feryād-res olmuşdı vaḳtinde
Nice ma’zūrı ma‘ mūr eylemişdi luṭf-ı es’ārı
- 32 Nice eytām-nevāz-ı nā-demīde mūya raḥm idüp
Nevāzişle tesellī-yāb iderdi āşinā yādı
- 33 ‘Aṭāyāsı pey-ā-pey ol ḳadar mebzūl-i māl-a-māl
Olupdur nām-ı Ḥātem-i Ṭayy aña cūd-ı ziyādı
- 34 Görüp ḳullāb-ı dehriñ naḳd-i maḡşuş zer-i ḡulbārın
Bāḡ itdi anı çeşm-i ḥaḳīḳat-bīn nukḳādı
- 35 Taḡıtdı devr-i ‘adlinde benātu’n-na’ş-veş gūyā
Nice aḡter-i sitāyiş yāde-gū erbābu’l-ḥādī
- 36 İdüp rüşd ü necābet iddiā‘ sını her ḡırla ḡür
Geçüp pāmāl iderdi pençe pençe raḡş-ı ciyādı

- 37 O deñlü telh-kām-ı ‘ālem oldu ğuşşa vü ğamdan
Getürmezdi lisāna çaşnī-i k̄and u kannādı
- 38 Eger āb-ı zülāl-i şefkatiyle itmese teskīn
Sevketmezdi cihānuñ āteş-i dil-sūz u veķārı
- 39 Mesīha-demdir ol nuṭkunda anıñ başka ḫālet var
İder bir lafzla birbirine peyveste ezdādı
- 40 Olur te’şīr-i enfāsıyla nice mürdeler ihyā
Bulur her bir söz ü taḥkīk-i ma’nā ile inķādı
- 41 Zamān-ı ḫande-fermāsında kimse eylemez girye
Meger tıfl-ı rāzī’ dāye-perver ide feryādı
- 42 Faḫr için olur amāde encümen tīg-ı berātı
Degil ḫūnī ṭabī’at neylesün bī-raḥm cellādı
- 43 Kemālāt-ı menzile munşaf bir āşaf-ı munşif
Müslim ḫüsn-i ḫulḫ u cünbüş ü etvār-ı hem-zādı
- 44 Ne deñlü şā’ir u sāhīr olursa idemez vaşfın
Meger tazmīn ide biñde birin alāfa eḫādı
- 45 Nedir bu nev-zemīn tāze naķş-ı dilkeş ey Şehdī
Ki açdık tīşe-i endīşe ile başka bir vādi
- 46 Eger var ise görmüş defter-i dīvān sālefde
Şübūt-ı müdde’āya eylesün iḫzār-ı eşhādı

- 47 Kemāl ehline söz yok var ise haber ide noķşanın
Şaḥīḥ olur rivāyet olmasa mevzū' u isnādı
- 48 Bu ebyāt-ı bedāyi^ç insicām irdükde encāma
Olur her beyti bir ķaşr-ı Ḥavernaķ tarz u icādı
- 49 Kerem-kārā dilirā āşafa şadr-ı felek ķadrā
Ābaddır zamanıñ Rüstem ü Sührāb-ı kişvārı
- 50 Seni ben böyle mi medḥ eyler idim bezm-i 'ālemde
Dīl-i mecrūḥūmuñ ger olmasa yek-pāre ikbādı
- 51 Nifāk-endiş kāfir-kiş bed- aḥlāk perveriş
İdüp haķķımda nice na-sezā iğvā vü aķsādı
- 52 Aţup ʘondan ʘona girdābdan girdāba āḥir kez
Beni bu ālemin bir zālīm ü Haccāc-ı bī-dādı
- 53 Neler çekdim nice ta'bīr idem hāl-i dil-i zārı
Diyār-ı teng ü düşvār Ṭameşvār u Beligrādı
- 54 Bu hengām-ı şafāda idemem sultānımı tekdīr
Ki ārām idemez cedīrde ālām u ğam u şādı
- 55 Niyāza idelim aġāze encām-ı suḥan tāki
Budur erbāb-ı nazmıñ mültezim īn ü isnādı
- 56 Cenāb-ı Ḥaķ mübārek ide bu söz-i humāyunı
Kıla rūzī aña ḥayru'l-ḥaķ evlād u emrād
- 57 İdüp manzūme-i eyyām 'ömr-i devletin efzūn
Raķam-sencān 'ālem-i müstezād ittükçe ta'dadı

- 58 Nigāh-ı iltifāt-ı pādīşāhı eylemez lahza
Ola engüşt-nümā çün gurre-i ğarrā-yı a' yādı
- 59 Bu şehinşāh-ı ğāzi ibn-i ğāzi dīl-āgāhı
İdüp taht-ı hilāfetde mu'ammer Hāzret-i Hādī
- 60 Muẓaffer ide te'yīdāt u tevfikāt-ı nuşretle
Cuyūş-ı sebz-pūşān-ı sürūşān ide imdādı
- 61 Hemīşe ğālib-i muṭlaḳ ide a'dā-yı bī-dīne
Ki olmuşlar muvaffaḳ cümle ābād u ecdādı
- 62 Yedi iḳlīme cārī eyleye hūkm-i cihāngīrin
'Adūnuñ 'ırḳını ḳat' ide dem dem tīġ-i pulādı
- 63 Olupdur hūn-ı girifte mübtelā-yı renc-i efrenci
N'ola cūyende olsa her biri bir nīş ü ḳaşşādı
- 64 Baḳılmaz keşret-i cem' ü cumū' -ı ḳavm-i küffāra
Olur itdik şümār-ı cem'-i ḳillet men' ü iḳrārı
- 65 Ne ğam-güsārı zāġ u zaġandan murġ-ı 'anḳāya
İder bir pençe-i pūr-zūr ile i'dām-u eb'ādı
- 66 Vuḥuş eyler egerçi pīşe-ārā içre nice sūziş
Olur nā-būd u nā-peydā görünce şīr ü şeyyādı
- 67 İder seylāb-ı cūşiş kūh-geşt oldukca kim
Olur ḥamūş gördükçe ḥurūş-ı bahr u cevādı

- 68 Olurlar ğarka-i girdāb-ı tufān-ḥīz ü pādergil
Vuzu‘ eyler feza‘ ile cūyda beyhūde feryādı
- 69 Seg-i şahrā-nevred ü mäh-ı düşmanden ne bāk eyā
Künān-ı ‘ömriniñ efnāsına mehtāb olur bādī
- 70 Olur mı ebr-i tīre pāş-ı ḥūrşīde ḥāil hiç
Anı berbād ider bir bād-ı şarşar nitekim ‘ādī
- 71 Aceb mi tīr-i bārān kazā-engīz ü cengīzi
İderse peşte teşne geşte-i bergeşte ecsādı
- 72 N'ola top itse meydān-ı vegāda fark a‘ dāyı
Ġuzzātuñ şekl-i çevgān nīze-i ser-tīz pülādı
- 73 Bu şeşder-i ‘ālemde ne deñlü ḥīle-bāz olsa
Küşāde ḥasret eyler kār-zār çarḥ-ı nīrādı
- 73 Meger ruḥ-sūde-i pāy şimdi ola bu şāhuñ
Ola tā-sadme vü şademāt-i qahrından ser-āzārı
- 74 Ümīd oldur ki manşūr ide Mevlā ceşş-i islāmı
Du‘ā itmekdedir dergāhına ‘ibād u zühhādı
- 75 Daḥi şeh-zādegān-ı nev-nihālin ser-firāz itsün
Riyāz-ı salṭanatda her biri bir serv-i azādı
- 76 İdüp gülşen-sarā-yı devletinde ḥurrem ü ḥandān
Cihānda görmesün bu ğoncalar dem-serdī-i bādı
- 77 Ziyā-pāş olalar āfāka mānend-i meh-i tābān
İdüp mihr-i felekden istifāsına nūr-ı irşādı

78 Ola tā çāder-i eflāk kâ'im ide Haḡ dā'im
Ki bunlardır ḡıyām-ı 'ālemin ḡül mih ü evtādı

79 Nice nevrüz-ı firüz-ı dil-i efrüz-ı bahārīde
İde rüz-ı şafā ḡātır ile 'ömr-i heştādı

82 Bu Kaşīde Beçe-i Dil-nişin Daḡi Vezir-i Bī-naẓr Dil-peẓiri Müşārun
İleyh Hazerātına Revh-i Huzurda Āşaf-ı A'zam u Sipehsālār-ı Ekrem Oldukda Ḥāk-
i pā-yı Celīlül'l-İ' tibārlarına Virdügüm Tārīḡ-i Cevherdir

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

- 1 Hoşā ḡātır-ḡüşā rüz-ı safā-baḡşā-yı 'ālemde
Ki nām u şān-ı Hızr-ı sebz-püş-ı seyyid-i ezmān
- 2 Zamānında çemen-pirā zemīn-i dil-nişin ḡüyā
Olup bāḡ-ı cinān-veş müşk-bū her sūnbül ü reyḡan
- 3 Kaçan berg-i giyāh-ı sebz-ḡizi ola şebnem-riz
Olur deryā-yı aḡdar gibi mevc-engiz dürr-i efşān
- 4 Bu feyz-i vaḡt ile 'ālem n'ola olsa neşāṭ-āver
Bahārīn ḡükmidir ḡül gibi eyler dilleri ḡandān
- 5 Degil mümkün ide bir yerde āmiziş ḡam u şādı
Ḳo gitsün durmasun şimdengirü ḡātırda ḡiç aḡzān
- 6 Açıldı ḡonce-i ümid-i 'ālem şād-kām oldu
Kerāmet ḡösterüp ḡalka bu ḡün ol sāye-i Yezdān
- 7 Olup Hızr ile hemdem şāh-ı a'zam baḡr-ı cūdundan
Getürdi şāḡil-i endīşe bir gevher-i raḡşān

- 8 Niçe gevher-i dürr-i yektâ-yı bî-hemtâ-yı devletdir
Nigîn-i âşafî mühr-i Süleymân dimege şâyân
- 9 Anı bir âşafî zîşâne ihsân eyledi şimdi
Ki oldur kâr-sâz-ı müşikâf ‘ âlem-i imkân
- 10 Müsellemendir kemâlât-ı hünerle tab‘ -ı derrâkı
Aña dâd-ı Hudâdır haq bu kim dâniş ü ‘ uzmân
- 11 Ümîd oldur bu düstûr-ı gayûrîñ ihtimâmıyla
Bula ‘ âlem-i niẓâm emn ü rāhat dem-be-dem her an
- 12 Mübârek ide aña Haq tebârek şadr u vâlâyı
Refîkîn Hızır idüp her kâr düşvârın kıla insan.
- 13 İki mışra’la tanẓîm eyledim bir cevherî târîh
Olur mümzâ iki şâhidle Şehdî hüccet hemân
- 14 Nîgîn-i âşafî ber-kef gelüp şadra sa’adette
Olup Dâmâd İbrâhim Paşa Âşaf-ı devrân

83 Şulh-nâme-i manzûme

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Şabâ-yı feyz-i Haq geşt eyleyüp bâğ-ı dil ü cânı
Getirdi müjde-i şulh u şalâh u ‘ âhd ü peymânı
- 2 Ne müjde mâye-i âsâyiş-i halk-ı cihândır bu
Gelüp âğûşa şimdi şâhid-i ümîd-i dāmānî
- 3 Ne müjde hâ’hiş-i vâlâyı perhaş azmâdır bu
Ki tâ key pey-â-pey keşmekeş-i dest-i girîbânı

- 4 Ne müjde maṭmaḥ-ı inṣār-ı ‘ālem dīdeler rüşen
Naẓar-senc idi her dem bu dem-i fīrūze en‘āmı
- 5 Ne müjde bir vezīr-i kār-dān-ı nāzım-ı devlet
Zuhūr itdi nümāyān olmada āşār-ı vicdānı
- 6 Bi-ḥamdili'l-lāh nigīn-i āşafı bir şāhibin buldu
Budur bi'z-zāt bu şadr-ı celīl-i ‘aţşān u şāyānı
- 7 Tebāşīr-i şabāḥü'l-ḥayr eyyām-ı şafādır bu
Olur pāşide pertev-i maṭlā‘ ḥurşid-i raḥşānı
- 8 Cihān efsürde-i dil gūyiyā bir ḳālīb bī-rūḥ
Hele geldi yerine cān-ı ‘ālem ālemiñ cānı
- 9 İder tā‘ḳib her bir ‘asrı birer neşāt-āver
Zuhūrāt-ı ḳaderde böyledir aḥkām-ı fermānı
- 10 Hemīşe ‘ālem ü kevn fesādıñ resm-i mu‘tādı
Budur ki cenk-gāhı şulḥ olur emīn ü erkānı
- 11 Bu ğavgā vü veġā bāzār-ı ḳār-zār-ı kevn içre
Daḥi ‘Ādem zamānından beridir tiġ-ı cünbānı
- 12 Bu aşüb-ı fiten tā devr-i ‘İsā'dan berü mertā
İderler tersālarla teşrā‘ küfrü imānı
- 13 ‘Acebdir ehl-i İslām ile ḥāl-i ḳavm-i eşnāmıñ
Mesīḥā gelmeyince añlamazlar ḥaḳ u buṭlānı

- 14 Nedür bu nev-be-nev şuriş bu kafır mâcerâlarla
Bilinmez muḳtezâ-yı ḥikmet-i tāḳdîr-i Rabbânî
- 15 Egerçi geh kesâd u geh revâc üzre olur cârı
Bu cân yararadır serden geçenler aldı meydânı
- 16 Ne dehrîñ Rüstem'i kâldı ne Sührâb-ı ser-efrâzı
Ne âhen-dest-i ger-i şaştı ne Sâam u ne Nerîmânı
- 17 Felek vefk-i merâm üzre döner şâm u seher şimdi
Ki eyler sîm ü zer îşâr mihr ü meh-i tâbânı
- 18 Veli nâder-berâber vaz' -ı nâ-hemvârı gerdûnuñ
Olur ki âteş-i düşmen ider cevri firârânı
- 19 Pey-â-pey aḥterân-ı sa' d u ḥüsn itmede taḥrîk
İderler aḳterân-ı i şebistânı ihtirâḳât-ı şebistânı
- 20 Gelüp inşâfa gûyâ mihr-bânlık 'arz ider ya' ni
O ḥûy-ı kîne-cûydan olupdur gerdânı
- 21 Sipihrin zerre deñlü istemez mihr ü vefâsın ḥalk
Çekilmez vaz' -ı isti' nâ-pesend nâ-sâmânı
- 22 Müsâvîdir yanında ' âlemiñ iḳbâl ü idyârı
Ki tebşîrât evzâ' -ı kevâkib zannider anı
- 23 Ne dahli var ' aṭâyâ-yı Hudâ'da encüm-i çarḥıñ
Ki evhâm-ı ḥayâlât tekâvîm ola burhânı
- 24 Nice ḥâil ola feyz-i cihân-tâb-ı İlâhiye
İder erbâb-ı isti' dâda vaḳtiyle ' aṭâ anı

- 25 Meded-kāri-i Bārī dest-yār-ı 'ināyetle
Olur baḥşāyiş-i tevfiḳ te'yidāt-ı Yezdānī
- 26 Cenāb-ı Hāk irāde idincek bir şey bu dünyāda
İder esbābını āmāde olmaz ḥayr-ı nokşanī
- 27 Kaçan bir şāh-ı dehrin başar-ı te'yidin murād itse
Vezīr eyler aña bir āşaf-ı dil-şāf-ı zīşānı
- 28 Muvaffāqdır bu luṭf-ı Hākḳ'a şimdi ol şeh-i' ālem
Ki rāḥat-baḥş ola ḥalk-ı cihāna zıll-ı Raḥmānī
- 29 Musahḥār eylemişdir emrine bir 'aql-ı evvel kim
Vezīr-i a' zāmı hem maḥremi dāmād-ı sulṭānī
- 30 'Adālet-pīşe İbrāhīm Pāşā 'aṭā-baḥşā
Vezīr-i pāk-dil āşaf-ı mu' ādil ber-kerem-kānı
- 31 Nice pāşā 'adīlin görmedi hergiz bu 'ālemde
Nice yıldır ki devr eyler felekde çarḥ-ı gerdānı
- 32 Nice pāşā bu pūr-şāḥib-i zuhūr-kār-fermā kim
Olur hep ḥariḳu'l-'āde bunun āşarı fermānı
- 33 Niçe pāşā yaraşur ḥidmetinde olsalar şabit
'Uṭārid ile Behrām-ı felek hengām-ı divānı
- 34 Biri ḥāme-ṭırāz-ı münşī-i dād u sited anıñ
Biri fermān-rev üstünde şemşīr-i kazārānı
- 35 Kemālāt-ı hūnerle mutaşşıf bir āşaf-ı munşif
N'ola ger zıb ü fer virse aña kālā-yı 'irfānı

- 36 Kalem gūyā be-kef cūdunda bir cūy-ı keremdir kim
İder dil-i teşnegān ‘ālemi şād-āb-ı ihsānı
- 37 Sevād-ı hüsn-ı haṭṭıñ seyr iden bulur ḥayāt-ı nev
Ki anda eylemiş icrā nihani āb-ı ḥayvānı
- 38 Görenler tiġını āyīne-i ‘ālem-nümā dirler
Yedi iqlīmī‘arz eyler aña şimşir-i ürrānı
- 39 Umūr-ı ḥāss u ‘āmı Ḥaḳ aṅın tafvīz idüp virmiş
Kemāl-i ‘aql ü ‘adl u ṭab’ u derrāk suḥendānı
- 40 Necābet tıynet-i pakinde muzmer gevher-īma’nā
Seḥāvet nāme-i evşāfınıñ zībende ‘unvānı
- 41 Mu’ādil mi olur baḥşāyiş-i yek rūzuna her şeb
Pür olsa nuḳre-i encūmle çarḥıñ ceyb u dāmānı
- 42 Deġil cārī alınmaz şimdi dārū’l-mülk-i ‘adlinde
Fākiriñ naḳd-i sīm-āb-ı sirişk-i çeşm-i giryānı
- 43 Bir ağlar yok zamān-ı ḥande-fermāsında var ise
Meger kürsīde vāi‘z ide gāhī āh u efġānı
- 44 Velī ḥaḳ-ı cihān tefsīde-leb olmuşdı dil-i maḥrūz
Zemīn-i mānend-i Nişābur lerzān-ı hafaḳānı
- 45 Görüp ‘illet-nümā-yı ‘ālemi bu āşaf-ı dānā
Şifā-sāz oldu dirdi cümleye vārid-i Loḳmān’ı
- 45 Bu deñlü āteş-i Nemrūd’u iṭfā itdi bir demde
Buna hāşīyet-i ism-i müsem mā dinse erzānı

- 46 Açıldı gülistân-i âteşinde gül-i i'câzı
Meşâm-ı 'âlemi kıldı mu'aṭṭar bûy-ı ḥandânı
- 47 Çeküp sed fitne-i âşûba İskender gibi el-Ḥaḳ
Ki oldu Ka'be-i âmâl şulḥa sa'y ile bânî
- 48 Zamânında donanmâ-yı Frenk olmuştı ber-geşte
İderdi tōb-ı ejder-i dem anı ğarḳâb-ı ṭufânı
- 49 Vezân olurdu bād-ı şurṭâ-i tevḳîk-i islâma
Kaçan kim kâfiriñ olsa muḳâbil ceng-i cüyânı
- 50 Olup Bosna Sarây'ıñ ḥâli gülgün fitne-i a' dâdan
Ki itmişdi çerâġân lâle-zârın bâġ-ı Nu'mânı
- 51 Bu âsâr-ı cemîle mazḥar oldu bu nizâmü'l-mülk
İdüp ıslâḥ zâtü'l-bîn-i kâfirle Müslümânı
- 52 Virüp ḥüsn ü nizâm-ı temşiyet bu devlet-i dîne
Göründi ġayra nisbet-i himmet-i vâlâ-yı ruḥbânı
- 53 Yegâne düşdi bu 'ahd-i güzîne Şehdiyâ târiḥ
Zamân-ı şulḥ ḥayr- encâm didim buldu pâyânı
- 54 N'ola bu neşve ile bûlbül-i dil naġme-rîz olsa
İdüp nev-güfte-i tâze beste-i dil-keş ḥoş-elḥânı
- 55 Görüp ḥançer-be-kef o şûḥ çeşm-i mest-i cânânı
Didim tâ-key bu dest-bürd pey-der-pey ḥûn-efşânı

- 66 Nice demdir zaḥm-ḥ̃or şemâtet-kâr-ı a‘dâyım
Şorar yok ḥâl-i zâr-ı nâ-samân u perişânı
- 67 Yeter bu şevke-i devr-i dırâz-ı nâle-perdâzî
Niyâza idelim âgâze kim irişdi âvânı
- 68 Hudâyâ Hazret-i Hân Aḥmed-i Ğâzi-i mümtâzı
Haṭâsız kıl ol şâh-ı ‘âlem-ârâ-yı cihân-bânı
- 69 Şafâ-yı haṭır iḥşân eyle ‘ömr-i sermed-i rûzı
Aña gösterme yâ Rab rencîş ü âlâm u aḥzânı
- 70 Dem-â-dem âsitânın mültecâ-yı haş u ‘âm ile
Ola günden güne efzûn u âlâ şevket ü şânı
- 71 Hünerler ‘arz idüp ol şehsüvâra şâhn-ı ‘âlemde
İde dil-ḥ̃âhı üzre ḥüsn-i devlet cüst ü cevânı
- 72 Daḥi şehzâdegân-ı nev-nihâlin ser-firâz eyle
Ola her biri zib-i iftiḥâr-ı tâc-ı Ḥamânı
- 73 İlâhâ nevresâ gül goncalardır bâğ-ı devletde
Ola her biri zib-i iftiḥâr-ı tâc-ı ḥâkânî
- 74 Vekîl-i devletin hem ber-ḳarâr it şadr-ı âlîde
Ki ḥüsn-i ḥulḳı teşḥîr eylemiş eşrâf u a‘yânı
- 75 Getürsün ḥâṭıra bî-kesleri feryâd-res olsun
Huşûşen bende-i nâ-kâm Şehdî-i şenâ-ḥ̃ânı

84 İn Du‘â-yı Sitâyiş-i Pâdişâh u Medhîyye-i Âşâf-ı Cem-câh Müşârun
İleyhiñ Ta‘rîf ü Tavşîf-i Hâyetlerinden Tazmin Kaşide-i Güzîde-i Müverrih ü
Müzeyyel ü Muḥayyel ü Bî-bedeldir

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

- 1 Şeh-i kişver-güşâ Hân Aḥmed-i Ġâzi-i bî-hemtâ
Budur şâhân-ı dehrîñ ser-firâz-ı sâye-i Mevlâ
- 2 Nizâm-baḥş-ı umûr-ı kâ'inât-ı dîn ü devlet kim
Dem-i mu‘ ciz-tırızı eylemişdir ‘âlemi ihyâ
- 3 Süleymân-ı zamândır ḥükm-i cârî kâfdan kâfa
Ki olmuşdur müsahḥâr emrine bir âşâf-ı dâñâ
- 4 Nice âşâf nizâmü'l-mülk ḥayr-endîş deryâ-dil
Vezîr-i a‘ zam-ı dâmâd-ı sulṭan-ı cihân-ârâ
- 5 Merâḥîm-pîşe İbrâḥîm Pâşâ-yı mekârim-kârı
Budur cûd u kerem ile müselleḥ ‘âṭîfet-baḥşâ
- 6 Müferreḥ bir kütüphâne idüp bünyâd-ı bî-mânend
Mişâl-i levḥ-i maḥfûz felek-i nâdîde nev-peydâ
- 7 Behre-i fenn ü ‘ulûm ile müheyyâ nüşâ-i kem-yâb
Bulunmaz degme bir yerde bu gûne ḥüsn-i ḥâṭṭ inşâ
- 8 Tefâsîr ü eḥâdiş-i şîḫāḥ cevherî anda
Daḥi sâir fûnûn u ḥikmet-âmîz ḥîred-fersâ
- 9 Mu‘âfî beyân ile muḥaşşâ metn-i mebsûtı
Ki her bir noktasında muḥtefîdir nice biñ ma‘ nâ

- 10 Çün olmuş menşe'-i cümle 'ulûm o naқта-i mevhum
Bi-hükmi-i kudret-i kayyûm u dānā zāhir ü ahfā
- 11 Mu' allā künbed-i zībāsı çarḥ-ı çārûme peyveste
Ziyā-pāş olmada zerrīn- 'alemle āfitāb-āsā
- 12 Müretteb hücrelerle eyledi bir medrese ābād
Ḳıbāb u tārem-i eflāke vābeste semā sīmā
- 13 Miyān-ı şāḥāsında yapdurup bir ḥavz u fevvāre
Ki her bir sengi bir āyīne-i 'ālem-nümā gūyā
- 14 Şafā-baḥş olmağa ḥāhiş-gerān 'ilm ü 'irfāna
İdüpdür anda bir āb-ı zülal-i cān-fezā icrā
- 15 Kaçan katre-feşān olduğda mānendi yem-i aḥzar
Olur çün encüm-i seyyāre pāşide dūr-i yektā
- 16 Ḥabāb-ı āb-ı şīrini çü tāt-ı Ḥüsrev ü Pervīz
Ya bir billūr-ı şaf-ı bāzgüne kāse-i mīnā
- 17 Budur ehl-i kemālīn Kā'be-i ümmīd-i dāmānı
Ṭavāf itmekde anı ṭālibān-ı rütbe-i 'ulyā
- 18 Yapup bir çeşme-sār u cūy-bār-ı yem-feşānı
Ne baḥr-ı Nīl ü ne nehr-i Fırāt ola aña hem-pā
- 19 O deñlü vefret üzre oldu cārī mā-yi mūrūru
İdüpdür şaḥn-ı pehn-i 'ālemi sīrāb ser-tā-pā

- 20 Eger bend itmese mecrā-yı ın pīçīş-i lūle
Seḥāb-ı reşḥa-pāş-ı çarḥa tāḫ eylerdi istiḡnā
- 21 Vuzū[‘]-sāz olmağa ehl-i namaza bu şalā eyler
Lisān-ı ḥal ile teşvīḫ ü tehyīc itmede bu mā
- 22 ‘Acep midir aña reşk-āver olsa çeşme-i ḥurşīd
Ki böyle āb-ı nābı görmemişdir dīde-i dünyā
- 23 Gelüp seyr eyleyen resm-i bedī[‘] ü'l-insicāmı dir
Naẓīri yok meger tanẓīr ide bir merdüm-i şehlā
- 24 Bu āb-ı hoş-güvār neşne-baḥş feyz-bārı hem
Aķıttı bu sebīle ḥaşş u ‘āmı eyledi irvā
- 25 Hilāl ü māh-ı nev sanmañ felek keçkül be-kef her şeb
İder deryūze bu mā-i muşaffādan olup bu pā
- 26 Yāḥūd nezzāre-senc ü zīb ü fer dil-firībesidir
Olur engüşt-nümā evc-i semāda Zühre-i zehrā
- 27 Cihāmı geşt ü deşt itdi bu deñlü cüst ü cūlarla
Sikender bulmamışdır böyle bir āb-ı ḥayāt-efzā
- 28 Ne görmüşdür Sinimmār-ı cihān ṭarḥ-ı nev-ṭarzı
Ne Bihzād eylemişdir böyle naḫş-ı dil-nişīn inşā
- 29 Gelüp Hızr eyledi bir cevherī tāriḥ aña īşār
İçüp şād-āb oldu teşneler bu ābdan şıḥḥā

- 30 Ṭarīḫ-i maḥẓ tevḥīk-i Ḥudāda zāyi^ʿ olmaz bu
 Hezerān keḥḥe-i zer kürçe-i sīm olsa ger efnā
- 31 Olur her bir kitāb-ı müṭābık ḥarf-i meṣṭūre
 Müşaḥḥaṣ dergeh-i Ḥaḫ'da ṣefī^ʿ -i maḡfiret-cūyā
- 32 Behresiniñ girān-ı küffe-i mīzān-ı maḥṣerde
 Ola sencide bir bir kūh-peyker ṣaḥra-i ḥummā
- 33 Gelüp rûz-ı cezāda tûde tûde ḥāk-i nāḥizi
 Girür ḫubbān-ı vezne rīze-i seng zerre-i ḡabrā
- 34 İder cûş u ḥurûş oldum sebiliñ menba^ʿ -ı âbı
 Ki her bir ḫatresinden mevc-ḥīz olmaḫda pür deryā
- 35 Terāzûdan çıkup seyl-i revān-veş rûz-ı rustā-ḥīz
 Acep midir iderse tâb u sûz duzāḥı itḥā
- 36 Bahāne ister ol gün ʿafv-ı cürme Ḥazret-i Bārī
 Bahā-cûy-ı ʿaṭā olmaz kerīm-i zül'-ʿaṭā ḥāṣā
- 37 Olur ol gün nümāyān ṣān-ı Ġaffār-ı Ḥudāvendī
 Bula ḡarḫ-ābe-i raḥmet olursa ma^ʿ siyet-peymā
- 38 Oḫunur defter-i a^ʿ māl-i nīk ü bed o gün bir bir
 İder her kelime-i tevḥīd amma biñ günāḥ ilḡā
- 39 ʿUṣāt-ı ehl-i islāmıñ penāḥı çāre-sāzı hem
 Ḥabīb-i kibriyā anda ṣefā^ʿ at eylemez miyā
- 40 Ümīdi kesmeziz āmirziş-i pūziş-pezirinden
 Ḥaṭā-pūşendedir İzid ü ʿaṭā-baḥşendedir Mevlā

- 41 Bu deñlü besdir ey Şehdî suhan-senc ü hüner-mendi
Niyāza idelim āgāza oldur maḳsad-ı aḳsā
- 42 İlāhî bu şehinşāh-ı felek cāhî ḥaṭāsız kıł
Aña gösterme yā Rab renciṣ ü ḥüzn ü ğam-ı dünyā
- 43 Budur sulṭān-ı ğāzi ibni ğāzi taḥtgāhında
Şafā-yı ḥāṭır iḥsān ide ‘ömr-i sermedî i‘ tā
- 44 Daḥi şeh-zādegān-ı nevresānın ile ber-ḥürdār
Ki her biri ola şehriyār-ı salṭanat-pīrā
- 45 Vezīr-i a‘ zāmin hem sāyesinden eyleme münfek
Ḥayır-ḥ‘āhıdır anıñ maḥremi ol āşaf-ı vālā
- 46 Cihānı eyledi ma‘ mūr u ābādān āşarı
Mu‘ ammer it Ḥudāyā mesnedinde eyleme pā-ber-cā
- 47 Zamānında cihān āsūde ‘ālem ḥurrem ü ḥandān
Ki bīm-i tīg-i ḳahrından olupdur muḫmaḥill a‘ dā

85 Bu Daḥi Vezīr-i Sālīfū'l-beyān Ve Müşārun Bi'l-benān[İbrahim Paşa]
Ḥal-i Ḥayātında Türbe ve Sebīl ve Kitābhāne ve Medrese Bünyādına Didüğümüz
Tārīḫ-i Bî-‘adıldır

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ülün

- 1 Cenāb-ı āşaf-ı āgāh-dil kerīmü'ş-şān
Semt-i ḥāne-ṭırāz Ḥudā-yı ‘arş-ı ‘azīm
- 2 Figende būd be-cāmi zi mancınıḳ-ı felek
Be-luṭf-i Ḥaḳ şode gülşen-serā be-nāz-ı na‘īm

- 3 Nihāde ber-kef-i ū Ḥātem-i Süleymānī
Cihān be-kām-ı dileş gerd-i gerniş ü tā' zım
- 4 Ki şod vezir-i āşaf nāzīr-i şaīb-rā
Vekīl-i devlet dāmād-ı şāh-ı heft-iqlīm
- 5 Hezār Ka'be-i dilhā sa'y ū ābād
Zi şefkat eş şode dilşād bī-şümār yetīm
- 6 Bedin şükūḥ vücut-i kemāl-i cāh u celāl
Kesīne dīde ki ū cüz tevāzu' u terkīm
- 7 Be-ḥüsn-i ḥulḳ nevāzişgerī be-ḥalk-ı cihān
Tekellüm eş be-tebessüm künān zi ṭab' -ı ḥalīm
- 8 Demī nebūd ez ḥāṭır eş güzır ne koned
Çünīn bedāyi' -i ḥayret-fezā-yi çarḥ-ı le'im
- 9 Ki dīd naḳş-ı nigār-ı cihān çü naḳş-ı ber-āb
Vücūd-ı 'ālem ü ādem fenā-peżīr ü 'adīm
- 10 Emel girifte dām-ı ḥayāl-i pīç-ā-pīç
Heves-firifte keş-me-keş be-ḥırş-ı zemīm
- 11 Rubūde-dil ne şod īn rek-būy-ı fānī-rā
Ki ez riyāz-ı beḳā mīvezed nesīm ü şemīm
- 13 Ber (?)Ḥızr-ı hidāyet ü tevḫīḳ
Zuhūr yāfte āşār ū be-sūd-i 'amīm
- 14 Bā īn peyām-ı ḥadiş-i şaḥīḥ-i faḥr-ı enām
'Amel nümūde be-cüs rızā-yı Rabb-i raḥīm

- 15 Ki pîş mürden-i merk âzmâ şodeni fermūd
Ki nārḥā şeved âzāde-ser ze қaydü's-sīm
- 16 Be sâht türbe-i vālā be-zindegîpeşīn
Ki muḡaḡḡill şeved in māsivā zi қalb-i selīm
- 17 Derīzi mülk-i beқā mī gūşāde mī bürde
Güzergeḡ eş şode der-şāḡ-rāḡ-ı bī-tevhīm
- 18 Mepors ḡikmet-i īn rāzhā ez sāde dilān
Ki der-mecāz-ı ḡaқīқat-nümāst ‘ aқl u fehīm
- 19 Zi behr-i teşne lebān selsebīl geşt revān
Ki feyż-yāb şeved ḡāşş u ‘ ām zi mā'-i na‘ īm
- 20 Her ān ki mībaḡşed īn āb-ı ḡoş-güvār u leziz
Be neşve mīkoned āb-ı ḡayāt-rā taқdīm
- 21 Kitāb-ḡane-i memlū zi nüḡḡahā-yi güzīn
Be der-ḡāne-i binā kerd ḡücreḡā-yı қavīm
- 22 Çe ḡāne-i kütüb-i īn hemçü levḡ-i maḡfūz est
Ki қudsiyān ḡāvāf eş қoned çü beyt-i ḡarīm
- 23 Ki menşe'-i heme ‘ ilm ü kemāl-i dürer-i ‘ ālim
Şode zi noқta-i kün der-ḡükm be-ḡükm-i ḡaқīm
- 24 Çü şod tamām be ḡüsn-i ḡıtām tāriḡeş
Bebīn türbe-i zībā makam-ı İbrāḡīm

- 25 Sezā zi faẓl-ı İlāhī berāy-ı ĩn ḥasenāt
Şoden be ẓaşr-ı cinān şāḥibeş be-kām-ı muẓim
- 26 Bahāne ḥʿāhed Ĩẓid behā ne-micūyed
Be-ʿafv-i cūrm ü güneh pīşegān rā ez bīm
- 27 İlāhī ʿömr-i ʿazīzeş mezīd bād u bezīd
Ki ūst māye-i emn ü emān zi ḥışm-ı ğarīm
- 86 **Tehniye-nāme-i Berāt-ı Cedīd ü Tebrīk-i Rūze-i Iyd u Saʿīd**
Fāʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
- 1 Feyẓ-i cūd u ʿaṭā-yı Rabb-i mecīd
ʿĀlemi kıldı neşve-yāb-ı ümīd
- 2 Māniʿ vü muʿṭī oldurur bi'z-zāt
Ki yed-i ẓudretinde dād u setīd
- 3 Mālik-i mülk-i ʿālem-i imkān
Zīr-i ḥükmündedir ẓarīb u baʿīd
- 4 Ḥasbiyallāhu lāilāhe sırr-ı āḥ
Yefʿalullāhi mā yeşā' yürīd
- 5 Muẓtezā-yı meşīyyet ezeli
Kimin itmiş şaḳī kimini saʿīd
- 6 Ḥāme-i şūnʿ-ı levḥ-i maḥfūz
Eylemişdir yegān yegān tesvīd
- 7 Herkesin ser-nüvişt-i aʿmāli
Ḥükm ü taḳḍīri itmede te'kīd

- 8 Lîk maḥẓ-ı ‘ināyet-i Bārī
Oldu cārī cihānda böyle berīd
- 9 Nıṣf-ı Şa‘bān'da emr-i Ḥaḳ ile
Herkes eyler berāt'ını tecdīd
- 10 Yaḳdı ḳandīl-i māhı çarḫ yine
Şu‘le-pāş oldu kevne çün Nāhīd
- 11 Nāmesin aldı ḥalḳ-ı ‘ālem o dem
Oldular nā‘il-i merām-ı ümīd
- 12 Āşafā münşifā kerem-kārā
Ey nıẓām-baḥş-ı devlet-i cāvīd
- 13 Ḥaḳ mübārek ide sa‘ādetle
Geldi eyyām-ı rûze mevsim-i ‘īd
- 14 Şadr-ı vālāda Ḥazret-i Mevlā
Eyleye ‘ömr-i devletiñi mezīd
- 15 Yār u yāver olup umūruñda
İde tevḫīḳ āşaf-ı Ḥaḳ te’yīd
- 16 Maḳsim-i rızḳ yeksān itmiş
Āsitānıñ Ḥudā idüp temhīd
- 17 Görmüşüm pençe pençe iḥsānıñ
Zerre-i dürr-feşānıdır ḥūrşīd
- 18 Cilve-gerdir velī ḥayālimde
Şāhid-i dil-firīb-i cāh-ı cedīd

- 19 Umarım ki berātım içre benim
Ola rā-i rūūs kayd- resīd
- 20 Eyle incāz-ı va‘ di sultānım
Olmuşum bī-nevā vü riş-i sepīd
- 21 Şabr-ı Eyyüb ‘ömr-i Nūh ister
Bu kadar intizār u ‘ahd-ı be‘īd
- 22 Mālikānem degil benim bu cihān
İtmemişdir Hudā bañā te‘yīd
- 23 Kāfes-i çār-çūbe-i tende
Murğ-ı rūh eylemekde tāb u tabīd
- 24 Zehr-i ğayret beni helāk ediyor
Meded ey çāre-sāz-ı zehr-i çeşīd
- 25 Geldi vaqt-i küşāyiş der-i cūd
Dem-bağşāyiş murād-ı ümīd
- 26 Kālem-incā resīd ser-şikest
Kāred bā-üstüh‘ān resīd-i keşīd
- 27 Tā-be-key Şehdī-i şenā-ğ‘ānīñ
Ola ħumyāze-riz-i ‘azl-ı medīd

87 ‘Arşa-i Dāniş Rıkkā-i Şehdī-i Nā-kām Be-dergāh-ı Āşaf-ı A‘zam
Cem-cāh-ı Şadr-ı nişīn Bār-gāh-ı Şāhib-i Hātem Gevher-nigīn ü Dāmād-ı Güzīn
Şehinşāh-ı Rüy-ı zemīn İklīm-güşā Cenāb-ı İbrāhim Paşā-yı Yemm-bağşā Şode Būd
Me‘ūlū Mefā‘īlū Mefā‘īlū Fe‘ūlūn

- 1 Geldi dem-i bahşāyış-i cāh-ı ni‘am u nān
Nevbet-i yümn-üftād eyā āşaf-ı devrān
- 2 Hıllāk-ı cihān dergehiñi maķsem-i erzāk
İtmiş kef-i ber-cūdıñı yem bahş-ıhurūşān
- 3 Çok görmüşem ihsān-ı dūr-efşān-ı ‘aţāyāñı
Demdir ide sen ğonca-i ümmīdimi ħandān
- 4 Vābeste idi feyz-i bahāra gül-i ħ‘āhiş
Anıñçün ider bülbul-i dil nāliş ü efgān
- 5 Nışf-ı meh-i Şa‘bānda tecdīd-i berātım
Olsa n'ola aĥkām-ı rüūsuyla nümāyān
- 6 Olmuşdı meh-i rūze gelū-gīr-i dehen-dūz
Şām u seher eylerdi beni şāmit ü ħayrān
- 7 Ne ħadre irişdim vü ne ‘ıyd ile görüşdüm
Bī-cāme-i nev köhne ħabā bī-ser ü sāmān
- 8 Feryād ki feryādıma feryād-res yok
Öldürdi beni āh-ı ğam-ı ğayret-i aķrān
- 9 Var mı daĥi bir çāre ider zaĥm-ı derūnuma
Sensin idecek derd-i dil-i ‘āleme dermān
- 10 Luţf eyle dirīĝ eyleme sulţānım efendim
Oldum sanā çün ‘ālem-i pīrīde şenā-ĥ‘ān
- 11 İncāz idüp va‘d-i giryānım kerem eyle
Ĥumyāze-keş-i ‘azl-i medīd eyleme giryān

- 12 Tāki ola dem-beste şikeste bî-ḥāmım
İ‘ cāz-ı mesīḥā-deme eyle anı şāyān
- 13 Raḥm eyleyecek Şehdī-i nā-kāma bu demde
Destinde ḳalem zīr-i lebiñde daḥi fermān
- 14 Allāh mübārek ide eyyām-ı şerīfīñ
Göstermeye ‘ālemde saña rencīş ü ālām
- 15 Evlād-ı kirāmıñla ser-efrāz-ı mu‘ammer
Devletle ide kevkeb-i iḳbālīñi raḥşān
- 16 Ḥātem-be-kef şadr-ı vezāretde dem-ā-dem
Manzūr-ı nigāh-ı şeh-i ‘ālem ḳible-i merām
- 17 Her rūzıñı ‘ıyd ide seniñ her şebiñi ḳadr
Her müşkiliñi Ḥāzret-i Ḥaḳ eyleye āsān
- 88 **Tefrīḳ ü tavşīf-i tezkiretü's-şuarā**
Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün
- 1 Ḥoşā mecmū‘a kim şīrāze-bend-i mūy-ı ma‘nādır
Tırāz-ı levḥa-i zībāsı gūyā rüy-ı ma‘nādır
- 2 Sipeh-fāmı ḥaṭṭı sırma çeşm-i‘urūs-ı nev
Ḳalem-kārī keşīde vesme-i ebrū-yı ma‘nādır
- 3 Sepīd-i şuhḫı şubḫ-ı meh-i cebīn şā‘ir ‘irfān
Sevād-ı satrı per-çīn perçem-i hindū-yı ma‘nādır

- 4 Behem pîçîde lām u noқта-i mevhūmesi anîñ
Dü ruhsârında hāl-i ‘anberîñ gîsū-yı ma‘ nādır
- 5 Hurūf içre nümāyān noқtalar çün nāfe-i müşgîn
Fezā-yı çîn-i nazma sū-be-sū āhū-yı ma‘ nādır
- 6 N'ola her sağırı bir tîğ-i sipeh-tāb beyān olsa
Nuқāt ile muraşşa‘ cevher-i dil-cūy-ı mā‘ nādır
- 7 Yaḥud bâzîçe-i şaḥn-ı ma‘ ārif oldu germā-germ
Ki her bir noқта çevgān-ı sutūrā kūy-ı ma‘ nādır
- 8 ‘Aceb mi bu sefine olsa ger bir genc-i bād-āver
Leb-ā-leb nüfuhte feyz-i ḥükm-i mîve-i ma‘ nadır
- 9 Ḳosun siḥr ile her beyt-i ma‘ mūr-ı nev-ābādı
Ḥayāl-āmîz-i dilkeş ḥāne-i cādū-yı mā‘ nādır
- 10 Olup āvîze-i gerdūn-ı ḳarār ḥüsn-i ta‘ bîri
Derilmiş mışra‘ ı manzūmuna cādū-yı ma‘ nādır
- 11 Budur bu gülsitān-ı bî-ḥazān kim ‘andelîbānı
Nağam-rîz ü şafā-engîz hāy u hūy-ı ma‘ nādır
- 12 Şafā-yı rind-i maḥlaş ol hūner-ver nükte-perver kim
Cihān-ı ma‘ rifet bir kūçe-i gerd kūy-ı ma‘ nādır

- 13 Ve şāhu'ş-şadr idüp dībācesinde āşaf-ı pīri
Nice āşaf ki dergāhı felek be-mūy-yı ma' nādır
- 14 Sipīhr-i ' izz ü cāh-ı şevketi çarḥ ile dünyānıñ
Şu' ā-ı kevkeb-ı baḥtı ziyā fermā-yı ma' nādır
- 15 Vezīr-i a' zam İbrāhīm Pāşā-yı kerīmü'ş-şān
Ki feyz-i cūd-ı luṭfı māye-i tīrū-yı ma' nādır
- 16 Vekīl-i devlet ü dāmād-ı şahinşāh-ı heft iḳlīm
Ki rāy-ı mū-şikāf-ı himmetine tūy-i ma' nādır
- 17 Sikender-veş çeküp sedd-i sedīd āşūb-ı ğavġaya
Hişār aştı kim burc-ı nev-bārū-yı ma' nādır
- 18 Zaḥm-dārān-ı dīn ü devlete mānend-i Eflātūn
İdüpdür bür-i sâ'a çāre kim Dārū-yı ma' nādır
- 19 Dü bālāsınca kibr-i āver anıñ zāt-ı memdūḥı
Deḳāyık senc-i ḥikmet ez mār-ı sūtū-yı ma' nādır
- 20 İder erbāb-ı fazl u dānişe lūṭf-i nevāzişger
Nigāh-ı iltifātı iftiḥār(?)ma' nādır
- 21 Olupdur dād-ı Hāḳ'la muvaffaḳ nice ḥaberāt
Dil-i āġāhı gūyā vehme-i memlū-yı ma' nādır

- 22 Şenā-ḥʿānıdır anıñ ḥāş u ʿām-ı cümle-i ʿālem
 Ki ḥüsn-i ḥulķı ḥalkā reh-nümā-yı sūy-ı maʿnādır
- 23 Zamān-ı devletinde kıldı bu tertīb-i nev-ṭarzı
 O kim münşī-i çāpūk kalem-i pertev-i maʿnādır
- 24 Kalem-rān oldu bu nevres nihāl-i bāğ-ı ʿirfāna
 Virüp neşv ü nemā cedvel-nümā-yı cūy-ı maʿnādır
- 25 Getürdi sāhil-i endīşe-i baḥr-ı maʿārifden
 Nicedür dāneler kim her biri lü'lü-yi maʿnādır
- 26 Mişāl-i subḥa dürr-i şāʿirān-ı siḥr-i āşārı
 Çeküpdür silk-i taḥrīre ki ḥikmet kūy-ı maʿnādır
- 27 Nice Rüstem neberd-i merd-i meydān-ı hüner-mendi
 Götürmüşdür miyāna her biri bāzū-yı maʿnādır
- 28 Nice şehbāz-ı evc-i dāniş ü ʿirfānı pey-der-pey
 Kola almış ki zīb-i sāʿid-i bāzū-yı maʿnādır
- 29 Nice şīrīn edā iʿcāz-ı pervāz-ı suḥan-senci
 İdüp güyā ki anlar tūṭi vü mīnū-yı maʿnādır
- 30 Nice ebkār-ı maʿnā-ı muḥayyel cilve-ger anda
 Ki anıñ her biri nāzişger-i pehlū-yı maʿnādır

- 31 Çekerler hâle-i âgûşa ol mehveşleri her dem
Nişîmingâh-ı ʿab ı bunların zâtû-yı maʿ nâdır
- 32 İderler her perî-peyker hayâl-i sih̄r ile teşhîr
Ki ârâmişgeh-i bülbülistân-ı kûy-ı mâʿ nâdır
- 33 Açılmış gıncası şebnem-çekân bu gülşen-i zâr
İtr-pâş gül-âb-efşân olan bûy-ı maʿ nâdır
- 34 N'ola şâyeste-i cûd u kerem olsa şafâsı kim
Keremkârân-ı ʿ âlem bir bahâne-cû-yı mâʿ nâdır
- 35 Şalâdır cümle-i dânişverân şîʿ r ü inşāya
Ki nâdîde- hayâl şahid-i hoş-hûy-ı maʿ nâdır
- 36 Bu nev perdaht kâlâ-yı meʿ ânî Şehdiyâ el-haḡ
Giribân-ı nâ gûşûde tâze güft ü gû-yı maʿ nâdır

89 Târîḡ Berây-ı Nev-Saḡten Der-Meydân-ı Laḡm-ı Yeniçeriyân
Dergâh-ı ʿ Âlî Bâ-Fermân Sultân Aḡmed Ġâzî

Feʿilâtûn Feilâtûn Feʿilâtûn Feʿilûn

- 1 Ḥabbezâ sâḡa-i mâide-baḡşâ-yı nevâ
Vāye-gîr-i niʿ amı olmada merdân-ı veḡâ
- 2 Şaḡn-ı bismil-geḡî mânend-i fezâ-yı ʿ Arafât
Nice biñ kişi ġuzât içün olur zebḡ-i fedâ
- 3 Ḥân-ı yaḡmâ-yı niʿ am dinse aña şâyeste
Ki olur tuʿ me rübâ ṡâir-i murḡân-ı hüdâ

- 4 Ni' am-ı m̄a-hazar-ı geşt-i řārī her seşeri
Virülür yeñiçeri zümresine ser-tā-pā
- 5 Dūdmān-ı H̄acı Bektāř Velīdir bunlar
Görinür nice kerāmetleri i' cāz-nümā
- 6 Ser fedā olmadadır dīn-i mübīn uğrunda
Heme cengāver-i perhāř-ger-i ehl-i ğazā
- 7 Düşman dinse muķāvim olacaķ bunlardır
Rūřen-i cünbüř-i řūriřleri dehřet-efzā
- 8 Yürüyüş ile iderler nice hışnı pā-māl
Olsa pīçīde kaçan dest-i girībān-ı a' dā
- 9 Nāzım-ı devlet-i dīne vāzı' ķānūn-ı ķadīm
H̄an Süleymān ğazā-pīře iķlīm-ġüşā
- 10 Böyle ta' yīñ-i ' aķā itmiř o řāh-ı maġfūr
Ola ārām-gehi ' Adn ü insī hūrā
- 11 Behre-yāb-ı ni' amı olmadadırlar her rūz
Şehr-yārān-ı cihān itmede hūkmün icrā
- 12 Olmuř idi der-i meydānı anıñ raķne-peźīr
Eyledi H̄azret-i H̄an Aķmed-i Ġāzi iķyā
- 13 Bāreka'l-lāh zihī himmet-i ' ālem-pesend
Virdi revnaķ aña bu dāver-i ' ālem-ārā
- 14 İde şeh-i zādeleriyle bu şeh-i dād-geri
Taķt-ġāhında ser-efrāz u mu' ammer Mevlā

- 15 Hacı Bektāş Velī geldi didi tārīhın
Oldu ma' mūr u küşāde der-meydān-ı ' aṭā

90 Kaşide-i Nā-Şenīde-i Güzin Der-medh-i Şanı Pādişāh-ı Rūy-ı Zemīn
u Zıllullāh-ı Fi'l-'ālemīn Şāliş ü Havākīn Mücāhidīn ' Adālet İñ ü Der-sitāyiş-i Āşaf
u Dāmād-ı Şadr-nişīn ü Emīn Mühr-i Vezāret Gevher-nigīn ü Nizām-baḥş-ı Devlet ü
Dīn ü Der-Ta'rif ü Tavşīf-i Āb-ı Şīrīn ü Kaşr-ı Dil-nişīn Sa' dābād Sa' ādet-i Qarīn

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Şehinşāh-ı ' aẓimü'ş-şān-ı Aḥmed Ḥān-ı Ġāzi kim
Budur bu ser-efrāz-ı şehir-yārān-ı ġazā-mu' tād
- 2 Felek teşlīş ider ' ālemde bir şey müşteşnā
Budur bu şāliş-i işneyn-i şāhān cihān-ābād
- 3 Biri Sultān Süleymān fātiḥ-i berr-i Hicāz-ı Mışr
Ki oldur māder-i dünyā ider şīr ü şeker eb' ād
- 4 Anıñ perverde-i ḥān-ı nevāli Yeşrib ü Baḥḥā
Cihānı sū-be-sū cūd-ı ni' amla itmede perī-zād
- 5 Biri Sultān Murād mālīk-i mülk-i ' Acem'dir kim
İdüp Īrān u Tūrānı cünūd-ı ġaybla ber-bād
- 6 Yedinde tīġi ġuyā Zü'l-fikār-ı Ḥaydar-ı Kerrār
Hezerān Rafīzi qatl itdi budur fātiḥ-i Bağdād
- 7 Daḥi çok geldi kevne pādişāhān-ı ġazā-pīşe
Şeh-i valā-nijādın nesl-i pāki vālid ü ecdād
- 8 Olup her biri manşūru'l-livā feyz-i fütūḥatla
Sürüşān-ı sebük-per eyler idi anlara imdād

- 9 Şümār olmak ne mümkün anlarıñ eṭvār u āsārı
Fütūhāt-ı hezārıyla cihānı kıldılar ābād
- 10 Hıṣūşan Fātiḥ-i Kōnstantīyye ol şeh-i maḡfūr
Olup ni‘ me'l-emīr ile mübeşşer mefhār-ı evlād
- 11 Daḡi Sulṭān Süleymān ol ḥidīv-i bī-mu‘ādil kim
Nizām-āver olupdur ceş-i İslām'a ‘ale'l-ifrād
- 12 Olur her biri bir şehinşāh tanzīm itsem bir bri
Ne ḥācet eylemiş tāriḥ-sencān-ı selef-i irād
- 13 Hudāvend-i cihān gülşen-sarāy-ı bāḡ-ı ‘Adn içre
İde her bir sīneñ ‘andelīb rūḥ-ı pākin şād
- 14 Bu şāh-ı dehrīñ efzūn ide Allāh ‘ömr ü şevket ü şānın
Ki düşmandan eşer yok oldular hep emrine münkād
- 15 Birisi mālīk-i Baḥr-ı Siyah Moskov Kralı kim
Beni aşfer gibi nāgeh zuhūr itmişdi ol şeddād
- 16 Amān ile virüp hışn-ı Irāk'ı oldu ber-geşte
İdüpdür zulmet-ābādı maḡarr olduḡda ser-āzād
- 17 Biri cumhūr-ı Efrenc mu‘ānid-i kāfir-i yem-geşt
Nice dem sāḫil-i Baḥr-ı Sepīd'i eyleyüp ifsād
- 18 Bu sulṭān-ı ḡayūruñ bīm-i tīg-i zehre-çākinden
Virüp nice kılā‘ vü memleket bī-ḥadd ü bī-a‘dād

- 19 İki deryâyı biri birine andı eh-i âlem
Miâl-i bād-ı arar kim mālīk olmudı avm-i ād
- 20 Sikender-ve idüp izhār evket-i fevt ü udret
Ol bed aydefā mānend-i müstarak nice azdād
- 21 Cihān āsūde âlem ād u urremdir zamānında
Bir alar yok meger kürsīde vā iz eyleye feryād
- 22 Budur ol eh-i dil-āgāh u ıllullāh-ı âlem kim
Olur Hızr ile hem-dem dem-be-dem eyler anı irād
- 23 Hıūsān mehed-i pāk Ebā Eyyūb urbunda
Aceb mi fey-ba olsa aa ol server-i evtād
- 24 Aa gösterdiler bu menba -ı āb-ı ayātı kim
Ne İskender anı bulmu ne görmü dīde-i ecnād
- 25 Bilüp adrin anı bu pādīāh-ı Cem-aem ol dem
Nīgāh-ı iltifāt ile naar-senc oldu ün raād
- 26 ılup mecrāsını tevsi ü nām u ānını terfī
Nev-ā-nev itirā āt-ı bedi ile anı ābād
- 27 İdüp deryāce-i mevc-efgen ol cūy-ı muaffā
Miyānında ıyā-ı dürr-feān fevvāreler icād
- 28 Ne dem kim lenger-endāz olsa anda āh-ı deryā-dil
Olur keti hilāl-i nev musahar aa āb u bād

29 Şeb-i târikde her bir mevci bir meh-pâredir güyâ

Pey-â-pey piç-tâb ile vezîde olsa tünd ü bād

30 Leb-i cûda müselsel nice dil-cû çeşmeler cârî

İder her biri Kevşer sûresin şâm u şehir evrād

31 Kerāmet gösterüp i' cāz gûne hâriku'l-‘ âde

Akıtdı ejder ağzından bu âbı kıldı âteş bād

32 Budur gencine-i âbîñ tılısm-ı a' zâmı güyâ

Neheng-i baħr dirler aña ğavvaşān idince yād

33 İdüp fermān bu sultān-ı cihān-ārā-yı bî-mānend

Bu kaşr-ı kâşşer-i ‘ âlem-pesendi eyledi bünyād

34 Sinimmārān-ı ‘ âlem tarz-ı şîrîn tarhına hayrān

Hezarān tişe-ger olmuşlar anda kühken-i Ferhād

35 Sütünü ol kadar mevzūn u bālā kıadd-i mücellā kim

Mişāl-i dil-berān-ı māh-rüyān nevresā hem-zād

36 Kemāl-i şafvetinden her ‘ imād-ı pertev-efrūzı

Żiyā-pāş olmada āfāka itme anı istib‘ād

37 Şeb-i deycūrda güyâ fūrūzān-ı şem‘ i kâfūrî

Nedir fānūs-ı billūri aña māni‘ degildir bād

38 Bu resm-i dil-nişīn reşk-i çînîdir ‘ âlemde

Ne Erjenk ü ne Māni eylemişdir anı ne Bihzād

- 39 Hümā evc-i felekde ser-i ʔa'irle gelüp seyre
Bu iki mürğ-ı zîrek ħurde-bînāñ-ı cihān naḳḳād
- 40 Temāṣā eyleyüp geṣt itdiler pirāmen-i cūyın
Fırāsetde vezān olurdı anıñ dem-be-dem ħuṣyār
- 41 Çemen-zārında bülbüller iderdi nağme-i dilkeṣ
Didiler ḳaṣr-ı nev taḥt-ı Süleymānı mübārek-yād
- 42 Kimi taḥt-ı Süleymān'dır kimi bāğ-ı İrem ammā
Mecāzī nice teṣbīhāt itmişler aña üstad
- 43 Ḥakikatdir sözüüm bu ʕ arṣ-ı vālā ferṣ-i zībāyā
Maḳām-ı sāye-i Mevlā dirim ben herçi-bād-ābād
- 44 Uçurmuşlar havāya nām-ı Kāğıd-hāneyi ṣimdi
Bula bu nev-zuhūrıñ nām u ṣānı olsa Sāʕ d-ābād
- 45 Niderler kāğıdı mühre-i neṣāti ʕ ālemde
Meger ṭomār-ı pīçinde kūlah ide anı ḳannād
- 46 Giryān-ı nā-güşūde nice nādīde sanāyiʕ le
Bu ḳaṣr-ı dil-pezir-i bī-naẓīre oldu revnaḳ-bād
- 47 Vezir-i aʕ ẓam İbrāhīm Pāṣā kerimü't-ṭabʕ
Selimü'l ḳalb ḥüsn-i ḥulḳı eyler dost u düşman yād
- 48 ʕ Adilin görmemişdir dīde-i ħurṣīd-i dilāde
Ki oldur dide-bān-ı çarsū-yı ʕ ālem-i ecsād
- 49 Sezādır olsalar dīvān-ı ʕ adlinde anıñ ṣābit
ʕ Uṭarid ile Behrām-ı felek kim ṣahib-i istiʕ dād

50 Biri hāme-tırāz-ı mūnşı-i i' cāz-perdāzı

Biri hüküm-i kazā-yı mübremin icrā için cellād

51 Budur ol şahibi tīg u qalem kim-çeşm-i a' dāya

Görinür biri mār birisi hūn-bar çün feşşād

52 Virüp hūsn-i nizām-ı temşiyet bu devlet ü dīne

N'ola dinse Nizāmü'l-Mülk aña hem āşaf u dāmād

53 Ki çekdi sedd-i İskender-pesend āşub u gavgāya

Hişar-ı reşha kim burc u bārusı anıñ fulād

54 Tamām oldu qasīde Şehdiyā şīrīn edālarla

Niyāza idelim āgāze-i şehnāz ile inşād

55 Cenāb-ı Haq haṭāsız ide bu şāh-ı cihān-giri

Şafā-baḥş ola dem dem cilve-gāhī qaşr-ı Sā' d-abād

56 Bahār-ı 'adliniñ āşārıdır bu neşve-i pür-feyz

Ki her bir ruzı bir nevrüz-ı firüz dem-i i' ād

57 Daḥi şeh-zādegān-ı nev-resānın bağ-ı devletde

Hırāmān ide serv-āsā ser-efrāz ide çün şimşād

58 Vekīl-i devleti bu āşāf-ı ferhunde mezātı himem

İlāhī sāyesinden eyleme münfek anı ib' ād

91 Menākıb-ı Sūr-ı Hümāyūn-ı Hān Şehzādegān-ı Pādişāh-ı Cihān

Aḥmed Hān İbn-i Sultān Süleymān u Mehmed Hān u

Sultān Beyezid u Mustāfa Hān Vaşf-ı Şu'bede Bāzān

'Ālem u Bāğçe vü Zībende-i Şīrīn Hırām-ı Serv-endām u

Vālā Şüreyya Nizām u Vüzerā-yı ‘Izām u Sā’ir Haşş u ‘Ām

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Pādişāh-ı baħr u berr Hān Aħmed vālā gūher
Dād-ger-i ğazī-yī dīn-perver ser-cfrāz-ı cihān

2 Devr-i ‘adlinde zamān nāzişger-i rüy-ı zemīn
‘Ālem-ārā sāye-i Hāķ māye-i emn ū āmān

3 Mazħar-ı feyz-i ‘atayā-yı İlāhīdir bu kim
Kevkeb-i baħtı çü hurşid-i pertev-feşān

4 Ğonca-i ümmīdi pey-der-pey şükūfte nev-be-nev
Oldu çün gūlbün-tırāz-ı şehzādegān

5 Olıcaķ tāl‘ at-nūmā burc-ı şerefden her biri
Māh-ı nev-āsā ziya-pāşīde kevn ū mekān

6 Nām u şanı ile Meħmed Hān u Sultān Muştafā
Şehr-yārān Bāyezīd ile Süleymān-ı zamān

7 Eyledi taħdīs-i ni‘met ol şeh-i vālā hīmem
Bezl-i in‘ām u ni‘am iħsan genc-i şāyegān

8 Kıldı bir sūr-ı hümāyūn feraħ-fermā o dem
Halk-ı ‘ālem oldu dil ħurrem ferih u şād-mān

9 Āşaf-ı Cem-cāh u dāmād şeh-i ‘ālem-penāh
Ya‘ni İbrāhīm Pāşā-yı kerīm ū kārđān

10 Virdi bu sūr-ı sürūr-encāma bir dürlü nizām
Görmemişdi böyle zīb ū zīver-i çeşm-i cihān

- 11 Sāḥa-i tīr-i āzmāyān zümür-rūd-fāmdır
Oldu revnāk-baḥş pür-naḳş-ı ḥıyām u sāye-bān
- 12 Çarḥa peyveste o ṭāk-ı nüh-revāk dāveri
Felek-i zerrīn raḥşende çü mihr-i āsmān
- 13 Ol şeh-i gerdūn serīr olduḡda onda cāygir
Bār-gāhında şaf-ārā oldu yer yer bendegān
- 14 Geldiler tebrik-i sūra ḥalk u ‘ālem fevc fevc
Mevc-ḥīz oldu o dem baḥr-ı kerem gevher-feşān
- 15 Şadr-ı a‘zam ile düstürāñ-ı vālā menḳabet
Ḥāk būsıyla fer-fıyāb oldular bā‘izz ü şān
- 16 Şeyḥü‘l-İslām ile bi‘l-cümle mevālī-i kirām
Oldular hassūde dāmān-ı sultān-ı cihān
- 17 Ḥāñçe-i ni‘mā-yı yaḡmā-yı simāt-efrāşte
Pīşgīr olsa seḡadır aña her şeb kehkeşān
- 18 Ni‘met-i bī-imtinān iḥsān-ı bī-pāyān ile
Oldular şīrīn-kām a‘lā vü ednā rāyegān
- 19 Māh-ı nev şanma olup keçkül bekef çarḥ u felek
Kūdegān encüme deryūze eyler ḳurs-ı nān
- 20 Her şeb-i hengām olduḡça çerāḡān şu‘le-pāş
Reşk iderdi ana pervin-i felek ḡayret-keşān

- 21 Zühre dest-efşân rakş eylerdi çarh içre kaçan
Nağme perdâz olıcağ şehnâzda âmişgerân
- 22 Kūs-ı şāhī velvele-endâz olunca dem-be-dem
Lerziş-efzâ-yı hırâs olurdu her küh-ı girân
- 23 Heybet-i bāng-ı şadâ-yı top-ı âteş-bârdan
Dehşet ile ra‘ d u berķ olurdu ebr içre nihân
- 24 Gūyiyâ murğ-ı semenderdir felekde her fışek
İtmede pervâz-ı bāl u perleri âteş-feşân
- 25 İki keştî itmede per ü hâş ber-evc-i felek
Olur amma bunlarıñ âteş-fürûzı bād-bân
- 26 İki kişi âteşin-i ħorûz-mend-i kîne-cû
Birbirine şāh-zed-i deryâda cenk eyler ‘ayân
- 27 Kıldı nādīde şadef-i taşvîr erbâb-ı ħıref
Her biri amma müşahhâş ejder-i şîr-i jiyân
- 28 Şu‘ bedde-bâzân-ı ‘ âlem çok bedâyi‘ -i ihtirâ‘
İtdiler ızhâr-ı âşâr-ı şanâyi‘ ol zamân
- 29 Cümleden a‘ lādırlar ol Bāğçe-serâ-yı dil-güşâ
Olmada dūr-i pāş-fevvâre-i âb-ı zülâl
- 30 Her nihâl-i nevresi bār-âver kând-i nebât
Şāh-ı gülde ğonca-i ra‘ nâları şebnem-çekân
- 31 Kimisi ‘ar‘ ar kimi şimşâd kadd-i naĥl-i ħıram
Anda çarh itmiş nice serv-i sehī-i bāġbân

- 32 Seyr iden ādem āna der kıt‘a-ı bāğ-ı İrem
Ğıbtā eylerdi göreydi bunları hūr-ı cinān
- 33 Çünkü Oğ meydānınıñ seyr-i temāşası tamām
Oldu aldı menzilin herkes kodı anda nişān
- 34 Geldiler eski saraya naḥvet-i iclāl ile
Encümen-pīrā olup engüşt-nümā ol mehveşān
- 35 ‘Azm ü cezm idüp o şehe icrā-yı sünnet itmege
Oldular aşḥābı ‘izz ü cāh dāmen-der-miyān
- 36 Nevresā şehzādegān olmuşdu gerdüne-süvār
Zīb ü fer ile Süleymān Ḥān olupdur raḥş-rān
- 37 Cünbüş-i şādmānesi ‘ālem-pesend olsa n’ola
Pençe-i şehbāz nev-pervāz devlet-i āşiyān
- 38 Peyk-i şolağān rikābında olup şevket-nümā
Tās-ı zer-i zībā şabā şiyem ü raḥş-ı revişān
- 39 Pīşgāhında vezīr-i a‘zam ü müftiü’l-enām
Olmuşdu birbiriyle ser-rikāb u hem-‘inān
- 40 Oldular hem-pā vezīrān hem-cū bādām-ı dü-mağz
Birbiri ile muḳābil şanki necm-i ferḳadān
- 41 Fāzılān-ı dehr-i ‘allāme münşī şadreyn o dem
Esb-cünbān birbiriyle eylemişlerdi kırān
- 42 ‘Arz-ı kālā itdiler hem-pā yegān ehl-i cāh
Ḳādı meşelā müderris cümle-i dāniş-verān

- 43 Tev'emān idi reīsü'd-düvele defter ile
 Birbiriyle cüft-be-cüft olmuşdu ḥayl-i ḥ'ācegān
- 44 Gösterüp alāy u alāy Süreyyā intizām
 Dūd-mān-ı ḥānedān-ı devlet-i ' Osmāniyān
- 45 Her biri yollu yoluyla oldular cünbüş-nümā
 Cümleden ammā ser-āmed zümre-i Bektāşiyān
- 46 Bāğçe-i kaşr-ı dil-ārāmıyla her naḥl-i ḥırām
 Yek-be-yek itdi gerez biñ nāz ile cilve-günān
- 47 Çün sarāy-ı nev olup ārām-gāh-ı ḥāşş u 'ām
 Geldiler i' zāz u ikrāmıyla ol nāziş-gerān
- 48 Dergeh-i Ḥaḳḳ'a niyāz-āver olup ins ü melek olup
 Nukre-senc idi ḥuṣūl-ı kāma çün Kerrūbiyān
- 49 Şāhid-i ümmīd olup burḳā' -güşād-ı cilve-ger
 Oldular sünnet o dem şeh-zādegān-ı şīrīn-zebān
- 50 Mışra' -ı güncāyiş-pezir olmak muḥāl
 Nām u şān-ı cümle-i şehzādegān-ı nevresān
- 51 Tā ola tāriḥ-i mümtāz u müselleḡ bi-ḳuşūr
 Ta' miye-sāz olmağa şāyān degildir Ḥüsrevān
- 52 Her birine müstaḳil tāriḥ-i zībā dinse ger
 Başka bir şeh-nāme olmak iḳtizā eyler hemān

- 53 Eyledim ceffe'l-ķalem tārīķ-i lafzı Şehdiyā
Biñ yüz otuz ikide şehzādeler oldu ħitān
- 54 Olalar ħıfz-ı emān-ı Kibriyāda dem-be-dem
Her birine ide Ħaķ ihsān 'ömr-i cāvidān
- 55 Dāver-i dehrī hemīşe şād-kām itsün Ħudā
Görmesin endūh u ğam 'ālemde ol şāh-ı cihān
- 56 Sāyesinden itmesin münfek vekīl-i devletin
Kim odur şāyeste-i mühr-ü vezāret bī-gümān

92 Bu 'Arz-ı Ħāl-i Nāçiz-i Şikāyet-engiz-i Ħikāyet-āmiz Ol Āşaf-ı
Sütüde Evşāf [İbrahim Paşa] İçün Reside Şode.

Fā'ilātün Mefā'ilün Fa'lün

- 1 Ħamdüli'l-lāh ki feyz-i Rabbāni
'Aleml kıldı şād u ħandānī
- 2 Bāreka'l-lāh zihī dem-i ħurrem
Geldi eyyām-'ıyd u ħurbānı
- 3 Tā'ifān-ı ħarīm-i ħāss-ı Ħudā
Ħāciyān ser-bürehne 'uryānı
- 4 Dergeh-i Ħaķ'a cephe-sāy-ı niyāz
Eşk-i rızān çeşm-i giryānı
- 5 Oldular nā'il merām-ı ümid
Mazħar-ı 'afv u cebr ü noķşānı
- 6 Kaldı ancak faķir-i pür-taķsīr
Bu kuşūr itdi bī-şu'ūr anı

- 7 Āṣafā münşifā kerem-kāra
Ey yemm-i cūd u merḥamet-kānı
- 8 Hāzır u nāzır idi hep anda
Cümle-i ḥācegān dīvānı
- 9 Eyle incāz-ı va' de sulṭānım
Küremānıñ ki böyledir şānı
- 10 Pençe-tāb şikence-i dāiñ
Çāk çāk itmede girībānı
- 11 Hāne ber-düş-ı lā-mekānım ben
Yok metā' ım fūrūhte erzānı
- 12 Maşıbım ḥāşılı müvaḳḳıttır
Çār-taḳayyūt ḥükm-fermānı
- 13 Maşraf-ı rüz-merre mezād ol
Olamaz ğayr-i ḥaraca imkānı
- 14 Hele mey-ḥāneci ğazel almaz
Virmez elçi bir dilim nāfi
- 15 İtme muḥtāc ğayra luṭf eyle
Çekemem imtinān-ı dünyāyı
- 16 Görmüşüm nice nice en' āmıñ
Sīm ü zerle bir idi hem-pānı
- 17 Eyle bu nīm-mürdei iḥyā
Ey Mesīḥā-dem eyle iḥsānı

- 18 İde Hâk rûz-ı 'îdîni firûz
Nice nevrûz idüp hırâmânı
- 19 Şadr-ı devletde zâtıñı dâ'im
İde İzid olup nighbânı
- 20 Kıla necl-i necîbîni dem dem
Revnağ-efrâz-ı bezm-i sulţânı
- 21 Şeh-i dehri haţâsız ide Hudâ
Dağî şehzâdegân-ı zî-şânı
- 22 Seyr-i gülgeşt-i Sa' dâbâd'a
Eylesün rahş-rân-ı cev lâni
- 23 Eyler idim bu nazmı hoş-tezhîb
Mümkün olaydı ger zer-efşânı
- 24 Cedvelin surh-ķâm idüp âhir
Oldu hûn-ı cigerle 'unvânı
- 25 Şehdî-i âzârı eyleme maḥzûn
Şâd-kâm eyle bu şenâ-ḥ'ânı

93 Kaşîde-i Nevrûziyye-i Nâ-şenîde vü Muraşşa' vü Muşanna' vü
Muḥayyel ü Müzeyyel Şafâ-baḥşâ Be-Târîḥ-i Güzîn-i Dil-nişîn ü Dil-güşâ ki bi-'İzz
ü Şân u vüzerât-ı Muşâhib-i Şehriyâr u Dâmâd-ı Pâdişâh-ı Kışver-güşâ geşt Cenâb-ı
Meḥmed Paşa İbni Âşaf-ı A' zam u Dâmâd-ı Ekrem İbrâhîm Paşa

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Hoşâ feyz-i bahâr maḥdem-i nevrûz-ı sulţânî
Gelüp tebrîk içün sūr-ı hümayûna şâyânı

- 2 K̄onup Bağçe Sarāy-ı ‘āleme oldu feraḥ-fermā
Zemīn ile zamānı eyleyüp maḥkūm-fermānı
- 3 Didi eyā nedir bu neşve-i pey-der-peye bādī
Cihānı eylemiş lebrīz şīrīn-kām-ı iḥsānı
- 4 Zemīnīn gūşı çekilmiş āsmānīn çeşmi segirdir
Ki olmuş göz kulaḳ tebşīr içün her rāz u nihānı
- 5 Açılmış ḡoncası şebnem-keşān bu gülşen-i zārīn
Meşāmm-ı ‘ālemi kılmış mu‘ aṭṭār verd-i ḡandānı
- 6 Ḥıyābān-zārı tehyīc itmede dem dem nesīm-i şubḡ
İderler ihtirāz-ı nāz her serd-i ḡurāmānı
- 7 Olup bülbüller-i nağme-serā nevres-i nihāde
Şadā-yı ḡoş mübārek-bād ile ser-şār-ı elḡānı
- 8 İder muṭrıbları āḡāze şehnāz ile şīve
Olur naḳş u kār ile nevā-senc-i aşīrān'ı
- 9 Müzeyyen eylemiş bu çār-ı bāḡ-ı ‘ālemi ‘ālem
Çerāḡ-efrūz olupdur lāle-i gül-renk ü nu‘ māmı
- 10 Nedir bu ḡaşr-ı şīrīn dil-nişīn nādīde nevādır
Ki olmuş nāmı Sa‘ dābād çün taḡt-ı Süleymānī
- 11 Vezān olmaḡdadır bād-ı şabā şām u seḡer anda
İder tūṭīleri ḡūyā terennüm-rīz-i murḡānı

- 12 Olupdur Hızır ile hem-dem meger şahinşeh-i' âlem
Ki icrâ eylemiş fevvâresinde âb-ı hayvânı
- 13 ' Acebdır ejder ağzından akmış cûy-ı Ceyhûnî
Tılsım-ı genc ü âbı sū-be-sū olmuş nighbânı
- 14 Didiler hayır-mağdem ey ziyâ-yı dîde-i dünyâ
Budur bu neşve-i feyz-i vaktle mihr-i dirahşânı
- 15 Olur pâşîde pertev-i necm-i gîsūdârı âfâka
İder rûşen ' uyûn-ı çarhı her şeb mâh-ı tâbânı
- 16 Ki sulţân Aḥmed-i' âdil riyâz-ı dîn ü devletde
İdüp efrûhte ḥurşîd ü mâh-âsâ çerâgânı
- 17 Vezîr-i a' zam dāmâd İbrâhîm Pâşânî
Meḥmed nâm-ı mîr muḥarrem bir naḥl-i zî-şânı
- 18 Görüp rüşd ü necâbet cephesinde gün gibi lâmi'
Nigâh-ı iltifâta eyledi bi'z-zât erzânı
- 19 İdüp i' zâz u iclâl ü nüvâziş aña şâhâne
Ki ḥâş u 'âm-ı ' âlem oldu ser-tâ-pâ senâ-ḥ'ânı
- 20 Nedîm-i ḥâş hem-râzı daḥi dāmâd-ı mümtâzı
Vezâretle ser-efrâz itdi anı âşaf-ı şânî
- 21 Oḳundu ḥuṭbe-i Ḥassân-pesend nev-'arûsı çün
Aña 'ıkd-ı Süreyyâ oldu gevher-pâş-ı şâyânı
- 22 Şeref-i pür-ḥande olmuşdur muḳâbil mihr ü mâhla
Mişâl-i ferḳadân çarḥ ider gül geşt ü cevlnı

- 23 N'ola ger cilve-ḥiz olsa felekde Zühre-i zehrā
Muḳārin oldu iki kevkeb-i sa' deyn-i nūrāni
- 24 Ziyā-pāş itdi ḳandīl-i nücūmı çarḫ-ı kevkeb-dār
Meh-i pūr-tābı ḳıldı şem' -i kāfūr-ı şebistāni
- 25 Bu sūr-ı pūr-sūr-ı müjde-i mihr-i vefā ile
' Aceb mi neşve-yāb olsa behiştin ḥūr u ḡilmāni
- 26 Süleymān-ı zamāniñ āşafı bu ' arş-ı vālāyı
İdüp bünyād olupdur cilve-gāh-ı zıll-ı raḥmāni
- 27 Bi-ḥamdü'lil-lāh zamān-ı devlet-i Cem-cāh-ı şāhīde
Cihān āsūde ' ālem şād-kām-ı emn ü emāni
- 28 Mübārek ide Ḥaḳ bu cāh-ber-cāh şeref-baḥşın
Çü bādām-ı dümağz itsün berūmendān-ı nālāni
- 29 Mu' ammer ide anı sāyesinde ol şeh-i dehriñ
Suḥan-ver nükte-perver dem-be-dem lebbeyk-i gūyāni
- 30 Budur düstūr-ı ḡayūr nev-zuhūra Şehdiyā gerçi
Niçe tārīḫ inşād itdi ' aşrın feylesofāni
- 31 Velī kuṭb-ı cihān tebrik içün şadr-ı mu' allāya
Gelüp destinde bir ra' nā-gül ihdā eylesin anı
- 32 Didim bu āşaf-ı nev-cāha bir tārīḫ-i zībādır
Nedīm-i şehriyār oldu hem dāmād-ı sulṭāni

- 33 Hemîşe tâ ki nevrûz-ı dil-efrûz-ı bahârîde
Ola gül-bün-tırâz u nağme-pîrâ ‘ andelîbânı
- 34 Hüdâyâ bu şehin-şâh-ı dîl-âgâhı haţâsız kııl
Ola efzâyiş-i ‘ ömr eyle vâlâ şevket ü şânı
- 35 Şafâ-hâtırla hânde-rîz itse cılve-gâhında
İde şehzâdelerle seyr-i gülgeşt-i hıyâbânı
- 36 İlâhî her birine ‘ ömr-i sermed eyleyüp rûzî
Cihânda anlara gösterme yâ Rab hergiz aḫzânı
- 37 Vekîl-i devletin hem bir qarâr it şadr-ı ‘ âlemde
Mühür-i be-kef yedinde hâme vü şimşîr-i bürrânı
- 38 Nizâm-âver olup re'y-i rezîni devlet-i dîne
Çek-â-çâk ü keşâ-keşden rehâ-yâb itdi devrânı
- 39 Kerem-kârâ mekârim-perverâ şadrâ felek-ḳadrâ
Eyâ kevnîñ penâh-ı çâre-sâz u derd-mendi
- 40 Bu eyyâm-ı sürûr-ı hânde-fermâda bir ağlar yok
Meger bunda nâ-kâm ola girîbân u nâlânı
- 41 Nice demdir zaḥm-dâr-ı şemâtet-kâr-ı aḡyârım
Şorar yok ḥâl -i zâr-ı be-sâmân perîşânı
- 42 Yakıp sûz-ı ḳazâ-yı âsumânı âşiyânım âh
Pertev-veş cihânda hâne-ber-düş itdi bubânı
- 43 Mişâl-i gübre vü seg beççegân ile idüp nâliş
Olur bir kûşe-i bî-nüşeniñ nâ-çâr mihmânı

- 44 Revā mıdır zamān-ı devletiñde böyle āvāre
Olam Eyyüb'de mānend-i cerrārān-ı kurbānı
- 45 Sezā mıdır efendim ẖ'ān-ı yağmā-yı 'āvātıfla
Cihānı pür-çeşm idüp beni nevmīd ü hırmānı
- 46 Mürüvvet mi tehi̱ tirkeş sipāhi gibi 'ālemde
Görem ancak heman kav̱s-i felekde per-i bārānı
- 47 Acıtmaz mı baña yazık degil midir ki ğayretle
İdem ki dāmenim şad pāre ki çāk-ı girībānı
- 48 Nigāh-ı merḥamet olmaz mı bu pīr ü emekdāra
Ki olmuş kām̱eti ḥam ser-be-zānū kūy-ı çevgānı
- 49 Keremkārān-ı 'ālem bir bahāne-cūdur iḥsāna
İder şükrāne-i taḥdīs-i ni' methā-yı Yezdān'ı
- 50 Yeter bu şevke-i dūr u dırāz u nāle ey Şehdī
Görölmüşdür hezerān luṭf u iḥsān-ı firāvānı

94 **Ḳaşıde-i Nā-şenīde Nev-berāt-ı Şükrāne Ni'am-ı Āşaf-ı A'zam u**
Dāmād-ı Ekrem Süleyman Serīr-ārā-yı Zamāne Cenāb-ı İbrāhīm Pāşā-yı Yemm-
Baḥşā vü Medḥiye-sencī-i Necl-i Edeb ü Necīb-i Yegāne Muşāḥib-i Dāmād
Şehriyār-ı Meḥmed Paşa

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 Eyā ḥātem-be-kef engüşt-nümā-yı cümle-i 'ālem
Süleymān-ı zamānıñ āşaf-ı dāmād mümtāzı

- 2 Bilirsin Mantıku't-ṭayrî ki Simurğ'la hem-demsin
Revâdır eyleseñ ger rûzgâre naḥvet ü nâzı
- 3 Vücûduñ mâye-i âsâyiş-i ' âlem Nizâmü'l-mülk
Yediñde ḥâme-i fermân-fermâ tîğ-i ser-bâzı
- 4 Virüp ḥüsn-i nizâm ü temşiyet bu devlet-i dîne
Ne âşüb-ı fîten ne şûr u ğavğa-yı ser-endâzı
- 5 Kimesne âh u feryâd eylemez eyyâm-ı ' idlikde
Meger kürsîde vâ' iz ide gâhî âh-ı dem-sâzı
- 6 Zamân-ı devletiñde dost u düşmen ittihâd üzre
Ki eyler âhûvân-ı şîrîn ile âmiziş ü bâdı
- 7 Cihân âsûde ' âlem neşve-âmîz ü neşât-engîz
Nağam-rîz olmada râmişgerân nev-beste şehnâzı
- 8 Sikender-veş çeküp sedd fırka-i Ye'cûc-i a' dâya
Hişâr-ı âteşîñ kim ra' d ü berķ olmuş ṭop-endâzı
- 9 Getirdik zîr-i ḥükme milket-i Īrân u Tūrânı
' Aceb mi eylesek munzam aña Tebrîz ü Şîrâzı
- 10 Saña dâd-ı Ḥudâdır baḥt-ı fîrûzî-i kevkeb-dâr
Sipîhr-i evc-i rif' atde hümâ-veş eyle pervâzı
- 11 Olup bâni-i Beytu'llâh ile hem-nâm ' âlemde
Anıñ te'şîridir ĩşâr-ı âşâr-ı kerem-sazı

- 12 Müretteb hücrelerle eylediñ bir medrese bünyād
Akıtdıñ çeşmelerde āb-ı şīrīn idüp ifrāzı
- 13 ‘Adīlin görmemişdir ‘aynıñ hūrşīd-i ‘ālemde
Ki oldurur cihānıñ naẓar-senc-i vaqt-endāzı
- 14 N'ola re'y-i rezīn-i mū-şikāf-ı kār-sāzıñla
Mübāhāt eylese ‘ālemde Sulṭān Aḥmed-i Ġāzi
- 15 Bilir ḳadriñ şeh-i‘ ālem kemāl-i dil-nüvāzīden
İdüp necl-i necibiñ maẓhar-ı iclāl ü i‘ zāzı
- 16 Vezāretle idüpdür nām u şān-ı rütbesin vālā
Muşāḥib itdi hem dāmād anı hem maḥrem-i rāzı
- 17 Semti faḥr-ı ‘ālemde bu düstūr-ı mükerrrem çün
Sezādır cāh-ber-cāh ile aña rütbe icrāzı
- 18 Ḥamāil-bend olup bāzū-yı pür-zūruna ol dāver
İdüpdür sâ‘ id-i billūra zīb ü fer o şehbāzı
- 19 Mu‘ ādil mi olur Ḥātem saña cūd u seḥāvetde
Anıñ biḥūdedir ‘ālemde şöhret-gīr ü āvāzı
- 20 Güher-pāş ü zer-efrāz olduğu yok şaḥn-ı şaḥrāda
Şütür-gürbe‘ aṭāsı hoş-baḥş ü kürre-i tārı
- 21 Görülmüşdür hezār-ender-hezār in‘ ām u iḥsānıñ
Meger biñde birin bir veche icmāl idem ibrāzı
- 22 Zuhūr eyler ‘aṭāya ḥāṭıra itse ḥuṭur ol dem
Kerem-kārān-ı ‘ālem idemez va‘ d ile incāzı

- 23 Ki va‘d-i dil-firīb ile olur ħumyāze-keş herkes
Düşer endişe-i dūr u dirāza fikr-i perveri
- 24 Olur baḥşāyiş-i cūd u kerem feyyāz-ı muṭlaḳdan
Ne an ki ‘ālem içre şehriyārān ola enbārı
- 25 Getirdik ḫāṭıra olduk muvaffaḳ luṭf-ı Ḥaḳ ile
Yine Şehdī-i zār u dil-figār-ı nāle-perdāzı
- 26 Dem-i pūr izṭırāb-ı pīç-tābī de idüp himmet
Ḥızır mānend gösterdiñ kerāmet-güne i‘ cāzı
- 27 Ola ħırz-ı emān kibriyāda zāt-ı memdūḫuñ
Ki ola bür-i sâ‘a derd-mend-i anıñ devā-sāzı
- 28 Şeh-i dehri ḫaṭāsız ide Ḥaḳ şehzādegānıyla
Hemişe seyr-i Sa‘d-ābādıñ olsunlar sebük-tārı

95 Bu Ḳaşıde-i Beçe Daḫi Ḳahveniñ Kemāl-i ‘İzzet ü Ḳıymeti
Eşnāsında Ḥavāş-ı Maḥşūşāsı Ḥaḳīḳāt Üzre Tavşīf ü Ta‘rīf Olunup Vezīr-i Aşaf-ı
Nazra Verildi

Fā‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Ey nizām-baḥş-ı cümle-i ‘ālem
Āşaf-ı a‘zam-ı sūtūde şifāt
- 2 Kef-i cūduñda ḫātem-i devlet
Zīr-i ḥükmünde tiğ ü ḫāme-devāt

- 3 Oldu a‘dā-yı dīne cāy-ı penāh
Bīm-i tīgīñla kişver-i zulumāt
- 4 Reşha-i āb kılmadıñ cārī
Mışr u Bağdad nehr-i Nil ü Fırātı
- 5 Eyledi nām u şān-ı Hātem-i Tayy
Bez̄l-i ihsānıñ ey Kerīmü'z-zāt
- 6 Kāşif-i müşkilāt-ı ‘ālemin
Vākıf-ı rāz u sırr u hafıyyāt
- 7 Devr-i ‘adliñde halk āsūde
Her biri bühre-yāb her zevkāt
- 8 Her şeyin kadr ü kıymeti ma‘lūm
Virdi re'y-i rezīnıñ aña şebāt
- 9 Kahve şimdi ‘aziz-i Mışır oldu
Ref‘i‘ullāh-ı kadre derecāt
- 10 Perveriş-bāfte-i Süheyl-i Yemen
Enbetü'llāh nebātü'l-ḥasenāt
- 11 Neşve-i feyz-i ḥāk (?)
Kuṭbu'l-aḳṭāb o şāhibü'n-neffehāt
- 12 Cizye min cūziyātü'r-raḥmān
Meşhedi ola nūr-ı pür-leme‘āt
- 13 Bunca şey sır- i sipeh ü çerde
Ceyşi-peyker ü şirīn vekāt

- 14 Eşer-senc-i şād-keydir bu
Ki kerāmetle gösterür hālet
- 15 Kāddesa'llāh sırrahu'l-a' lā
İde İzid mezīd-i pür berekāt
- 16 Mūnis-i hem-dem şigār u kibār
Neşve-bahş olmada beher evkāt
- 17 Eyler aḥbābına nüvāzişger
Yok bunun şöḥbetinde maḥzūrāt
- 18 Aña mānend olur mu 'ālemde
Ġayr-ı keyf-i ḥayāl-i mevhūmāt
- 18 Kimi ḥumyāze-keş füsürde-dimāğ
Kimi pejmürde süst hem çü ḥumāt
- 19 Kiminiñ vaz' -ı cünbüş ü reviş
Ḥande-fermā-yı jājḥa kelimāt
- 20 Bāreka'l-lāh zihī ḥavāş-ı güzīn
Māniü'n-nevm ü kātı' u'ş-şhevāt
- 21 Giceler şubḥa dek ider şuleḥā
Zıkr ü tesbīḥ ü 'ibādāt u şalāt
- 22 Mey ü maḥbūbdan çeker desti
Bulur aşḥāb-ı ḥāl anıñla necāt

- 23 Gāh ider ‘anber ile āmiziş
Virir aña mezāḡ-ı ḡand ü nebāt
- 24 Neyler ama bu ‘anberi şekeri
Zulmetinde nihāndır āb-ı ḡayāt
- 25 Līk bir Hızr-ı himmete muḡtāc
Ki ola vāşıl o rütbeye heyhāt
- 26 Hāşıl olmak için merām-ı ümīd
Şehdīyi nā-murād u bī-kem ü kast
- 27 Hızr-tevfīḡi meded-res ḡıl
Ey Hudāvend-i ḡāḡiyyü'l-ḡacāt
- 28 Eyle bu āşaf-ı dil-şāfı müdām
Şadr-ı devletde maşdar-ı ḡayraḡ

Ḳıṡ‘a

- 29 Ki odur nāzım-ı dīn ü devlet
Ma‘delet-pīşe be-ḡükm-i āyāt
- 30 Ṭavvela’l-lāhu ‘ömre ebeden
Görmeye hiç cihānda bir ḡaṡarāt
- 96 **62.Tārīḡ-i Velādet-i Şehzāde Sultān Abdü'l-Ḥamīd**
Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün
- 1 Dād-ı Haḡḡıyla muvaffaḡ oldu çün kām-ı ümīd
‘Āleme virdi neşāt-ı nev-be-nev peygām-ı nüvīd
- 2 Pādişāh-ı ādil ü āḡāh-dil Ḥān Aḡmediñ
Geldi bir şehzādesi kevne olup sūr-ı cedīd

- 3 Gökde dest-efşân-ı Nâhîd itmede rakş u simâ^ç
Yerde çün âgâze-i râmişgerân oldu bedîd
- 4 Şeş-cihân-ı ^ç âlemi kıla münevver ü (?) -vâr
Sâdis-i şeh-zadegân mânend-i mâh-ı hurşîd
- 5 İtmiş aşdâf-ı yem-i kıadrinde İzîd-i perveriş
Her biri bir gevher-i kem-yâb çün dürr-i ferîd
- 6 Hüsrevân-ı hamseniñ bir Süleymân-ı zamân
Hân Mehmed Muştafâ Nu^ç mân-ı Sultân Bâyezîd
- 7 Geldi tebrik-i kudümüne şeh-i nevrûz o dem
Göricek çarh-ı felekde kevkeb-i bahtın sa^ç îd
- 8 Lâle-i gül-renk-i nu^ç mânî çerâgân eyledi
Nev-şüküfte güller işâr idüp sürh u sepîd
- 9 İderdi hengâm-ı du^ç â Şehdî şeh-i dehrîñ Hudâ
Eyleye şehzâdelerle devlet-i ^ç ömrin mezîd
- 10 İki mışra^ç la didim târih-i mîlâdın şehâ
İki şahidle olur çün mer^ç â müşbet müfîd
- 11 Cilve- i nâz ile kâm-endâz olup bu ^ç âlem
Geldi bu şehzâde-i vâlâ nijâd ^ç Abdü'l-Hamîd (1137)
- 97 **Târih-i Vilâdet-ı Sultân Nu^ç mân**
Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
- 1 Bihamdili'l-lâh yine cûd u ^ç aṭâ-yı feyz-i Rabbâni
Cihânı eyledi lebrîz ü şîrîn-kâm ihsânı

- 2 Şehinşāh-ı cihān Hān Aḥmed-i Ġāzi-yi mümtāzīñ
Vücūda geldi bir şehzāde-i ḥurşīd-i pīşānı
- 3 Niçe şehzāde bir nevres nihāl bāğ-ı devletīñ
Rikābında sebük-pāyīñ ider serv-i ḥirāmānı
- 4 Niçe şeh-zāde bir meh-pāre-i ferḥunde ṭālī‘ kim
Ziyā-pāş oldu gūne virdi revnaḳ rūy-ı raḥşānı
- 5 Niçe şehzāde nām-ı şāyānı Nu‘ mān olduğı şābit
Ne ḥācet geşt-i deşt-i kevne itmek āhir āsānı
- 6 Hümā-yı evc-i nāz sāye-endāz-ı sa‘ ādet kim
Degil mümkün anıñla nesr-i ṭā'ir ide ṭayrānı
- 7 Eger raḥş-ı felek ṭayy ile ‘azm-i şayd-gāh itse
Olurdu māh-ı nev-ı na‘ l-i ġazāl çarḥ ḳurbānı
- 8 İderdi āḥterān farkādān-ı Şaṭūrn ḥavāş
Miyānında niṭāḳ-ı zer tīr-i ber-dūş pūyānı
- 9 Yed-i beyzā şāhīde nümāyān oldu penc engüşt
Bir birinden a‘ lā her biri bir māh-tābānı
- 10 ‘Acep mi pençe-i ḥurşīd ile olursa pīç-ā-pīç
Ki her şehzādesi pençe-güşā eyler zer-efşānı
- 11 Zihī mecmū‘ a kim şīrāze-bend rişte-i cāndır
Mişāl-i ḥamse-i Hüsrev müretteb penç-dīvānı

- 12 Sipihr-i salṭanatda seb‘a-i seyyāredir gūyā
Fūrūḡ-āver olur Burc-ı Esedde tarh-ı seyrānı
- 13 Riyāz-ı pūr-ḥiyāz-ı gülşende ḡoncalardır kim
Meşām-ı ‘ālemi ta‘ṭīr ider bāḡ-ı gülistānı
- 14 Mu‘ammer eyleye şeh-zādegān mehveşān-ı ‘ālem
İdüpdür dīde-i dünyāyı rūşen ‘ayn-ı Nu‘mānī
- 15 Cihān emrine rām olmaḡda buldu rāḡat u emni
Yedi iḡlīme pertev-bār olup şimşīr-i lem‘ānı
- 16 Eger ahd ü emānı olmasaydı dehr-i ‘ālemde
İderdi pūr-zīyā cümle sevād-ı kāfiristānı
- 17 Şu‘ā-efḡen olupdur berḡ-i tīḡi zūlmet-ābāda
N'ola bu şāh-ı dehre dinse ger İskender-i şānı
- 18 Çü ḡaṭṭ-ı üstüvā ‘ālemde ‘adl ü dād-ı hem-vārı
Ne bīş ü kem ne serd ü germ ü hengām-ı zemistānı
- 19 Bahār-ı ‘adliniñ āşārıdır aḡḡām-ı taḡvīmi
Çeker mizān-ı ḡadd-i i‘tidāle rūz u şeb anı
- 20 Çıḡardı erba‘īni zāhid-i ḡuşḡ-ı riyā-pīşe
İrişdi feyz-i vaḡt mevsim-i nevrūz-ı sulṭānī
- 21 Açıldı lāle-i gül-renk-i Nu‘māni bahār oldu
N'ola bu şehriyār-ı Cem-veḡār itse çerāḡanı
- 22 Gelüp biñ siḡr-i müjde-künān tebşīr idüp ḡalḡa
Donanmā-yı ḡümāyūn-ı Ḥūdāvend-i cihān-bānı

- 23 Zemīn ü āsumāna ḥükmi cārī sāye-i Ḥaḳ'dır
Revādır zīb ü fer virse cihāna emr ü fermānı
- 24 Fūrūzān itdi ḳandīl-i nücūm-ı çārḥ-ı minā-fām
İdüp mäh-ı münīri şem' -i kāfūr-ı şebistānī
- 25 Felekde Zühre dest-efşān raḳş eylerdi pey-der-pey
Zeminde muṭribān itdikce sūr-ı sāz-ı elḥānı
- 26 Donandı şehr-i bāzār çār-sū-yı yemm-i Ḥazar'a
Müzeyyen oldu 'ālem neşve-yāb zevḳ-ı rūḥānī
- 27 Olup 'uşşāḳla pādeş bī-nāz u niyāz oldum
Leb-ā-leb ḥānde-riz ü cılve-ḥiz olmaḳda ḥūbānı
- 28 Dimāğ-efsürde olmaz 'āşık-ı nā-kām-ı sermāda
Virir germiyyet aña tābiş-i ruḥsār-ı cānānı
- 29 Hevā-yı murḡı āzāde ider mi berf-i bāzīde
Ki aña tel ḳafesdir rişte-i barān-ı nīsānı
- 30 Şadā-yı tōb ra' d-āvāz u kūş u lūle-perdāz
İderdi kūhı lerzān berr ü baḥr olurdu ḥayrānı
- 31 Donandı mālīk-i deryā cüyüş-ı yem-ḥurūşun hem
Zere-pūş oldu māhīler idüp mevc-i lüccānı
- 32 Kimisi dāl ḳılıç kimi siper-ber-dūş idi anıñ
Hünerler gösterüp eylerdi bāzı kūy u çevgānı

- 33 Virüpdür revnaķ ü zînet bevâin-i donanmāya
Neheng olmuşdu ol dem mālîk-i baķrın ķapūdānı

ķıt‘a

- 34 Ķudūmün Ħaķ mübārek ide ‘ōmr-i sermedin rūzı
Ola ŗeh-zādelerle hem-‘inān itdikce cevlanı
- 35 Varup seyr eylesünler ķaŗr-ı Sa‘d-ābādın āŗarın
Ħıyābān-zār-ı bāġ cūybār-ı āb-ı ħayvānı
- 36 Olur lūle-feŗān her lūle-i fevvāresi anıñ
Tılısm-ı genc-ābı oldu bir ejder-i nigeħbānı
- 37 Ķemenzār-ı zümürrüd-fāmı bir ħālet-fezādır kim
Ŗafā-baķŗ olmada dil-keŗ naġamla ‘andelībānı
- 38 Ħaķāsız eyle yā Rab bu ŗehinŗāhı cihan içre
Aña gösterme bir dem renciŗ ü ālām u aķzānı
- 39 Ŗafā-yı ħāķır ile ŗād-kām it taķt-gāhında
İlāhı ķıl mü'eyyed mālîk-i mülk-i Süleymānı
- 40 Daķı ol āŗaf-ı a‘zam Kerīmü'ŗ-ŗān dāmādın
Ħudāyā sāyesinden eyleme bir laķza dūr anı
- 41 Ki oldur ħāmi-i dīn-i mübīn nāzım-ı devlet
İdüpdür ħüsn-i ħulķı ħalkı ser-tā-pā ŗenā-ķ‘ānı

- 42 Huşuŝan Ŗehdī-i Ŗīrīn-zebān-ı tāze-ta‘bīrī
İder tūṭī-i gūyā khand-i iḥsān u fezāvānı
- 43 ‘Uṭārid yazdı ṭāḳ-ı heştüm-ı eflāke tārīḥin
Münevver kıldı kevni kevkeb-i Ŗehzāde Nu‘mān’ı(1135)
- 98 Tārīḥ-i berāy-ı Vilādet-i Ŗehzāde Sultān Muḥammed Ḥān Bin Aḥmed

Ḥān

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Bi-ḥamdü'lil-lāh felek vefk-i merām üzre idüp gerdān
Ṭoḡup burc-ı Ŗerefden nūr-pāŖ oldu meh-i raḥŖān
- 2 Nice meh mehd-i sīmīn eyledi çarḥ-ı berīn aḥzār
Ŗeh-i dehre beŖāret ile ihdā itmege devrān
- 3 Nice meh-i ġarrā ġarrā-yı evc-i saltanatdır bu
Olup mihre muḳābil pertev-efrüz olmaġa Ŗāyān
- 4 Fūrūġ-ı kevkeb-i baḥt hümāyün cihān-dārı
Ziyā-yı dīde-i sultān-ı ‘ālem sāye-i Yezdān
- 5 Bu bir nev-gonca-i ġülbün-ṭırāz-ı bāġ-ı devletde
Sezādır zīb ü tāc-ı iftiḥār itse Ŗeh-i zī-Ŗān
- 6 Bu bir Ŗehzāde-i nāziŖger-i dūr ez mānend kim
Vücūdı māye-i behcet-fezā-yı ‘ālem-i imkān
- 7 Ŗafā-baḥŖ oldu kevne maḳdem-i ferḥunde āŖārı
Anıñ Ŗükrānesiyçün eyledi Ŗāh-ı cihān fermān

- 8 Donandı çār-şüy-ı taht-gāh-ı şehr-i İstānbul
Şebi mānend-i Kadr olmuşdu rûz-ı ʿıydla yeksân
- 9 Teşādüf eyledi eyyām zīnet-i nısf-ı Şābān'a
Berāt-ı şādmānī virirdi gūyā ʿāleme subhān
- 10 Fūrūzān itdiler cāmiʿleriñ kandilini tev'em
Çerāgān eyledi bir bir mināre şubha dek sūrān
- 11 Tamām on gice on gün zevk u şevk-i pür-neşātla
Donanmā-yı hümāyūn oldu halk-ı ʿāleme ihsān
- 12 Şehinşāh-ı cihānīñ devlet-i ʿömrin ide efzūn
Haṭāsız eyleye zāt-ı hümāyūnun Hudā her an
- 13 Nice bu günleri rūzī idüp şāh-ı cihān-bānı
Karīrū'l-ʿayn ide şeh-zādelerle hurrem ü hāndān
- 14 Kemāl-pīrā idüp bunu cevālī tūl-i ʿömr ile
Muʿammer eyleye ol vāhibū'l-āmāl olan Mennān
- 15 Didim mevlūdüne bu şehriyārīñ Şehdiyā tārīḥ
Vücūda geldi saʿd ile Muḥammed ibni Aḥmed Hān
- 99 **Tārīḥ-i Velādet-i Şehzāde Sultān ʿİsā**
Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün
- 1 Taʿālallāh zihī behcet-i hümāyūn hümā-sāye
Murādın virdi kāt kāt Hāk o şāh-ı ʿālem-ārāya
- 2 Ki şulb-i pāk Aḥmed Hān-ı ʿādilden yine kevnē
Ziyā-pāş oldu bir şehzāde-i meh-veş felek-pāye

- 3 İşidüp bu peyām-ı cān-baḥşı gitdi tebşīre
Bes-i deryāda Hıẓr'a ẓudsiyān gōkde Mesīḥāya
- 4 Ḥayāt-ı tāze buldu ḥalk-ı ‘ālem şād-kām oldu
Yine bāzār-ı behcet virdi germiyyet donanmāya
- 5 Şadā-yı ṭop-ı ra‘d-āvāz u āteş-bāzī-i rindān
Şalup ḥayret zemīn ü āsumān u kūh-ı şaḥrāya
- 6 Bu şevkiyle felekde Zühre gerdi raḳşa dest-efşān
Çıḳup bām-ı sipihre mihr ü meh encüm temāşāya
- 7 Açıldı gül-bün-i iclālīniñ gül ḡoncası yer yer
K'anīñ her biri tāk-ı iftiḥāra zīb ü pīrāne
- 8 Sipih-ı saltanatda biri mehd-ı birisi ḥurşīd
‘Aceb mi ḡıḃṭa-fermā olsalar ‘ıḳd-ı Şüreyyā
- 9 Alup āḡūş-ı nāze hāle-veş ol māk-ı nüvāzı
N'ola şīr ü şekerle itse şīrīn-kām anı dāye
- 10 Ḳo itsün cünbüş-i ḡuş-vāre ḥāb-ı nāz ile i‘zāz
Şalınmaḳ ister ol serv-i sehīler zīr ü bālāya
- 11 Liḥāf-ı nāz-perver bāliş-i nerm gülāḡinde
Şadef-kārī gerek mehd-i ḡüzīn ol dürr-i yektāya
- 12 Bu nevres ḡoncalar āḡāze-i şehnāza dil-beste
Tebessüm-rīz olurlar ‘andelīb-i ḥande-fermā

- 13 Şeh-i dehriñ vire hem-dem murādın Hāzret-i Bārī
Hemişe ola mazhar luṭf-ı bī-pāyān-ı Mevlāya
- 14 Serīr-i devletinde zāt-ı pākin dā'im it yā Rab
Ḥaṭāsız kıl aña rūzī idüp gam-ı girānmāye
- 15 Daḡi şehzādegān-ı nev-civānın eyle ber-ḡurdār
Nevāzişger ide nāzişgerān-ı naḡvet-efzāya
- 16 Nihāl-i tāzelerdir ser-firāz it bāḡ-ı ‘ālemde
Ki vācibdir du‘āsı bunlarıñ evtād-ı a‘lāya
- 17 ‘Uṭarid necm-i çarḡ üzre yazdı Şehdiyā tārīḡ
Bu dem şehzāde‘İsā rūḡ virdi geldi dünyāya

**100 Tārīḡ-i Mīlād-ı Sultān Murād Kām-kār Ba‘d-ez Vilādet-i Sultān
Selīm Nām-dār**

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

- 1 Şehinşāh-ı Selīmü't-tab‘ Aḡmed Ḥān deryā-dil
Murādınca şadeflerden idüp dūr-dāneler ḡaşıl
- 2 Doğup burc-ı şerefden bir iki şehzāde-i meh-veş
Ziyā virdi cihāna luṭfı oldu ‘āleme şāmil
- 3 Şafā-baḡş oldular dünyāya ‘ālem şād-kām oldu
Kılup şādān ālām u endūhı idüp zā‘īl
- 4 Nice şād olmasunlar kim bu eyyām-ı neşāṭ içre
Olur herkes merām-ı maṭlab-ı a‘lāsına vāşıl
- 5 Biridir şeh Selīm anıñ biri Sultān Murād-ı nev
Dü-nūr-ı merdüm-i çeşm-i cihān-bīn-i şeh-i kāmīl

- 6 Cenāb-ı kibriyānıñ olalar hıfz u emānında
İde bu dāver-i devrānı her maḵṣūduna nā'ıl
- 7 Didim şehzāde-i meh-ṭal' atıñ mīlādıña tāriḥ
Murād üzre murādın buldu Sulṭān Aḥmed-i 'ādil
- 101 **Tāriḥ-i Milād-ı Şehzāde ' Abdü'l-Mālik Bin Aḥmed Ḥān-ı Şāliṣ**
Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
- 1 Ḥamdü'l-lāh kim Ḥudāvend-i kerīm-i zü'l-' aṭā
Eyledi luṭf-ı ' amīmle cihānı feyz-āb
- 2 Şulb-ı Aḥmed Ḥān-ı 'ādilden sarāy-ı 'āleme
Zīb ü ferle geldi bir şehzāde virdi āb ü tāb
- 3 Güldü dünyānıñ yüzi gün toğdı ḥalḳın başına
Pür-ziyā oldu zemīn ü āsumān-ı nüh-kıbāb
- 4 Naṣra-senc idi hilāl-i' İde 'ālem nāgehān
Ṭālī' oldu çün şehir burc-ı şerefden āfītāb
- 5 Maḵdem-i pākīne işār itmege dürr ü güher
Ḥāzır itmişdi yem-i aḥṣar le'ālī bī-ḥesāb
- 6 Ḥāme-rīz oldu 'Uṭarid-i kevkeb baḥtın görüp
Yazdı aḥkāmında taḳvīm-i muṭavvel bir kitāb
- 7 Zühre isterdi dil-ārāmı ola bu mehveşiñ
Nağme-sāz oldu felekde elde çeng ile ya Rab
- 8 Seb' a-i seyyāre-i çarḥ içre çerāgān eyledi
Şevḳ ile āfāka bir bir şu' le-pāş oldu şihāb

- 9 Gūş idüp kūs-ı beşāret mālīk-i deryā daḥi
Dür-feşān oldu şadefden şanma mevc üzre ḥabāb
- 10 ‘İd-ber-‘İd itdi ‘ālem bu neşāṭ-ı nev o dem
Māhdan māḥiye dek kıldı cihānı neş'e-yāb
- 11 Ḥamd ü şükr idüp Cenāb-ı Vāhibü'l-āmāle ḥalk
İtdiler ḥayr du‘ā şāh-ı cihāna şeyḥ ü şebāb
- 12 Ḥaḳ ḥaṭādan şaḳlasun bu dāver-i Dārā'yı
İde her laḥza ḳarīnū'l-‘ayn ü her dem kām-yāb
- 13 Şāhid-i ümmīd ü iclālin Ḥudā-yı lem-yezel
Göstere şīrīn-ḥırāmıyla pey-ā-pey bī-nikāb
- 14 ‘Ömr-i sermedle ser-efrāz eyleye şehzādesin
Ola dergāh-ı İlāhīde du‘āmız müstecāb
- 15 Fikr iderken vaşfını bu nev-şüküfte-ḡoncanıñ
Hızr-ı tevfiḳ irdi virdi gülşen-i ma‘nāya āb
- 16 Şehdiyā tāriḥ-i milādın didim şehzādeniñ
Geldi ‘Abdü'l-Mālīk ibni Ḥān Aḥmed-i Cem-cenāb
- 102 **Tāriḥ-i Cāmi‘i Cedīd-i Ḳapudān-ı Baḥr-ı Sefīd İbrāhīm Pāşā**
Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün
- 1 Şehinşāh-ı cihān Ḥān Aḥmed-i şāliş zamānında
İki destūr-ı zīşān oldular ḥayretle meşhūr
- 2 Zihī nuḥbet-i hümāyūn cihāndārıña ‘ālemde
Bu iki āşaf-ı dil-şāfi itdi emrine me’mūr

- 3 Birisi âşaf-ı a‘zam ‘Alî Paşa-yı mülk-ārā
Ki dîn ü devlet ü dünyāya virdi revnağ-ı mevūr
- 4 İdūpdür hārīku’l-‘āde nice āşār-ı nādīde
Olupdur devr-i ‘adlinde cihān-ābād u dil-mesūr
- 5 Birisi daḥi İbrāhim Paşā āşaf-ı şānī
Kapudān-ı ġazā-pīşe ki kıldı düşmeni maḥhūr
- 6 Yakup yıkdı diyār-ı kāfiristānı esīr itdi
Donanmā-yı hümayūnı getürdi muḡtenem-i manşūr
- 7 Hülūş-ı kalb ile bu cāmi‘-i pūr-feyzi yapdırdı
İde sa‘y-ı cemilin Ḥazret-i Mevlā anıñ meşkūr
- 8 Huşūşā mekteb-i ‘irfānı oldu menşe-i Qur’ān
Sebīli ‘ayn-ı zemzem neş’e-baḥşā-yı dil-i maḥrūr
- 9 Bu bir dād-ı Hudā’dır herkes olmaz maḡhar-ı tevḡik
Ki ola şāyeste-i der-ġāh-ı ‘izzet bende-i manzūr
- 10 Budur te’bid-i te’yīdāt-ı Raḥmānī ki dünyāda
Olurlar tā ebed her biri zıkr-i ḡayr ile mezkūr
- 11 Peyām-ı temme bi’l-ḡayr ile dindi Şehdiyā tāriḡ
Binā-yı pāk-i İbrāhīm Pāşā cāmi‘-i mā‘mūr
- 103 **Tāriḡ-i Bedī‘ü’l-Beyān Berāy-ı Feth-i Kala‘-ı Revān**
Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün
- 1 Mücāhid-i fīsebīli’l-lāh Sulṭān Aḡmed-i şānī
Budur bu ser-firāz-ı pādīşāhān-ı ġazā-mu‘tād

- 2 Budur bu şāh-ı dil-i āgāh ıutb-ı a‘zam-ı ‘ālem
Olur Hızr ile hem-dem dem-be-dem eyler anı irşād
- 3 Hıuşūşā kim civārında Ebū Eyyūb Enşārī
Aña rūḥānī himmet itmede ol server-i evtād
- 4 Sürüşān-ı sebük per ıudsiyān-ı ‘ālem-i bālā
Gelüp ervāḥ-ı pāk-i çār-yār ile ider imdād
- 5 Cüyüş-ı ehl-i İslāmı cihāda eyledi tehyīc
Cünūd-ı ğaybla Īrān u Tūrān'ı idüp berbād
- 6 Yedinde tıĝı gūyā Zülfikār-ı Ḥaydar-ı Kerrār
Kırup sürḥ-serān-ı Rāfiżīi sū-be-sū ecnād
- 7 Olupdur geştelerden peşt-ā-peşt kūh u şahrāda
Çıkup çarḥ-ı berīne āh u zār u nāliş ü feryād
- 8 Yakup yıkmışdı her sū kulle-i bārū-yı nüh-felek
Şerer-pāş-ı top u gülle-i Rūyīn-ten ü pülād
- 9 İdüp ta‘mīr ü tevḫīr-i mehāmın der-‘aḫab fermān
Sinimmārān-ı ‘ālem zīb ü ferle kıldılar bünyād
- 10 Kıla‘-ı nev-güşūde ḥacle-pīrā-yı nev-‘arūsudır
Alup āĝūşa dāmād oldu şimdi anlara ta‘dād
- 11 Ferāmūş itmemişler tıĝ-i ḥūn-pāş-ı Murād Ḥāmı
Du‘ā idüp iderler rūḥ-ı pākin rahmetle yād
- 12 İdüp şān-ı şükūh u şevket-i İslāmı ‘ālū’l-āl
Bu āşār-ı füyūzāt u fütūḫātiyla ‘ālem şād

- 13 Bu Sulṭān-ı ğayūruñ bīm ü tīg-ı zehre-çākinden
Gürūh-ı düşmenān-ı dīn olupdur emrine münkād
- 14 Biḥamdili'l-lāh zamān-ı devletinde şāhid-i nuşret
Pey-ā-pey cılve-rīz olmaḡdadır bī-ḡadd u bi-ta' dād
- 15 Cenāb-ı Haḡ ḡaṭasız eyleye zāt-ı hümāyūnun
Şafā-yı ḡāṭır ile şād-kām ide ile'l-ābād
- 16 Mu' ammer eyleye şehzādelerle bu şeh-i dehrī
Ola ārāmgāhı her biriniñ Kaşr-ı Sa' d-ābād
- 17 Daḡı ol āşaf-ı a' zam-ı kerīmü's-şān dāmādın
İlāhī sāyesinden eyleme münfekk anı ib' ād
- 18 Bu deñlü feth ü teşhīr-i bilāda ol durur bādī
Ki re'y-ı şāibin aḡkām-ı ilhām itmede infād
- 19 Suḡān-sencān-ı 'ālem 'arz-ı kālā eyler ey Şehdī
N'ola bir tāt-ı leālī sen daḡı naẓm eyleseñ inşād
- 20 Nişār-ı çār-ı gevherle öge bir gevherī tāriḡ
Revān'ı aldı Sulṭān Aḡmed Ġāzī mübārek-bād
- 104 **Tāriḡ Berāy-ı Feth-i Ḳal' a-yı Tebrīz**
Fā'ilātūn Mefā'ilūn Fa'lūn
- 1 Ḥamdüli'l-lāh ki şāhid-i nuşret
Gösterüp cılve-rīz-i nevḡizi
- 2 Ceyş-i İslām'ı şād-kām itdi
Rūşenī cünbüş-i dilāvizi

- 3 Sürh-ser-i Rāfīzī-i bed-nāmı
Kırdı geçdi siḥām-ı ser-tīzi
- 4 Hāk-i Īrān zemīn-i Tūrānı
Kıldılar pāy-māl her çizi
- 5 Görmemişdir hezār çeşm-i felek
Böyle āşūb u dehşet-engizi
- 6 İdemezdi muḳāvemet Rüştem
Olsa pāder-rikāb şebdizi
- 7 Nice mānend olur bu perḥāşa
Ceng-i Efrāsiyāb u Cengizi
- 8 Bāreka'l-lāh zihī ġazā-yı güzīn
Kıldı ber-geşte tīg-i ḥūn-rizi
- 9 Düşdi bir beyt-i dil-güşā tāriḥ
Şehdiyā oldu müjde-āmizi
- 10 Aldı Sulṭān Aḥmed-i ‘ādil
Dād-ı Īzidle mülk-i Tebriz'i
- 105 **Tāriḥ Berāy-ı Feth-i Koniçe**
Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn
- 1 Hāzret-i Hān Aḥmed kişver-güşā
Ġazā-yı leşker-keş-i zerrīn-licām
- 2 Şehsüvār-ı ‘arsa-yı rezm-āveri
Şaf-şikāf ḥayl-i a‘dā-yı liyām

- 3 Pādişāh-ı dād-ger-i vālā-himem
Dāver-i Hātem Rüstem Cem-ihtişām
- 4 Bu şehinşāh-ı dīl-i āgah-ı ğayūr
Nev-be-nev eyler cihāda ihtimām
- 5 Tīġıdır āyīñe-i‘ ālem-nümā
Çün Sikender eyledi emrine rām
- 6 Her ne taşvīr eylese Bihzād-veş
Şāhid-i ümmīd ider cılve bekām
- 7 Rāfızīi sürh-serden ‘ākıbet
Hayderī tīġ ile aldı intikām
- 8 Eyledi hoşnūd o dem Peyġamberi
Düşmen-i aşhāb idi bunlar müdām
- 9 Gönderüp ceş-i ser-efrāz u ‘azīm
Kırdılar kavm-i Yezīdī bi’t-temām
- 10 Cünd-i İslāmla sürüş-ı ğaybla
Geldiler imdāda ervāh-ı kirām
- 11 Millet-i Īrān u Turānı o dem
İtdiler pā-māl u ber-geşte hışām
- 12 Sū-be-sū tekbir-efgen Cengīz-bān
Atdı tutdı nice pākīze ğulām

- 13 Ṭaş dikdi her kemān-keş menzile
Toz kıopardı ok tamām kabza tamām
- 14 Aldılar nice kıla‘ -ı(...)³
Ser çeküp eflāke virirdi ruḥām
- 15 Cümlemiz piri küşād-ı Gence'den
Oldular dil-şād u ḥurrem ḥās u ām
- 16 Daḥme-i Efrāsiyāb-āsā aña
Pasdār idi tılısm-ı şubḥ u şām
- 17 Bozdılar ammā tılısmātın anıñ
Ṭöb-ı ejder-peyker ü şaşt-ı siḥām
- 18 Sikke’ -i mermerde kazdılar ğuzāt
Zer-efşān olunca Gence ber-merām
- 19 Kān oldu kūhken Ferhad-veş
Ḥüsrevāne itmede şirīn ḥurām
- 20 Genc-i bādāver gibi itdi zuhūr
Oldu bu baḥşāyiş-i Rabbü’l-enām
- 21 Şehr-yār-ı ‘āleme kıldı ‘aṭā
Eylesün İzid mübārek ber-devām
- 22 Devlet-i ‘ömrin ide Yezdān mezīd
Dem-be-dem şeh-zādelerle şād-kām

³Nüşhada eksik bırakılmıştır.

23 Eyle Yâ Rabb âşafın dâ'im ki ol
Virdi dîn ü devlete hüsni-nizâm

24 Bu gazâ-yı ekber için Şehdiyâ
Oldu bir beyt-i güzîn târîh-i tām

25 Kala'-ı gevher-nigîn Gence mi
Aldı Sultân Aḥmed-i 'ādîl bu nām

106 Zāfer-nāme-i Ḳapūdān-ı İbrāhim Paşa der-Vaḳt-i Bergeşte-i Gürūh-ı
Donanmā-yı Venedik ve Evşāf-ı Mışır u Şām u Ḳudūs Piş-ez-ân Vāliyü's-şān ü
Mîrū'l-Hac Şode Būd

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Merḥabā ey şāh-ı dehriñ âşaf-ı ferrūḥ-ferī
'İzz ü şānıyla cihān-ārā-yı dilîr ü şaf-derī

2 Ḥayr-ı maḳdem ey vezîr-i kār-dāne yemm-i himem
Nām-ver ü hem-nām İbrāhîm-i Ḥalil-i Āzerī

3 Āferîn ey levḥ-i sîret Ḥızr-himmet şadr-mesned
Ki eylediñ baḥr-ı sefid içre cihād-ı ekberi

4 Sensin ol gāzi-yi ḳapūdān veḡā-endîşe kim
Mālik-i baḥr oldu ol dem emriniñ fermān-beri

5 Gösterüp ecnādım geştin gelüp alāmla
Dürr-i nişār oldu getürdi mā-ḥazar gūşt-i ṭarī

6 Cümle olmuşdı zırh-puş kılıc ḳalkān bedūş
Aldılar pîrāmeniñ çün cilve-i nîlüferi

- 7 Kūh-manend nice keṣṭī-i fūlk-peymā ile
Sū-be-sū geṣṭ eyleyüp deryāya ṣalduk lengeri
- 8 Hāzır u āmāde ālāt-ı mühimmāt-ı neberd
Her biri memlū müheyyā ṭop-ı ejder-peykeri
- 9 Cümle per-i nesr-pūṣ minḳāl-i sitiz ile ermez
Zīr-i ḥükmünde donanmā-yı hümayūn leṣkeri
- 10 Olduñ üç def a muḳābil keṣṭī-yi küffār ile
Gömgök itdi dūd-ı ṭopuñ baḥr-ı çarḥ-ı aḥzārı
- 11 Gālib-i muṭlaḳ olup itdüñ donanmasın ṣikest
Eylediñ izhār-ı ḡayret ü himmet bālā-teri
- 12 Gelmiş iken nice bin kāfir anıñ imdādına
Ser-be-gerdün bunca ḳalyon olmuş idi yāveri
- 13 Ṣadme-i kūh-efgen ṭop u ḳaḳa-yı mübremin
Gördiler kim bir belāyādır ki taṣavvurdan berī
- 14 Murḡ-ı dest-āmūz-ı āteṣ-per-i semender-ḡamīre
İtmede pervāz u pāṣīde ṣerār-ı aḡkerī
- 15 Ġavsa irdi hāy u hūyı na‘ ra-yı ism-i Celāl
Çāk çāk olsa n'ola çarḥ-ı berīniñ çenberi
- 16 Virdi nuṣret ehl-i İslāma Hūdāvend-i naṣīr
Bīm ü dehṣetle firār itdi ‘ adūnuñ ‘ askeri
- 17 Gördiler bir vechle vak‘ -ı kaḳa mümkün degil
Bāz-pes gerdān olup ric‘ at-nümā-yı ḳahḳarī

- 18 H̱ayli demdir ki donanmā-yı Firenk-i bī-direng
Olmamışdı böyle ber-geşte şikeste seserī
- 19 Çok zamandır ki o kāfir-i mācerā deryāda heyc
Görmemişdi böyle şīrāne neberd-i H̱ayderī
- 20 Nice yıldır ki o efrenc-i ẖuşūmet-senc hiç
Bulmamışdı böyle bir ẖaşm-ı kavī zūr-āveri
- 21 Sensin o cengāver-i düşmen-şiken perẖāş-fen
Tīḡiña Behrām-ı çarẖ olmuş felekde müşteri
- 22 Tīriñe kav̱s-ı ḵuzaẖ dil-dāde reşk eyler şihāb
Kim ḡazāl-i çarẖı şayd eyler hadeng-i kemteri
- 23 Tob-ı âteş-bārınıñ gül-bank-ı āşūbın görüp
Ra‘d u berķ olmuş bir ejder dem-be-dem ẖā‘hişkeri
- 24 Zūr-gede endārını seyr eyleyüp ẖayrān olur
Rūzgārıñ bād-ı ‘Ād rūzgār-ı şarşarı
- 25 H̱aķ budur kim eylediñ te‘yīd dīn ü devleti
Şimdi sensin ‘ālemīñ ḡayret-keş ü din-perveri
- 26 Māh-ı nev gibi aşıḻsa çarẖā şimşīriñ nola
Bir ḡaza itdiñ ki ẖoşnūd eylediñ Peyḡamberi

27 Āsman-ı ƙadrā dilīrā dāverā deryā-dilā
Ey ŧeh-i gerdūn serirīñ āşaf-ı sa‘ d-ı aḡterī

28 Ƙande ‘azm itdiñ ise tevfiċ-i Hāċ oldu refiċ
Hıẓr ilyās oldular ol ŧah-ı rāhiñ rehberī

29 Oldu her yerde müsellem ḡusn-i tedbirīñ seniñ
Feyz-āb itdi ƙudūmūñ sū-be-sū baḡr u berī

30 Bundan aċdem bir daḡı olduñ sipehsālār-ı baḡr
Gösterüp adā-yı dīne tiġ-i vālā gevherī

31 Maḡta etrāfin yaċup yıċdık ḡanāyimle gelüp
Eylemişdiñ yine ol demde ḡazā-yı digeri

32 Bir caydan bir caya idüp taḡvīl ü tebdīl-i maċam
Pertev-endāz olmada mānend-i mihr-i ḡāveri

Vaşf-ı Mışr u Ƙāhire

33 Vāli-i Mışr olduḡunda gönderüp bunca ḡılāl
Muḡtenem oldu ahālī-i ḡarem ḡamdan berī

34 Eyledi azdād-ı bīm-i tiġ-ı ƙahrīñ sīne şāf
Cündiyān-ı zül-fiċārı Ƙāsım-ı kīn-āveri

35 Devr-i cūdunda seniñ deryā-yı Nīl idüp ḡurūş
Ƙılmadı parmaċ ḡisābıyla şümār engüşteri

- 36 Eylediñ anda ziyâret çok maķâm-ı evliyâ
Câmi' -i vâlâ-yı pür-feyz ma' ârif-i Ezher'i
- 37 Seyr-i nüzhet-gâh-ı Kaşru'l- ' aynda ' âlem seniñ
Oldular cümle şenâ-kârıñ şafâda demleri

Vaşf-ı Kudüs-i Şerîf

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 38 Olıcaķ Kuds-i şerîfe vâli-i fermân-revâ
Gördüñ anda nice âşâr-ı kadîm-i hoşteri
- 39 Mescid-i Aķsâ ki oldur Şihretu'l-lâh-ı güzîñ
Kıble-i edyân-ı pişîñ-i ebniyânıñ mefharı
- 40 Anda teşrîf eylemişdi leyle-i Mi' râc'da
Naķş-ı pây-ı seyyidü'l-kevneyn olupdur zîveri
- 41 Bâ-ħuşûş âsüdedir anda Ĥalîlu'l-lâh kim
' Âlemiñ olmuş ziyâret-gâhı ķâbr-i enveri
- 42 Var imiş anda nice ' ibret-nümâ cây-ı ' acîb
Güyyâ olmuş kıyâmetden numûne manzarı
- 43 Ėâlibâ devr-i Süleymân nebîde dîvler
Eylemiş ibdâ' -i hevl-engîz cây-ı maħşeri
- 44 ' Adl u dâdiñ söylenür dillerde olmuş dâstân
Eyler evşâf-ı cemîliñ ķudsiyân ins ü perî

Vaşf-ı Şâm-ı Şerîf

- 45 Milket-i Şâm'a ziya-pâş olıcaķ mânend-i bedr
Cennet-âsâ gördük anda çok ĥıyâz-ı kevşeri

- 46 Cāmi‘ -i Meyte ‘acep hālet-fezādır dil-güşā
 Hāzret-i ‘İsā'nıñ oldur münzel-i bāz-āveri
- 47 H‘ābgāh-ı Hāzret-i Yaḥyā-yı mazlūm andadır
 Eyledik def‘ ātile anı ziyāret ekşeri
- 48 Anda çokdur evliyāu'l-lāhdan şāḥib-makām
 Zīr-i ḥāk içre nihān feyz-i yaḳīnıñ mazḥarı
- 49 Cümlesi senden olup rāzı sitāyiş itmede
 Va‘ iz-i kürsi-nişini ger ḥaṭīb-i minberi

Vaşf-ı Tarık-i Hacc

- 50 Mīr-i ḥacc olduḳda düzdān-ı ‘Arap pinhān olur
 Geldi aşḥāb-ı deriñ şeyḥ-i ḳabāil-küsteri
- 51 Aldı herkes şırasın ḥizmet-güzārıñ oldular
 Maḥfil-i pāye sürüp rüy-ı siyāḥ-ı bī-feri
- 52 Hāciyān emn ü emānıyla olup āzāde ser
 Yeşrib u Bathā'ya cān atdı geçüp ol yerleri
- 53 Ravzā-yı ḥuld-ı berin-i şāh-ı levlāke gelüp
 İtdiler izhār gül-berg-i taḥiyyā-yı teri
- 54 İtmede her dem ṭavāf anı melāik fevc fevc
 Ferş idüp ol ḥāk-i pāk-i feyz-nāke şeh-peri
- 55 Gıtdiler dergāh-ı Mevlā'ya şitābān u şevḳ-ḥiz
 Vāşıl-ı mīḳāt-ı Beytu'l-lāh olunca yek-seri

- 56 Oldular iḥrām-beste ser-bürehne sîne-çāk
 Āh u ḥasretle dem-ā-dem iderek nālîşleri
- 57 Sürdüler lebbeyk ile yüz bār-gāh-ı ʿizzete
 Oldular müstāgraḫ-deryā-yı raḥmet her biri
- 58 Oldu erkān-ı menāsik yerlū yerinde edā
 Bezl idüp saʿ y u ṭavāf-ı vaḫfeye cān u seri
- 59 Nāil oldu herkes ümmīd ü merāma şād-kām
 Şarf idüp rāḥ-ı Ḥūdā'da mā-melek-i sīm ü zeri
- 60 Çıkdı meydāna metāʿ -ı kār-ı bāzār-ı Minā
 ʿİṭr-ı şāhī tuḥfe-i kemyāb ʿūd u ʿanberi
- 61 Herkes istiʿ dādına nisbet idüp dād u sited
 "Ḳadr-i zer zer-ger-şinās u ḳadr-i gevher gevherī"
- 62 Ḳāfiye tenk oldu Şehdī idelim ḥayr duʿ ā
 Ola bir beyt ile müstevfā şenā-yı bihterī
- 63 Ḥaḳ Taʿālā zāt-ı pākin ḥıfz ide āfātdan
 İtsün ālām u ḥaṭardan Ḥazret-i Bārī berī
- 64 Eylemiş Vehhāb ol yerde duʿ āñ müstecāb
 Devlet-i dünyā vü ʿuḳbā nuşret ser-tā-serī
- 65 Çekme ğam Allāh her yerde muʿ īniñdir seniñ
 Fetḥ-yāb eyler saña lābūd-i cihād-ı şeşteri
- 66 Sende çün bu ḥüsn-i ḥulḳ niyet-i ḥālīs ki var
 Olur elbette muḫaffer zīr-i destīñde çerī

Ġazeliyat-ı fî-ḥarf-i elif

107 *Mefûlû Fâilâtü Mefâilû Fâ' ilün*

- 1 'Älem didikleri bu cihândâr-ı ğam baña
Gülşen-serây-ı 'âlem olur ḥâr-ı ğam baña
- 2 Olmaz ḥayâl-i ḥamla hiç meyve-i ḥayâl
Virmekdedir nihâl-i emel bâr-ı ğam baña
- 3 Bu şeşder-i serây-ı sipenc-i felekde âh
Virmez güşâd bir ḳapudân zâr-ı ğam baña
- 4 Bilmem ne siḥr ider ki o câdu-nigeh yine
Her târ-ı zülfün itmede bir mâr-ı ğam baña
- 5 Câm-ı neşât-ı sâkî-i gül-çehre Şehdiyâ
Bezm-i cihânda şunmada ser-şâr-ı ğam baña

108 *Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün*

- 1 Dilâ ol şâh-ı ḥüsni şanma yaḥşîdir yamân bilmez
Ki zülf-i kâfirî bir âşinâ düşmen amân bilmez
- 2 İder 'uşşâkı gerçi va' de-i vaşla firîbende
Dürûğ-ı zülf-i kâfir hiçbir vâḳt u zamân bilmez
- 3 Tamâm eyler işin nîm-nigâh-ı ḥışm-ı çeşmiyle
Ne ḥâcet ebrû vü müjgâna ol tîr ü kemân bilmez
- 4 O gül-ruḥ serv-ḳad kim misk-bûdur sünbül-i zülfî
Cihânda seyr-i gülgeşt istemez serv-i cihân bilmez

5 Şaķın ol ğamze-i Tātār-ı ħun-ħā rından ey Şehdī
 Ħarāb itmiş nice bāĝçe-serā ol ħānumān bilmez

109 Mefūlū Mefāīlū Mefāīlū Feūlūn

1 Ey şūh-ı cefā-pīşe bu nāz u sitemiñ ne

Tāķat getürölmez

Üftādelerle ta bu ķadar bār-ı ğamiñ ne

Bil-lāh çekilmez

2 Sen pādişeh-i mülk-i ħüsnsün aña söz yok

Yūsuf gibi ammā

Görsem hele gāhice gedāña keremiñ ne

Bu bezm ele girmez

3 Ħumyāze-keş renciş-i ħumār olur āher

Rindān-ı mey-āşām

Meyden ne imiş neşvesi eyā ki Cem'iñ ne

Ālāmına degmez

4 Kūyın dolaşır zūlfüne yāriñ ola şirīn

Her vaķt-i seherde

Bilsem hele ey bād seniñ de eleminiñ ne

Cānāna el irmez

5 Biñ ħande ider ğayra leb-ā-leb bize Şehdī

Bir ķaşdı mı vardır

Aĝzın bile açmaz sözi ol ğonca-femiñ ne

Bil-lāh bilinmez

110 Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

- 1 Mehveşim dīvānçe-i hüsünde maṭla‘ gösterir
Ebruvānın şakḳ-ı mäh-āsā dü mışra‘ gösterir
- 2 Haṭṭ-ı tırāş olduğça tecdīd-i berāt-ı hüsni ider
Hükümün icrā eyler ebrūlar mütavḳa‘ gösterir
- 3 Vechi vardır kıṭa‘ -ı mīr ola bā-haṭṭ-ı ‘ İmād
Hüsni-i haṭṭıyla o cār-ebrū-yı muraḳḳa‘ gösterir
- 4 ‘ Ālemi teşhīre ol cānān-ı çār-ebrū meger
Şekl-i zībā tarḥ idüp vefk-i murabba‘ gösterir
- 5 Hānde-rīz olduğda derd-i nādān-ı yārīñ Şehdīyā
Hātem-i la‘ nin dehānında muraşşa‘ gösterir

Gazel-i Mükemmel

- 111 *Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün*
- 1 Nişān-ı tīrin ol ḳaşı kemānıñ dūr bulmuşlar
Çekenler çile-i ‘ aşḳı ḳatı pūr-zūr bulmuşlar
- 2 Berāt-ı hüsniñün ancaḳ nişānı ḳalmış ebrūda
Haṭ-āver dil-rübā ḥaḳḳında bir menşūr bulmuşlar
- 3 Haṭ-ı sebzini görenler nev-demīde gird-i la‘ linde
Hızır-veş anda āb-ı zindegī mestūr bulmuşlar
- 4 Gubār-ı haṭṭı itmiş pīçīş-i zülfiyle āmīzeş
Dolaşır genc-i hüsni nice mār u mūr bulmuşlar
- 5 Kimi dīr meh-‘ izār ol şūḥā kimi āteşin-ruḥsār
O kāfir-i mācerā vaşfinda nār u nūr bulmuşlar

6 Düşüp çāh-ı zenehdānında dilber Yūsūf-ı ḥüsnüñ
Anı sevdā-gerān u āşıķāñ mecbūr bulmuşlar

7 Şaķın düzd-i çeşm-i yārdan bir laḥza ey Şehdī
"Nişan-ı tīrin ol kaşı kemānıñ dūr bulmuşlar"

112 ***Mefā'ılün Fe'ilātün Mefā'ılün Fe'ilün***

1 Dem-i bahār-ı ḥaṭṭ-ı dīl-rübā gelür görünür
Gider gider dīl-i zāra şafā gelür görünür

2 Sirişk-i sūziş-i dīl feyz-yāb olur bir gün
Bu āb-ı tābla neşv ü nemā gelür görünür

3 Düşüp ḥicāba ḥaṭṭ-ı sebzīn eylemiş rū-pūş
O pūr-cefādan ümīd-i vefā gelür görünür

4 Nihāl-i nevres-i bāğ-ı ḥüsndür ol serkeş
Çekerse bār-ı girān inḥinā gelür görünür

5 ' Aceb mi māil-i zülfi olursa reşk-feşān
O kāfir ile nice mācerā gelür görünür

6 Niçün o ḡonca femi ḥāb-ı nāzdan uyarır
Hezār bülbul-i nağme-serā gelür görünür

7 Uçar gözümde benim āh bir perī Şehdī
Ḥayālī cilverler eyler baña gelür görünür

113 ***Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün***

1 Felekde Zühre'den āheng-i naķş-kārı kim dīñler
Bu devr içre muḥālīf nağme-i edvārı kim dīñler

- 2 Çıkıp kürsiye va'z u pendin 'âlem-pesend itmiş
Şadā-yı na'ra-yı mestāne-i mey-ḥ'ārı kim diñler
- 3 Şarılmışlar lihāf-ı tāze yer yer goncalar der-ḥ'āb
Fiğān-ı āteşini 'andelīb-i zārı kim diñler
- 4 Çekerler hāle-i āgūşa āḥir ol mehi aḡyār
Edā-yı şekve-zā-yı 'āşık-ı dīdārı kim diñler
- 5 Kō teklīf-i nazā'ir itmegi yārāna ey Şehdī
Dimāğ-efsürde 'âlem kim okur eş'arı kim diñler

114 ***Mefûlû Mefâilû Mefâilû Feûlûn***

- 1 Def'-i ğama bezm içre şafā neyle gerekdir
Bir sākī-i gül-çehre ile meyle gerekdir
- 2 'Âlemde ḥuşûl-ı taleb kām-ı dil-ārām
Her şām u seher āh-ı felek-ṭayla gerekdir
- 3 Vir naḡd-i sirişki dem-i vuşlatda o şūḥa
'Âdetdir o kim dād u sited ile gerekdir
- 4 Beyhûde yere eyleme da'vā-ı muḥabbet
Şad sūziş-i dil dāğ-ı key-ā-keyle gerekdir
- 5 Şehdī o şeh-i ḥüsne niyāz itmege 'āşık
Biñ nāz u cefā-sāz u pey-ā-peyle gerekdir

115 ***Mefā'ilûn Mefā'ilûn Mefā'ilûn Mefā'ilûn***

- 1 Gel ey mehveş ki ārām eylemez dil bir nefes sensiz
Bu şeb tā subḥa dek encüm-şümar oldu heves sensiz

- 2 Nigāh-ı ḥasretiñle eşk-i çeşmim itme tufān-ḥiz
Olur her bir müjem seylāb içinde ḥār u ḥas sensiz
- 3 Ser-i kūyunda çok sevdā-gerān-ı ‘aşkıñ ammā kim
Degildir gūş-ı deryānıñ derā-yı bang-ı ceres sensiz
- 4 Egerçi çāşnī-i ḵand-i la‘liñ itmese ümmīd
Görünürdü per-āver bezm-i ḥüsnüñde mekes sensiz
- 5 Naẓar-senc olmasa berg-i gül ruḥsārıñna her dem
Ne mümkün bülbul-i dil ola pā-bend-i ḵafes sensiz
- 6 Hemān ‘āyine-i rūyuñ şafāsı cilve-ger ancak
Degil ḥātırda ğayri ārzū ḥātırāes sensiz
- 7 Ne deñlü devrānın itse Şehdī çarḥa peyveste
Bulunmaz hiç kes feryādına feryād-res sensiz
- 116 ***Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün***
- 1 Ümīd-i ülfet ol şūh-ı perī-zāda olur olmaz
Ḥayāl-i kimyā-veş dilde āmāde olur olmaz
- 2 Heves-kār olma ol āhū-yı vaḥşī şaydına ey dil
Kemend-i ārzūyı şanma üftāde olur olmaz
- 3 İder gāhī tesādūf ki teḥallūf ḥaḥiḥ-i ḥātır
Murād üzre degildir ḥükm-i fetvāda olur olmaz
- 4 Nemek-pāş olma zāhid ḥall-i hürmet ḵaydına düşme
Benim destimdedir bu neşe’ saḥbāda olur olmaz

- 5 Kıo pıçide ħayāl-i ŧevkini ŧehdī ne lāyıkdır
 Ki mazmūn-ı muħayyel lafz u ma‘ nāda olur olmaz

117 ***Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün***

- 1 O mehveŧiñ ħaṭ-ı ruħsārına temeyyül olur
 Velik fitne-i devr-i kamer taħayyül olur

- 2 Ħayāl-i zülfi ile āh-ı demādem-i aġyāra
 Ser-i felāket ‘uŧŧāka saçlı sünbül olur

- 3 Nigāh-ı ‘āŧık-ı küstāħdan o ġonca-femiñ
 Ħicāb ile açılır rüy-ı āli naħl-i gül olur

- 4 O ŧüh-ı nev-heves tāze ibtilā ħoŧdur
 Sitem-keŧān cefā-yı muħabbet taħammül olur

- 5 ‘Aceb mi bilmeŧe bu sırr-ı ġaybı zāhid-i ħuŧk
 Ki la‘l-i yārda yāķūtī renk pür-mül olur

- 6 O ŧāh-ı ħüsn ile baħŧ-ı ħat-āveri itme
 Viŧāle bāiŧ ser-riŧte-i ta‘allül olur

- 7 Virir neŧāṭ ħaṭṭ-ı sebzi ‘āŧıka ŧehdiyā
 Dem-i bahār ŧeṭāret-fezā-yı bülbül olur

118 ***Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün***

- 1 Gördüm gelür ol ŧüh-ı cefā-kār yolunda
 Mestāne veli ŧive-i reftār yolunda

- 2 Gülŧende n’ola nāle vü zār ile bülbül
 Ħaṇçer be-kef āmāde ṭurur ħār yolunda

- 3 Çevgân-ı ser-i zülfüne top olmağa ‘uşşâk
Ser-bâz u ser-endâz gerek yâr yolunda
- 4 Şeh-râh-ı muhabbetde ser-endâhte olmak
‘Âdetdir olur tûde çü hünkâr yolunda
- 5 Eş‘ârînı pîçîde-ḥayâl eyleme Şehdî
Kim küşte olur ma‘nâ-yı hemvâr yolunda

119 *Mef‘ûlû Mefâ‘îlû Mefâ‘îlû Fe‘ûlûn*

- 1 Bend olmadığım zülf-i siyeh-tâb mı kaldı
Ya çekmedigim rencîş-i kullâb mı kaldı
- 2 Ol şâha şerer-pâş-ı şehir âh u dürr-i eşk
‘Arz itmediğim gevher-i şeb-tâb mı kaldı
- 3 Ümmîd-i vişâliyle gezip kûçe-be-kûçe
Kûyunda yüzüm sürmedigim bâb mı kaldı
- 4 Şādâb ola ol gönca diyü fırtâ yakadan
Bağ çeşme-i çeşmümde benim âb mı kaldı
- 5 Ârâyîş-i destâr-ı niyâz olmağa Şehdî
‘Âlemde meger bir gül-i sîrâb mı kaldı

120 *Mefâ‘îlûn Mefâ‘îlûn Mefâ‘îlûn Mefâ‘îlûn*

- 1 Felek erbâb-ı tab‘a cevır ider kîn ü nifâk üzre
Anıñçün kıalmaz anıñ nüh kıbâbı tāk tāk üzre
- 2 Taḥammül mü olur tākāt kindâr u nâz-ı gerdüne
Ki teklîf-i miḥâniķî be-ser mālâ-yuṭāk üzre

- 3 Yıkar dolab-ı çarhı cūşış-i seylāb-ı hūn-ekşim
Yağar eflaki necm-i tālī‘ im çün ihtirāk üzre
- 4 İder nāder-ber-ā-ber vaZ‘ -ı şīrīn zehr-ḡand ile
‘ Acebdir ḡān-ı ebnā-yı zamāne bu mezāk üzre
- 5 Nice ārāmiş itsün dilde ezdād-ı neşāt u ḡam
Zebān-zed bir meşeldir bu konağ olmaz konağ üzre
- 6 Neden tercīḡ ider pervāne eyā sūziş-i vaşlı
Degil mi sūz-ı vuşlat nūr u nār-ı iftirāk üzre
- 7 Yapıldı bu zemīne gerçi çok ebyāt ey Şehdī
Biri birinden a‘ lā dil-nişīn seb‘ a ṭibāk üzre
- 8 Velī şāḡib-zemīniñ Ḥağ bu kim her beyt-i ma‘ mūrı
Olur beytü’l-‘ arūs-ı bīkr-i ma‘ nā ittifāk üzre
- 121 ***Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fāilātü Fā‘ilün***
- 1 Seyr-i gülgeşt-i ruḡ-ı cānāne ey dil gülşen ol
Ki şerer-pāşī-i firḡatde pūr-āteş-i külhān ol
- 2 Pençe-i murgānla cārū-keş ol kūyunda var
Dīde-düz ol firḡa-yı aḡyāre nevk-i sūzen ol
- 3 Şem‘ a-yı mihr ile dönsün dilde fānūs-ı ḡayāl
Döne döne ‘ arz-ı dīdār itmege pīrāhen ol
- 4 Şalmış girdāb-ı ‘ aşḡa fülk-i ümmīdi meded
Bād-ı āhıyla pūr eyle bād-bān u yelken ol

- 5 Düşdi çün cāh-ı zenaḥdāna rehā mümkün degil
Zülfini yāriñ kemend idüp gerekse Bîjen ol
- 6 Kaşr-ı dilde ol şeh-i ḥüsne safā-baḥş olmağa
Dāğlar ile zeyn idüp sineñ küşāde revzen ol
- 7 Halka-yı āgūşa çek Şehdî ol mehi hāle-veş
Ġayriden kat‘-ı naẓar eyle felekde sen sen ol

122 *Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün*

- 1 Şavul ey dil ki gelen dilber-i bî-dād odur o
Mest-i ḥançer-be-kef ġamzesi cellād odur o
- 2 Bu şeh-i mülk-i melāḥatden umulmaz şefkat
Olmaz āvîze-i ġuşı nice feryād odur o
- 3 Çekme ġam kesme ümîdiñ o cefā-cūdan kim
Ḥaṭṭı geldikde vefā eyleye mu‘ tād odur o
- 4 Takdir eyler ise cevır ile berbād yine
Dil-i virāne iden luṭufla ābād odur o
- 5 Şordum ol āfet-i devrānı görünce Şehdî
Didiler ‘aklın alan ol şūh-ı perî-zād odur o

123 *Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün*

- 1 O şūh ‘aşıkın eyler tebāḥ pey-der-pey
İdince kûşe-i çeşmin penāḥ pey-der- pey
- 2 Girih girih ḥām-ı zūlf-i siyāhın ol kāfır
Dil almağičün ider dām-gāh-ı pey-der- pey

- 3 O şāh-ı hūsn nice ğam olur ki müjgānı
Çü nīze-dār u şaf-ārā sipāh pey-der- pey
- 4 İder o āhū-yı vaḥṣi şayd içün ‘ uşşāk
Kemend-i rişte-i medd-i nigāh pey-der- pey
- 5 Felekde şanma seḥāb içre berķ-i raḥşında
Şerār-pāş olur dūd-ı āh pey-der- pey
- 6 Göreydik ol ruḥ-ı pür-tābı şubḥ u şām diyü
Gelür gider felege mihr ü māh pey-der- pey
- 7 Uçardı murğ-ı dili bağ-ı hūsn-i yāre gelüp
Teṭayyür eyledi zağ-ı siyāh pey-der- pey
- 8 O mest-i nāza nice keşf-i rāz idem Şehdī
Olur ‘afv bu deñlü günāh pey-der- pey
- 124 ***Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün***
- 1 Gönül gönül nice bir āh āh pey-der- pey
Bu şerḥa şerḥa bu dāğ-ı siyāḥ pey-der- pey
- 2 Ḥayāl-i dilīr ile nev-be-nev nedir sende
Bu ārzū-yı dem-ā-dem gün āh pey-der- pey
- 3 Girih girih seni zūlf-i nigāh bende çeker
Meded meded ide gör intibāh pey-der- pey
- 4 O sīb ü ğabğaba meyl itme kim zenaḥdānı
Keşān keşān ider ilkā-yı çāh pey-der- pey

- 5 Şaķın şaķın seni şad pāre çāk çāk eyler
O tīg-i ğamġam hışm-ı nīgāh pey-der- pey
- 6 Yeter yeter bu hevā-yı heves bu tūl-ı emel
Bu keřmekeř bu teķā-pū-yı cāh pey-der- pey
- 7 Ki refte refte gūzer eylemekde ‘ōmr-i ‘azīz
Yazık yazık ola böyle tebāh pey-der- pey
- 8 Hūdā Hūdā diyerek kıl tevekkūl ey Şehdī
Ki fevc fevc ire feyz-i İlāh pey-der- pey
- 125 *Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn*
- 1 Haṭṭ-ı tırāř olduķça dilber imrenir imrendirir
Gösterür zūlf-i mu‘anber imrenir imrendirir
- 2 La‘l-i meygūnundan olmuř zevk-yāb ol mest-i nāz
Elde cām-ı neşve-āver imrenir imrendirir
- 3 Eylemiş tařvīrini ‘uřřāk ḥayl-i dil-niřīn
Görse ol rūḥ-ı muřavver imrenir imrendirir
- 4 Zīb ü fer virmiş ruḥ-ı pūr-tābına āyīnede
Şīveler eyler mükerrer imrenir imrendirir
- 5 Naķd-i cānıyla viřāl-i va‘d itmişken o şūḥ
Kıldı bir bāzār-ı diger imrenir imrendirir
- 6 Dāmenin ser-riřte-i mūy-ı miyāna bend idüp
‘Arz ider zerrīn ḥançer imrenir imrendirir

7 Vaz' -ı istignā-pesendi ol perīniñ Şehdiyā
 Ādemi dānā eyler imrenir imrendirir

126 *Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün*

1 Olur o reşk-i perī kec-külāh pey-der- pey
 Ki ' arz-ı kākül ider gāh gāh pey-der- pey

2 Ol āfetiñ dil ü cāna yamandır kaçdı
 Ki hışm-ı çeşmile eyler nigāh pey-der- pey

3 O ebruvān-ı muķavves o nāvek-i müjeler
 Atıp tutup dili eyler tebāh pey-der- pey

4 Hādeng-i ğamzesi yāriñ ser-be-ser nāçār
 Şikenc-i zülfün ider dil-i penāh pey-der- pey

5 İnanmaz ol büt-i nevres ' alāķam olduğına
 Değil mi dāğ-ı derūnum güvāh pey-der- pey

6 ' Acep mi hāk-i mezārında ' āşıķ-ı zārıñ
 Biterse lāle vü mihr-i giyāh pey-der- pey

7 O şehsüvāre ider naķ' -ı ruķ' a ey Şehdī
 Hezār sencileyin dād-hā'h pey-der- pey

127 *Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün*

1 Zuhūr itmekde pey-der- pey kaçā-yı mübrem-i ' ālem
 Bilinmez hikmet-i rāz-ı nihān u hikmet-i ' ālem

2 Kōmaz hātırdā ğam-ı keyfiyet cām-ı cem-i ' ālem
 Velākin herkes olmaz bizim meyde maķrem-i ' ālem

- 3 Kātı pūr-zūr olurmuş duĥter-i rez ayak almaĥda
Aña el arkası yerde dinmiş çok Rüstem
- 4 Şeb-i deycūr-ı ‘ālem olmasun erbāb-ı dil-i rencūr
Olur pāşide pertev-i cām-ı mey şubĥ u dem-i ‘ālem
- 5 ‘Acep nāder-ber-ā-ber vaż‘-ı zehr-ĥand ider gerdūn
Ki bir kez ĥande-fermā olsa zehr eyler ümm-i‘ālem
- 6 O şīrīn leb dem-ā-dem naĥme-i şehnāza māildir
Nola girmese bir dem küşte-i zīr ü yemm-i ‘ālem
- 7 Görüne bir dem o şuhūñ Şehdiyā la‘l-i şafā-baĥşın
Şikest-i cām-ı zühd eylerdi olsa Edhem-i ‘ālem
- 128 ***Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilūn***
- 1 Eşk-i çeşmüm görünür yāre benim nemcesine
Līk reşk-āver-i tūfāndır o nem yemcesine
- 2 N’ola ol şūh u perī-zād idüp ünsiyet
Gül-i ruĥsārını ‘arz eylese ādemcesine
- 3 Keşf-i rāz eyler idim ĥāl-i dil-i rāzım aña
Gam-kūsār olsa hem-dem-i mihr ü mehcesine
- 4 Tā-be-key renciş-i ĥumyāze-keşi ey sākī
Şun bize cāmı leb-ā-leb içelim ĥumcasına
- 5 Ĥaţţ-ı sebzın ideli Ka‘be-i rūyına nikāb
Eşk-rīz olmada ‘āşıĥları zemzemcesine

- 6 Devr-i hüsünde n'ola ol şeh-i hubânın eger
Görseler bendeler ihsânını Hâtemcesine
- 7 Şehdiyâ feyz-i ma'ânî ile bîkr-i fikre
Rûh-bağş olsañ olur 'İsî-i Meryemcesine
- 129 *Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün*
- 1 Gönül o âfet-i 'âşık-keş-i bîdâd-ı neylersin
Beter etdin yeter bu nâliş ü feryâdı neylersin
- 2 Dil-i virânı bir nîm-nigâhı itmese âbâd
O şüh-ı çeşm-i mekkâr-ı cefâ mu' tâdı neylersin
- 3 Nihâl-i bâğ-ı ümmîd olmayınca dilde bâr-âver
Tehî-dest-i çenâr u serv-i ser-âzâdı neylersin
- 4 Severseñ nahl-i hürmâ gibi bir kâkül-i perîşânı sev
Heveskâr-ı hevâ-yı gayr olan şimşâdı neylersin
- 5 İdermiş bûse-i la'liyle şîrîn-kâr âgyârı
Bu gayret ile kûh-endâzî-i Ferhâdı neylersin
- 6 Kemal-i hüsn ü hâl-i hadd ü serv-i kıdd-i yârı gör
Hayâl-i naqş-i müyîn hâme-i Bihzâdı neylersin
- 7 Bu şeş-dergâh-ı 'âlemde virir bir gün güşâd ey dil
Seni zâr eyleyen bâziçe-i nerrâdı neylersin
- 8 Umûruñ Hakkâ tevfiẕ eyleyüp bu mâsivâdan geç
Meded-cûy ol Hudâdan gayrıden imdâdı neylersin

- 9 Bu bāzār-ı fenādan Şehdiyā şeker-fürüş-ı çarḥ
Şatup savdı seni şimdengerü kınnadı neylersin

130 *Mef'ülü Mefā'īlū Mefā'īlū Fe'ülün*

- 1 Feryād ki feryādıma feryād-resim yok
Men bî-kese rahm eyleyecek hiç kesim yok
- 2 Bir kıfileye peyrev-i sāmān be-düşüm
Cemmāze-keş-i bāng-ı derā-yı ceresim yok
- 3 Nāçār piyāde-rev peydā ümīdim yok
Ser-menzil-i maķşuda-resān bir feresim yok
- 4 Dembesteyim ol deñlü gelū-gīr-i ğamdan
Āyīne-i çarḥa eşer eyler nefesim yok
- 5 Bilmem nice ārāmiş ider bülbul-i dil kim
Çār-çūbe-i tende aña şāyān kafesim yok
- 6 Yā Rab meded ü 'avn ü 'ināyet baña senden
Ġayrīden ümīdim daḡi bir mültemisim yok

131 *Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün*

- 1 Seni aġyar ile gördükçe ey şūḥ-ı cefā-pīşe
Gelür bu ḡāṭır-ı nā-şādıma biñ dürlü endişe
- 2 Dil-i pür-zahmıma bir kerre rahm it ey vefā düşmen
Düşürme ḡāṭır-ı mecrūḡımı her bār teşvīşe

- 3 Beni leylâyı zülfün eyledi Mecnûn hey zâlim
Giriftâr-ı kemend-i kâfir bir ham-ı bed-kîşe
- 4 K'o te'şîr itmez ol sengin-dil şîrin-lebe feryâd
Niçün Ferhâd olmuş Kûhken eyâ urup tîşe
- 5 Hâzer itmek gerekdir şîr-i merdüm kibr-i ğamzeñden
O bî-dâda olupdur kûşe-i çeşm-i müjeñ-pîşe
- 6 Şikeste bir sifâl neşve-rîze kâiliz sâkî
Virir keyfe keder çün inkisâr-ı sâgar-ı şîşe
- 7 Nemek-pâş olmasa gâhî leb-i cânânedir Şehdî
Tesellî gelmez idi 'âşık-ı nâ-kâm-dil-rîşe
- 132 *Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün*
- 1 Zincîr-i pâ-y-ı hüsn olalı haţţ-ı müşkbâr
Çekdi çevirdi kendüsin ol şûh-ı şîve-kâr
- 2 İtse nühüfte ger ser-i zülfün 'acep degil
Olur nihân dîdeden elbette pâ-y-ı mâr
- 3 Kâküllerinde bende çekermiş o mû-be-mû
Tâ kim haţţından ırmeye bir târına ğubâr
- 4 Ser-keşlik itmeyüp gelür âġûşa ol perî
Da' vet olunsa bir ser-i mû itmez i' tizâr
- 5 'Âlem o çeşm-i meste görünmezdi kıl kadar
Gösterdi rûzgâr aña müjgânların çü hâr

- 6 Mûy-ı miyânına şarılup hañçeri meger
Beklerdi ol beli kuş uçurmazdı yâr-ı gâr
- 7 Şehdî o bilde yok kesiciden eşer dirîğ
Ser-rişte-i ümmîdini kaṭṭ eylemiş o yâr

133 **Zamân-ı Devlet-i Sultân Meḥmed Hân ‘âleyhi'r-Raḥmeti ve'l-Ğufrân**
Zamânıyla Me'mûren inşâd olunan Luğaz-ı Te'şîr

Fe'îlâtün Mefâ'ilün Fe'îlün

- 1 Nedir ol hân-gâḥ-ı âmed ü reft
Der ü dervâzesi se penç ü se heft
- 2 Aña kim girse şâd u hurrem olur
İdüp terk-i mâsivâ bî-gâm olur
- 3 Ya'ni âzâde-ser farîgu'l-bâl
Baş açık sîne-çâk bir abdâl
- 4 İdemez kimse birbirin temyîz
Ḥayret-âver çü rûz-ı rustâ-ḥîz
- 5 Niceler pîç ü tâb ile pür-germ
Nice ser-keşleri idermiş nerm
- 6 Kimisi küşti-gîr-i zûr-âver
Birbirin eylemekde zîr ü zeber
- 7 Nicesi cilve-ḥîz boyunda
Kimi de nağme-rîz kûyunda

- 8 Kimi maḥmūr anıñ kimi serḥoş
 Ḥalt ider (?) nice ḳad dōş

134 Fā'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 Nedir ol şekl-i ḥavz u fevvāre
 Kūçe-gerd sebük-ser āvāre
- 2 Yokdur ammā içinde āb-ı revān
 Gösterir gāh āteş-i sūzan
- 3 Līk ḥavz içre olmuş āmāde
 Mār-veş māhi-i ser-āzāde
- 4 Dir görenler anı bu ejderdir
 Murğ-ı āteş-per-i semenderdir
- 5 Şanki Daḥḥāk mārı ol māhi
 Başta tokmaḳ urılur gāhi
- 6 Şerer-efşān olur oldukça
 Ḥande-fermā olur görüldükce
- 7 Ḥoḳḳa-bāzān-ı meclis-i yārān
 Oynadırlar anı zemīn ü zamān
- 8 Nazra-senc olana virir ḥālet
 Serīr-āverde ṭurfa bir ālet
- 9 Olmuş anıñ ğıdāsı ḥākister
 (?) endūd-ı āteş ü bī-fer

- 10 Eylemez kimse ziyān u gezend
Bunu her kim bilirse añā bend
- 135 *Fā‘ilātūn Mefā‘ilūn Fe‘ilūn*
- 1 Nedir ol iki şey mu‘allağdır
Hükmi amma cihāna muṭlağdır
- 2 Şanki bir ḥāki-i ‘adālet-kār
Hükümüne rāzıdır şığār u kibār
- 3 İtminān kılup ādemiyān
Bā‘ iş-i intizām-ı ālemiyān
- 4 Ehl-i dünyā ile ider ülfet
Ḥāş u ‘avām eyler anlara rağbet
- 5 Dem-be-dem işleri der-āmeddir
Vaz‘-ı cünbüşleri ser-āmeddir
- 6 Birisi ḥarc u şarf ider varın
Biri imsāk idüp bilür kārın
- 7 Olsalar gāh muḥtefī pinhān
Yerde gökde arar bulur yārān
- 8 Yoğiken hiç birinde zerre kuşūr
Bī-kese şulb olunmada mecbūr
- 9 Bunları kim iderse rencīde
Ne çeker ḥaşr olunca sencīde

10 Çekmeye ğam olursa bî-kem vekâlet
Kes ne dîdem ki kem şod ez-reh-i rāhat

136 *Fā'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün*

1 Nedir ol iki şahs-ı ğam-fersā
Birisi parsā biri tersā

2 Biriniñ kıadd u kıāmeti mevzūn
Biri tevrat u mevrat bir mel' ūñ

3 Geşt idüp çārsū-yı bāzārı
Her metā' ūñ olur harīdārı

4 Tenk olup başlarına çarḥ-ı kühen
Kurş-ı ḥurşīdi itdiler mesken

5 Darb-ı destiyle olsa şad-pāre
Biri birinden olmaz āvāre

6 Līk her cāy-ı revīşi girdār
Eylemez vāḥid meclisde karar

7 Düşmesün kimse kayd-ı teşḥīre
Zabṭ olunmaz çekilse zincīre

8 Germādan kaçup ider vaḥşet
Eyler ancak ḥāsīs ile ūlfet

9 İtmiş erbāb-ı 'izz ü cāhı penāh
Eylemezler faḳīre nīm-nigāh

- 10 Lîk bir kâr-sâz-ı muḳdemdir
Kâm-baḥş-ı şefî' -i mübremdir
- 137 ***Fā' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün***
- 1 Nedir ol müstaṭil ḳāmetdir
Vaż' ı nāder-ber-ā-ber āletdir
- 2 Ḳameti geh bülend olur çü menār
Gāh pest olmak oldu aña şî'ār
- 3 Cümle a' zâsı munfaşıl bir şey
Biri birin yiyüp ider yine ḳay
- 4 Baḳsañ amma ki bir ser ü pādır
Cânı yok gerçi bir heyûlâdır
- 5 Ḳaṭ' idüp çok mesāfe dūr u dırāz
Ḥall ü eşkāl ider nişîb ü firāz
- 6 Görse bir şahş ger ba' id ü ḳarîb
Eyler aña alāḳa bî-taḳrîb
- 7 Giceler tâ olunca şubḥ u sefid
Eylemez kimse ile güft ü şinîd
- 8 Gündüz eylence ehl-i ' irfāna
Bilmez ol āşinā vü bigāne
- 9 Aña kim dest-res ola yāver
Maṭlabından ola peyām-āver

10 Ṭurfa cāsūsı bī-zebāndır bu
 Bezm-i yārāne bī-dīde-bāndır bu

138 *Fā‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün*

1 Nedir ol āfitāb-ı ṭurfa zuhūr
 Gösterir kendüsin şeb-i deycūr

2 Çeker āgūşa māh-ı tībānı
 Olmuş anıñ felekde hayrānı

3 Gelür ol meh diyü şeb-i hicrān
 Şāh-ı rāhında oldu peyk-efşān

4 Görünür şafvetinden āb gibi
 Dürr-i nā-süfteler habāb gibi

5 Fi’l-meşel kehrübāya beñzerdi
 Reng ü rüyunda olsa ger zerdi

6 Olsa pā-ber-hevā eger deryā
 Aña dirdim nehenk -i yem-peymā

7 Āsmānı kıbāba peyveste
 Bir muraşşa‘ kemer miyān beste

8 ‘Acıbedir hey’et-i heyūlāsı
 Çarḥa mebsūt kadd ü bālāsı

9 Şūretā yaḥşi gerçi līk yaman
 Düzd-i şeb gerd-i hırmen-i bārān

139 *Fā‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün*

- 1 Nedir ol nem kapup olan muğber
Huşkdır zāt-ı mümtezic bā-ter
- 2 Zerd iken reng ü rû-yı raḥşānı
Ser-i ḥufām olsa olmaz akrānı
- 3 Pertev-i mihr ü mähveş her bār
Zulmeti rûşen itmedir aña kār
- 4 Kîmyā-ger gibi işi zerdir
Ekşer iḥsānı azar azardır
- 5 Zerre zerre ol âfitāb-ı sirişt
Varaḳ-ı mihr oḳur olunca nüvişt
- 6 Rûy-ı nev-ḥaṭṭdır aña cāy-ı ḳarār
Zîb ü fer virmede hezār hezār
- 7 Rām olur emre ser-fürü eyler
Sırr-ı meknūmu cüst ü cū eyler
- 8 Dökülür saçılır hevā yere lîk
İder erbāb-ı cāhı bu tebrîk
- 9 Dā'imā eylemekde bezl-i umūm
Neme lâzım diyüp ḳomaz maḥrūm
- 140 *Fā'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün*
- 1 Nedir ol iki dilber-i mümtāz
İder erbāb-ı devlete i' zāz

- 2 Biri nāzik-ḥırām serv-endām
Dest-i būsıyla itmede ikrām
- 3 Biri germ ülfet ü ḥalī‘ ü’l-‘ izār
Gelir āgūşa nāz ile her bār
- 4 Birisi gerçi āteşin-ḥūdūr
Biri ammā ki bir içim şudur
- 5 Biriniñ zülfi ‘ anber-i sārā
Şaçlı sünbül dinilse aña sezā
- 6 Biriniñ ruḥları gül-i zībā
‘ İtr-ı şāhī gibi olur būya
- 7 Gūyiyā birbirine ‘ āşıkdır
Vaz‘ -ı cünbüşleri muvāfıkdır
- 8 Biridir nār-ı ‘ aşk ile sūzān
Dūd-ı āhı olur şerer-feşān
- 9 Biri maḥcūb giryeler eyler
Dem-i vuşlatda şīveler eyler
- 10 İtse ‘ azm-ı ḥırām o gül-endām
Bu daḥi der-‘ aḳab ider aḳdām
- 141 *Fā‘ilātün Mefā‘ilün Fā‘ilün*
- 1 Nedir ol iki maḥrem-i esrār
Naḳl ider birbirine her ne ki var

- 2 Dā'imā birbiriyle hem-serdir
Biri şāf olsa biri muğberdir
- 3 İttihād üzre müttefīk her ān
Vaqt-i çeşm ile olur nigerān
- 4 Bir gözü var ikisiniñ meşelā
Tūtiyā ile virir aña cilā
- 5 Küşte-gīrān gibi bular her dem
Biri birin başar ne bīş ü ne kem
- 6 Cezr ü med eylemekdedir amma
Eşeri var yemiñ görünmez mesā
- 7 Şaķınır inkişārından şeb u rûz
Ta' n-ı düşmenden oldular maħrûz
- 8 Kār-ber nevbet olmada dā'im
Biri kâ'im olur biri nâ'im
- 9 Biri pā-ber-hevā sitāre şümār
Birisi ser-nigūn olur nā-çār
- 10 Devr-i dā'im cihānda şubḥ u mesā
İnkılāb üzre mihr ü māh-āsā
- 142 *Fā'ilātün Fāilātün Fā'ilün*
- 1 Kimdir ol bir zāhid-i perhīz-kār
Sā'im ü kâ'imdir ol leyl ü nehār

- 2 Münzevidir hānesinde ser-necīb
Kāşif-i esrār-ı mühimmāt-ı ğayb
- 3 Oğuyup evrādını eyler semā‘
Eylemiş devr-i uşul-i ihtirā‘
- 4 Gāh bir cübbe giyüp pinhān olur
Gāh ol sīmīn beden ‘uryān olur
- 5 Vecd-i hālinde ider cūş u ħurūş
Gāh olur dem-beste medhūş u ħamūş
- 6 Ağzı dili dişi var bir şey yemez
Dil virirler söyledirler kej dimez
- 7 Hem çalar hem çağırır hem raķs ider
Müddet-i‘ ömrin dem-ā-dem naķş ider
- 8 Tūt ki bir dīvānedir zincīr ile
Bende çekmişler anı tedbīr ile
- 9 Pendden bulsa rehā maşrū‘ olur
Bu şıfatlar kendüden merfū‘ olur
- 143 ***Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün***
- 1 Nedir ol naħl-i bālā ķad-i ser-efrāz
O durur revnaķ-fezā-yı gülşen-i rāz
- 2 Çeküp ser-çarķa virmiş piķ-tābı
Getirmiş zīr-i ħükme nüh-ķıbābı

- 3 Oldur ki encümen-i pîr-i şeb-ārā
Felekde reşk ider aña Şüreyyā
- 4 İdüp bülbüller anda āşiyāne
Kırlarlar nağme dem dem ‘ āşıkāne
- 5 Şabā ile olup hem-dem hevā
İder pençgāh icrā nevāda
- 6 Kılınca nālişi ber-evc-i eflāk
Dil-āgāhı eyler çāk-ber-çāk
- 7 Görünür gerçi dil-keş şāh-ber-şāh
Derūnı laht laht sūrāh sūrāh

144 *Fā‘ilātūn Fāīlātūn Fā‘ilūn*

- 1 Ol nedür yek-çeşm ü lāgar hem naḥīf
Kār-sāz-ı ‘ālem olmuş bu ḥarīf
- 2 Rişte-i nezzārı kim memdūd olur
Gāh kūtāh gehi ma‘ḳūd olur
- 3 Hazz idermiş nağme-i āgāzeden
Vaż‘ı artıkdır velī endāzeden
- 4 Meyl ider bu naḳş-ı kāre sāz ile
Nīl-i karar-gāhı bülend avāz ile
- 5 Çār-pā taht üzre eyler cünbüşü
Dā’imā gelme girme çıkmadır işi

6 Tükrüğe muhtâc imiş bilmem neden
Öpülmez şebnemsiz ol gül-pîrehen

7 Dilberân-ı duhterâna âşinâ
Kim bilirse âferîñ olsun añâ

145 *Fâ'îlâtün Mefâ'îlün Fa'lün*

1 Nedir ol kad-keşîde dîde-güşâ
Oldu nezzâresi şafâ-bahşâ

2 Çarha peyvestedir anıñ sâķî
Gösterir şeş-cihât-ı âfâķı

3 Çeşmi güyâ zücâc-ı billürî
Kesb ider mihr ü mâhdan nûrı

4 Mâhdan dūr olunca bu şeb-i târ
Ola sūz-ı derūnı pertev-bâr

5 Nâr u nūr ile rûşenâdır bu
Giriv ü tersâya âşinâdır bu

6 Seng dildir diyü bunu hem saht
Eylemişler vücūdını şad laht

7 Başda biñ pâre bir külâhı var
Çarha peymûde dūd-ı âhı var

146 *Fâ'îlâtün Mefâ'îlün Fa'lün*

1 Nedir ol çâh-ı bâz-güne nümâ
Gösterir kendisin şeb-i zulmâ

- 2 Çāh-ı Nahşeb midir nedir bilmem
‘ Āleme sihr ider gibi her dem
- 3 Oturur delv içinde Yūsūf-vār
Tāc ber-ser-i civān māh-‘ izār
- 4 Perde çekmiş ki görmeye anı kes
Düşmen-ı rûzgār-ı serd-nefes
- 5 Görünür pertev-i fūrūğı anıñ
Şubḥ-ı kâzīb gibi dūrūğı anıñ
- 6 Anı taşvīr idemez Bihzād
Şan‘ at-ı şīşe-bāzī-i üstād
- 7 Oldu çeşm-i cihān-bīni hezār
Pāsbān gibi şubḥa dek bīdār

147 *Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün*

- 1 Nedir ol ḳadd-i ḥamīd māh-ı nev gibi ziyā-güster
‘ Acep mi dinse aña necm-i gīsūdār-ı ferruḥ-fer
- 2 Künāmında yatur gūyā ki bir şīr-i zebāndır bu
Yaḥūd bir ejder-i āteş-feşān-ı bī-amāndır bu
- 3 Olur ḡavḡā miyān-ı ‘ āşıḳ-ı ser-geştede peydā
O mihr ü tīg-i ebrū ile gösterse yed-i beyzā
- 4 Bu bir āyīne-i gītī-nümā-yı ‘ ālem-ārādır
Ki eşḳāl-i ḳazā-yı mübrem anda cılve-pīrādır

- 5 Nihândır zulmet içre şanki bir âb-ı hayât-efzâ
Velîkin düşmene zeḥrâb-ı merg olup ider efnâ
- 6 Cihânı kabza-yı teşḥîre almış ḥükm-i fermânı
Diyâr-ı Mıṣr u Şâm u Hind ü iḳlîm-i Ḥorasânı
- 7 O deñlü mevc-ḥîz-i pür-güherdir çün yemm-i ḥaḍrâ
Ana reşk itmede ıḳd-ı Şüreyyâ encüm-i zehrâ

148 *Fâ‘ilâtün Mefâ‘ilün Fâ‘ilün*

- 1 Ol nedür bir sîne-i dil ü pür-pîç
Aña beñzer cihânda olmaz hiç
- 2 Dil-i ṭarîḳ zulmet-âbâdı
İki başlu bir ejderüñ zâdı
- 3 Her kaçan aḡzını açarsa o şey
Girer ol ef‘î aña pey-der--pey
- 4 Kesici bir ḥarîf ile yarân
Gezdirir daḡda vü bilde hemân
- 5 Bir iki Hindû-yı şikeste-zebân
Olmuş anıñla mütteḥid her ân
- 6 Çıkarup başdan anları ḥarîf
Tîḡ-i ser-tîz ile idüp taḥvîf
- 7 Oldular her biri zebân u dırâz
Nükte-senc ü fehîm-i ḥarf endâz

- 8 Dillerin kesse gürüh-ı bî-pervā
Sözlerin yine ideler icrā
- 9 Bîgāne illerinde olmuş esîr
Dağdılar boynuna anıñ zincir
- 10 Neylesün ağzı var dili yokdur
Anı rencide eyleyen çokdur
- 11 Kapağı atsa ideler giryān
Gözüne mil çeker anıñ nādān
- 12 Yürüdürler şikence ile kalem
Zür-bāzı pençe virir elem
- 13 Rîg-i bārîk riştesi dilde
Müy-ı jengî-veş oldu pejmürde
- 14 Gāh olur nūr-ı çeşmi tîre vü tār
K'aña ser-i ħufām olur ħun-bār
- 15 Ĥoş-liķādır o şūĥ-ı şîm-endām
Kollamışlar velîk anı āvām
- 16 İhtiyāc üzre aña şāh u gedā
Ansız olmaz efendi ĥalk ebedā
- 149 *Fā'îlātün Mefā'ilün Fā'ilün*
- 1 Nedir ol nām-ver-i cihān-ārā
Olmuş engüşt-nümā-yı şāh u gedā

- 2 Meskenidir alem-rev-i zulumat
İçmiş anda meger ki āb-ı hayāt
- 3 Zabt idüp milket-i Bedeḥṣānı
Yemeni tutdı şöhret ü şānı
- 4 Cilve-gāhi itmiş Kağız-ḥāne
Munṭazır anda ehl-i‘ irfāna
- 5 Nakş-ı bendīden eylemiş bi‘at
Şafḥa-i kevn içinde bī-minnet
- 6 Kāşif-i rāz u nīk u beddir bu
Şādıķu‘l-kavl-i mu‘temeddir bu
- 7 Zīr ü destindedir ḥazāyīn ü ğayb
Mālik olmuşdur aña bī-reyb
- 8 Dest-gīr ü faķīr-i bī-māye
Olur anıñla nāil ü māye
- 9 Ansız olmaz cihānda dād u sited
Geşt ider ‘ālemi qarīb ü ba‘īd
- 10 Pençe-tāb olsa pīç-tāb ile
Ḥükmün icrā ider küttāb ile
- 11 Sīnesi çāk çākdır rencūr
Zaḥmına şardı merhem-i kāfūr

- 150 *Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün*
- 1 Ol nedir bir ƣal' a-yı gevher-nig̃in
Ma' den-i yāƣūta beñzer ol hem̃in
- 2 Bedī-i külle pertev-efgen gūyiyā
Seb' a-yı seyyāre-i ƣarĥ-ı berr̃in
- 3 Heft ser bir ejderdir āteş-feşān
Nice tāb olmaz aña şīr-i güz̃in
- 4 Şaĥn-vār şebi mücellā sīm-gūn
Almış āgūşa o bir ĥışn u ĥaş̃in
- 5 Aña bir kerre giren ƣıƣmak muĥāl
Eyler ifnā-yı vüçūd olmaz mek̃in
- 6 Olmada surĥ u siyeh-fām u sep̃id
Reng ü rūyı böyledir piş peş̃in
- 7 El ƣanadıyla eger kim uçmasa
Murġ-i āteş-per-i semenderdir hem̃in
- 8 Mā'il imiş gerdiş-i gerdūneye
Nev-be-nev āgāzeler eyler ĥaz̃in
- 9 Ĥüsrev-i ĥāver midir bilmem nedir
Başı üzre görünür tāc-ı zerr̃in
- 10 Esb-i gülgūne süvar olsa ƣaçan
Gösterir yanında na' l-i āteş̃in

- 11 Āh-ı serdiyle gelen ehl-i dile
Germ-i ülfetle olurmuş hem-niṣṣın
- 12 Ki ṣaḡın ḡurbunda ʿālem yok anıñ
Kimseler olmaz gezendinden emīn
- 13 Halkla çeṣm-i ʿāṣinādır dūrdan
Ḳıl uzakdan merḡabā olma yaḡın
- 14 Żābiti bir dīv-i āhen-destdir
Zir ü ḡükmünde anıñ musahḡhar emīn
- 15 Seyr idenler dir aña Bāḡçe-serāy
Görünür lâle ḡaranfil yāsemīn
- 16 Böyle bir gencine-i bad-āver
Mālik olmaz degme bir merd-i ḡüzīn
- 17 Kim ki feth ide bu dilkeṣ ḡalʿ ayı
Aña taḡsīn ü hezerān āferīn
- 151 ***Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün***
- 1 Ne sāḡirdir bu kim ʿibret-nümā-ı ʿālem-ārādır
Ki her eṣḡāṣ-ı nāṣa ʿarz ider kendin temāṣādır
- 2 Görünür muḡtelif eṣḡāl ile ızḡār-ı ḡāl eyler
Ḳaçan maḡv-ı vücūd itmek diler siḡr-i helāl eyler
- 3 Ne cindir bu ne dīv ne peri ne ādemī fiṡnaṡ
Bilir mahiyettin bir laḡza anıñla iden ülfet

- 4 Gehî papas-hey'et görünür ki tırfa-fihâm
Firenk ile ider her-bâr şöhet gösterüp endâm
- 5 Görürlermiş anı tıfl ü gâhî pîr-i bî-samân
Gehî nev-ḥaṭṭ gâhî dilber-i mümtâz u bî-aḳrân
- 6 Görünür gâh kâfir şekl gâhî Müslümân-âsâ
Ne kâfirdir ne Müslim bir heyûlâ-yı ḥired-fersâ
- 7 İder geh bir nigâr-ı mâh-peyker şüretin izhâr
Görenler kendüsin bu ḥüsn ile ḥayrân olur nâ-çâr
- 8 Olur geh pîrezen şeklinde bir cādû-yı ezrâḳ-fâm
Ki her bir taze zülfin gösterir bir mâr-ı zehr-âşâm
- 9 Nümayân itmede geh bir 'abüsü'l-veche bî-behre
Şütür-leb züşt-rû pîçide-mû zengî-i bed-çehre
- 10 Ne hâletdir gehî yek-çeşm gâhî genc-i dehen ü sîmâ
Olur gâhice lenk ü lâl ider engüşt ile ismâ
- 11 Gehî dervîş-i bîmârın kec nigâh ile olur dem-sâz
Gehî ḥânende istignâlar eyler perde ber-endâz
- 12 Velîkin bed nefesden ihtirâz eyler dil-i şâfî
Ki olmaz âb-ı tâb-ı ḥüsn ile memdûḥ evşâfî
- 13 Muḳâbil olsa mihre ḥîre-çeşm eyler o dem anı
Çü aḥvâl idemez tanzîr ḥorşîd-i dirâḥşânî
- 14 Ğarâib bundadır kim çarḥa bir kez nazra-senc olsa
Hilâl-i âsumânı gösterir yek dü şe penc olsa

- 15 Ne hikmetdir olurmuş kuş diliyle nuṭka perdāz
Girer gāhice şekl-i murğa velīkin idemez pervāz
- 16 ‘Acepdir her kaçan қоç şūretinde olsa Zü’l-қarneyn
Helāk olur o dem bir baş āḡer ile re’yü’l-‘ayn
- 17 Görünmez kimseye şeb-tā-seḡer menfūr-ı ‘ālemdir
Şabāḡ olduğda tā aḡşama dek manzūr-ı ādemdir

SONUÇ

Şehdî'nin hayatı, edebî kişiliği, eserleri ve Divan'ının transkripsiyonlu metnini hazırladığımız eseri ortaya koymuş bulunuyoruz.

Şairin doğum tarihi kesin değildir. Ailesi hakkında ise sadece Şehdî gibi münşî bir zât olan oğlu Akovalı Hâtem hakkında bilgi bulunmaktadır. Çeşitli devlet görevlerinde bulunan Şehdî'nin hayatının büyük bir kısmı orduda geçmiştir. En önemli görevi ise III. Mustafa'nın cülûsu üzerine Rusya'ya elçi olarak gönderilmesidir. 1769'da Bender Ordusu defterdarlığı görevi dönüşü vefat etmiştir.

Tezkirelerde edebî kişiliği ve eserlerine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Şehdî'ye ait olan iki eser mevcuttur. Rusya'ya elçi olarak gönderilmesi üzerine kaleme aldığı Rusya ve güzergâhları hakkında bilgi veren önemli bir eser olan Sefaretnamesi bulunmaktadır.

Divanı ise tek nüsha olup bu eserinden edebî kişiliği hakkında bilgi edinilmektedir. Müverrih bir şairdir. Divanındaki şiirlerin % 42'sini tarih kıtaları oluşturmaktadır. Divanda 39 Kaside, 28 Gazel, 68 Kıt'a, 20 Mesnevi, 2 Terkîb-i bend, 2 Tercî-i bend 1 Müstezâd gazel, 2 musarra' beyit olmak üzere 151 manzume bulunmaktadır. Divan'da %30'luk oranda en çok kullanılan aruz kalıbı ise "Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün"dür.

Yaşadığı yüzyılda etkili olan mahallîleşme akımından ve Nedim'den Şehdî de etkilenmiştir. Deyimlere ve atasözlerine manzumelerinde yer vermiştir.

Müverrih bir şair olmasından dolayı manzumeleri 18.yy. tarihi için önemli bir kaynak niteliğindedir. Yer isimleri, şahıs isimleri sıkça geçmektedir. Yapılan çeşme, cami, köşk gibi eserlerin de hangi dönemde inşa edildiğini aydınlatmaktadır.

Muhasebecilik yapması nedeniyle şiirlerinde hesaplara ilgili "elde bir" gibi ifadeler yer vermiştir.

Sonuç olarak Şehdi'nin 18. yy. Şairleri içinde Őöhreti bulunmasa da gerek Sefaretnamesi gerekse Divan'ı kültür tarihimiz için gözardı edilemeyecek bir Őahsiyet olduğunu göstermektedir. Şehdi bu çalışmamızla birlikte müverrih bir Şair olarak tarihimizdeki yerini almıştır.

KAYNAKÇA

- Abdülhakim Tarihi, V.284 R(Topkapı Müzesi, Yzm. Bağdat no.234)
- Aksun, Ziya Nur(1994),**Osmanlı Tarihi**, Ötüken Yay. İstanbul.
- Babinger, Franz (2000),**Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri**, çev. Çoşkun Üçok, KB Yayınları, Ankara.
- Bilkan, Ali Fuat (2000) “Akovalızâde Hâtem Divânında Mahallîlik, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi; Himmet Biray Özel Sayısı, Ankara.
- Bilkan, Ali Fuat (2000), **Türk Edebiyatında Mu’ammâ**, Akçağ Yay. Ankara.
- Çeltik, Halil (2004), **Divan Sahibi Rumeli Şairlerinin Şiir Dünyası**, Ank. Gazi Üniv. SBE, Doktora Tezi.
- Dilçin, Cem(2000), **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, TDK Yay. Ankara.
- Dilçin, Cem(1983), **Yeni Tarama Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara.
- Gürsoy, Belkıs (1999) ,"Sefâretnameler" Türkler Dergisi 12.sayı.
- Unat, Faik Reşit(1942), “Şehdî Osman Efendi Sefâretnamesi” , Tarih Vesikaları Dergisi.
- Köprülü, M. Fuat (2006),Divan Edebiyatı Antolojisi, Haz. Ahmet Mermer, Akçağ Yay. Ankara.
- Köprülü, M. Fuat (1918), Sadabâd Şairleri, Yeni Mecmua, II.
- Kurnaz, Cemal(1996),**Hayali Bey Divanının Tahlili**, MEB. Yay. İst.
- Kurnaz, Cemal; Çeltik Halil(2000), Osmanlı Dönemi Kırım Edebiyatı, Kültür Bakanlığı, Ankara.
- Kurnaz, Cemal; Çeltik Halil(2005), "Klasik Nazım Şekillerinin Oluşumu ve Sistematiği", Süleyman Hayri Bolay Armağanı, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Mehmed Süreyya(1311), **Sicill-i Osmânî**, 3.cilt.s..194 ,İstanbul 1308-1311.
- Pala, İskender (1999), **Ansiklopedik Divân Şiiri**, Ötüken, İstanbul.

Sak, İzzet(2003), Şehdî Osman Efendi'nin Hâdim Kütüphanesine Vakfettiği Kitaplar, Selçuk Üniv. Sosyal Bilimler Dergisi 10.sayı, Konya.

Şentürk, Ahmet Atilla(1994), **Ahmet Paşa'nın Güneş Kasidesi Üzerine Düşünceler**, Enderun Kitabevi, İstanbul.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, VIII. Cilt s..115, Dergah Yayınları, İstanbul 1977–1990.

Unat, Faik Reşit(1968), **Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnameleri**, (Haz. B. Sıtkı Baykal) Ankara.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, **Osmanlı Tarihi**, C.IV, TTK Yay. Ank.

Vāsıf (1804): Ahmed Vāsıf Efendi, Vāsıf Tarihi: Mahasinü'l-āsār ve Hakāyiku'l-Ahbār, İst.

EKLER

ÖZET

BAYINDIR, Şeyda : *Şehdî Divanı*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara,2008.

Divan Edebiyatı'nın 18. yy. temsilcilerinden olan Şehdî Efendi'nin asıl adı Osman'dır. Akovalı(Saraybosna)'dır. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Çavuşlar kâtibliği, başmuhasebecilik, Bender Ordusu defterdarlığı gibi görevlerde bulunmuştur. III. Mustafa'nın cülûsu üzerine Rusya'ya gitmiştir. Bütün kaynaklar Osman Şehdî Efendi'nin memuriyetinin önemini belirtmişlerdir. Bender Ordusu dönüşünde vefat etmiştir.

Özel yaşamı hakkında fazla bilgi bulamadığımız Osman Şehdî'nin oğlu da kendisi gibi önemli devlet görevlerinde bulunmuş münşi bir zât olan Akovalı Hâtem'dir. Kendisinden ziyade devrinin eserlerinde oğlu Hâtem hakkında daha fazla bilgi bulunmaktadır.

Şehdî'nin iki eseri tespit edilmiştir. İkisi de edebiyatımız ve tarihimiz açısından büyük önem taşımaktadır. III. Mustafa'nın cülûsu üzerine kaleme aldığı Rusya Sefaretnamesi ve Divan'ı. 1757-1758'de kaleme aldığı Rusya Sefaretnamesi'nde yolculuk ve güzergâhların anlatımından sonra şair Petersburg şehrini etraflıca anlatmakta, çektiği sıkıntıları dile getirmektedir.

Divan'ın sadece 1 yazma nüshası vardır ve Süleymaniye Kütüphanesindedir. Şairin Divanı'nın yarısından fazlasını tarih manzumeleri oluşturmaktadır. Şehdî'ye tarih düşürmekte usta bir şair gözüyle bakmak isabetli olur Böylece Şehdî'nin yaşadığı devri bütün olaylarıyla gözler önüne sermeye çalışan padişahları ve vezirleri yakından takip eden iyi bir gözlemci olduğu anlaşılmaktadır. Divan'ında 159 şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerin dağılımı şöyledir: 39 Kaside(%24), 28

Gazel(%18),68 Kıt'a(%42), 20 Mesnevi (12) ,1 Terķib-i bend(%0.6), 2 Terci-i bend(%1), 1 Mstezd Gazel(%0.6), 2 Musarra' beyit.

Anahtar Kelimeler:

- 1)Şehdî
- 2)Divan
- 3)Sefaretname
- 4)Tarih
- 5)Htem1
- 6)18.yy.

ABSTRACT

BAYINDIR, Şeyda : *Şehdî Divanı*, Gazi University Social Sciences' Institution Turkish Language and Literature, Old Turkish Literature Field Master Award, Ankara, 2008.

The real name of Şehdî, the representative of 18th century Divan Literature, is Osman. He was from Akova, Sarajevo. His date of birth is not exactly known. Besides some other positions, he worked as Sergeant's clerk, controller, Bender Army Chamberlain. After Mustafa III acceded to the throne, Şehdî went to Russia as an ambassador. All sources specify the importance of Osman Şehdî Ephendi's position. After he completed his service in the Bender Army he died.

Although we don't know much about Osman Şehdî Ephendi's family and private life, we know that his son is the poet Hâtem of Akova who also took place in some important government positions like his father. In the works of his century, there is more information about his son rather than him.

Only two works of him are discovered. Both of them are very important for our literature and history. After Mustafa III acceded to the throne, Osman Şehdî Ephendi wrote *Ambassador Account of Russia (Rusya Sefaretnamesi)* and *Divan*. In *Ambassador Account of Russia* which is written between 1757 and 1758, the poet describes Petersburg in detail and utters his suffers after he tells about his travels and route.

More than half of his *Divan* is composed of historical poems. He is also known as a poet who is an eîpert in calculating "ebced" (calculation of a date or other number by adding up the numerical values of Arabic letters use to indicate words in a piece of writing). Consequently, it is understood that Şehdî is a good observer who tries to bring out his age at all points and closely observes sultans and viziers. He has 159 poems in his Divan. The distribution of his poems is; 39 Kaside

(%24), 28 Gazel (%18), 68 Kıt'a (%42), 20 Mesnevi (12), 1 Terkīb-i bend (%0.6), 2 Terci-i bend (%1) 1 Müstezād (%0.6), 2 musarraa' beyit. There is 1 manuscript of his Divan in Süleymaniye library.

Key words:

1)Şehdī

2)*Divan*

3)*Sefāretname*

4)History

5)Hātem

6)18th century.